



## Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

## Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

## Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

F  
33211

504<sub>6</sub>

**N. VAN SANTEN**  
**BOEKBINDER**







1020:5.  
5-16  
Smillion  
1.000

GODSDIENSTIG EN ZEDEKUNDIG

**HANDBOEK**

VOOR

**GEVANGENEN;**

GESCHIKT VOOR

ZON- EN FEESTDAGEN.

[Door *Willem Hendrik Swinger*].

UITGEGEVEN DOOR DE

MAATSCHAPPIJ:

TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN.



Te *AMSTERDAM*, bij

H. VAN MUNSTER EN ZOON, J. VAN DER HEY EN ZOON

EN

DE WEDUWE C. DE VRIES.

1828.





## V O O R B E R I G T.

---

*Daar het gemeenschappelijk streven naar één weldadig doel, door onderscheidene Inrigtingen of personen, offchoon langs verschillende wegen, niet missen kan, aanraking te veroorzaken, zoo is dit het geval meermalen bij de Maatschappij: Tot Nut van 't Algemeen, uit hoofde van de uitgebreidheid van haren werkring; en het behoort onder hare reinste genoegens, wanneer zij, bij eene zoodanige aanraking, eenig blijk van hare zusterlijke genegenheid en hulp mag geven aan deze of die Inrigting, tot heil des menschedoms, of eenig bepaald gedeelte daarvan, daargesteld.*

*Naauwelijks was haar als zoodanig het bestaan van het Genootschap: Tot zedelijke verbetering der gevangenen, bekend, of, even als zulks vroeger ten behoeve der Maatschappij van Weldadigheid was geschied, moedigde zij, bij rondgaanden, hare Leden aan tot deelneming en ondersteuning van de edele bedoeling van dit Genootschap.*


*Vroegere bemoeijingen van haar zelve hadden haar aanleiding gegeven, om, reeds ten Jare 1822, als Prijsstofte uit te schrijven het onderwerp, waarvan de behandeling het Werk uitmaakt, hetwelk hierbij het licht ziet; doch het mogt haar niet gelukken, des tijds een enkel Antwoord daarop te ontvangen. Na het bekend worden van het bestaan des bovenvermelden Genootschaps, hervatte zij hare pogingen, en nu ontving zij slechts één Antwoord. doch een Antwoord, aan hetwelk, door al de Beoordeelaars, de gouden Eereprijs werd toegewezen, met de betuiging van verschillende hunner, dat de Schrijver een man bleek*

te zijn, bijzonder bekend met den toestand der gevangenen.

Ten volle werd dit oordeel geregtvaardigd: bij het openen van het bij het Stuk gevoegde Naambriefje bleek, dat deze Schrijver was de Heer WILLEM HENDRIK SURINGAR, te Leeuwarden, de man, die, met zijne verdienstelijke Medearbeiders, de Heeren J. L. NIERSTRASZ, JR. en W. H. WARSINCK, BZ., als Oprigters van het meergemelde Genootschap, hunne namen in de Geschiedenis der weldadige Inrigtingen in Nederland hebben vereeuwigd; terwijl nog daarenboven de Schrijver de Maatschappij: Tot Nut van 't Algemeen, ten tweeden male aan zich verplicht heeft.

Moge dit Werk doel treffen; troost en hoop verspreiden in verblijven, waar vaak vertwijfeling en wanhoop heerscht; de nog niet geheel verstorfene kiemen van deugd en Godsdienst opwekken, — en daardoor veten, zoowel aan de burgerlijke maatschappij worden teruggegeven, als voor den Hemel worden bereid; dan zullen voorzeker de vurigste wenschen der beide Maatschappijen, en die van elken opregten Christen, heilrijk worden vervuld.

Op last der Maatschappij:

*Aend<sup>te</sup> Raveste*  
  
*Secretaris.*

Amsterdam,  
 24 Januarij, 1828.

I N-



# I N H O U D

D E N

## ZON- EN FEESTDAGEN.

---

- Inleiding.* . . . De geschiedenis van Jakob Ter-  
gast, of: *zoo komt men tot*  
*beterschap.*
- 1<sup>e</sup> Zondag.* . . . Wat doet men des Zondags in  
de kerk?
- 2<sup>e</sup> Zondag.* . . . Gebeden, enz. voor den Zondag.
- 3<sup>e</sup> Zondag.* . . . Over het besteden van den Zon-  
dag.
- 4<sup>e</sup> Zondag.* . . . Leerzame Spreuken en Gedach-  
ten.
- 5<sup>e</sup> Zondag.* . . . Adam en Eva, of het verlo-  
ren Paradijs.
- 6<sup>e</sup> Zondag.* . . . David en Abigail, of: god  
*verhindert soms den mensch,*  
*om kwaad te doen.*
- 7<sup>e</sup> Zondag.* . . . Eerste Predikatie voor nieuw aan-  
gekome ne gevangenen.
- 8<sup>e</sup> Zondag.* . . . Tweede Predikatie voor nieuw  
aangekome ne gevangenen.
- 9<sup>e</sup> Zondag.* . . . Handboekje, bevattende zes voor-  
name lessen voor jonge ge-  
vangenen.
- 10<sup>e</sup> Zondag.* . . . De slechte rekenmeester.
- 11<sup>e</sup> Zondag.* . . . Het kwaad komt uit, al zouden  
het de raven uitbrengen.
- 12<sup>e</sup> Zondag.* . . . Waartoe ben ik op de wereld?

\*

*Eer-*

- Eerste Kersdag.* . . . De Geboorte van JEZUS.
- Tweede Kersdag.* . . . De omwanding van JEZUS op aarde.
- 13<sup>e</sup> Zondag.* . . . Een gevangen vader zorgt liefderijk voor zijn kind.
- Oudejaarsavond.* . . . Geef rekenschap van uw rentmeesterschap.
- Nieuwjaarsdag.* . . . Zegenwensch van Meester Melles.
- 14<sup>e</sup> Zondag.* . . . Geschiedenis van den Verloren Zoon.
- 15<sup>e</sup> Zondag.* . . . De gelegenheid moet geen' dief maken.
- 16<sup>e</sup> Zondag.* . . . Het oogmerk wettigt de daad niet.
- 17<sup>e</sup> Zondag.* . . . Een Spreekwoord niet *altijd* een waar Woord.
- 18<sup>e</sup> Zondag.* . . . Het bezoek in de gevangenis, of: Snoepen en smokkelen is geen stelen.
- 19<sup>e</sup> Zondag.* . . . Alwederom uitvlugten, of ver-  
volg van het voorgaande.
- 20<sup>e</sup> Zondag.* . . . Heeft de tucht ook een doel, en wordt dat doel bij mij bereikt? — Gebed van gevangenen om vergeving van zonden.
- 21<sup>e</sup> Zondag.* . . . Men moet den dag met GOD beginnen, en met zelfonderzoek eindigen. — Gewetens-vragen aan den avond van elken dag.
- In de Passieweken.* . . . Geschiedenis van 's Heilands Lijden. — Zielsverheffing tot JEZUS.

---

JEZUS aan het kruis.

22<sup>e</sup> Zon-

- 22<sup>de</sup> Zondag. . . . De twee misdadigers aan het kruis.
- Goede Vrijdag. . . . De Begrafenis van JEZUS.
- 23<sup>de</sup> of Paasch-Zondag. Geschiedenis van JEZUS Opstanding uit de dooden.
- Paasch-Maandag. . 's Menschen Opstanding uit den dood.
- 24<sup>de</sup> Zondag. . . . Is dan een gevangene vatbaar voor verbetering, en moet hij daarmede in de gevangenis reeds beginnen?
- 25<sup>de</sup> Zondag. . . . Vervolg van het voorgaande.
- 26<sup>de</sup> Zondag. . . . Is wraakzucht geoorloofd?
- 27<sup>de</sup> Zondag. . . . De verbeterde dronkaard. — De spotter en vloeker te regt gewezen.
- 28<sup>de</sup> Zondag. . . . Zal men vallen en niet weder opstaan? — Gezang.
- Hemelvaartsdag. . . De Hemelvaart van den Heere JEZUS. — Feestzang.
- 29<sup>de</sup> Zondag. . . . De Tollenaar en Pharizeër.
- Op mijnen Verjaardag. Overdenking. — Gebeden. — Gezangen.
- 30<sup>de</sup> of Pinkster-Zondag. De vestiging van het Christendom.
- Pinkster-Maandag. . De Apostelen des Heeren in de gevangenis.
- 31<sup>de</sup> Zondag. . . . Ook in de gevangenis woont GOD, of beschouwing van GODS Alomtegenwoordigheid.
- 32<sup>de</sup> Zondag. . . . Men moet met zijnen stand, lot en deel in de wereld tevreden zijn.

- 33<sup>de</sup> Zondag. . . . . Wie voor anderen een' kuil graaft,  
valt er weleens zelf in; en  
wie anderen tot het kwade ver-  
leidt, verzwaart zijne eigene  
schuld.
- Op eenen dag van open-  
bare boete.* . . . . Eene Predikatie. — Gebed. —  
Boetzang.
- 34<sup>de</sup> Zondag. . . . . Overdenkingen van- en voor  
zieken.
- 35<sup>de</sup> Zondag. . . . . Vervolg van het voorgaande.
- 36<sup>de</sup> Zondag. . . . . Ernstige vragen op het ziekbed.
- 37<sup>de</sup> Zondag. . . . . Gebeden van- en voor zieken,  
en Dankzeggingen van her-  
stelden.
- 38<sup>de</sup> Zondag. . . . . Een der gevangenen sterft.
- 39<sup>de</sup> Zondag. . . . . Wat behoort tot waar berouw?
- 40<sup>de</sup> Zondag. . . . . Kaatje H.....; of komt berouw  
ooit te laat? — De Rijke  
Man en Lazarus, of het  
berouw kan ook te laat kom-  
men. — Gezang tegen het uit-  
stel der verbetering.
- 41<sup>de</sup> Zondag. . . . . De verrader Judas. Iets over  
wanhoop en zelfmoord.
- 42<sup>de</sup> Zondag. . . . . Een ter dood veroordeeld mis-  
dadiger van wanhoop terugge-  
bragt. — Gebed.
- 43<sup>de</sup> Zondag. . . . . Jozef in de gevangenis, en zij-  
ne bevrijding uit dezelve.
- 44<sup>de</sup> Zondag. . . . . Vervolg van het voorgaande.
- 45<sup>de</sup> Zondag. . . . . Een Lid van het Genootschap:  
*Tot sedelijke verbetering der*  
ge-

*gevangenen*, bezoekt de gevangenis, en treedt in gesprek met eenige gevangenen.

- 46<sup>te</sup> Zondag. . . . Tweede Bezoek.
- 47<sup>te</sup> Zondag. . . . Zoude het wel der moeite waardig zijn, zich op verbetering toe te leggen? Gesprek van den Heer W. met eenen gevangene.
- 48<sup>te</sup> Zondag. . . . Woont er dan nog deugd in den kerker?
- 49<sup>te</sup> Zondag. . . . Gevangene! wilt gij vrij zijn? — Bede om verlossing van de zonde. — Gezang.
- 50<sup>te</sup> Zondag. . . . De gevangenisstraf was menig een' ten zegen; of de bekeering van Manasse.
- 51<sup>te</sup> Zondag. . . . Nog een bezoek in de gevangenis.
- 52<sup>te</sup> en Laatste Zondag. Iets voor gevangenen, wier ontslag ophanden is.
- Besluit. . . . . Het ontslag uit den kerker. — Handboekje voor ontslagenen.



*Nadere Opgave en Verdeeling. (\*)*

**I. Tafereelen uit den Bijbel.**

*Oude Testament.*

	Bladz.
1. Adam en Eva. . . . .	Genesis II en III. 25-25.
2. David en Abigaïl. . . . .	I Samuël XXV. 26-30.
3. Haman en Mordechai. Het Boek Esther.	195-196.
4. Jozef in de gevangenis, en zijne bevrijding uit dezelve. Genesis XXXVII, XXXIX en vervolg.	267-285.
5. De bekeering van Manasse. 2 Kron. XXXIII.	320-325.

*Nieuwe Testament.*

**1. De geschiedenis van den Heere JESUS  
CHRISTUS.**

a. De Geboorte van JESUS. . . . .	58-60.
b. De omwandeling van JESUS op aarde.	62-64.
c. 's Heilands Lijden. . . . .	105-108.
d. JESUS aan het kruis. . . . .	109-112.
e. De Begravenis van JESUS. . . . .	120-122.
f. De Opstanding van JESUS. . . . .	124-127.
g. De Hemelvaart van JESUS. . . . .	157-161.

2. De

---

(\*) Deze verdeeling is gegrond op hetgene door de Maatschappij bij de uitschrijving der Prijsstofte verlangd is. (Zie *Programma* 1824, bladz. 10.) » Dit Lessboek, » wordt aldaar gezegd, » behoort te bevatten gepaste uittreksels uit den Bijbel, en gezangen, geschikt voor de behoeften der opgesloten en; voorts » leerzame vertoogen en zedelijke verhalen, enz. bijzonder ingerigt, om den gevangene den levendigsten afkeer in te boezemen van gepleegde misdaden, hem de noodzakelijkheid te doen zien, om, bij eene terugkeering in de burgerlijke maatschappij, zich daarvan te onthouden, en het uitzigt daarop voor hem gemakkelijk en bekoorlijk te maken. Men verlangt alles in Afdeelingen, geschikt voor den tijd, welke hiertoe » vooral op Zon- en Feestdagen kan besteed worden. »

	Bladz.
2. De Verloren Zoon. . . . .	Lucas XV: 11-32. 75-78.
3. De Tollenaar en Pharizeër. Lucas XVIII: 10-14.	163-166.
4. De Rijke Man en Lazarus. Lucas XVI: 19-31.	246-247.
5. De verrader Judas. . . . .	Matth. XXVII: 3-10. 250-256.
6. De twee misdadigers aan het kruis. . . . .	Lucas XXIII: 32-42. 115-119.
7. De vestiging van het Chris- tendom. . . . .	Handelingen II. 173-177.
8. De Apostelen des Heeren in de gevangenis. . . . .	Handel. V en XII. 178-183.

**II. Godsdienstige en Zedekundige  
Vertoogen.**

1. Wat doet men des Zondags in de kerk? . . . . .	7-10.
2. Zelfonderzoek op Zondag-avond. . . . .	14-15.
3. Predikatie voor nieuw aangekomene gevangenen.	31-37.
4. Nog eene Predikatie voor dezelve. . . . .	38-43.
5. Zes lessen voor jonge gevangenen.	
I. Vlied de ledigheid. . . . .	44.
II. Vertoon u niet slechter, dan gij zijt.	45.
III. Tracht meester te worden en te blijven over uwe gedachten. . . . .	45.
IV. Leer u zelve kennen. . . . .	46.
V. Houd nu en dan afrekening met u zelven. . . . .	46.
VI. Haat de leugen. . . . .	46-47.
6. Is niet de zondaar een slecht rekenmeester?	48-50.
7. De belangrijke vraag: <i>Waartoe ben ik op de wereld?</i> kortelijk beantwoord. . . . .	55-57.
8. Terugzigt op het afgelopen jaar; eene Overdenking op den laatsten avond des jaars. . . . .	68-70.
	9. Een

	Bladz.
9. Een Zegenwensch op den eersten dag van het jaar. . . . .	72-73.
10. Mag gelegenheid den diaf maken? . . . . .	79-81.
11. Mag men kwade daden doen, al heeft men goede oogmerken daarbij? . . . . .	82-84.
12. Wat behooren tucht en straf lij mij uit te werken? . . . . .	97-98.
13. Heb ik heden ook <i>kwaad</i> gedaan? . . . . .	102-103.
14. Heb ik heden ook <i>goed</i> gedaan? . . . . .	103-104.
15. 'sMenschen Opstanding uit den dood. . . . .	128-130.
16. Is wraakzucht geoorloofd? . . . . .	142-144.
17. Gedachten op mijnen Verjaardag. . . . .	167-168.
18. Ook in de gevangenis woont GOD. . . . .	184-188.
19. Eigene schuld wordt zwaarder, als men anderen tot het kwade verleidt. . . . .	198-200.
20. Uiterlijke teekenen van berouw zijn onvolgende. . . . .	201-205.
21. Overdenkingen van- en voor zieken. . . . .	208-221.
22. Ernstige vragen op het ziekbed. . . . .	222-225.
23. De zondaar, die een opregt berouw heeft over het bedreven kwaad, moet:	
<i>het kwade laten.</i> . . . . .	236-237.
<i>het kwade haten.</i> . . . . .	237-238.
<i>het bedorvene, zoo veel mogelijk, goedmaken.</i> . . . . .	238-239.
24. Eene Predikatie van Pastoor Schneider aan eenen onbekenden diaf. . . . .	240-241.
25. Mag men de handen slaan aan zijn eigen leven? . . . . .	253-256.
26. Hoe behoort men zich in de gevangenis te gedragen? . . . . .	271-273.
27. Gevangenen moeten het elkander niet lastig maken, maar elkander in het ongeluk zoeken te troosten en te helpen. . . . .	273-277.
28. Een	

28. Een gevangene mag wel zijn best doen om zijne invrijheidstelling te bespoedigen, maar alleen langs geoorloofde wegen.	278-285.
29. Wat is eigenlijk <i>ware</i> vrijheid?	316-318.
30. Vragen, die de gevangene, wiens ontslag ophanden is, zich zelve gedurig moet voorhouden.	334-335.
31. Eene Aanspraak bij het ontslag uit den kerker.	338-340.
32. Vijf lessen voor ontslagenen:	
I. Misbruik uwe vrijheid niet.	341.
II. Vermijd alle verzoeking.	341-342.
III. Wacht u voor den eersten stap.	342-343.
IV. Vergeet nooit, dat gij eens een gevangene waart.	343-344.
V. Schik u in het lot, dat u te wachten staat.	344-345.



### III. Gebeden.

1. Morgengebed op Zondag.	12.
2. Gebed, als men in de kerk op zijne plaats gekomen is.	13.
3. Gebed, als men uit de kerk gekomen is.	13.
4. Avondgebed op Zondag.	13-14.
5. Gebed tot belijdenis van zonden.	35-36.
6. Gebed op Nieuwjaarsdag.	73-74.
7. Gebed in verzoeking.	81.
8. Gebed om vergeving van zonden.	98-99.
9. Zielsverheffing tot den lijdenden JESUS.	108.
10. Gebed om eenen zachtmoedigen en vrede-lievenden geest.	144.
11. Gebed van een gevallen meisje in de gevangenis.	152-153.
* 5	12. Ge-

12. Gebed eener gevangene moeder voor hare kinderen. . . . .	168.
13. Gebed van een' gevangen' man en vader voor vrouw en kinderen. . . . .	169.
14. Gebed op eenen bededag. . . . .	205-206.
15. Schuldbelijdenis van eenen zieke tot GOD. . . . .	215.
16. Verzuchting van eenen zieke tot GOD. . . . .	217.
17. Verzuchting van eenen zieke tot den Zaligmaker. . . . .	225.
18. Gebed voor eenen zieke. . . . .	226.
19. Gebed van eenen zieke. . . . .	226-227.
20. Een ander. . . . .	227.
21. Gebed van eenen zieken gevangene, die aan zeer groote misdaden schuldig staat. . . . .	227.
22. Algemeen morgengebed in de ziekenzaal. . . . .	228-229.
23. Algemeen avondgebed in de ziekenzaal. . . . .	229-250.
24. Dankzegging van eenen herstelden, bij het verlaten der ziekenzaal. . . . .	250.
25. Dankpsalm van eenen herstelden. . . . .	250-251.
26. Gebed voor eenen stervenden gevangene. . . . .	254-255.
27. Gebed voor een' ter dood veroordeelden misdadiger. . . . .	263-266.
28. Bede om verlossing van de zonde. . . . .	318.
29. Gebed van Manasse in de gevangenis. . . . .	322-323.
30. Gebed van een' gevangene, wiens ontslag ophanden is. . . . .	333-334.

#### IV. Leerzame Zamenspraken.

1. Christiaan, een gevangene, onderrigt Maarten en Jasper, zijne medegevangenen, hoe men den Zondag in de gevangenis kan doorbrengen. . . . . 16-18.
2. Ar-



	Bladz.
2. Armoede zoekt list. . . . .	85-86.
3. Hebben is hebben, en krijgen is de kunst.	86.
4. Elk voor zich zelven, en G O D voor ons allen.	86.
5. Zoude snoepen stelen wezen? . . . . .	88-89.
6. Kan een smokkelaar geen eerlijk man zijn?	89-91.
7. Kleine dieven hangt men op, en groote laat men loopen. . . . .	92-94.
8. Was het niet goed, dat alle menschen even- veel hadden? . . . . .	94-96.
9. Is een gevangene vatbaar voor verbetering, en moet hij reeds <i>in</i> de gevangenis daar- mede beginnen? . . . . .	131-141.
10. Het goed karakter van den gevangene Christiaan. . . . .	136-137.
11. Het slecht karakter van den gevangene Jozef. . . . .	137-138.
12. Spotten en vloeken is een groot kwaad.	148-150.
13. Men moet met zijnen stand, lot en deel in de wereld tevreden zijn. . . . .	189-194.
14. Had die gevangene zijne vrouw en kinderen dan waarlijk lief? . . . . .	286-287.
15. Waarom vindt men geen <i>waar</i> vriend in de gevangenis? . . . . .	287-288.
16. Eene gevangene moeder schaamt zich voor den Heer W., en voor hare eigene kin- deren, en bekommert zich, of G O D haar wel de zonden vergeven zal. . . . .	288-290.
17. De onbeschaamde aanvraag om eenen Bij- bel ernstig van de hand gewezen. . . . .	290-291.
18. Een korf wortelen — een ledige emmer — en eene flesch jenever brengen drie menschen in het ongeluk. . . . .	292-295.
19. <i>Wat</i> moet de gevangene van G O D bidden?	294-295.
20. Over de slechte vooruitzichten van eenen gevangene, die nog vijftien jaar tucht heeft. . . . .	295-297.
	21. De

21. De smidsknecht wordt voortgeholpen, omdat hij zich wilde beteren. . . . .	297-298.
22. Die gevangene wilde ook wel van het Ge- nootschap trekken! . . . . .	298-299.
23. Zijn dan gevangenen zoo veel minder als andere menschen? . . . . .	299-300.
24. Zoude het voor een' gevangene wel der moeite waardig zijn, zich op verbe- tering toe te leggen? . . . . .	301-307.
25. Gevangenen, maar vooral ontslagenen, zijn elkander dikwijls zeer vijandig. . . . .	328-332.



V. Leerrijke Verhalen.

1. Jakob Tergast, of: <i>zoo komt men tot beterschap.</i> . . . . .	3-6.
2. De moord, aan I b i c u s gepleegd, door kraan- vogels ontdekt. . . . .	51.
3. Een troep raven brengt een' lang verholen' moord aan het licht. . . . .	51-52.
4. Een verlorèn schoen ontdekt moord en diefstal.	52-53.
5. Een voor dertig jaar begane moord, door den dader zelven geopenbaard. . . . .	53.
6. Een gevangen vader zorgt liefderijk voor zijn kind. . . . .	65-67.
7. Het moet op de proef blijken, of: „Dat „was een eerlijke knecht.” . . . . .	79-80.
8. Twee broeders schaken een meisje. . . . .	82-83.
9. Was dat wel gedaan van den armen tim- merman K. . . . .?	83-84.
10. Frans, of: „Zoo komt men van den drank af.”	146-148.
11. Hoe de lichtzinnige Kaatje Sonderdijk in het ongeluk kwam, en zich verbeterde.	151-155.
12. Een	

12. Een man, die wel *honderd duizend gulden* in de wereld heeft, ontvreemdt een' ander' *vijf en zeventig gulden.* . . . . . 190.
13. Betje wordt door pronkzucht tot diefstal verleid. . . . . 192-193.
14. Eene dienstbode maakt zich, na het plegen van grove dieverijen, jammerlijk van kant. 195-194.
15. Die twee dieven groeven hun eigen graf. 196-198.
16. Hoe de jonge Albertus K... door Georg verleid is. . . . . 198-199.
17. Jacob Moolhausen sterft in de gevangenis. 232-234.
18. Een gestolen horologie door den dief teruggegeven. . . . . 239.
19. Sebastiaan Heim krijgt het hem ontroofde weder. . . . . 240-241.
20. De drie daalders in het armenzakje. . . . . 242.
21. De geschiedenis van Kaatje H....; of: „dat berouw kwam niet te laat.” 243-246.
22. Een ter dood veroordeeld misdadiger van wanhoop teruggebracht. . . . . 257-263.
23. Een rijk en voornaam koopman verliest alles, wordt kantoorbediende, en daarna weder een welgesteld koopman. . . . . 301-304.
24. Eene gevangene vrouw werkt zes maanden voor eenē medegevangene. . . . . 310.
25. De vrouwelijke gevangenen in de Stads-Gevangenis te *St. Petersburg.* . . . . 310.
26. De gevangenen bij den jongsten watersnood in *Nederland.* . . . . 310-312.
27. Een gevangene door zijne medegevangenen liefderijk bijgestaan. . . . . 312-315.
28. Geschiedenis van Hendrik V... . . . . 313-315.
29. De twee ongelijke Broeders. . . . . 326-328.
30. Een meisje, dat zich na haar ontslag wel gedraagt, door een' voormalige medegevangene gehoond, en verraden. . . . . 329-331.

## VI. Gezangen.

	Bladz.
1. Gezang bij den openbaren Godsdienst op Zondag. . . . .	11.
2. Terugkeer van den zondaar tot GOD. . . . .	60-61.
3. Oudejaarszang. . . . .	70-71.
4. Gezang op de waakzaamheid. . . . .	103.
5. Schuldbelijdenis voor GOD. . . . .	104.
6. Op de Begrafenis van JEZUS. . . . .	122-123.
7. Aan den verreezen' Heiland. . . . .	127.
8. Zal men vallen en niet weder opstaan? . . . . .	155-156.
9. De liefde van JEZUS voor boetvaardige zondaren. . . . .	161-162.
10. Morgenzang in den kerker. . . . .	170-171.
11. Avondzang in den kerker. . . . .	171-172.
12. Boetzang op eenen bededag. . . . .	207.
13. Tegen het uitstel der verbetering. . . . .	248-249.
14. De vrucht van het waar berouw. . . . .	256.
15. De slavernij der zonde. . . . .	318-319.

## VII. Gedichten.

1. Men zoek rust voor het hart in GOD. . . . .	25.
2. De winst op het kwade is zeer klein. . . . .	50.
3. Het kwaad straft dadelijk zijn' meester. . . . .	87.
4. Tevredenheid met GODS bestelling. . . . .	96.
5. Men moet den dag met GOD beginnen. . . . .	100.
6. Zelfonderzoek aan den avond van elken dag. . . . .	100-101.
7. Geen vrede met GOD, zonder vrede met de menschen. . . . .	144-145.
8. GODS	

8. Gods Alomtegenwoordigheid en Alwetendheid.	185-187.
9. Opwekking tot tevredenheid in ziekte.	215-216.
10. De magt van het geweten.	291-292.

VIII. Brieven.

1. Brief van een' gevangen' vader over zijnen zoon.	67.
2. Nog een brief van dien vader.	67.
3. Brief van Kaatje Sonderdijk aan hare ouders.	153.
4. Antwoord van Kaatjes vader.	154.
5. Betje ontvangt in de gevangenis een' brief van hare moeder.	192-195.
6. Woont er dan nog deugd in den kerker? — (Brief van den Heer H. aan zijn' vriend R.)	308-309.
7. Brief van Hendrik V... aan zijne moeder en broeders.	314-315.

IX. Spreuken en Zedelessen.

1. Van verschillenden inhoud.	19-22.
2. De vruchten van het kwade.	50.
3. Eerlijk duurt het langst.	87.
4. Het ongeoorloofde der wraakzucht.	145.
5. Spotten en vloeken is een groot kwaad.	150.
6. Gods oordeel over den zondaar blijft niet uit.	177.
7. Men mag door een slecht voorbeeld geene ergernis geven.	200.
8. Bij het aanstaand ontslag uit den kerker.	336-337.

Op

~~~~~

**Op Christelijke Feestdagen en bij  
bijzondere gelegenheden en  
omstandigheden,**

|                                              | Bladz.   |
|----------------------------------------------|----------|
| 1. Bij de intrede in de gevangenis. . . . .  | 31-43.   |
| 2. Op den eersten Kersdag. . . . .           | 58-61.   |
| 3. Op den tweeden Kersdag. . . . .           | 62-64.   |
| 4. Op Oudejaarsavond. . . . .                | 68-71.   |
| 5. Op Nieuwjaarsdag. . . . .                 | 72-74.   |
| 6. In de Passieweken. . . . .                | 105-112. |
| 7. Op Goeden Vrijdag. . . . .                | 120-123. |
| 8. Op Paasch-Zondag. . . . .                 | 124-127. |
| 9. Op Paasch-Maandag. . . . .                | 128-130. |
| 10. Op Hemelvaartsdag. . . . .               | 157-162. |
| 11. Op mijnen Verjaardag. . . . .            | 167-172. |
| 12. Op Pinkster-Zondag. . . . .              | 173-177. |
| 13. Op Pinkster-Maandag. . . . .             | 178-183. |
| 14. Op eenen bededag. . . . .                | 201-207. |
| 15. In ziekte. . . . .                       | 208-231. |
| 16. Bij het ophanden zijnde ontslag. . . . . | 333-337. |
| 17. Het ontslag uit den kerker. . . . .      | 338-346. |



# BEANTWOORDING

D E R

## P R I J S S T O F F E :

*Een Godsdienstig, Zedekundig, en, zoo veel mogelijk, onderhoudend Leesboek, voor hen, welke in Gevangen-, Tucht- en Werkhuizen zich bevinden, ten einde daarvan inzonderheid, op Zon- en Feestdagen gebruik te kunnen maken.*

D O O R

WILLEM HENDRIK SURINGAR,

*te Leeuwarden.*





---

# I N L E I D I N G.

De geschiedenis van Jakob Tergast,

of:

*zoo komt men tot beterschap.*

---

*Wie zich dood werkt, wordt onder de galg begraven.* Dit spreekwoord, jammerlijk misbruikt, was het stokpaardje van Jakob, wiens geschiedenis wij u thans willen verhalen. — Hij was de eenige zoon van eenen rijken zilversmid. Zijn vader had ten oogmerk, om den jongen in zijn beroep op te leiden, en een knap en welgesteld man van hem te maken. Maar nauwelijks had Jakob de kinderschoenen uitgetrokken, of zijn luie en vadzige aard kwam voor den dag. In plaats van handen uit de mouw te steken, was hij een regte droomer in zijn werk. 's Morgens kon hem niemand tijdig uit de veren krijgen. Moest er knaphandig iets bewerkt of bezorgd worden, Jakob kwam altijd met de laatste schuit. Grootelijks ergerde en bekommerde zich de goede vader deswege. Honderde malen waarschuwde hij den jongen met ernst en hartelijkheid, en nu en dan deed dit eene goede uitwerking; want wie is ook zóó verhard, dat hij de lessen van eenen liefhebbenden vader altijd in den wind zoude slaan? — Maar... wat gebeurt er? Onverwacht wordt de oude man ziek en sterft!... Vóór zijnen dood roept hij den eenigen lieveling van zijn hart bij zich, en van stervende lippen hoort Jakob de nadrukkelijkste vermaningen. In de eerste zes weken na dit sterfgeval schein Jakob zich werkelijk te beteren; maar alras kwamen de oude kuren weder voor den dag. Ontslagen van het vaderlijk toezigt, en meester van een vermogen, hetwelk zijne verwachting verre overtrof, dacht hij bij zich zelve: „Ben ik niet een dwaas, mij zoo af

„te flooven? komaan! het is tijd mij te goede te doen. Ik zal het er van nemen; ik kan het immers van mijn eigen doen.” Zoo gezegd, zoo gedaan. Aan werken werd weinig of niet gedacht, en in luije ledigheid en plezierpartijtjes werd de tijd gellaten. Maar het einde draagt den last. Wel-dra werd in Jakob het spreukje bewaarheid:

*Wanneer het water stille staat,  
Wanneer een mensche ledig gaat,  
Wanneer het ijzer roesten moet;  
Geen een van drieën blijft er goed.*

Jakob werd ten laatste een luiäard van de eerste soort; maar ondervond ook, dat, terwijl de hand des vlijtigen rijk maakt, het gebrek de luiheid op de hielen volgt. Jakob's nering verliep, want de knechts volgden het voorbeeld van den Meester. Het bestelde goed was nooit op zijn' tijd gereed, en gedurig werd er iets vermist. — Langzamerhand verfmolt het vermogen. Jakob moest schulden maken, huis en goed verkoopen, en — zoo stond hij, op zijn 36ste jaar, als een bedelaar op straat. — Wat nu gedaan? Werken had hij niet willen leeren, te bedelen schaamde hij zich; wat bleef hem overig? — te stelen. . . . . Toen, door honger en dorst gekweld, de eerste gedachte daarvan in zijne ziel oprees, beefde hij voor dezelve terug. Een luiäard was hij, maar toch niet zóó bedorven, dat hij allen oerbied voor Goddelijke en menschelijke wetten zoude hebben uitgeschud. Maar gij weet het, mijn lezer! *éne lekke plank kan een geheel schip doen zinken*; éne hoofdondeugd kan een' mensch, die voor het overige goede hoedanigheden bezit, zeer spoedig en gemakkelijk tot andere ondeugden verleiden en diep ongelukkig maken. Luiheid bragt Jakob tot den bedelstaf. Van een' bedelaar werd hij een dief, en, op heeter daad betrapt, ontving hij de welverdiende straf. In de eerste drie maanden zijner gevangenschap was hij norsch en wrevelig. „Men had hem veel te hard behandeld — veel te zwaar gestraft. Hij had immers maar weinig, en dat nog wel uit honger gestolen. Van den wind „kon-

„konde hij toch niet leven.” Zoo redeneerde hij; doch van lieverlede kwam hij evenwel tot andere gedachten, en deze verandering in zijne denkwijze werd voornamelijk te weeg gebragt door de goede behandeling in de gevangenis, door de vriendelijke toespraak van de menschlievende Bestuurders van het Genootschap: *Tot zedelijke verbetering der gevangenen*, door eigen nadenken, en door het lezen van goede boeken.

Onder de boeken, welke men aan Jakob ter hand stelde, was ook een Zondagsboek, hetwelk de Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, ten behoeve van gevangenen, had doen vervaardigen. „Dit boek,” zeide men tot hem, „bevat geene doorlopende geschiedenis, en is „daarom niet geschikt, om achtereen gelezen — „en dan voor altijd te worden ter zijde gelegd. „Het is in tegendeel een Handboek, ingerigt „voor Zon- en Feestdagen, en gij zult dus „wel doen, met op elken Zon- of Feestdag, of „zoo dikwijls gij dagelijks daartoe gelegenheid „hebt, een Stukje te lezen; daarover na te denken; „met uwe medegevangenen te spreken, en alles, „zoo veel mogelijk, toe te passen op uw eigen „hart en leven. Ook zoudt gij, ten behoeve uwer „medegevangenen, welke niet kunnen lezen, op elken „Zon- of Feestdag een Stukje kunnen voorlezen.” Jakob beloofde dit en hield woord. Dat woordhouden kostte hem in den beginne veel moeite; want als hij zich in eenen hoek der gevangenis stilletjes afzonderde, waren er onder zijne makkers niet weinige, die hem bespotteden en voor eenen vromen dweeper uitkreten. Maar Jakob liet het zwaarste ook het zwaarste wegen, en zich door die bespottung niet van zijn stuk brengen. Ten laatste bevond hij er zich wel bij; want ziende, dat er toch niets aan te doen ware, lieten zijne medegevangenen hem in rust. — Aan deze Zondagslezingen had Jakob menig genoegelijk uur, menigen goeden indruk te danken. Langzamerhand kwam hij tot ernstig nadenken. Was het werken hem eerst tot een' last — het begon hem daarna dragelijk en ten laatste een lust te worden. — Hij begon te bemerken, waar hem de schoen wrong — en, gelijk alle waarachtige

verbetering bij elken mensch beginnen moet met de verbetering van het hoofdgebrek, zoo zag ook Jakob duidelijk in, dat hij door *luiheid* ongelukkig was geworden, en dat, zoo het immer met hem te regt zoude komen, hij door *arbeidzaamheid* weder op de been moest worden geholpen. — „Mischien,” dacht hij, „is deze gevangenschap in het bestuur „der goede Voorzienigheid voor mij noodzakelijk, „om mij tot een ander en beter mensch te maken. „Ik wil daarom mij mijn lot getroosten, mijn best „doen en op GOD vertrouwen.” — Dat vertrouwen werd ook niet beschaamd; want zijn ijver en vlijt trok de opmerkzaamheid van Heeren Regenten tot zich, en bezorgde hem een jaar afslag. — Toen hij ontslagen werd, had hij dertig gulden overgespaard, waarvoor hij zich een weefgetouw aanschafte. Hij zette zich met ter woon neder in het dorp R..... In den beginne had hij het zeer sober; maar van 's morgens vroeg tot 's avonds laat was hij lustig aan het werk, en hoewel hij het niet zoo ruim had als voorhenen, leed hij toch nooit gebrek. De honger sauste hem de spijsen, en hij ondervond in nadruk, dat zuur gewonnen brood het beste smaakt, en dat het na gedanen arbeid goed rusten is. — Nog dikwijls beklagde hij zich, dat hij zijnen luijen aard niet in de eerste beginselen had te keer gegaan, maar tevens dankte hij GOD, dat hij door schade en schande was wijs geworden. —

*Het leed, dat zelfs den boozen  
Hier strekt tot tuchtiging,  
Wordt door gods hand gekozen  
Tot hun verbetering. (\*)*

(\*) Al de hier voorkomende gezangen en gedichten zijn van elders ontleend, zonder dat men het voor de lezers van dit boek noodig heeft geacht, telkens de bronnen aan te wijzen.

---

## E E R S T E Z O N D A G.

*Wat doet men des Zondags in de kerk?*

---

**A**ls een redelijk mensch iets doet, behoort hij ook te weten, *waarom* hij het doet. En hoe belangrijker de zaak is, des te betamelijker en noodzakelijker is het, dat *waarom* te weten. — Wie bij eene zaak van aangelegenheid slechts uit fleur en gewoonte te werk gaat, of omdat een ander het doet, handelt niet als een wijze, maar als een dwaas. — Onder al onze verrigtingen, mijn lezer! is de bijwoning van den openbaren Godsdienst ongetwijfeld eene zeer belangrijke; — want het geschiedt in navolging van JEZUS en zijne Apostelen; in navolging van alle verstandige, brave en Godsdienstige menschen, van alle tijden en plaatsen. — Door de zorg van *Nederlands* braven Koning, hebben ook arme gevangenen, in de groote Rijksgevangenisfen, des Zondags gelegenheid, om den openbaren Godsdienst bij te wonen, en dat is een onschatbaar voorregt. Een gevangene is al ongelukkig genoeg, en als hij van datgene verstoken bleef, waaruit hij zoo veel leering en vertroosting halen kan, zoude hij nog ongelukkiger wezen. — Maar wat helpt nu het grootste voorregt, als men hetzelfde niet weet te waarderen en regt te gebruiken? — Belangrijk is daarom de vraag: „Wat doet men des „Zondags in de kerk?” en het is wel der moeite waardig, die vraag te beantwoorden.

Men komt daar om te *danken*, te *bidden*, te *zingen*, GODS Woord te hooren verkondigen en *oetmoedige belijdenis van schuld te doen*.

Men komt om te *danken*. Groot zijn GODS weldaden in elke week. Hij heeft ons in het leven gespaard, ons gezondheid, voedsel en dekfel gegeven, en zijne beschermende en bewarende hand heeft ons geleid. — Ook gij, gevangene! hebt stof tot danken. Of is het geene weldaad, dat gij nog leeft,

en gelegengeid hebt, om terug te keeren op den rechten weg, en u met GOD en menschen te verzoenen, die gij beide grootelijks beleedigd hebt? leeft gij niet onder de verkondiging van het Evangelie der Zaligheid, en is het niet vooral de Godsdienstoefening op den Zondag, die u deze grootste van alle weldaden herinnert, en zoudt gij GOD daarvoor niet hartelijk danken?

Men komt in de kerk om te *bidden*. Als diep afhankelijke schepselen dragen wij al onze nooden en behoeften, naar ligchaam en geest, ootmoedigen en vertrouwend op aan onzen Vader in de Hemelen. — Ook gij, gevangene! hebt veel van GOD te vragen, en welk een voorregt is het, dat de toegang tot GODS troon niet voor u is gesloten! — Gij bidt GOD nederig om de verlenging van uw leven, van uwen welstand, en om al het noodige, tot onderhoud des levens. — Met ootmoedige schuldbelijdenis vraagt gij vergeving voor uwe menigvuldige zonden van geheel uw leven, van de afgelopen week; zonden van traagheid en nalatigheid in uw werk, van ontevredenheid in uw lot, van verharding onder de tuchtroede, van oneerbiedigheid jegens GOD, en wat niet al. Met opregte voornemens om u te verbeteren, bidt gij om wijsheid, om kracht ten goede, om bewaring voor en in verzoeking; opdat de booze zin in u worde verbroken, en gij niet langer dienstknechten der zonde blijft.

Men komt in de kerk om te *zingen*. Door plegtig gezang verheffen wij onze gemoederen tot den oneindigen GOD. Wij loven en prijzen Hem, die de bron is van al het goede. Wij verheerlijken ziinen grooten Zoon, die op aarde kwam, om menschen te zaligen; maar die nu leeft in heerlijkheid, en onze voorpraak is bij den Vader. — Gevangene! welk eene eer, dat ook gij den lof moogt verkondigen van Hem, die niet noodig heeft, van menschenhanden gediend te worden. Hetgene zalige Engelen in den Hemel doen, dat wordt ook aan den meest onwaardigen op aarde niet ontzegd. Uit den kerker klinkt de lof des Allerhoogsten; en moogt gij gebonden zijn naar het ligchaam; vrij en ongedwongen verheft gij de ziel hemelwaarts, waar CHRISTUS is, zittende ter rechterhand GODS;

CHRIS-

CHRISTUS, die ook op aarde kwam, om gevangenen te ontbinden, en zondaren, ook den meest onwaardigen, die in Hem geloof, eene plaats te bereiden in het huis zijns Vaders, waar vele woningen zijn. — Stort zulk een plechtig gezang geen' hemelschen zin, geen' vrede en troost in uw binnenste, en, als u het lijden drukt, en de boeijen knellen, keert gij dan daardoor niet opgeruimder, tevredener uit de kerk naar uwe bewaarplaatsen terug?

Men komt in de kerk om GODS *Woord te hooren verkondigen*. De Leeraar predikt dat Woord tot leering, verbetering en vertroosting. Hij stelt GOD voor, als een' vergevenden Vader in CHRISTUS; den Zaligmaker, als een' vriend van boetvaardige zondaren. — Hij wekt u krachtiglijk op tot opregt berouw en ongeveinsde bekeering. Hij onderrigt u, hoe gij het moet aanleggen, om een beter mensch te worden, en vervult u met de blijde hope, dat gij, uw hart en leven verbeterende, eenmaal vergeving zult erlangen bij GOD en menschen.

Vergeving bij GOD en menschen... Welk eene vertroostende en moedgevende gedachte! maar eene vergeving, die niet verkrijgbaar is zonder *opregte belijdenis van schuld*. Die schuldbelijdenis moet gij van heeler harten afleggen in uw gebed tot GOD, en gij moet haar bij u zelve gedurig herhalen onder het voorstel des Leeraars. Wanneer hij u de zonde in al hare afschuwelijkheid voorhoudt; wanneer hij u den zondaar schetst in al zijne strafwaardigheid; wanneer hij u eenen gierigaard, hoereerder, dief, echtbreker, eerroover en meenedigen teekent; zoek dan niet rondom u, noch denk bij u zelve: „Dat is die en „die;” maar vind uw eigen beeld in deze teekening en zeg met een boetvaardig harte tot u zelve: „Ik „ben die man.” — Ja! zeg het niet alleen tot u zelve, maar laat ook anderen het weten. —

Wanneer een verstandig en braaf Geestelijke u tot zich roept, en, om de belangen uwer kostelijke ziele wille, in een afzonderlijk onderhoud met u treedt en in uw hart verlangt te lezen, zeg hem dan ongeveinsd en zonder achterhoudendheid of listige verbloeming al wat u op het harte ligt, en kom er eerlijk vooruit, wat kwaads gij hebt bedreven. Dat zal u

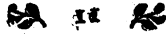
ruimte geven, dat zal den Leeraar in staat stellen u den besten raad en troost toe te dienen en eens waarachtige verbetering gemakkelijker maken.

Zoo veel doet men des Zondags in de kerk, en dat alles gemeenschappelijk met uwe medegevangenen; want allen zijt gij schepfelen van denzelfden GOD, kinderen van denzelfden Vader, verlost door éenen Zaligmaker. En zoudt gij dan haat en vijandschap voeden tegen deze uwe broeders en zusters? Zult gij geen medelijden hebben met hen, die, even als gij, gevallen en in banden zijn? Wilt gij hun die deelneming en liefde weigeren, waarop ook gij, van hunnentwege, aanspraak maakt? Kunt en wilt gij met anderen danken, bidden, zingen, hooren, uwe zonden belijden, en hen tegelijk haten en benadeelen?

Zoo veel doet men des Zondags in de kerk — en zoude het dan onverschillig zijn, of ik er uit lust of alleen uit dwang ging? Zoude het er niet op aankomen, hoe ik mij in de kerk gedraag? Is het geene schande en schade, oneerbiedig te zijn bij gezang, dankzegging en gebed, onaandachtig en slaperig onder het hooren van de Predikatie, onverschillig bij de belijdenis mijner zonden? Zal ik om andere dingen denken, als men tot mij spreekt over, en ik mij bezig houd met dingen, die mijn eeuwig heil betreffen, en waarbij niets in gewigt halen kan? Zal ik mijne oogen sluiten, als men mij wijst op het heerlijk licht van CHRISTUS Evangelie? — GOD beware mij voor deze groote zonde! Neen! als ik voortaan ter kerk ga, wil ik mij vooraf in stilte afvragen: „Wat doe ik in de „kerk?“ — en als ik het kerkgebouw verlaten heb: „Wat heb ik er gedaan?“ — Zoo zal de Zondag mij heilig wezen, en het kerkgaan mij ten zegen strekken, gelijk het sommigen mijner medegevangenen ten zegen gestrekt heeft. —

Be-





*Bepaal, o eed! ons zwerfziek hart,  
Zoo ligt in zonde en zorg verward;  
Verleen Gij zelf ons luistrende ooren;  
Doe ons de waarheid regt verstaan,  
En laat ons diep ter harte gaan,  
Wat Gij ons tot ons heil doet hooren.*

*Maak, door uw Woord, ons zoo bekend  
Met ons bederf en diepe ellend',  
Dat wij in ootmoed die betreuren,  
En geef, dat uw getuigenis  
Van 't geen uw Zoon voor zondaars is,  
Ons uit die droefnis op moog' beuren.*

*Wil, door een vast geloof, ons hart,  
Bij lief en leed, bij vreugde en smart,  
In Hem vertroosten en versterken;  
Ontsteek dus, in ons koud gemoed,  
Een' onuitbluscbren ijvergloed  
Tot dankbaarheid en goede werken,*



TWEE-

## T W E E D E Z O N D A G.

Gebeden, enz. voor den Zondag.

### I.

Gebed op Zondag-morgen.

Liefderijk GOD en Vader! ik dank U, dat ik dezen dag mag beleven. — Hoe goed zijt Gij jegens mij, omwaardigen! — Hoe spoedig zoude ik U, mijnen Schepper, JEZUS, mijnen Zaligmaker, en mijne hemelsche bestemming geheel uit het oog verliezen, indien Gij, in uw wijs en goed bestel, niet eenen dag in elke week hadt afgezonderd, om mij dit opzettelijk te herinneren! — In den akeligen toestand, waarin ik mij hier bevlnd, terwijl ik naar het ligchaam in boeijen zucht, vergeet ik, helaas! te vaak de zorg voor mijne kostelijke ziel. — Hoe bang en naar zoude het mij zijn in dezen kerker, indien ik versloken ware van de zalige leeringen en vertroosting en van den Godsdienst! — Lof en prijs zij U, barmhartig GOD! dat ook ik, arme gevangene, gelegenheid heb, om ter kerk te gaan, dat ik, met mijne medezondaren, den dag des Heeren mag vieren, en aan de opstanding van mijnen Heer gedenken. — Hoe veel ik hier misse, dezen schat, o GOD! hebt Gij mij laten behouden. — Dank, eeuwige dank, zij U daarvoor toegebracht. Uw zegen ruste op mij onwaardige en ongelukkige in dezen dag en vergezelle mij! Bepaal Gij mijn zwerfziek hart, maak het los van de wereld, van alle kwaad, en stem mijn gemoed tot ernst en bedachtzaamheid. Wie met U en uw gebod den spot drijven moge, o dat ik mij nimmer schame U te eerbiedigen en JEZUS CHRISTUS te belijden, als den eenigen Verlosser van arme zondaren. Amen.

### II.

II.

*Gebed, als men in de kerk op zijne plaats gekomen is.*

*Goede GOD! ik dank U, dat ik, met mijne medegevangenen, in redelijken welstand, verschijnen mogt aan deze plaats, om U te loven en te prijzen en uit uw heilig Woord geleerd, gesticht en vertroost te worden. — Schenk Gij mij, o GOD! een geopend oor en hart. Mogt ik, arme zondaar, den weg der zaligheid leeren kennen en bewandelen. Mogt ik, bij ootmoedig schuldbesef, vergeving, rust en troost bij U vinden voor mijne bekommerde ziel. Zegen mij, barmhartig Vader! zegen ons allen, om JEZUS wil. Amen.*

III.

*Gebed, als men uit de kerk gekomen is.*

*Dank en eere zij U, o GOD en Vader van onzen Heer JEZUS CHRISTUS! voor de gelegenheid, mij gegeven, om mij mijne menigvuldige zonden, de noodzakelijkheid eener waarachtige bekeering, en uwe vergevende liefde te herinneren. Mogt ik het gehoorde niet vergeten! Bewaar mij in het overige van dezen dag voor ijdele verstrooiingen. Mogt ik mij overgeven aan stille bepeinzingen, nadenken over mij zelve, over mijn geheele leven, over mijn gedrag in de afgelopen week, en wederkeeren tot U, van wien ik zoo ver ben afgeweken! Menigvuldig zijn de verzoeken, aan welke ik, arme gevangene, ben blootgesteld. Help Gij mij, o GOD! en verlos mij van het booze, want U is het Koningrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen.*

IV.

*Gebed op Zondag-avond.*

*Met den diepsten ootmoed verschijn ik, in dit avonduur, voor uw aangezicht, barmhartig. GOD!*  
*am*

om U mijnen dank toe te brengen voor de weldadigheid en trouw, aan mij, onwaardigen, bewezen. Ook in dezen dag hebt Gij laten arbeiden aan mijne teregtbrenging. Dat hebt Gij zoo menigmaal laten doen, maar ik, weerspannige, heb naar uwe roepstemmen niet gehoord. Vergeef mij, o GOD! mijne schulden. Leer mij inzien, dat de zonde de bron is van ellende, en dat de goddeloosheid ten verdere leidt. Leer mij met geduld en onderwerping uwe welyerdende kastijdingen verdragen, en wees Gij mij nabij in mijne gevangenschap. Bewaar mij in dezen nacht, en al de dagen en nachten van mijn leyen. Help mij alle goede voornemens gelukkig ten uitvoer brengen. Heb ik tot hier toe alleen gewerkt om de spijsze, die vergaat, leer mij o GOD! voortaan ook werken om de spijsze, welke blijft tot in het eeuwige leyen. Amen.

V.

*Vragen op den Zondag-avond, welke de gevangene zich zelve doen moet, vóór hij zich ter ruste begeeft.*

1. Was ik heden aandachtig en eerbiedig in de kerk?
2. Heb ik GOD alleen met de lippen of met mijn gansche hart gebeden en gedankt?
3. Had ik, onder het woord van den Leeraar, inzicht in mijne verkeerdheden, gevoelde ik het afschuwelijke der zonde? — Deed ik eene oprechte en volkomene belijdenis van al mijne schulden?
4. Heb ik de stem van mijn geweten getracht te smoren, of heb ik voornemens opgevat, om mij te verbeteren?
5. Ge-

5. *Gevoeelde ik mijne diepe afhankelijkheid van GOD, mijnen Schepper en Weldoener? Heb ik lust, om zijne geboden te bewaren?*
6. *Erkende ik dankbaar het voorregt, van een Christen te zijn? Heb ik JESUS lief, en zoek ik de zaligheid bij Hem, en langs den weg, door Hem aangewezen?*
7. *Is het mij waarlijk ernst, om in de nieuwe week mijn leven te beteren, en de goede voornemens, heden opgevat, ten uitvoer te brengen?*

*Doorgrond en ken mijn hart, o Heer!  
 Is 't geen ik denk niet tot uwe eer?  
 Beproof me, en zie, of mijn gemoed  
 Iets kwaads, iets onbehoorlijks voedt;  
 En doe mij toch met vaste schreden  
 Den weg ter zaligheid betreden.*

## DERDE ZONDAG.

*Over het besteden van den Zondag.*

*(Gesprek tusschen drie gevangenen.)*

*Maarten.* Wel, Jasper! ik zal blijde zijn, als deze Zondag weêr om is. Dat zijn vervelende dagen!

*Jasper.* Dat ben ik met u eens. — Het is regt verdrietig. Ik wilde niet gaarne, dat er twee in de week kwamen. Als Zondags-avonds de klok slaat, om naar kooi te gaan, zeg ik: „Goddank! „dat is weêr achter den rug!”

*Christiaan (een bejaard gevangene).* Wel, jongens! het is mij even zoo gegaan, toen ik hier het eerste halfjaar zat; maar ik denk er nu anders over, en kan soms naar den Zondag verlangen. Zoo gij lust hebt, wil ik u wel verhalen, hoe het mij daarmede gegaan is.

*Maarten.* Spreek op maar! dat kort den tijd nog wat.

*Christiaan.* Zoo als ik u zeide: in de eerste zes maanden was de Zondag voor mij de minste van alle dagen der week, en als de eene naauwelijks voorbij was, begon ik al tegen den volgenden te zorgen. Eén uur was ik besteld, om de Predikatie bij te wonen, maar de overige uren gingen zoo traag voorbij, alsof het dagen waren. — „Dat moet anders,” zeide ik op een’ Zondag-avond, toen ik mij, volgens gewoonte, den ganschen dag weder schrikkelijk verveeld had. „Dat moet anders,” want zeven jaren moest ik zitten, en ik had weinig lust, een geheel jaar van dien tijd in luije ledigheid te slijten, en mij zelven tot last te zijn.

*Jasper.* Een jaar van dien tijd, hoe begrijp ik dat?

*Christiaan.* Wel! die rekening is gemakkelijk te maken. Om den zevenden dag hebben wij een’ Zondag, dat is twee en vijftig in een jaar. — En hoe veel Zondagen komen er in zeven jaren?

*Maar-*

*Maarten.* Drie honderd vier en zestig, — en dus nagenoeg zoo veel als er dagen in het jaar zijn. Daar had ik nooit zoo op gedacht.

*Christiaan.* Gij ziet dus, dat het wel der moeite waardig is, om te weten, hoe men den Zondag wel zal besteden. — Ik nam daartoe den raad in van onzen braven Meester, en ik heb mij bij zijnen raad wel bevonden. „Kunt gij lezen en schrijven?” was zijne eerste vraag, en ik moest met schaamte bekennen, dat ik daarin onbedreven was. — „Welnu! „dan hebt gij ten minste bezigheid voor een paar „uren. Maak het u tot eene vaste gewoonte, om „dezelve daartoe te besteden, en ik sta er voor in, „dat gij binnen een jaar tamelijk wel zult kun- „nen lezen en schrijven.” — Zoo gezegd, zoo ge- daan. In het eerst was het droog en lastig werk; maar ik had toch niets te verzuimen, en hield vol. — Toen ik genoegzaam ervaren was, gebruikte ik die twee uren, om een paar mijner medegevan- genen te onderrigten, en het deed mij plezier, dat ik mij zelve den tijd kon korten en anderen eenen dienst bewijzen. — Ik besteedde voorts één uur, om in den Bijbel, in mijn Gebedenboek of eenig ander Godsdienstig boek te lezen. Soms las ik over- luid. Inzonderheid maakte ik er mijn werk van, om het een en ander, van hetgene ik gelezen had, van buiten te leeren; vooral spreuken, gezegden van den Zalig- maker, onberijmde en berijmde Psalmen en slich- telijke Gezangen. — Toen ik een paar jaren gezeten had, kreeg ik een’ makker, die een groot meester en liefhebber was van zingen. Hij heeft mij vele en fraaije liederen geleerd, en daaraan heb ik menig aangenaam uur te danken. — Zoo kreeg ik lang- zamerhand den slag, om den tijd te korten en mij zelve bezig te houden. Onze Meester zag dit met genoegen, en sprak mij eenmaal dus aan: „Gij hebt als een wijs mensch gehandeld, Chris- „tiaan! want een dwaas is hij, die zich een groot „gedeelte van zijn leven jammerlijk verveelt. Gij „zijt goed op weg, en ik zie kans, om het verder „met u te brengen. Het is immers pligt en be- „lang, om den Zondag *ten meesten nutte* te be- „steden. Bedenk maar eens, welk een gewigtige „dag het is. Het is de dag des Heeren, de dag

B

„van

„VAN CHRISTUS Opfanding uit de dooden. Herinner u dit een en ander, als gij op den Zondag morgen ontwaakt. Besteed den tijd, vóór gij ter kerk gaat, met ernstig nadenken over u zelve. Zorg, dat gij, door voorafgaande onstichtelijke praaijes met uwe makkers, niet geheel ongeschikt wordt, om de Godsdienstoefening met vrucht bij te wonen. Komt gij uit de kerk, denk dan na over hetgene gij gehoord hebt; schaam u niet, zoo gij eenen geschikten makker vindt, daarover met hem te spreken. Indien gij kunt, schrijf dan het een en ander op, al is het nog zoo weinig en gebrekkig. In den beginne zal dat niet best van de hand gaan; maar al doende leert men, en de aanhouder wint. Ik heb een schrijfboek van eenen uwer makkers vol aantekeningen in bewaring. Het bevat negen en tachtig korte lesjes over de spreuk: „Bezint eer gij begint.” (\*) — Ook aan dien raad, Jasper! heb ik mij gehouden, en ik heb het nu zóó ver gebragt, dat de Zondag mij niet langer valt dan gewone werkdagen.

*Jasper.* Gij stelt het zoo voor, dat men er lust toe zou krijgen. Wat zegt gij, Maarten! willen wij het wagen? Ziet gij nog kans, dat wij op onze gevorderde jaren het lezen leeren? Als gij courage hebt, doe ik mede.

*Maarten.* Top! ik geef u mijn woord. Wilt gij onze leermeester wezen, Christiaan?

*Christiaan.* Zeer gaarne.

Het genomen besluit werd spoedig bewerkstelligd. Jasper en Maarten gingen met ijver aan het werk. Binnen acht maanden konden zij tamelijk lezen en een weinig schrijven, en langzamerhand verminderden de klagten over den vervelenden Zondag.

(\*) Dit is eene daadzaak.



VIERDE ZONDAG.

*Leerzame Spreuken en Gedachten.*

(Om van buiten te leeren, of na te schrijven, voor de zondanigen, die zich in het schrijven willen oefenen.) (\*)

*Bezint, eer gij begint:  
Want eerst gedaan en dan bedacht,  
Heeft velen in 't verdriet gebragt.*

*De weg des kwaads schijnt in 't begin  
Wel schoon, waar 't oog zich wendè;  
Maar 't voortgaan heeft gevaren in:  
Zijn einde is droeve ellende.  
Het pad der deugd is naauw en steil,  
't Schijnt moeelijk op te treden;  
Maar in het voortgaan vindt men heil,  
Aan 't einde zaligheden.*

Gellert.

*Hij, die zijn' GOD verlaat, bewerkt zijn ramp en druk;  
Hij, die de deugd verzaakt, verzaakt ook zijn geluk.*

*Wie leugen spreekt, zoo voor als naar,  
Wordt niet geloofd, al spreekt hij waar.*

*Wie*

(\*) Van deze en soortgelijke Spreuken kunnen ook *Partoona schriften* worden gemaakt, bij het geven van onderwijs of bij eigene oefening in het schrijven.

*Wie in de deugd zijn heil niet vindt ,  
Is hoorend doof en ziende blind.*

*Beter veel te doen , dan veel te weten.*

*Het weten is wel schoon , maar 't doen gaat boven weten ;  
Die veel en grondig weet is waard' , geleerd te heeten.  
Maar die zijn pligten kent , zijn driften houdt in toom ,  
Zijn daden wel bestuurt , zulk een is wijs en vroom.*

*Wilt gij gerust en vrij van zorgen  
Langs 't heilspoor naar den Hemel gaan ,  
Stel nooit uw zaken uit tot morgen ,  
Die heden noodig zijn gedaan.*

*Wie luistren wil naar tucht en reden ,  
Verbetert ligt zijn kwade zeden.*

*Eén uur van onbedachtzaamheid  
Kan maken , dat men jaren schreit.*

*Keer vaak uw hart tot GOD , die uw behoeften weet ;  
Zeg Hem in blijdschap dank ; klaag Hem in nood uw leed.*

*Hij , die valsheid spreekt , weet niet , wat zwaar  
werk hij onderneemt ; want om ééne leugen goed te  
maken , moet hij duizend andere smeden.*

De

*De logen is het deksel van alle andere zonden,  
en het kleed van ongerechtigheid.*

*De mensch wordt gemeenlijk te laat wijs, en te  
vroeg oud.*

*Men behoeft zich nooit te schamen, om te erken-  
nen gedwaald te hebben; want dit te erkennen is  
even hetzelfde, als te zeggen, dat wij heden wijzer  
zijn, dan wij gisteren waren.*

*Wien niet te raden is, is ook niet te helpen.*

*Niets te weten is geene schande; maar niets te  
willen leeren is schande.*

*Ledigheid is de moeder van den honger, en eene  
zuster van den diefstal.*

*Door gewoonte wordt de deugd ligt.*

*Doe geen kwaad, en u zal geen kwaad wedervaren.*

*Bij alles, wat gij doet, bedenk het einde.*

*• Uit verzuim van één' spijker ging eens een hoef-  
ijzer van een paard verloren; door verlies van het  
hoefijzer het paard zelf; en door verlies van het  
paard ging ook de ruiter verloren, die er op zat.  
Zoo kan een klein verzuim een groot onheil na  
zich slepen.*

*Waarom is de mensch ongelukkig? Is het omdat het geluk hem ontylugt? Neen! omdat hij het geluk ontylugt.*

---

*Kwade gedachten zijn naaste bureu van kwade be-geerten; er is slechts één stap tuschenbeide. — Wie zich voor eene beruchte plaats wil hoeden, moet niet in de nabijheid zijn.*

---

*Wien de nijd kwelt, draagt eenen gevaarlijken vijand in zijnen boezem.*

---

*Laat berouw is zelden opregt: opregt berouw is zelden te laat.*

---

*Wie alle schaamte verloren heeft, is onverbe-terlijk slecht.*

---

*Spreek en doe niets, 't gene gij niet wilt, dat de gansche wereld ziet en hoort.*

---

*Wannser GOD den boetvaardigen zondaar niet vergeeft, wie zal hem dan vergeven?*

---

## VIJFDE ZONDAG.

*Adam en Eva, of het verloren Paradijs.*

Genesis II en III.

Vele duizenden jaren geleden, heeft GOD de wereld geschapen. Ook de mensch werd door GODS almachtige hand voortgebracht, en de Bijbel levert ons (Genes. I.) daarvan het verhaal. Dat verhaal is hoogstmerkwaardig, en leert ons den Schepper in zijne aanbiddelijke grootheid en goedheid kennen. De mensch werd niet voortgebracht voor en al eer al het overige bestond, en de aarde, als ware het, was toebereid, om dezen haren voornaamsten bewoner te ontvangen; die, naar luid der Heilige Schrift, geschapen was *naar GODS beeld en naar zijne gelijkenis*. O! Welk een pronkstuk der schepping zal de mensch geweest zijn, toen hij zoo onbedorven kwam uit de hand van zijnen Maker! — Hoe zeer werd het eerste menschenpaar door GOD begunstigd en bevoorregt! Geplaatst in eenen schoonen lusthof, die voorzien was van alles, wat tot onderhoud en veraangenaming des levens kon strekken, bleef geene behoefte onvervuld, en genoten zij het edelste vermaak. Helaas! dat vermaak was van korten duur. Adam en Eva ontvingen, om hen in gehoorzaamheid te oefenen, een gebod van GOD, om van zekeren boom, die zich in den hof bevond, niet te eten; maar, in plaats van gehoorzaamheid te betoonen aan hunnen Schepper en Wel-doener, waartoe zij ten duurste verplicht waren, lieten zij zich verleiden, overtraden GODS bevel en aten van de vrucht. Die ongehoorzaamheid kwam hun evenwel duur te staan; want naauwelijks was de misdaad gepleegd, of, zoo als de Heilige Schrift zegt, *hun beider oogen werden geopend*: dat is, zij zagen duidelijk in, dat zij kwalijk gedaan hadden, maar daar bleef het niet bij. *En zij hoorden de stemme des Heeren GODS, en zij verbergden zich in het midden van het geboomte des hofs.* Zij  
B 4
had-

hadden hunne onschuld verloren; het geweten klaagde hen aan; zij gevoelden, dat zij zich tegen GOD grootelijks bezondigd hadden; zij waren vervuld met schrik en vrees, en schaamden zich voor GOD en voor elkander; zoo zelfs, dat zij zich poogden te verbergen voor het aangezicht van den Allerhoogste. Vruchteloos was evenwel deze poging; want wie kan den Alomtegenwoordige ontvlieden? — De straf volgde dan ook het misdrijf op de hielen. Adam en Eva hadden de Goddelijke gunst zich onwaardig gemaakt, en werden, door GOD, verdreven uit het Paradijs, naar een minder vruchtbaar oord, om dáár, in het zweet huns aanschijns, hun brood te zoeken. Door eigene schuld, hadden zij een Paradijs verloren, en ellende, kommer en smart kwamen in deszelfs plaats; maar, wat meer zegt dan een Paradijs, zij verloren tevens een rein geweten en het kinderlijk vertrouwen op GOD, en dat is immers des menschen al.

Zoo als het Adam en Eva ging, is het ook mij gegaan. — Ik had het wél in de wereld, zoo lang ik mij hield aan GOD en zijn gebod. Maar booze lusten kwamen in mij op; verleiding loerde op mij, en in plaats van derzelve weêrstand te bieden, liet ik mij onnadenkend wegslepen, en verdwenen was mijn geluk! Toen de misdaad gepleegd was, gingen mij de oogen open, maar, helaas! het was te laat. Ik wilde ontvlugten en mij verbergen voor het oog van GOD en menschen; ik poogde, door schaamte gedreven, mijn misdrijf te bedekken; maar gejaagd en geplaagd door een folterend geweten, konde ik het oog van den Alziende, dat nimmer slaapt, niet ontvlieden, en, tot regtmatige straf voor mijne overtredingen, voerde men mij, uit mijne eigene woning, waar ik tevreden leefde, zoo lang ik mij niet had vergrepen, naar eene akelige gevangenis, alwaar jammer en ellende mijn deel is. Wat mij boven alles ongelukkig maakt, is het verlies van een vrij geweten. — Zoo lang ik het pad der deugd betrad, durfde ik ieder eerlijk man onbeschroomd onder de oogen zien, en behoefde ik mij voor niemand te schamen. — Maar nadat mijne oogen voor mij zelve geopend zijn, zoodat ik mijne over-

tre-

tre dingen ken, sluiten zij zich voor den aanblik van een' regtschapen' mensch. — o! Dat is eene vreesfelijke gewaarwording; want niets is zaliger dan het gevoel van onschuld; niets rampzaliger, dan een schuldig en beschuldigend geweten. — En denk ik aan het misnoegen van den heiligen GOD, dat ik mij moedwillig heb op den hals gehaald, — dan gevoel ik, hoe diep ongelukkig ik ben! Voorhenen kon ik oog en hart vrijmoedig naar boven heffen; want boven woonde mijn Weldoener en Vriend. Thans sla ik mijne oogen schaamrood naar den grond, en vrees vervult mijn hart. Wat ik in GOD verloor, kunnen menschen mij niet teruggeven, want GOD *verloren, al verloren.* Maar neen! niet geheel en al heb ik U verloren, goede en groote GOD! Ik dank U, dat ik, niettegenstaande mijne misdrijven, nog vatbaar ben voor het gevoel van schaamte; want wee den mensch, die alle schaamte heeft uitgeschud! Ik dank U, dat mijne oogen geopend zijn; want wat zou er anders van mij zijn geworden? Mogten die oogen zich niet weder sluiten, als de verleiding andermaal mij toelacht en voor mij hare strikken spant! Dat ik, bij mijne terugkeering in de maatschappij, naar welke ik vurig verlang, altijd wakende en biddende zij, en door regtschapenheid en Godsvrucht uwe vergevende liefde en uwen verbeurden zegen deelachtig worde! En vind ik U, mijn GOD! geheel en al terug, dan vind ik ook de verlorene vreugde weder; want GOD *behouden, al behouden.*

*Daar is geen beter raad in alle wijze boeken,  
 Dan ruste van den geest in god alleen te zoeken;  
 Daar is geen nutter ding, dat meerder vrede maakt,  
 Dan dat een reine ziel tot haren Schepper naakt.  
 Dat is de beste vond, om leed te kunnen dragen;  
 Dat is de rechte weg tot alle goede dagen.  
 Ga, zuiver dan uw hart van al den aardschen draf,  
 En snijd tot aan den grond uw kwade ranken af.*

Cats.

## Z E S D E Z O N D A G.

David en Abigail

of

God verhindert soms den mensch, om kwaad te doen.

I Samuël XXV.

In meer dan één opzigt merkwaardig is het verhaal, in dit Hoofdstuk vervat. — Inzonderheid bevat het eene treffende proeve van GODS wakende en zorgende Voorzienigheid, die soms den mensch verhindert, om kwaad te doen. — David bevond zich, met zijne onderhebbende manschappen, in de nabijheid van *Karmel*. Hij verneemt, dat zekere Nabal, een aanzienlijk en vermogend Herdervorst, zich digt bij hem ophoudt, ter gelegenheid van het scheren van deszelfs schapen. Dit was een belangrijk en vrolijk feest, aan hetwelk vrienden en magen deelnamen, en waarbij groote gastmalen werden aangerigt. Volgens de gewoonte en zeden dier tijden, zond David afgezanten tot Nabal, om hem geluk te wenschen, en uit den grooten overvloed, op de meest vriendelijke wijze, eenige geschenken voor zich en de zijnen te vragen. Te meer maakte David daarop aanspraak, omdat hij reeds vroeger aan Nabal eenen gewigtigen dienst had bewezen, door deszelfs rijke kudde tegen roovers en wild gedierte te beschermen. — Maar Nabal was een driftig, boosaardig en eigenzinnig man. Hij weigert niet alleen Davids billijk verzoek, maar hij doet het daarenboven op de onbeschoftste wijze. „Wie is die David?” zegt hij tegen de afgezanten. „Hij is er een, zoo als er thans velen zijn, die hunne Heeren ontloopen. Denkt gij, dat ik mij met zulke landloopers inlaat? Ik wil niets met hem te doen hebben.” Men brengt die boodschap aan David, en deze ontstak daarover



over in regtmatigen toorn. Terftond is zijn besluit genomen. — Hij trekt met vier honderd zijner gewapende manschappen tegen Nabal op, om hem en zijn geheele huis te verderven. Een getrouwe bediende uit Nabals huis ziet den troep in aantogt, vreest het ergfte en geeft ijlings kennis van het gevaar aan Abigaïl, Nabals huisvrouw. Deze schrandere en brave vrouw weet aanftonds, wat haar te doen staat. Zonder haren ondeugenden man iets te zeggen, laat zij, met den meesten fpoed, een zeer aanzienlijk gefchenk voor David gereed maken, aanzienlijker, dan hij zelf het immer had kunnen verwachten of vergen. Zij zelve begeeft zich daarmede op weg, David te gemoet. Wel dra bevindt zij zich in zijne nabijheid, en zonder dat David haar befpeurt, hoort zij hem zeggen: „Zoo heb ik dan te vergeefs het goed „ van dien ondankbaren bewaard, en ondank „ is daarvoor mijn loon. Maar wee dien onver- „ laat! God moge mij straffen, indien ik hem en „ zijn geheele huis niet verdelge, voordat de mor- „ gen dáár is.” Naauwelijks heeft Abigaïl deze verfchrikkelijke bedreiging gehoord, of zij ziet David voor zich staan; maar de deugdzame vrouw verliest geenzins hare tegenwoordigheid van geest. Aanftonds valt zij den vergramden David te voet, en roept, in hevige aandoening, uit: „Op mij, op „ mij alleen kome de fchuld; och! geef toch uwer „ dienstmaagd een oogenblik gehoor!” David, die op niets minder gerekend had, dan op zulk eene ontmoeting, was verrast, getroffen en kwam tot bedaren. En nu vervolgde Abigaïl hare treffende redenen: „Is het voor een zoo wijs, aanzienlijk, „ hoogverheven man als David, der moeite waardig, „ zich te ergeren over eenen man als Nabal, want „ is niet deze een nar, een onverlaat? Zal David „ zich wreken, en daardoor zijn eigen naam en „ roem bezwalken? Zal hij, die optreedt als „ Verlosfer van *Israël*, en bestemd is voor den „ troon, buiten noodzaak bloed vergieten, hetwelk „ hem welligt tot een eeuwigdurend verwijt zal „ strekken? Ik bid u, Mijnheer! zie van uwe „ voorgenomene wederwraak af! Gij zult daar- „ van

„ van naderhand geene spijt hebben, maar mis-  
 „ schien eenmaal uwer dienstmaagd dankbaar ge-  
 „ denken, dat zij u van uw voornemen heeft te-  
 „ ruggebragt.” —

David had met oplettendheid Abigaïls redenen  
 aangehoord, en zeide: „ Gezegend zij de Heer, die  
 „ u mij te gemoet heeft gezonden! Gezegend zij  
 „ uw raad! Waart *gij* niet gekomen, van Nabal en  
 „ zijn huis ware niemand in het leven gebleven. Ga  
 „ gij henen in vrede; geen' mensch zal enig leed  
 „ geschieden; *want de Heer, de GOD Israëls, leeft,*  
 „ *die mij verhinderd heeft u kwaad te doen.*”

Treffend is dit woord van David, mijne lezers!  
 en indien gij het toepast op uw eigen leven en uwe  
 eigene omstandigheden, dan moeten de meeste uwer  
 met David zeggen: „ De Heer heeft mij verhin-  
 „ derd kwaad te doen.” — Hoe veel ondeugends  
 hadt gij misschien in den zin, hetwelk, door tus-  
 schenkomende omstandigheden, of liever door het  
 wijs beftel der goede Voorzienigheid, niet tot stand  
 kwam! Hoe veel slechte plannen hadt gij beraamd,  
 die gij zóó zóó dacht uit te voeren; maar onver-  
 wacht werd u een struikelblok in den weg gelegd;  
 gij ontmoettet eenen verstandigen en braven vriend;  
 gij hoordet of gij laast een treffend woord — eene  
 ziekte overviel u — gij woondet een sterfbed bij —  
 en uwe ontwerpen verdwenen in rook. Ziet! dat  
 was de Heere, die u belette, om kwaad te  
 doen. — Gij zijt nu in de gevangenis, en gij be-  
 schouwt dat als een groot ongeluk. Gij gevoelt  
 spijt, dat gij uwe zaken niet voorzigtiger hebt aan-  
 gelegd, dat gij niet dus of zoo zijt te werk ge-  
 gaan; want dan ware, naar uwe gedachten, uw  
 misdrijf verborgen gebleven, en gij zoudt de straf  
 zijn ontdoken. Maar is dan de ontdekking en daar-  
 op gevolgde straf niet eene stem van GOD tot uw  
 hart; „ Tot hier toe en niet verder.” — Indien gij  
 straffeloos hadt mogen voortzondigen, hoe diep on-  
 gelukkig zoudt gij dan zijn geworden! Gij hebt  
 u aan eenen kleinen diefstal schuldig gemaakt; deze  
 is ontdekt, en eene welverdiende tucht is uw  
 loon; maar het heeft u welligt voor groteren dief-  
 stal behoed. Gij hebt uwen naaste gellagen en  
 gewond; gij wildet vlugten; men achterhaalde u en  
 klonk

klonk u in boeien; maar misschien is daardoor moord en doodslag voorgekomen, die gij anders in het vervolg ligtelijk hadt kunnen plegen; — gij hebt jaren lang geroofd en geplunderd met overleg en slimheid, maar een uwer makkers werd u ontrouw, trad tegen u als getuige op, en eene ont-eerende en langdurige straf werd u opgelegd; maar zoo dat niet geschied ware, zoudt gij gruwelen op gruwelen hebben gestapeld, en daardoor een der ongelukkigste aller menschen zijn geworden, omdat gij een der slechtste waart. Had de krachtige arm des Allerhoogsten u niet gestuit, de mate uwer ongerechtigheid ware vol geworden: uwe handen waren welligt met menschenbloed bespat, en men had uw eigen bloed op een schavot zien stroomen. . . . Ongelukkigigen! Gij beklagt u allen over uw ongeluk, en gij merkt uwe tucht aan als een' vloek. Gij wilt wijzer zijn dan GOD. Verstaat *gij* dan den raad des Allerhoogsten, en kent gij zijnen weg? Ware het mogelijk, dat de Opper-magtige dien raad aan een menschenkind kon verklaren, gij zoudt Hem op uwe knien moeten danken, dat Hij u gestuit heeft op eenen weg, die ten verderve, welligt ten eeuwigen verderve leidde. — Neen! GOD heeft gesproken, ontzaggelijk gesproken tot uw hart. De Heer heeft, door u te straffen, u verhinderd meer kwaads te doen. Als gij dan de stemme GODS niet smooit in uw binnenste; als gij de beletfelen tot voortgang in de zonde, door GOD zelven u in den weg gelegd, niet moedwillig overschrijdt of wegwerpt, dan zal, overeenkomstig GODS doel, de gevangenisstraf niet ten *vloek*, maar ten wezenlijken *zegen* voor u strekken. Dat geve GOD!

Of zoudt gij, in plaats van ootmoedig en met gevoel uwer diepe afhankelijkheid op GODS weg met u te letten, weérbarstig en wrevelig vragen: „In-  
„ dien GOD den mensch beletten wil kwaad te  
„ doen, waarom heeft Hij mij dan niet verhin-  
„ derd *dat* kwaad te doen, waarover ik nu straf  
„ lijde?” — Vermetel sterveling! wilt gij de diep-  
ten der Hoogste Wijsheid peilen? Zal een nietige  
aard-

aardworm aan den Almagtige de wetten voorschrijven? Zal een schuldig menschenkind van den GOD der liefde vorderen *altijd* te doen, hetgene Hem, uit liefde tot het menschdom, slechts *nu en dan* te doen behaagt? Voorwaar! niets ware den Almagtige gemakkelijker, dan den mensch *altijd* te beletten kwaad te doen, en hem het zondigen, als ware het, onmogelijk te maken. Maar daarmede verviel dan ook 's menschen redelijke en zedelijke vrijheid geheel en al: hij zoude noch goedkeuring en belooning op het goede kunnen hopen, noch verwijt of straffen, wegens het bedreven kwaad, hebben te vreezen. — Hij zoude alzoo tot een bloot werktuig worden verlaagd, en de mensch zoude ophouden *mensch* te zijn.

Maar, wat meer zegt, draagt niet de mensch in zijn' eigen' boezem het sterkstprekend bewijs van de liefderijke gezindheid GODS, om hem in het kwade te verhinderen? — Gaf GOD den mensch niet het geweten, dien onfeilbaren regter bij al zijn doen en laten? — Heeft dat geweten niet bij herhaling en nadrukkelijk ook tot u gesproken, bij het plegen van dat misdrijf, waarvoor gij thans moet boeten? — Maar gij hebt naar die stem niet willen luisteren, en gij zoudt nu op GOD eene schuld willen werpen, die alleen bij u zelve te zoeken is? Gij hebt uw geweten in slaap gewiegd, en hetzelfde schein ontoereikend om u voor nieuwe misdrijven te hoeden. Toen kwam de Ontfermende Liefde tusschenbeide, om u niet dieper te doen zinken. Uw misdrijf kwam aan het licht, en welverdiende tucht werd uw deel; maar deze tucht en uwe banden prediken het u nadrukkelijk: „*De Heere heeft mij verhinderd meer kwaads te doen.*”

---

## Z E V E N D E   Z O N D A G .

*Eerste Predikatie voor nieuw aangekomene gevangenen.*

---

In het groot Crimineel Gevangenhuis in B. heeft de loffelijke gewoonte plaats, om de jong aangekomene gevangenen afzonderlijk toe te spreken, en wel vooral de zoodanige, die voor de eerste maal in hun leven gevangen zitten. — Een twaalfstal derzulke was, in een tijdsverloop van weinig weken, gekomen, en de brave Geestelijke *Liefhart* achtte het van belang, op de eerstkomende Zondagen, een paar *Predikatiën* voor deze nieuwelingen te houden. — Wij zullen dezelve hier laten volgen.

### *Eerste Predikatie.*

Job XXXVI, vs. 8 en 9. *En zoo zij gebonden zijnde in boezjen, vastgehouden worden met banden der ellende, dan geeft GOD hun hun werk te kennen en hunne overtredingen; omdat zij de overhand genomen hebben.*

Mijne ongelukkige medemenschen, die hier onlangs gekomen zijt, en voor de eerste maal gevangen zit! wat heb ik een medelijden met u! Ik beklaag u van ganscher harte, omdat gij zeer ongelukkig zijt. Het is wat te zeggen, van een vrij man een gevangen man te worden. Wat zult gij bitter bedroefd zijn geweest, toen men de deuren achter u sloot, en gij, afgescheurd van al wat u lief en dierbaar is, u in het midden van vreemden, van misdadigen bevondt! — Verlangt gij niet, dat een vriend, in deze treurige omstandigheden, tot u kome, u rade, trooste en helpe? — Welnu! ik wil die vriend zijn. Ik zal u een woord van leering en bemoediging toespreeken. Hoort mij met oplettendheid, en de goede GOD schenke ons zijnen zegen! —

Hebt

Hebt gij, mijne goede vrienden! wel ooit ernstig over u zelve nagedacht? Ik vrees, helaas! dat onnadenkendheid de meesten uwer ten val zal hebben gebragt. Gedurende mijne veeljarige ondervinding, heb ik daarvan sterke voorbeelden gezien, en een dèrzelve wil ik u gaarne mededeelen. Onlangs kwam hier een gevangene, die meer dan twintigmaal, en wel met toenemende driestheid, zich aan kleine dieverijen had schuldig gemaakt. Op mijne vraag, of hij dan nimmer over de gevolgen had nagedacht, antwoordde hij: „Neen! ik kan in waarheid zeggen, dat ik voor de eerste maal tot eenig nadenken kwam, toen de zware deuren van het gevangenhuis achter mij gefloten werden.” (\*) — Ziet, zoo als het dezen man ging, zal het velen uwer, in mindere of meerdere mate, zijn gegaan. Gij hebt vergeten, toen gij nog op vrije voeten waart, dat de kruik zoo lang te water gaat, tot zij eindelijk breekt, en dat het einde den last draagt; en nu de kogel door de kerk is, is goede raad duur. — Maar beter laat dan nooit, en dan hoe eer hoe liever; want van uitstel komt afstel. Hebt gij voorhenen zorgeloos voortgeleefd, komt dan nu tot nadenken, begint daarmede in dit uur. Ik wil u dat gemakkelijk maken. Ik wil mij in uwe plaats stellen, en dan, dunkt mij, mosten de volgende vijf vragen bij u oprijzen:

1. *Wat heeft mij hier gebragt?*
2. *Wat staat mij hier te doen?*
3. *Wat moet ik vreezen?*
4. *Wat mag ik hopen?*
5. *Hoe moet ik het aanleggen, dat die vrees verdwijne, en die hoop vervuld worde?*

De twee eerste vragen zullen wij in dit uur, de drie overige op den eerstvolgenden Zondag behandelen.

I. *Wat heeft mij hier gebragt?* — Gewigtig is deze vraag, mijne vrienden! Gave GOD, dat gij in vol-

(\*) *Eigene woorden van eenen gevangene.*

volle opregtheid op dezelve wildet antwoorden! — „Ik ben ongelukkig in het geval gekomen,” zal wel het antwoord van de meesten uwer zijn. — Maar *wat* was dan uw geval? Hebt gij u door drift laten vervoeren, en uwen naaste beledigd en gewond? Waart gij bedriegelijk in handel of wandel? Hebt gij u laten omkooopen? Waart gij meinedig aan Land of stad? Hebt gij uwe handen uitgestrekt naar hetgene uws naasten was? — En *hoe* zijt gij daartoe gekomen? — Hebt gij na welberaden overleg gehandeld, of was het onvoorzigtigheid, brooddronkenschap, die u ten val bragt? Stondt gij geheel op u zelve, of hadt gij medepligtigen? Waart gij aanvoerder of slagtoffer der verleiding? Hebt gij het kwaad met weêrzin of met vermaak verrigt? Hebt gij u slechts één in uw leven vergrepen, of geschiedde het bij herhaling? — Wat antwoordt uw geweten op al deze vragen? Niet gemakkelijk is dat antwoord te vinden; want daartoe moet gij dalen tot in de verborgenste schuilhoeken van uw hart, en is niet *het menschelijk hart arglistig meer dan eenig ding, en wie zal het kennen?* — Men is immers zoo genegen, het beste van zich zelve te denken, en de schuld van zich af te werpen. — Maar wat ik u bidden mag, indien uw volgend geluk in deze wereld, indien het heil uwer kostelijke zielen u lief is, zoekt de oorzaak niet buiten u zelve; behelpt u niet met nietswaardige voorwendsels, poogt uwe schuld niet te verkleinen, en, wat nog wel het ergste van allen zoude wezen, houdt u niet voor onschuldig. — Gaarne geloof ik, dat gij niet allen *even* schuldig zijt, maar volkomen onschuldig is gewisselijk niemand uwer. Ik beken, het behoort onder de mogelijkheden, dat een *onschuldige* in de gevangenis wordt geworpen, zoo als bij voorbeeld Jozef, van wien gij in den Bijbel leest; maar deze gevallen zijn toch uiterst zeldzaam. — Durft *gij*, mijne vrienden! als in de tegenwoordigheid van den alomtegenwoordigen en alwetenden GOD, de hand op uw hart leggen, en betuigen: „Ik ben rein van deze zonde?” Neen! als gij de stem van uw geweten niet wilt smoren, zult gij met den boetvaardigen Tollenaar veeleer uitroepen: „o GOD! wees mij zondaar genadig!”

*Schuld*, hetzij dan in meerdere of mindere mate,  
 C schuld

schuld bragt u allen hier, en in u werd de spreuk bewaarheid: „Het kwaad loont zijn' meester." Het is de zonde, die u ongelukkig heeft gemaakt. Maar welke zonde? Dit te weten, is de zaak, waar het nu vooral op aankomt. Gij moet de zwakke zijde van uw hart leeren kennen. Gij moet, ieder voor u zelve, weten, waar u de schoen wringt. Dan eerst kan men u raden, helpen, troosten, en uwe beterschap bevorderen. Zoo is het immers ook met den zieke. Is wel de kundigste Geneesheer in staat hem gezond te maken, indien hij deszelfs kwaal niet kent; en hoe zouden uwe zielen dan immer kunnen worden genezen, indien derzelve kwalen voor u zelve en voor anderen verborgen bleven? En welke is dan nu die kwaal uwer ziele? Wat is uw hoofdgebrek? Kent gij het bij name? — Is het luiheid, slordigheid, hoogmoed, begeerlijkheid, wraakgierigheid, ontucht? Welke verkeerde driften woelen het sterkst in uw binnenste, en welke zwakke zijde van uw hart heeft het meest tot uwe overtredingen toegebracht? Ik weet het, de aanleidingen tot het kwade zijn soms zeer gering, liggen dikwijls diep verborgen; maar doorgaans is er toch ééne verkeerde neiging, die de hoofdrol speelt, en die, dagelijks gevoed en getroeteld, meer en meer in sterkte wint, zich eindelijk van den mensch meester maakt en weldra zijnen val berokkent. — Denkt alzoo, mijne ongelukkige vrienden! over uw leven en uwe bedrijven na en poogt in uwe zielen te lezen, opdat gij verstandig en ongeveinsd moogt kunnen antwoorden op die hoogstgewichtige vraag: „Wat heeft mij hier gebracht?" — Ik weet het, zoodanige *zelfkennis* is hoogstmoeijelijk, en niemand zal het daarin tot de volmaaktheid brengen; maar al kunt gij ook niet met nauwkeurigheid berekenen, welk aandeel elke uwer verkeerde driften in uwen val gehad heeft, dit kunt gij althans allen weten, dat gij hier niet om uwe deugden zit, maar dat gij in tegendeel groote overtreders zijt van Goddelijke en menschelijke wetten. — En *dit* wetende, rijst er aanstonds eene *tweede*, niet min belangrijke, vraag bij u op:

II. *Wat staat mij hier te doen?* — Berouw en verootmoediging, zietdaar twee veelbeteeken-



nende woorden! — Hebt gij inzicht in uwe verkeerdheden, gij zult uwe gevangenschap niet beter kunnen aanvangen, dan met deze rondborstige verklaring: *Ik ben schuldig*; want deze drie woorden hebben meer waarde dan duizend kunstig verzonnen verontschuldigen. Deze schuldbelijdenis zij niet alleen het werk uwer lippen, maar de ongeveinsde taal van het boetvaardig hart; opdat gij door de volmaaktheid van uw berouw uwe overige veelvuldige onvolmaaktheden eenigermate moget uitwischen. Tot belijdenis van zonden roep ik u dan, als in den naam des Allerhoogsten, nadrukkelijk op. Belijdt ze voor GOD, en daar, waar het pas geeft, ook voor menschen. Wat zoude u daarvan terughouden? Waant gij uwe overtredingen verborgen te kunnen houden voor den Alwetenden Hartekenner? Wilt gij ijdele verontschuldigen inbrengen bij Hem, die uwe geheimste overleggingen gadeslaat? neen! GOD *laat zich niet bespotten*. — Hem kunt gij niet bedriegen. Maar belijdt ook uwe zonden voor de menschen. Denkt niet, dat deze u minder zullen achten, als zij weten, wat al kwaads gij hebt uitgevoerd. Het tegendeel is veeleer waar. — De menschen zien er u immers toch op aan, dat gij misdadig zijt, en als gij dat nu hardnekkig ontkent of door list en leugentaal verkleint, zal men u welligt voor de zoodanigen houden, die in het kwade verhard — en onverbeterlijk slecht zijn. — Maar zegt gij in tegendeel eerlijk, wie en wat gij zijt, dan zal men dubbel medelijden met u hebben, en aan uwe zedelijke herstelling, met GODS hulp, niet wanhopen.

Komt, mijne ongelukkige vrienden! verootmoedigt u dan voor GOD en menschen. Doet het hoe eer hoe liever; want het goede kan men nooit te vroeg doen: het kwade komt altijd vroeg genoeg. Doet het in dit oogenblik. Stelt u uwe misdrijven in al derzelve afschuwelijkheid voor oogen, en vereenigt u in het ootmoedig en plegtig

*Gebed tot belijdenis van zonden.*

*Groote GOD! — Met den diepsten ootmoed naderen wij tot U. Wij hebben zwaar en menigmaal misdreven. Daarvoor lijden wij straffe in dezen*

akeligen kerker, maar wij hebben dat verdiend; ja! meer dan dat. — Die straffe hebben wij ons door onze misdrijven op den hals gehaald, en wij kunnen niemand dan ons zelve daarvan de schuld geven. Wij zijn niet waardig, dat Gij in liefde aan ons gedenkt; want wij hebben U en uw gebod schandelijk vergeten, ja! met voeten getreden. — Grootte GOD! Als Gij met ons in het gerigt treedt, zal niemand van ons voor U kunnen bestaan. — Met den diepsten ootmoed belijden wij U al onze schulden; ook die, waarvoor wij in deze gevangenis straffe dragen. Het besef uwer grootheid beneemt ons alle vrijmoedigheid, om tot U te naderen; maar door JEZUS CHRISTUS, den Heiland der wereld, weten wij, dat Gij niet alleen groot, maar dat Gij ook goed zijt. — Met het oog op den Verlosser van zondaren, roepen wij, o GOD! uwe barmhartigheid in, en smeeken van U wijsheid, kracht en moed, om meer en meer onze schulden in te zien, onze onwaardigheid te beseffen, opdat wij voortaan dagelijks onze zonden voor U, den Abwetenden, en voor menschen mogen belijden. Amen.

Indien gij, M. H.! niet alleen met den mond, maar met uw gansche hart gebeden hebt, dan kondet gij uwe gevangenschap niet beter aanvangen. — Laat mij nu voortgaan u te zeggen, wat u hier te doen staat; want het is niet genoeg, dat de zondaar bidde — hij moet ook werken.

Gij zijt nu eenmaal hier, en gedane dingen nemen geen keer. Gij zijt in eene gevangenis, en als gevangenen hebt gij geheel andere betrekkingen, werkzaamheden en pligten, dan toen gij op vrije voeten waart. Gij vindt het hier anders dan in uw eigen huis. Dáár kondet gij gebieden, hier moet gij gehoorzamen; dáár kondet gij de koe binden, waar gij haar hebben wildet, hier moet gij de zaken vinden, zoo als zij zijn. Dat komt in het eerst vreemd voor, en vele gevangenen kunnen of willen zich dan ook slecht schikken. Voor twee uitersten, mine vrienden! moet ik u evenwel ernstig waarschuwen, voor *moedwil* en *moedeloosheid*. Daar zijn

zijn er, die, bij hunne aankomst, de horens, zoo als men zegt, in den wal steken; zij willen niet bukken, weigeren alle ondergeschiktheid, verstoren orde en tucht, en zijn norsch, weerbarstig, wrevelig, onbescheiden, en verharden alzoo hun hart. Maar hoe schadelijk en onbetamelijk is zulk een gedrag! Wat helpt het, om met het hoofd tegen den muur te loopen? De muur blijft staan, en men slaat zich zeiven wonden. Hoe onbetamelijk is het tevens! Is men dan niet door eigene schuld ongelukkig geworden, en heeft men anderen niet genoodzaakt, om te straffen, en zal men nu twisten met GOD en menschen? — Daar zijn er anderen, die tot eene geheele troosteloosheid en moedeloosheid vervallen, die den ganschen dag niet doen dan schreijen en zuchten, zoodat zij allen lust en alle geschiktheid tot den arbeid verliezen, en het leven hun schier tot een' last wordt? Indien er onder u de zoodanigen zijn; moet ik u vragen: Voegt zulk eene vertwijfeling en wanhoop aan redelijke menschen, aan Christenen? Gij weet het immers: ook in de gevangenis woont GOD! Werpt, met ootmoedig vertrouwen, uwe bekommernissen op Hem! — Welaan dan, moed gehouden en handen uit de mouw gestoken; zoo lang er leven is, is er hoop. Schikt u wijsfelijk naar de omstandigheden. Merkt dankbaar het goede op. Getroost u het kwade. Weest vlijtig en naarstig, handelbaar en ondergeschikt. Maakt uwen medegevangenen het leven niet lastig, maar helpt hen, waar gij kunt. Tracht uw lot met gelatenheid te dragen, en vergeet nimmer: *waarom* het u overkwam, en *waartoe* het u leiden moet. *Gij zijt gebonden in boeien; gij wordt vastgehouden met banden der ellende, omdat uwe overtredingen de overhand genomen hadden, en het is GOD, die u, door deze gevangenschap, uw werk te kennen geeft.* Hoort naar deze stem des Allerhoogsten, opdat de banden en boeien, schoon ellendig voor het ligchaam, uwe zielen meer losmaken van de veel zwaardere banden der zonde, en gij eenmaal in nadruk onder vinden moget, *dat het u goed was, verdrukt te zijn geweest.* Amen.

A C H T S T E Z O N D A G.

*Tweede Predikatie voor nieuw aangekomene gevangenen.*

Ps. XCIV: vs. 19. *Als mijne gedachten binnen in mij vernienigvuldigd werden, hebben uwe vertroosting en mijne ziel verkwikt.*

Mijne ongelukkige medemenschen! gij moet wonderlijk zijn te moede geweest in de eerste dagen uwer gevangenschap. Allerlei gedachten zullen bij u zijn opgerezen, en door *vrees* en *hoop* zult gij beurtelings zijn gellingerd. Wat gij te vreezen en te hopen hebt, en hoe gij u daaronder hebt te gedragen, willen wij in deze ure overwegen.

III. *Wat moet ik vreezen?* — Wilt gij een antwoord op die vraag, bedenkt dan, waarom gij hier zijt, wár gij zijt, en bij wie gij zijt. Door de zonde zijt gij ongelukkig geworden, en als gij in den dienst der zonde blijft, staat u nog meer ongeluks te wachten; want het gaat vast door: *hoe slechter, hoe ongelukkiger*. Daarvan loopt gij groot gevaar; want als er een schaap over de brug is, gaan er meer. Is de eerste stap in het kwade gedaan, dan volgen de andere gemakkelijk, te meer, als gij in den waan verkeert, dat gij uwen goeden naam toch kwijt zijt, en het er nu weinig op aankomt, hoe gij u vervolgens gedraagt. Voegt daarbij, dat gij geplaatst zijt in eene leerschool der ondeugd. Dagelijks ziet en hoort gij hier allerlei kwaad; vloeken, spotten met GOD en zijnen dienst, liederlijkheid en ontucht zijn hier algemeene ondeugden. Hoe veel kans is er, om het goede, dat u nog is overgebleven, geheel te ontleeren, en veel kwaads aan te leeren! Gij zult hier menschen aantreffen, die er eene eer in stellen, om u tot slechtigheden aan te sporen. Jonge lieden! u heb ik hier vooral op het oog. Ik sidder, als ik aan u denk. Gij staat aan den

den rand van een' steilen afgrond. GOD verhoede, dat gij er instort! — Meent niet, dat ik de zaak overdrijve, en u eenen ijdel schrik aanjage. Raadpleegt de treurige ondervinding. Weldra zal zij het u leeren. Als gij hier eenigen tijd vertoeft, zult gij niet weinige van uwe makkers zien vertrekken, die weldra wederkomen, om, wegens nieuwe misdrijven, eene veel zwaardere en langere tucht te ondergaan.

Neen! niet opcéns wordt iemand een volflagen booswicht, en wat er van een' mensch kan worden, als hij zich in het kwaad toegeeft en GOD laat varen, is GOD alleen bekend. — Toen men den Keizer Nero voor de eerste maal een doodvonnis ter onderteekening aanbod, zeide hij: *Ik wenschte niet te kunnen schrijven*, en deze zelfde man werd naderhand de afschuwelijkste dwingeland en booswicht, de moordenaar van zijne naaste bloedverwanten, ja! een moedermoorder — en zelfmoordenaar! — Ach! konden en wilden de ongelukkigen, die op een schavot hun leven eindigen, de geheime geschiedenis van hun hart en hun leven openbaren, hoe gering zoude meestal de eerste aanleiding tot den eersten misftap blijken te wezen! De ladder der ondeugd heeft vele sporten, maar hem, die op de eerste sport staat, roepen wij met nadruk toe: „Waak en bid!” Gevaarlijk is uw post, en gij hebt *veel*, ja *alles* te vreezen — maar toch ook iets te *hopen*. En,

IV. *Wat mag ik hopen?* — Deze was de vierde vraag. De hoop, mijne vrienden! is een geschenk van GOD. Zij behoeft ons nimmer te verlaten. Zij zal ons niet verlaten, want zij is eigen aan onze natuur. Hoe hagchelijk ook uwe omstandigheden zijn, hoe verontrustend de toekomst zij, gij moogt en moet *hopen*; hopen, dat deze harde les u tot leering en waarschuwing diene, ten einde u niet tweemaal aan denzelfden steen te stooten; hopen, dat het gezigt van zoo veel ellende, schande en schuld u vervulle met eenen levendigen afkeer van het kwade; hopen, bij waarachtig berouw, eenmaal vergiffenis bij GOD en menschen te vinden. Gij moogt hopen, dat, als gij vrijgelaten wordt, en de deuren dezer gevangenis achter u gesloten zijn, gij dezelve

nimmer weder binnentreedt, maar op eene eerlijke wijze uw bestaan zult vinden, en als verbeterde menschen eenmaal een gelukkiger leven leiden.

Ziet! zoo veel is er te hopen. Maar *waarop* grondt zich die hoop? — Zij grondt zich op den aard der zake, op de ondervinding, op de goede gezindheid uwer medemenschen, op het onbedriegelijk Woord van G O D. Gij zijt, wel is waar, in de gelegenheid, om hier slechter te worden, dan gij nu zijt; maar gij behoeft het niet te worden, als gij niet wilt. Men zal zoeken u te verleiden tot het kwade; maar gij zijt niet genoodzaakt, tegen wil en dank, aan de roepstem der verleiding gehoor te geven. Gij zult hier dikwijls en zwaar kunnen zondigen; maar gij zijt niet verplicht het te doen. Gij hebt nog goede indrukken overgehouden. Geen mensch kan u die ontnemen, als gij ze u niet wilt laten ontnemen. In één woord, het staat aan u zelven, onder biddend opzien tot G O D, om wel of kwalijk te handelen, het goede bij u op te bouwen, het kwade af te breken, en alzoo de gevangenis beter te verlaten, dan gij die zijt ingetreden. De voorbeelden van zulke verbeterden zijn ook niet zeldzaam, en ons Vaderland mag er roem op dragen, dat vijf zesde gedeelte der burgerlijke gevangenen, ontslagen zijnde, niet weder in handen van den Regter komt. (\*) Zeer klein was, helaas! wel altijd het getal der *waarlijk* verbeterden, die zich *geheel* aanstelden tot eer en deugd. Er is evenwel eenige hoop; dat dit aantal in het vervolg grooter zal worden, zoo door de verbeterde inrigting der Gevangenhuisen, als door de bemoeijingen van het Genootschap: *Tot zedelijke verbetering der ge-*

(\*) Op den 1sten Maart, 1821, was het getal Correctioneële en Crimineële gevangenen in het geheele Rijk 9182, onder welke 1599 Militairen, zijnde alzoo het getal der burgerlijke gevangenen 7583. Onder de 9182 waren 2352, die zich aan herhaling van misdrijf hadden schuldig gemaakt, en wel 995 wegens *desertie*, die alleen tot de Militairen betrekkelijk is; zoodat onder de 7583 burgerlijke gevangenen ten hoogste niet meer dan 1357 kunnen gerekend worden, die wegens herhaling van misdrijf gestraft zijn, zijnde alzoo  $\frac{1357}{7583}$  of, een weinig ruimer genomen, een *zesde* van het geheel. Onder 5690 gevangenen, wegens *diefstal* gevonnisd, waren 821 bij herhaling gestraft, zijnde ongeveer een *zevendste*.

*gevangenen.* Van het laatste wil ik u bij deze gelegenheid iets meer vertellen.

In ons Land zijn vele goede menschen, die gaarne iets willen doen ten behoeve van hunne medemenschen. Velen derzelve hebben zich vereenigd, om ten nutte van u werkzaam te zijn, zoowel in de gevangenis, als wel en vooral na het ontslag uit den kerker. Vele aanzienlijke en achtbare mannen maken er gezet hun werk van, zich met gevangenen en ontslagenen te bemoeijen, en onze brave Koning ondersteunt die edele pogingen. Met leedwezen heeft de maatschappij den misdadiger uit haar midden verbannen; maar niet *voor altijd* wil zij hem verstooten. Men beklagt den gevangene van ganscher harte, omdat men weet, dat hij ongelukkig is, en men wil hem gaarne weder gelukkig maken. Daar kan wel niemand uwer iets tegen hebben; want ongeluk tegen geluk te verwisselen, is immers eene goede ruiling? Maar hoe zal men dat moeilijk oogmerk bereiken? — Mijne goede vrienden! de keuze is niet ongemakkelijk; want er is maar één eenige weg, die tot het doel leidt, en dien weg zullen die Heeren van het Genootschap dan ook inslaan. Men wil u gelukkiger maken, door, onder GODS noodigen zegen, en nederige afmeeking en vertrouwende inwachting van denzelfden, u beter te maken. Daarom komen zij tot u in de gevangenis. Indien gij hen met geneztheid ontvangt, zullen zij u gaarne van tijd tot tijd bezoeken, u een woord van troost en vermaning toespreeken, u, op uwe aanvraag, voorzien van eenig schrijfgereedschap, van eenen Bijbel, Gezang- of Gebedenboek, of eenig ander nuttig leer- of leesboek. — Voor zooverre gij niet kunt lezen of schrijven, en er van Gouvernementswege geene scholen worden opgerigt, zal het Genootschap u behulpzaam zijn, om, door eigene en onderlinge oefening, of wel door eenige schoolinrigting, het lezen, schrijven en rekenen te leeren. Dat een en ander is reeds, op verschillende plaatsen, met veel vrucht geschied. Zoo zijn er, onder anderen, in de Gevangenhuisen te *Amsterdam* en *Rotterdam* scholen door het Genootschap opgerigt. Te *Amsterdam* zijn 35 jonge gevangenen onderwezen in

het lezen, schrijven en rekenen, in de beginfelen van den Christelijken Godsdienst en in de Bijbelsche Geschiedenis. Sommige der leerlingen hebben, *in een tijdsbestek van naauwelijks acht maanden, groote vorderingen gemaakt.* Maar vooral zal zich het Genootschap bemoeijen met die weinige ontslagenen, die, gedurende den tijd hunner detentie, proeven hebben gegeven van een verbeterd hart en leven. Reeds heeft men het geluk, een dertigtal ontslagenen op onderscheidene wijzen geplaatst te zien in eene eerlijke kostwinning, van welke sommigen den Vaderlandschen grond hebben verlaten, en naar *Riga, Boston, en Paramaribo* zijn vertrokken. — U allen ontbreekt het dus niet aan goede vrienden, die in uw lief en leed belang stellen, en gij moogt alzo uwe hope bouwen op de menschlievende gezindheden uwer natuurgenooten. Maar, weinig zoude het baten, wanneer al *menschen* wilden vergeven en helpen, indien gij niet tevens kondet hopen op GODS liefde en bijstand. Gevangenen! hoort, wat de Heilige Schrift zegt: *Zoo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere Heere! Ik heb geen lust in den dood des goddeloozen, maar daarin, dat hij zich bekeere van zijnen weg en leve.* (Ezech. XXXIII: 11.) en: *Indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij den Vader, JEZUS CHRISTUS, den rechtvaardigen; en Hij is eene verzoening voor onze zonden, en niet alleen voor de onze, maar ook voor de zonden der geheele wereld.* (1 Joh. II: 1.) Gevangenen! zoo veel moogt gij van GOD en *menschen* hopen, maar:

V. Hoe moet gij het nu aanleggen, om te maken, dat de vrees verdwijne, en de hoop vervuld worde? — Deze was de vijfde en laatste vraag. Het antwoord daarop zal kort zijn; want het is niet mogelijk, bij deze gelegenheid alles op te noemen. Bovendien heb ik een klein schriftelijk opstel gemaakt, bevattende zes voorname lessen, welke ik u ter lezing en overdenking aanprijs. (\*) — Voor ditmaal slechts dit weinige: Wilt gij uwe omstandigheden verbeteren, verbeter dan eerst uw hart en leven. Gedurende uwe gevangenschap hebt gij meer

te

(\*) Zie den *vegenden* Zondag.



te *laten* dan te *doen*. Behalve een goed gedrag in de gevangenis, zijt gij niet in de gelegenheid, om veel stellig goeds te doen. Maar als gij u bevljigt, om het kwade te laten, en bij vorige zonden geene nieuwe te voegen, hebt gij voorshands ook al werks genoeg. Ziet gij zoo vele ondeugenden rondom u, zoodat gij het geloof aan menschelijke deugd schier verliezen zoudt, herinnert u dan tevens zoo vele wijze, goede en edele menschen, als er immer bestonden en gij uit uwen Bijbel kunt leeren kennen; en denkt vooral aan het voorbeeld van den besten der menschen, den Goddelijken JĒZUS. Verheft veel uw hart biddend tot GOD. Wee den mensch, die niet gedurig en aanhoudend bidt, het zal hem moeilijk vallen te waken! Houdt dagelijks de wacht over u zelve, weest gestreng jegens u zelve, en veroorlooft u niets, dat gij niet hard op zoudt durven zeggen. Denkt gedurig aan dood, graf en eeuwigheid. Hernieuwt dikwijls uwe goede voornemens, en verliest den moed niet. De hoop verlate u nooit. Het zij u maar regt ernst, om beter te worden, en gij zult ook gelukkiger worden. Komen er benaauwende oogenblikken, waarin zich allerlei naargeestige *gedachten in u vermenigvuldigen*, verootmoedigt u dan voor GOD, en zoekt bij Hem *vertroosting*, die uwe ziele verkwikken. Amen.

NE.

## NEG ENDE ZONDAG.

*Handboekje,*

*bevattende zes voornamē lessen  
voor jonge gevangenen.*

1. *Vlied de ledigheid.*
2. *Vertoon u niet slechter, dan gij zijt.*
3. *Tracht meester te worden en te blijven over uwe gedachten.*
4. *Leer u zelve kennen.*
5. *Houd nu en dan afrekening met u zelve.*
6. *Haat de leugen.*

### *Eerste Les.*

*Vlied de ledigheid; want ledigheid is des duivels oorkusfen. Wees altijd arbeidzaam: arbeidzaamheid is het beste behoedmiddel tegen verveling, het beste hulpmiddel tot tevredenheid. Verstaat gij geen handwerk of ambacht, poog er een te leeren. Verstaat gij het ten halve, bekwaam u verder. Hebt gij uwe taak, door de Rijkswet u opgelegd, afgedaan, zoek dan, in de overschietende uren, ook iets voor u zelve te verdienen. Doe uw best, om eenen goeden spaarpenning op te leggen tegen den tijd van uw ontslag. Wees daarom spaarzaam met uwe dagelijkse kleine uitgaven. Vele kleintjes maken een groot, en een' stuiver bespaard, is een' stuiver gewonnen. Ik heb twee gevangenen gekend, die, toen zij kwamen, geen handwerk hoegenaamd verstonen. Zij bevlijtigden zich, om het weven en al wat daarbij behoort grondig te leeren, en werden eerste meesters in dat vak. Op denzelfden tijd ontslagen wordende, begonnen zij, voor gemeenschappelijke rekening, eene kleine fabriek; waartoe een welvoorzien aandeel in de uitgaans-kas hen in staat stelde. — Het is dezen menschen op den duur zeer wel gegaan. Volg gij hun voorbeeld na.*

*Twee*

*Tweede Les.*

*Vertoon u niet slechter, dan gij zijt.* Hebt gij nog eenige goede indrukken behouden, verlooohen die niet ten gevalle uwer makkers. Zijn er onder hen, die het in kwade overleggingen en praktijken van u winnen, gun hun die verschrikkelijke eer, en verheug gij u over uwe minderheid in dezen. Laat geen' hoogmoed, geene menschenvrees, valsche schaamte of zucht, om alles mede te kunnen doen, u aanhitsen, om u schijnbaar slechter te vertoonen, dan gij in waarheid zijt. Loop niet te koop met Godsdiensfige meeningen en gevoelens; maar komt het te pas, schaam u dan ook niet, om er rond vooruit te komen, wie gij zijt, en denk daarbij aan het zeggen van den Zaligmaker: *Wie Mij belijden zal voor de menschen, dien zal Ik ook belijden voor mijnen Vader, die in de Hemelen is.* (Matth. X: 32.)

*Derde Les.*

*Tracht meester te worden en te blijven over uwe gedachten.* Men denkt, vóórdat men doet, en het komt er dus zeer veel op aan, *wat* men denkt. Kwade overleggingen hebben doorgaans kwade daden ten gevolge. Van hoe veel belang is het daarom, *goed* te denken, ten einde ook goed te kunnen handelen. Gewen u, naar de les van zekeren Wijze, gewen u aan niets te denken, waarvan gij niet, als u iemand vraagt: „Wat denkt gij?” aanstonds zoudt kunnen zeggen: „Ik denk dit of dat.” Kommen er ondeugende gedachten en wenschen bij u op, geef ze geen voedsel, bestrijd ze aanstonds, zoek eenige afleiding. Prent eenige Bijbelspreuken in uw geheugen, en breng u die ter regter ure voor den geest. Voedt gij ontwerpen van wederwraak, denkt, dat de Heer gezegd heeft: *Mij komt de wrake toe, Ik zal vergelden.* (Rom. XII: 19.) Smeedt gij plannen, om u door bedrog en onregt te verrijken, herinner u: „Onregtvaardig goed ge-, dijt niet.” — Zoo zult gij *het kwade leeren overwinnen door het goede.* (Rom. XII: 21.)

*Vier-*

*Vierde Les.*

*Leer u zelve kennen.* Armé gevangene! gij zijt bekend in vele schuilhoeken van dit gewest, mischien wel van ons Vaderland; maar de schuilhoeken van uw eigen arglistig hart kent gij niet. Gij zijt bekend met zeer vele andere menschen; maar van u zelve zijt gij een vreemdeling. De *splinter*, die in het oog van uwen naaste is, wordt dadelijk door u opgemerkt; maar de *balk*, die in uw eigen oog is, uwe veel grootere gebreken, ziet gij over het hoofd. Gij zoudt u schamen, als gij dit of dat niet wist, dat bijna ieder kind voorondersteld wordt te weten; maar dat gij van u zelve weinig of niets weet, daarover schaamt gij u in het minste niet. Eilieve! beproef eens, u zelve te leeren kennen; want, zelfkennis is immers de bron van tijdelijk en eeuwig geluk. — Hoe meer de zelfkennis wint, des te meer wint ook de ootmoed; en ootmoed is een onmisbaar vereischte tot verbetering.

*Vijfde Les.*

*Houd nu en dan afrekening met u zelve.* Dat houdt gij immers met anderen, met welke gij eenige geldzaken te vereffenen hebt, en zoudt gij dan uwe rekening met GOD nimmer opmaken? Neem op elken morgen u voor, den ganschen dag niets te doen, hetwelk u aan den avond berouwen kan. Onderzoek des avonds, of gij uw voornemen hebt mogen volbrengen. Hebt gij geen woord gehouden, stel op den volgenden dag eene verdubbelde waakzaamheid in het werk. Zult gij hier vele raadgevers vinden, raadpleeg, voor alle dingen, steeds met uw eigen geweten; poog zoo te handelen, alsof alle goede en brave menschen allen uwe zonden zouden zien, en leg het zóó aan, dat gij voor u zelve niet langer behoeft te schrikken, maar u zelve met eenig vermaak beschouwen kunt.

*Zesde Les.*

*Haat de leugen.* Een leugenaar is verachtelijk en is den Heere een gruwel; want Hij haat eene leugenachtige tong. Spreek altijd de reine, de geheele waarheid, er moge dan van komen, wat er wil. Wees opregt voor u  
zel-

zelve en voor G O D. Handel ook rondborstigt met uwe medemenschen, vooral met de Leden van het Genootschap voor de gevangenén, die u nu en dan zullen bezoeken. Het is dezen menschevrienden niet te doen, om u uwe geheimen af te persen, en zich in uw vertrouwen te dringen — neen! zij maken aanspraak op uw geheel en volkomen vertrouwen, omdat zij aan uw geluk en aan uwe zedelijke herstelling arbeiden. Gij moet het u tot eer en voorregt rekenen, dat zij zich willen verledigen u aan te hooren, en zich met u in te laten. Alwetend zijn ze niet, en wat er in uw binnenste omgaat, is hun onbekend, gij kunt hen daarom gemakkelijk om den tuin leiden. Maar daarmede zult gij alleen u zelve en niemand anders benadeelen. Als gij achterhoudend zijt, de zaken verdraait, uw gansche hart niet blootlegt, niet rond voor de waarheid uitkomt, dan zullen deze achtenswaardige mannen weinig of niets voor u kunnen doen. Misleid hen dan niet, want gij misleidt waarlijk u zelve. Hebt gij iets te openbaren, dat gij voor uwe medegevangenen niet weten wilt, vraag om met hen afzonderlijk te spreken. Dat zal men u niet weigeren, en uw vertrouwen niet schenden.

*Spreek altijd waarheid, mensch!*  
*Heb afkeer van het liegen. —*  
*Gij kunt de menschen wel,*  
*Maar nimmer G O D bedriegen.*

TIEN-

## TIENDE ZONDAG.

*De slechte rekenmeester.*

1 Timoth. IV: 8. *De Godzaligheid is tot alle dingen nut, hebbende de belofte des tegenwoordigen en des toekomenden levens.*

Geen mensch leeft er, of hij wil gaarne gelukkig zijn; want van ongeluk hebben de menschen een' afkeer. Maar het geluk wordt hun zoo maar niet in den schoot geworpen. Men moet er om werken en zwoegen. De meesten leggen echter hun werk zeer verkeerd aan, en maken daarom ook eene slechte rekening. — Gij, die van gezetten arbeid een' afkeer hadt, en lui en ledig door de wereld te komen beschouwdet als een hoogst begeerlijk lot, hoe hebt gij u bedrogen, en uwe rekening in den zak gevonden; want verveling plaagt u, en verachting en armoede is thans uw deel! — Gij, dronkaard! die geen en hooger wellust kendet dan zwelgerij en brasferij, hoe slecht is uwe rekening uitgekomen; want uwe gezondheid is verwoest, en uw huisgezin tot den bedelstaf gebragt! — Gij, wellusteling! die aan zinnelijk en dierlijk genot u geheel overgaaft, welke winst schiet op uwe rekening over, en is niet *alles* verlies; verlies van goeden naam, onschuld, jeugdige kracht en schoonheid, ja! niet alleen verlies voor u zelve, maar ook voor anderen, die gij verleid en diep ongelukkig hebt gemaakt? — Gij, baatzuchtige! die toegaaft aan de begeerlijkheid uws harten, en u hebt vergrepen aan het geld en goed van uwen naaste, hoe verkeerd staat het met uwe rekening; gij dacht u te verrijken, maar gij zijt verarmd, het onregtvaardig goed heeft ook bij u niet gedijd! — *Zoo loont dan het kwaad altijd zijn' meester.* De waarheid, in deze spreuk vervat, is zoo oud als de wereld zelve. Het is onmogelijk, dat bij het doen van het *kwade* iemand eene *goede* rekening kan vinden.

Kwa-

Kwade daden en goede gevolgen — wel! dat strijdt regelregt tegen elkander. Tusschen oorzaak en gewrocht, tusschen het werk en de vrucht op het werk, is een allernaauwst verband, en hij, die door de zonde zijne fortuin denkt te maken, is wel een zeer slecht rekenmeester. — Luiheid, dronkenschap, wellust, oneerlijkheid mogen voor eenen korten tijd een schijnbaar gemak en genot aanbieden, ons gehemelte prikkelen, onze dierlijke driften bevredigen, onze verkeerde begeerlijkheden verzadigen; — het moge schijnen, dat men er bij wint, ten slotte vindt men de rekening in den zak, de schijnbare winst is weg, en niet dan verlies schiet er over.

Ongelukkige gevangene medemenschen! ook gij zijt slechte rekenmeesters geweest; want gij hebt uw geluk gezocht dáár, waar gij het in eeuwigheid niet vinden kondet! En welke is de droevige slotsom van uwe rekening? Wat is u overgebleven? Schande, verdriet, ellende, kwelling des geestes. Gave GOD, dat gij dit leerdet inzien! Het is immers zoo duidelijk, dat een kind het begrijpen kan, en uw verstand moet het ook toestemmen, dat er geen heil te wachten is van de zonde, en dat de goddeloozen vele smarten hebben. Maar niet alleen met uw verstand, met uw gansche hart moet gij het gelooven. De zonde is niet alleen de bron van *eeuwige*, maar ook van *tijdelijke* ellende. Al had GOD het goede niet geboden, het kwade niet verboden, al ware het geen pligt, om de goddeloosheid te verzaken, al drong menschenwaarde en menschenbestemming niet tot deugd, al volgde er op de zonde geene straf in een ander leven, dan zoude een welbegrepen eigenbelang voor *dit* leven nog krachtiglijk tot het goede moeten aansporen. Wie in *deze* wereld gezond, tevreden, geacht en gelukkig wil leven, kan geenen beteren weg inslaan, dan den weg van pligtbetrachting. Pligt en belang zijn doorgaans één. Dat verband ligt in den aard der zaak. Wie vlijtig is, bouwt zijn huis op. Wie matig en kuisch leeft, bewaart zijne gezondheid. Wie eerlijk is in handel en wandel, verwerft vertrouwen bij anderen. In één woord, wie het goede doet, zal het goede vinden. — Komt! laat dan vroegere ervaring u wijsheid leere n. Doet uw best, om betere rekenmeesters

D

ters

ters te worden; *vrees* GOD en houdt *zijne geboden* (Pred. XII: 13), en gij zult niet bedrogen uitkomen; maar uw loon zal groot zijn, zoo in den tijd als in de eeuwigheid.

Leest voorts, tot uwe onderwijzing en bemoeiding, den schoonen 37<sup>ten</sup> Psalm!

---

*Al wat men wint door 't kwaad, en is maar éénmaal zoet,  
Maar is een eeuwig leed, een beul in uw gemoed.  
De zonde kan den mensch een' kleinen tijd vermaken,  
Maar zal nog evenwel ten laatste bitter smaken:  
De zonde geeft alleen maar schuim van losse vreugd;  
Maar geen volkomen heil dan in de ware deugd.*

Gats.

---

*Bijbelspreuken.*

*Die het kwade najaagt, jaagt naar zijnen dood.* Spreuk XI: 19.

*Die onrecht zaait, zal moeite maaijen.* Spreuk. XXII: 8.

*De goddeloozen zijn als eene voortgedrevene zee, die niet kan rusten.* Jef. LVII: 26.

*Wie het goede vroeg nazoekt, zoekt welgevalligheid; maar wie het kwade natracht, dien zal het overkomen.* Spreuk. XI: 27.

ELF.



## E L F D E Z O N D A G.

*Het kwaad komt uit, al zouden het de raven  
uitbrengen.*

(In voorbeelden.)

Kent gij den oorsprong van dit spreekwoord wel, mijn lezer? Ziehier denzelfven. In ouden tijd werd zeker Dichter Ibicus, op eene eenzame plaats, door eenige roovers aangevallen en vermoord. Voordat hem de laatste doodelijke steek werd toegebracht, riep hij, geene menschen ziende, tot eenigé kraanvogels, die daar juist voorbijvlogen: „Weest gij eenmaal mijne wrekers.” En hetgene men op dat oogenblik niet had kunnen verwachten, gebeurde naderhand werkelijk. — Eenigen tijd na den gepleegden moord, bevonden zich de moordenaars in de stad, en eenige kraanvogels ziende vliegen, zeiden zij, spottende, tegen elkander: „Zietdaar de wrekers van Ibicus.” Eenige menschen daarbij staande en dit hoorende, werden oplettend op dezen naam, en vroegen, „wat „zij van den vermoorden Ibicus te zeggen hadden?” De moordenaars toonden zich, op deze onverwachte vraag, zoo verschrikt, dat men reden vond, om hen voor de daders te houden, en hen aanstonds in hechtenis nam; en weldra ontvingen zij, op hunne bekentenis, de welverdiende straf. (\*)

De herinnering van dit spreekwoord heeft, in lateren tijd, eene belangrijke misdaad aan het licht gebracht. Zeker voornaam Heer, op reis zijnde, zat met een' zijner vrienden, in den tuin van een logement, thee te drinken. Een groote hoop raven vertoonde zich eensklaps boven hunne hoofden, waarop de laatste lagchende zeide: „Als „nu het spreekwoord waar is, moet één van ons „beide eene groote misdaad hebben bedreven.”

Da-

(\*) *Verzameling van Merkwaardige Gebeurtenissen, ble 144*

Dadelijk stond de eerstgenoemde op, zonder dat zijn vriend eenig kwaad vermoeden had. Daar hij evenwel lang wegbleef, meende deze hem te moeten opzoeken, en vond hem in eene nabijgelegene weide, op en neder loopende en de handen wringende, terwijl het angstzweet hem van het voorhoofd droop. Op de vraag, wat hem schorite, borst hij als in vertwijfeling uit, en verklaarde, „ dat „ zijn geweten, door de aanmerking zijns vriends, „ was wakker geworden; dat hij werkelijk een „ groot misdadige en bereid was, zich aan het Ge- „ regt over te geven, en loon naar werken te „ ontvangen.”

Doch niet alleen levende schepselen, maar ook levenloze dingen, moeten, in het bestuur der Goddelijke Voorzienigheid, dikwijls dienen, om het kwaad te doen uitkomen. In het jaar 1713 kwamen te *Rehburg*, in *Duitschland*, zes personen bijeen, en verbonden zich met elkander en den waard, om den Predikant aldaar te bestelen. Des nachts tusschen twaalf en één ure braken zij in zijn slaapvertrek; hij ontwaakte en riep zijne huisgenooten te hulp; maar de gaauwdieven vielen op hem aan, bragten hem verscheidene sneden over den mond en het aangezicht toe, gaven hem verscheidene slagen met eene bijl op het hoofd, en wierpen hem het venster uit in eene sloot of gracht. Eene dienstmeid, die hem te hulp snelde, werd terstond afgemaakt, en nu wilden zij den diefstal volvoeren. Door eene omstandigheid echter, aan welke zij niet gedacht hadden, werden zij hierin verhinderd, en door eene andere, nog geringere, ontdekt. Zij hadden er niet op gelet, dat de Predikant nog niet geheel dood was. Hij lag in de sloot te kermen. Dit werd in de buurt gehoord; er kwam alarm, men trok de stormklok, en de moordenaars spoedden zich, onverrichterzake, in de duisternis, onverwijld naar huis, van gedachten zijnde, dat niemand hen herkend had en dus verraden kon. En nogtans geschiedde zulks door middel van eene kleinigheid. Een dezer booswichten

ten had, door de haast van het vlugten, een' zijner schoenen verloren. Men deed oogenblikkelijk huiszoeking. Toen men nu daarbij ook in het huis van eenen kleermaker, Christoffel Koch, kwam, vond men hem, wel is waar, gerust te bed liggen, maar slechts *eenen* schoen voor het bed staan. Men vergeleek den anderen daarmede, en schoen en gesp werden zijne verraders. Hij beleed het wanbedrijf op het oogenblik, en gaf tevens al de medepligtigen op, die ook, benevens hem, weldra hun loon ontvingen. *Gelijk als gij gedaan hebt, zal u gedaan worden; uwe vergelding zal op uw hoofd wederkeeren.* (\*)

---

Ja! niet alleen door anderen, of door iets anders, maar ook soms door den misdadiger zelve, wordt het wanbedrijf ontdekt. — Een zeer aanzienlijk man, H..... genaamd, van eene zeer driftige geaardheid, had in zijne jeugdige jaren eenen moord begaan, die wel dertig jaar een geheim bleef. Niemand wist het, dan GOD en de schuldige. Deze klom van trap tot trap in aanzien en eere. Op zekeren tijd in gezelschap zijnde, liep het gesprek over *het ontdekken van verborgene misdaden*. Een lid van het gezelschap beweerde stijf en sterk, dat *alle* misdaden, vroeg of laat, aan den dag komen. De Heer H....., doorgaans gewoon gelijk te hebben, ontkende dit volftandig. Het gesprek werd levendig. Men bragt van beide zijden bewijzen bij, en werd al warmer en onverzettelijker. Eindelijk rees de Heer H....., in de hevigheid zijner drift, van zijnen stoel op, en zeide: „Als *gij* gelijk hadt, „Mijnheer! dan moest de moord, dien *ik*.....” Hier scheen hij zich te bezinnen, de woorden beftierven in zijnen mond, en hij zeeg bewusteloos neder. Het geheim was ontdekt, en GODS Voorzienigheid luisterrijk gewroken!....

---

Ongelukkige gevangenen! ook gij zijt toonbeelden van de waarheid onzer spreuk. Al is dan ook niet al-

(\*) Goede, *De Onzigtbare*, III Deel, bl. 192.

alles ontdekt, wat gij hebt uitgevoerd, er is genoeg ontdekt, om u te kunnen straffen. Laat uwe tegenwoordige treurige ondervinding u tot waarschuwing strekken tegen toekomstige misdrijven, die gij welligt, na uw ontslag, zoudt willen plegen. Maakt uwe plannen zoo listig, als gij wilt, vaart eenen tijd lang ongehinderd voort, eens komt het vreeselijk uur der ontdekking en der wedervergelding; want GOD *regeert*, en al bleef ook, tegen alle waarschijnlijkheid, uwe misdaad *hier* op aarde verborgen voor het oog van den wereldlijken Regter, eens breekt de ontzaggelijke dag der ontdekking aan: waarvan geschreven staat: *Er is niets bedekt, hetwelk niet zal onidekt worden, en verborgen, hetwelk niet zal geweten worden*, Matth. X: 26. En wat zal er dan gebeuren? *Dan zal GOD ieder werk in het gerigte brengen, met al dat verborgen is, hetzij goed, hetzij kwaad*, Pred. XII: 14. *Want wij allen moeten geopenbaard worden voor den Regterstoel van CHRISTUS, opdat een iegelijk wegdrage hetgene door het ligchaam geschiedt, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad*, 2 Cor. V: 10.

TWAALF-

T W A A L F D E Z O N D A G.

*Waartoe ben ik op de wereld?*

Tit. II: 12. *De zaligmakende genade GODS onderwijst ons, dat wij de goddeloosheid en de wereldsche begeerlijkheden verzakende, matiglijk en regtvaardiglijk en godzaliglijk leven zouden in deze tegenwoordige wereld.*

Gewigtige vraag! die ik mij zelven niet te dikwijls kan doen, en die ik evenwel tot hier toe verzuimde. Ik ben hier op de wereld, dat weet ik; maar ik behoor ook te weten, *waarom* ik hier ben. Mijn gezond menschenverstand en GODS Woord zullen mij dat zeggen. Zoude ik op de wereld zijn, om *niets* te doen? Dat is onmogelijk! Mijn leven moet een *doel* hebben, en mijn doen en laten moet op iets uitloopen. Al, wat mij omringt, is in beweging en werkzaamheid, en zoude ik daarbij een ledig aanschouwer mogen wezen? Neen! mijne bestemming op deze wereld is, om te *werken*. Ach! hoe zeer heb ik dit oogmerk van mijn aanwezen veronachtzaamd! Afkeerig van gezetten arbeid, heb ik, langs slinksche wegen, gezocht mij te verrijken, en ik ben arm geworden naar ligchaam en geest. —

Of zoude het er niet op aankomen, *wat* ik deed? Zoude ik welligt op de wereld zijn, om *kwaad* te doen? Foei! welk eene GOD- en menschteerende gedachte! Ontvingen dan niet *alle* GODS schepselen adem en leven, om, in verheuging over hun eigen aanwezen, de algemeene gelukzaligheid te bevorderen, en is niet de mensch het voortreffelijkste onder GODS schepselen? Heeft niet de mensch verstand, of woont GODS beeld in den stier of leeuw, of eenig ander beest? Is niet de mensch meest geschikt voor eigen genot en tot bevordering van algemeen geluk, en zoude hij alleen dan de orde der dingen omkeeren, en ellende en jammer om zich heen verspreiden? Neen! GOD heeft hem geschapen, om het goede te *doen*, en het goede te

*genieten*. Aan dit weldadig doel heb ik tot hier toe niet beantwoord. Mijne driften en begeerlijkheden voerden heerschappij in mij, en ik kan mij, helaas! op weinig goeds beroemen, maar moet mij schamen over veel kwaads; ik heb genot gezocht, maar het niet gevonden, en indien ik het soms voor een oogenblik smaakte, de nasmaak was bitter. Het leven moge dan voor velen zoet zijn, mij baarde het veel verdriet, en bij het gezicht van eigene en anderer ellende, heb ik menigmaal de liefde mijns Scheppers verdacht. Maar neen! Gij, o GOD! hebt uw menschenkind immers niet voortgebracht, om *ongelukkig* te zijn. De ellende, die in de wereld is, is door de zonde daarin gebracht, en dat ik in dezen kerker het brood der schande en der verachting eet, kan ik niet aan U, maar moet ik alleen aan mij zelven wijten. —

Maar *is* toch niet *de bezoldiging der zonde de dood* (Rom. VI: 23), en heeft niet het vooruitzicht van te moeten sterven iets verschrikkelijks, zoodat het wenschelijker zoude zijn, niet te zijn geboren geworden? Maar ik weet het immers uit GODS heilig Woord: GOD heeft mij voor twee werelden geschapen. Dit leven is een staat van beproeving en voorbereiding, het volgende van meer volmaakt genot en van vergelding. In welke betrekking sta ik tot GOD, en hoe moet ik het aanleggen, om voor die volgende wereld bereid te worden?

Belangrijke vragen! — De H. Schrift zegt mij, dat het mijne bestemming is, *Hem te kennen, den eenigen, waarachtigen GOD, en JEZUS CHRISTUS, dien Hij gezonden heeft* (Joh. XVII: 3). — Groote GOD! hoe diep onkundig ben ik van dit alles, en hoe weinig heb ik er mij aan laten gelegen zijn! Ik heb geleefd, alsof er geen GOD en geene Eeuwigheid ware. Ik heb den Verlosfer der wereld, die ook mijn Verlosfer zijn wil, versmaad; en, terwijl ik driftig heb nagejaagd die dingen, waarbij ik niets zoude verloren hebben, al had ik ze nimmer verkregen, heb ik het *voornaamste* van alles verzuimd, dat ik niet misfen kan, niet misfen mag, den vrede met U en de hope op U.

In welke betrekking sta ik tot mijnen *naaste*?

De

De Bijbel zegt mij: *Uit éénen bloede heeft GOD het gansche geslacht der menschen gemaakt* (Hand. XVII: 26). Schepfelen van éénen Schepper, kinderen van denzelfden stamvader en dezelfde stammoeder, zijn *alle menschen broeders en zusters uit hetzelfde algemeene huisgezin; verpligt, om elkander lief te hebben, te dienen, te raden, te helpen, te troosten, te beschermen — goed en bloed voor elkander veil te hebben. En wat heb ik gedaan? ik heb menigwerf mijnen naaste misleid, bedrogen, geweld aangedaan, en van eer en goed beroofd. Moedwillig heb ik het gebod der liefde met voeten getreden, terwijl GODS heilig Woord mij zegt: *Hebben wij niet allen éénen Vader; heeft niet één GOD ons geschapen: waarom handelen wij dan trouwelooslijk, de een tegen den anderen* (Mal. II: 10)? Zoo was ik tot hier toe alleen op de wereld, om te zondigen.*

Maar geeft dan de zonde zoo groot vermaak? Neen! Vraagt men mij: „*Waarom hebt gij de ongerechtigheden lief?*” ik kan mij deswege geene verstandige rekenschap geven. Konde de zonde mij gelukkig maken voor *deze* wereld, ik zoude het kunnen verklaren, waarom ik haar dien; maar zij is immers zoowel de bron van *tijdelijke* als van *eeuwige* ellende. Hoe weinig wezenlijk genoeg heb ik tot hier toe gesmaakt! Ik weet nog niet, wat het zegt, regt vergenoegd te zijn. Eene vreugde zonder walging en naberouw is mij geheel onbekend. Mogt ik ze eenmaal leeren kennen en bezitten! o GOD! leer Gij mij voortaan beter aan mijne bestemming beantwoorden; — leer mij, als onder uw Alziend oog, mij zelve dagelijks de gewigtige vraag voorhouden: *Waartoe ben ik op de wereld?*

OP DEN EERSTEN KERSDAG.

*De geboorte van J E Z U S.*

**GOD heeft gedacht aan zijn genade!**  
*Zijn trouw aan 't menschdom nooit gekrenkt:*  
**Dit slaan al 's aardrijks volken gade,**  
*Nu GOD zijn' eigen' Zoon ons schenkt!*  
**Juich dan den Heer met blijde galmen!**  
*Gij, gansche wereld! juich van vreugd!*  
**Zing vrolijk, in verheven Psalmen,**  
*Het heil, dat de aarde in 't rond verheugt!*

*(Te lezen Lucas II.)*

Belangrijk is voor elken mensch zijn eigen verjaardag, of die van andere menschen, op welke hij eene naauwe betrekking heeft. Maar welk geboortefeest kan gewigtiger en verblijdender zijn, dan dat van J E Z U S C H R I S T U S, den Zoon van G O D, den Zaligmaker der wereld? Op het heugelijk feest van heden is het pligt en voorregt, de geschiedenis van 's Heilands geboorte opzettelijk te overwegen, en het hart te stemmen tot blijden dank en tot diepe verootmoediging.

De Evangelisten Mattheus en Lucas verhalen de geboorte van J E Z U S. Maria, eene afstamming uit het geslacht van David, in ondertrouw staande met den braven Jozef, ontving, door eenen Engel, de boodschap, dat zij bestemd was, om, op eene buitengewone wijze, de moeder van J E Z U S te worden (Luc. I: 35). Op den bestemden tijd werd Hij te *Bethlehem* geboren. Maria bevond zich toen, met haren aanstaanden man, aldaar, ter gelegenheid eener opschrijving, door den Romeinschen Keizer, Augustus, geboden. Een beestenstal was het verblijf, waar de beste der menschen het eerste levenslicht aanschouwde, en in eene krib werd Hij nedergelegd; want van wege de menigte der menschen, was er in het huis, waar Jozef en Maria waren, geene andere wijkplaats. — Om wijze redenen zorgde G O D, dat deze gebeurtenis niet overal bekend werd. — Een Engel uit



uit den hemel verwittigde daarvan eenige herders, welke in het veld waren, hunne kudden bewakende; terwijl terstond daarop eene ganfche Engelsfchaar, in een Godverheerlijkend lied, de wereld gelukwenschte met den geborenen Verlosfer. — Zoo vereenigde zich hier het geringe en onaanzienlijke met het verhevene en Goddelijke! De herders, begeerig om het kind te zien, begaven zich, ten spoedigste, naar *Bethlehem*, bevonden alles zoo, als hun door den Engel gezegd was, en keerden met Godverheerlijkende harten terug. Acht dagen na de geboorte werd J E Z U S beneden, en ontving den naam, welke hem reeds te voren door den Engel was gegeven. Volgens de Wet van Mozes werd Hij daarna, in den Tempel te *Jeruzalem*, de hoofdstad van het Joodsche Land, G O D E toegewijd. Een vrome grijsaard, Simeon genaamd, en eene hoogbejaarde vrouw, Anna geheeten, welke daarbij in den Tempel tegenwoordig waren, dankten en verheerlijkten G O D, dat zij den Mesfias, den Verlosfer van hun volk, nog voor hunnen dood aanschouwden. Ook reisden eenige wijze mannen uit het oosten naar *Jeruzalem*, om den jonggeborenen Koning der Joden te zien (Matth. II). Toen zij vernamen, dat dezelve te *Bethlehem* was ter wereld gekomen, trokken zij aanstonds derwaarts, en bewezen Hem hunne hulde, door het aanbieden der kostelijkste voortbrengfelen van hun Land. Herodes, Koning in het Joodsche Land, dit vernemende, maakte zich zeer ongerust, en wetende, dat het volk nog een groot Koning uit Davids stam verwachtte, vreesde hij, dat deze hem eenmaal in den weg staan zoude. Daarom vormde hij het snood ontwerp, om J E Z U S van kant te maken, en gaf te dien einde het wreede bevel, dat alle kinderen, beneden de twee jaren, binnen *Bethlehem* en deszelfs landpalen, zouden worden ter dood gebragt. Maar G O D zorgde voor de veiligheid van zijn geliefd kind, en verijdelde den raad des boozen! In een droomgezigt werden de ouders vermaand, om naar *Egypte* te vlugten, en aldaar te vertoeven, totdat Herodes zoude gestorven zijn. Van de eerste jeugd van J E Z U S staat voor het overige weinig aanteekend, maar dat weinig bevat zeer veel; want

er

er staat gefchreven: *Hij was zijnen ouders onderdanig, en vond genade bij GOD en menschen* (Luc. II: 52).

En het is deze J E Z U S, wiens geboortefeest ik heden vier. De dag van heden is een vreugdedag voor alle Christenmenschen, en zoude ik dan nederzitten in droefenis en rouw? — Of ben ik zóó diep onkundig en zóó diep bedorven, dat de geboortedag van den Heiland niet hooger bij mij staat aangefchreven dan ielere andere dag des jaars? — Ben ik zóó verkleefd aan de zonde, dat ik geen den minsten lust gevoel, om van hare heerfchappij te worden verlost? — Ben ik zóó verflaafd aan het zinnelijke, dat de komst van CHRISTUS in de wereld nauwelijks mijne aandacht tot zich trekt, veel minder mijne deelneming en belangftelling wordt waardig geacht? — Ben ik zulk een vreemdeling in mijn eigen hart, en drukt mij het gevoel van zonde en fchuld zóó weinig, dat ik geene behoefte heb aan eenen Verlosfer en Zaligmaker van zondaren? — Grootte GOD! doe mij dan ontwaken uit dezen verfhrikkelijken fleep van onwetendheid en zelfbedrog. Open Gij de oogen mijns verftands, opdat ik zien moge, wie ik ben, wie ik had kunnen en behooren te zijn, en wie Gij, O GOD! in CHRISTUS voor mij zijn wilt.

*GOD! voor U is niets verholen!*

*Gij schouwt hart en boezem door.*

*Gij, Gij zaagt mij deerlijk dolen,*

*En verdwalen van uw fpoor.*

*Zinloos jaagde ik naar dat pad,*

*Dat, hoe rustig ik 't betrad,*

*Wel mijn zinlijkheid bekoorde,*

*Maar 't geweten in mij smoorde.*

*De eerste misdaad deed mij fhrikken;*

*Naberouw vervulde 't hart;*

*'k Voelde, in weinige oogenblikken,*

*Mij geprangd door zielesmart;*

*Maar de lust herwon zijn kracht;*

*'k Ondervond, dat zijne magt,*

*Hoe ik haar in 't eerst verfoeide,*

*Mij op nieuws weér aan zich boeide.*

*Ach!*

*Ach! thans heb ik ondervonden,  
 Welke vruchten de ondeugd geeft;  
 Ach! zij zijn aan 't eind' slechts wonden,  
 Wonden, daar de ziel voor beeft;  
 Vruchten, enkel schoon in schijn,  
 Die, door doodelijk venijn,  
 Zinnenlust in smart verkeerren,  
 Jal die lijf en ziel verteren.*

*'k Zie een' afgrond voor mij open,  
 Die mijn hart met angst vervult;  
 Hoe zal ik 't verderf ontloopen?  
 Zwaar drukt 't pak van zonde en schuld,  
 Maar uw Zoon wijst mij de baan,  
 Die ik ijlings in moet slaan.  
 'k Moet, om mijn verderf te weren,  
 Vader! tot U wederkeerren.*

*'k Hoor in 't Bijbelwoord U spreken:  
 „ Ik verstoot den zondaar niet,  
 „ Wiens berouw Mij is gebleken,  
 „ Die voortaan het misdrijf vliedt.  
 „ 't Hart, geprangd door zondesmart,  
 „ Druk ik aan mijn Vaderhart.  
 „ Heb ik slechts mijn kind hervonden,  
 „ 'k Delg dan uit zijn zwaarste zonden.”*

*Door uw liefde diep bewogen,  
 Waag ik 't oog omhoog te slaan.  
 'k Smeek U, neem, uit mededoogen,  
 Mij, den afgedwaalden, aan!  
 Ach! ik was geheel antaard,  
 En den naam van kind niet waard':  
 God! verbreek den lust der zinnen,  
 Leer mij uwen Zoon beminnen.*

## OP DEN TWEEDEEN KERSDAG.

*De omwandeling van J E Z U S op aarde.*

(Te lezen Matth. V, VI en VII.)

---

Toen J E Z U S den ouderdom van dertig jaren bereikt had, trad Hij openlijk als Leeraar op. Vooraf had de Heer zich door Joannes laten doopen, bij welke gelegenheid eene stem uit den hemel zich hooren liet: *Deze is mijn geliefde Zoon, in wien ik een welbehagen heb* (Matth. III: 17). Na deze plegtige doopsbediening bragt J E Z U S veertig dagen in de eenzaamheid door, om zich tot zijn gewichtig werk voor te bereiden. Daarna maakte Hij in zijn Vaderland, *Judea en Galilea*, als ook in *Samaria*, een' aanvang met zijn Leeraarsambt. Hij onderrigte alle menschen zonder onderscheid, doch koos aanstonds twaalf leerlingen, die Hem doorgaans vergezelden, en die Hij bestemd had, om, na zijn vertrek van de aarde, zijne leer verder voort te planten. Met deze leerlingen trok J E Z U S het geheele Land door, en leerde soms in het open veld, nu op eenen berg, dan in den Tempel, inzonderheid op feestdagen. De leerwijze van J E Z U S was zeer eenvoudig, zoodat elk Hem gemakkelijk begrijpen konde. Dikwijls kleepte J E Z U S, om zich te beter te doen verstaan, de belangrijkste waarheden in gelijkenissen, hoedanige er zeer vele in het Nieuwe Testament voorhanden zijn, waardig om gelezen en herlezen en diep in het geheugen geprent te worden. De hoofdinhoud, van J E Z U S prediking was: dat G O D de Vader is van alle menschen, die, uit liefde jegens hen, zijnen Zoon in de wereld had gezonden, opdat elk, die in dien Zoon gelooft en zijne geboden gehoorzaamt, eeuwig gelukkig zij (Joh. III: 36). Vervolgens leerde J E Z U S, dat er eene Voorzienigheid G O D S bestaat, die alles, zoowel het

het groote als het kleine, regelt en bestuurt (Matth. X: 29 en 30). Alverder: dat na dit leven nog een ander leven te verwachten is; want *de ure komt, in welke allen, die in de graven zijn, de stem des Zoons GODS zullen hooren* (Joh. V: 28 en 29); dat dan alle menschen verschijnen zullen voor den Regterstoel van JEZUS CHRISTUS, om naauwkeurig rekenschap te geven van hun gedrag op aarde, en daarnaar geëvenredigde vergelding te ontvangen (Matth. XXV: 31—46). Opdat nu de menschen voor dezen staat van vergelding zich zouden kunnen voorbereiden, leerde JEZUS den mensch den weg ter zaligheid kennen, en onderwees hem in zijne verplichtingen, met opzigt tot GOD, tot zich zelve en den naaste. De korte inhoud van alle menschelijke pligten is vervat in dit ééne overschoone gebod: *Gij zult liefhebben den Heer uwen GOD; met geheel uw hart, met geheel uw verstand, en met al uwe krachten, en uwen naaste als u zelve* (Matth. XXII: 37—40). JEZUS leerde dit niet alleen, maar *betrachtte* het ook, en zijn voorbeeld is een voorbeeld der volmaaktste deugd. Jegens GOD, zijnen Vader, betoonde JEZUS altijd den diepsten eerbied, de hartelijkste liefde, de onbepaaldste gehoorzaamheid. *Het was zijne spijs, den wil te doen zijns Hemelschen Vaders en deszelfs werk te volbrengen* (Joh. IV: 34). Dag en nacht was Hij werkzaam tot verheerlijking van GOD, en tot bevordering van het heil van zondaren, en onbegrensd was zijne menschenliefde. Trouwens, zoude Hij, die tot behoudenis van schuldige menschen *sterven* wilde, ook zijn *leven* niet te hunnen beste besteden? JEZUS ging dagelijks om met allerlei soort van menschen. Den onkundigen en dwalenden hielp Hij vriendelijk te regt, want nederig en zachtmoedig was de Heer. Den diepgevallenen zondaar zocht Hij bij voorkeur op; want *Hij was niet gekomen om rechtvaardigen, maar zondaren te roepen tot bekeering* (Matth. IX: 13). Den bedrukten troostte Hij, en het was zijne taal: *Komt allen tot Mij, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u ruste geven* (Matth. XI: 28). Was JEZUS voornamelijk in de wereld gekomen ter bevordering van 's menschen eeuwige en geestelijke belangen, Hij was nogtans dik-

dikwijls een helper uit *tijdelijken* en *ligchamelijken* nood, en staafe tevens, door de treffendste wonderwerken, zijne Goddelijke zending. Op een enkel woord sprekens werden blinden ziende, hoorden dooven, wandelden kreupelen, werden melaatschen gereinigd, ja zelfs dooden opgewekt. *Zoo ging JEZUS het Land door, goedgeoende aan allen* (Matth. IV: 23 en 24, XI: 5 en Hand. X: 38).

JEZUS ging het Land door *goedgeoende*, en JEZUS heeft mij *een voorbeeld nagelaten*, opdat ik zijne *voetstappen zoude navolgen* (1 Petr. II: 21); maar hoe verre ben ik van dat heilig voorbeeld verwijderd! Van mij kan men, in mindere of meerdere mate, zeggen, dat ik het Land ben doorgegaan *kwaaddoende*. JEZUS was der menschen vriend, de schrik der schijnheiligen en boozen — ik was een vijand der menschen, de medgezel der ondeugenden. JEZUS kwam, om te behouden — ik schep-te vermaak, om te verderven. JEZUS was een weldoener — ik eene plaag der menschen. Toen JEZUS nog op aarde wandelde, juichten velen, als zij Hem zagen, en die Hem in hunne woningen mogten ontvangen, rekenden zich dit tot hooge eere, en noemden zich gelukzalig, en ik — toen ik nog op vrije voeten was, was ik de schrik mijner dorp- of landgenooten; men ontweek en ontvlugte mij, en alle braven sloten voor mij de deuren hunner woningen; en opdat ik voortaan onschadelijk zoude zijn, heeft men mij in dezen kerker moeten sluiten. Hoe ongelijkvormig ben ik aan mijnen Heer, en hoe moedbenemend is deze ongelijkvormigheid! Maar JEZUS CHRISTUS is niet alleen mijn *voorbeeld*, maar ook mijn *Heiland*, mijn *Verlosser*. Dit geeft kracht en rust aan het verflagen hart. En *dit is een getrouw woord, en aller aanneming waardig, dat CHRISTUS JEZUS in de wereld gekomen is, om de zondaren zalig te maken* (1 Tim. I: 15). Maar ik wil dan ook op dit geboortefeest van mijnen Heer goede voornemens opvatten, en, zoo ik eenmaal terugkeer in de maatschappij, JEZUS voorbeeld volgen, en een vriend der menschen, een vriend van GOD zoeken te worden.

DER-

## D E R T I E N D E Z O N D A G.

Een gevangen Vader zorgt liefderijk  
voor zijn kind.

(Een waar voorval, door den Heer S. medegedeeld.)

In den herfst van dit jaar het Gevangenhuis te L. bezoekende, verlangde een der gevangenen, die oppasfer was in de ziekenzaal, mij afzonderlijk te spreken. Hij zeide mij, dat niet alleen hij, maar ook zijne vrouw reeds sinds zeven jaar gevangen zat; dat zijne vrouw nog een jaar — maar hij nog acht jaar moest zitten. Op mijne vraag: „Hebt gij ook kinderen?” antwoordde

*De Gevangene.* Ja, Mijnheer! nog één' zoon en het is juist over hem, dat ik u spreken wilde. Hij is thans vijftien jaar, en ik weet niet, wat ik van hem maken zal. Hij woont hier in de stad, en ik heb hem in een kosthuis besteed tegen f 1 per week. Deze betaling valt mij zeer zwaar, zoo als gij wel begrijpen kunt. Ik moet er dag en nacht voor flooven. Als ziekenoppasfer verdien ik elke week elf stuivers; ook maak ik pijpdropjes, en terwijl ik voor mij zelve alles uitspaar, ben ik nog in staat om mijn' zoon den mond open te houden. Maar wat zal er van den jongen worden? Deze vraag benaauwt mij dikwijls. Een handwerk leert hij niet, en hij heeft volstrekt niets bij de hand.

*Ik.* Ziet gij uw' zoon weleens hier?

*De Gev.* Van tijd tot tijd bezoekt hij mij.

*Ik.* Zeg hem dan bij de eerste gelegenheid de beste, dat hij eens bij mij kome.

*De Gev.* Dat wil ik zeer gaarne doen. Mijnheer zal mij eenen onvergetelijken dienst bewijzen met den jongen voort te helpen.

Weinige dagen daarna kwam het jonge mensch mij opzoeken. Ik vernam van hem, dat hij geen bepaald werk bij de hand had, en dat hij eenmaal eene reis had gedaan naar *Noorwegen*. Ik vroeg

E hem,

hem, of hij lust had ter koopvaardij te varen, waartoe ik welligt gelegenheid zoude vinden. Hij verklaarde mij, dat het hem daartoe aan geen' lust haperde, maar dat hij een lichaamsgebrek had, hetwelk het varen nog al bedenkelijk voor hem maakte. Wij spraken te zamen af, dat wij in de eerstkomende week zijn' vader in de gevangenis zouden opzoeken, om met hem de zaak te overleggen. Zoo gezegd, zoo gedaan. Ik bragt op den bestemden tijd het jongetje bij zijn' gevangen' vader, en ik ontveins niet, dat zulks eene zonderlinge aandoening bij mij verwekte. Ik kon op het gelaat des vaders hartelijke blijdschap lezen, toen hij zijn kind ontwaarde. Hij kuste het en nam het bij de hand. Toen ik den vader betuigde, gaarne zijn' zoon te willen voorthelpen, zaidé hij met veel levendigheid: „o! Dat zou mij groot plezier zijn.”

*Ik.* Zoudt gij het dan goedvinden, dat uw jongen ter koopvaardij ging varen?

*De Gey.* Daarin maak ik zwaarigheid. Hij heeft nu en dan toevallen, die hij door eenen schrik, bij onze gevangenneming, gekregen heeft. Ik vind geene vrijheid hem ter zee te zenden; want ik zoude gedurig in angst zijn, dat hij een ongeluk kreeg.

*Ik.* Maar wat zal hij dan?

*De Gey.* Het best is, dat hij op het platte land besteld worde, al ware het dan ook maar voor kost en inwoning. Ik zal voor kleeding, enz. zorgen.

*Ik.* Heeft uw zoon, zooverre gij weet, zich ooit aan oneerlijkheid schuldig gemaakt?

*De Gey.* Neen! — Daarvoor heb ik, zoo veel in kon, gezorgd. Behalve den gulden kostgeld, heb ik hem ook vier stuivers zakgeld in de week gegeven. (*Zich tot zijnen zoon wendende:*) Van morgen hebt gij immers dat dubbeltje wel ontvangen, mijn jongen?

*Ik.* Nu ik zal zien, wat ik voor hem doen kan. Wij willen dan nu maar heengaan.

*De Gey.* Nu, jongen! pas ter deeg op! (*Met aandoening en terwijl hij hem kust:*) Pas vooral op!

Het is gelukt dit jonge mensch te plaatsen; de vader heeft voor zijne uitrusting behoorlijk zorg gedragen, en de noodige kleedingstukken mij toegezonden met de navolgende

*Brie-*



*Brieven van een' gevangen' Vader over zijnen Zoon.*

(Letterlijk overgenomen.)

De WelEdele Heer de Heer S.

WelEdele Heer met groote Blijfchap heb ik van Mijn Zoon verftaan als dat UEdele hem aan den gang zult helpen daar ik mij grotelijks over verblijde ik zalt UwelEdele ten allen tijde dank wijten en vertrouwe ook zeer wel Mijn Heer dat mijn Zoon hem wel goed zal Competeeren hij heeft den 24 bij mij geweest en was heel verhuugd en wat zijn kleederen betreft heb ik zoo veel voor gezorgd alst mogelijk was behalven 2 hemden die wel Nieuw zijn doch Egter niet toe Reijkend zijn maar 't ontbreekt mij tans om daar opt oogenblik in te voorzien Even wel mijn Heer zal ik bij welzijn met een veertien dagen zorgen dat hij der nog een a twee bij krijgt zijn ander kleeren dink ik zullen nog wel Eenige tijt toe Reijkend zijn naar ik van hem verftaan heb komt hij na ..... eene treffelijke plaats ! maar Mijn Heer ik heb hem een kisse Gefonden om daar zijn kleeren in te doen zoo hij dat niet met kan krijgen zullen die Menschen de goedheid wel geliefen te hebben om hem dat met het fchip te fenden en ik teeke mij met den diepften verpligting UwelEdeles dienstwillige dienaar en Gevangen

.....

WelEdele Heer UEdele , heeft gefproken van Een hemd voor mijn jongen dat ik dat maar Aan U zoude fenden zoo fende ik dan hier nevens deefe goederen

Een *hemd*

Een *onderbroek*

Een *onderbaetje*

Een *Testament*

Een *doek*

met een *festehalf* zakgeld

hoop UEdele de goedheid gelieft te hebben dit te bezorgen teekene ik mij met den diepften Eerbied UWelEdeles Onderdanige Gevangen

.....

## OUDEJAARSAVOND.

(Eene overdenking.)

*Geef rekenschap van uw rentmeesterschap.*  
(Lucas XVI: 2.)

Nog weinige uren, en er is weder een jaar van mijn leven vervlogen. Deze laatste uren zijn voor mij aandoenlijk en gewichtig. Hoe menigmaal heb ik dezelve gefleten in de ouderlijke woning met vader, moeder, broeders, zusters en goede vrienden; of in het gezelschap van echtgenoot en kinderen! Thans zit ik van hen allen gefcheiden in dezen treurigen kerker. Ach! waar zijn mijne lieve ouders, echtgenoot en dierbare kinderen op dit oogenblik? Mifchien zitten zij bij elkander en fpreken over mij. Welligt weten zij niet, waar ik ben — hoe ongelukkig ik ben; en, indien zij het weten, hoe zullen zij zich bedroeven en veront-rusten! Grootē GOD! waartoe ben ik gekomen, en hoe ongelukkig heb ik mij zelve, mijn huis-gezin, mijne bloedverwanten en vele anderen ge-maakt! Zwaar is mijne fchuld jegens mijne mede-menfchen, en ik lijd daarvoor regtmarige ftraf. Maar boven alles zwaar is mijne fchuld bij U, vlek-keloos heilig GOD, regtvaardig Regter! Een jaar ligt achter mij met al zijne tekortkomingen, overtredingen en mifstappen. Zie ik op hetzelve terug, dan zink ik weg van fchaamte, en roep uwe barmhartigheid in CHRISTUS in. Indien Gij mij in dit oogenblik opriipt, om rekenschap te geven, hoe ontzaggelijk zoude dan mijne verantwoording zijn! Mijn geheel leven was aan den dienst der zonde gewijd. Ik heb het pad der deugd verlaten, en men heeft mij in deze ftrafplaats moeten voeren. Ook hier heb ik dikwijls de tucht verfmaad, en mijn hart onder uwe flagen verhard! Houd ik, in uwe tegenwoordigheid, rekenschap met mij zelve over het

het afgeloopene jaar, dan zal ik op duizend vragen niet ééne kunnen antwoorden.

En toch wil ik er mij toe zetten, om onpartijdig mij zelven te onderzoeken en te doorzoeken. Met schaamte moet ik bekennen, dat ik zelden afrekening hield met mij zelven, en dat ik een vreemdeling ben in mijn binnenste. Hoe en wat heb ik in het verloopene jaar *gedacht, gesproken, gedaan*? Deze vragen wegen mij als lood op het hart.

*Hoe en wat heb ik gedacht?* Liepen mijne overleggingen niet meest over de zonde? Herdacht ik niet met genoegen mijn bedreven kwaad? Was ik niet vervuld met wrevel en bitterheid over de ontdekking van hetzelfde? Heb ik mij niet meer geërgerd over de gevolgen van het misdrijf, dan over het kwaad zelf? Zoude ik niet met vermaak weder kwaad doen, als ik maar wist, dat het kon verborgen blijven? Welke plannen heb ik voor de toekomst beraamd? Ben ik niet meermalen bedacht geweest op middelen, om uit te breken? Heb ik wel ooit een ernstig voornemen opgevat, om, na mijn ontslag uit den kerker, den weg des verderfs vaarwel te zeggen, en mij, met ootmoedig en hartgrondig berouw, tot GOD te wenden? Heb ik wel aan GOD, aan CHRISTUS, aan de Eeuwigheid gedacht, en heb ik mijn hart weleens, in het gebed, tot den Almagtige verheven?

*Hoe en wat heb ik gesproken?* Heb ik GOD, mijnen Schepper, en JEZUS, mijnen Zaligmaker, niet meermalen gelasterd, niet den spot gedreven met al wat heilig en eerwaardig is? Heb ik door vloeken en zweren niet dikwijls GODS geduchte oordeelen over mij ingeroepen? Heb ik door vuile redenen mijne medegevangenen niet vaak ontsticht, en door het verhaal mijner misdaden in het kwade versterkt?

*Hoe en wat heb ik gedaan?* Was ik vlijtig en arbeidzaam, bescheiden, opregt, eerlijk, gedienschtig, dankbaar, tevreden? Heb ik door mijn gedrag achting en vertrouwen verworven; of heb ik de goede orde verstoord, twist en tweedragt verwekt, anderen tot booze aanslagen angehitst en mij met hen verbonden? Zocht ik bij voorkeur het gezelschap van eenen berouwhebbenden medezondaar, of ver-

bond ik mij liever met den verharden booswicht? En ben ik ten aanzien mijner denk- en handelwijze voor- of achteruitgegaan? Ben ik wijzer en beter, dan ik heden voor een jaar was? Op welken weg bevind ik mij? Ben ik op den weg naar den hemel of naar de hel?

Greote GOD! wat zal ik antwoorden op deze vragen? Mijn geweten doet mij duizend verwijtingen. Het jaar is vervlogen; maar mijne misdaden in hetzelfde staan aangeteekend in uw schuldboek. Barmhartig Vader! ik smeek U, met den diepten ootmoed, om vergeving. Met de hope op uwe ontferming in CHRISTUS, wil ik het oude jaar het vaarwel toeroepen, het nieuwe intreden; en al mijne belangen en die der mijnen leggen in uwens Vaderschoot.

### Oudejaarszang.

Wijze: o *Kersnacht*, enz.

*Ik zie een jaar ten einde snellen,  
En schoon mij kerkerboeijen knellen,  
Nog is mij 't leven duur en waard'.  
Al denk ik angstig aan 't verleden,  
Al heb ik orde en wet vertreden,  
Nog hangt mijn zwakke ziel aan de aard'.  
Al preekt al wat me omringt, mijn zonden,  
Nog heeft mijn hart geen rust gevonden,  
Nog bleef het doof voor waar berouw.  
Ach! moet ik zóó dit jaar volenden?.....  
Neen! 'k wil mij tot mijn' Heiland wenden,  
Op wien ik mijne hope bouw.  
Genadig god! bestuur mijn harte,  
Geef, dat de proeftijd van de smarte,  
Dien ik in dezen kerker slijt,  
Gelijk als was mijn ziel moog' kneden,  
En dat mijn loopbaan hierbeneden  
Voortaan aan U zij toegewijd.*

Wan-

*Wanneer ik eenzaam zit te treuren ,  
 Berouw en wroeging 't hart verscheuren ,  
 Dat dan dit denkbeeld voor mij sta :  
 „ Hoe diep de zondaar zij gevallen ,  
 „ God biedt vergiffenis aan allen ,  
 „ En schenkt op waar berouw genadé .”*

*Zoo wil ik dan dit jaar volenden ,  
 En bij de plagen en ellenden ,  
 Door eigen schuld op mij gelaân ,  
 U , god ! om moed en sterkte smeeken ,  
 Opdat , als 't sterfuur aan komt breken ,  
 Ik hoopvol voor uw' troon moog' staan .*

Zegenwensch van Meester Melles, op  
Nieuwjaarsdag,

aan de

Gevangenen in het Gevangenhuis te L....

*Leer ons alzoo onze dagen tellen, dat wij een wijs  
hart bekomen. Psalm XC: 12.*

Wij beleven, door GODS goedheid, te zamen dezen eersten dag des jaars, en de menschen zijn gewoon elkander dan geluk te wenschen. Dat wil ook ik u doen, mijne vrienden! want gij hebt behoefte aan geluk, daar gij zeer ongelukkig zijt. Gij verwacht het ook van mij, want gij weet, dat ik uw vriend ben. Ik behoef niet verlegen te vragen, *wat* ik u zal wenschen. Het is mij bekend, wat u het, naast aan het hart ligt. Daarmede zal ik beginnen. Ik wensch u allen, mijne vrienden! *uwe vrijheid*. Ik hoop, dat gij deze gevangenis eenmaal moget verlaten, en, gezond en frisch, vrij en blij, in de maatschappij terugkeeren, en dat gij uwe ouders, kinderen, nabestaanden en vrienden, in welstand en redelijke omstandigheden weder ontmoeten moget. Op dezen wensch zegt gij allen gewisselijk: *Amen*. Voorts hoop ik, dat GOD u, gedurende uwe gevangenschap, lust en kracht schenke tot — en tevredenheid bij uw werk, en lijdzaamheid en geduld, om uwe welverdiende straffe te dragen. Boven alles wensch ik u de beste van GODS zegeningen voor uwe kostelijke zielen. In eene overvloedige mate valle u ten deel, inzicht in uwe verkeerdheden, haat tegen de zonde, lust tot eerlijkheid, regtvaardigheid en Godzaligheid, opdat gij dit jaar rijk moget worden in goede werken, rijk in GOD. — Indien *wij* hart op dezen laatsten wensch geen *Amen* zeggen kan, beklaag ik u; want dan be-

bewijst gij, dat gij uw waar belang nog niet kent, *Mijn hart zegt met dubbelen nadruk: Amen! Dat zij zoo!*

Bij mijne welgemeende *wenschen* voeg ik nog eene korte *vermaning*. Er is een jaar verloop, en al is het sommigen uwer zeer lang gevallen, deze dag predikt toch met nadruk de snelheid des tijds en de nietigheid van het menschelijk leven. Sommige uwer medegevangenen, die het verloop jaar met u begonnen, rusten reeds in het graf. Sommige, die hier tegenwoordig zijn, zullen nimmer weder eenen Nieuwjaarsdag beleven. De oppermagtige Heer van leven en dood heeft over dezen en genen het doodvonnis geslagen: *Dit jaar zult gij slieren.* Leert dan allen uwe dagen tellen. Weest gierig op uwen tijd. Stelt niet tot morgen uit, wat heden geschieden kan. Over het tegenwoordig oogenblik zijt gij alleen meester. Het volgende behoort u niet. Verlorene uren keeren nimmer weder; maar wat gij in dezelve hebt verrigt, staat aangeteekend in het gedenboek van GOD. Eén welbestede uur brengt u nader aan den hemel. Eén uur aan de zonde toegewijd, brengt u nader bij het eeuwig verderf. Wilt gij weten, *hoe veel* de tijd waard is, vraagt het aan krank- en sterfbedden. Ongelukkig de mensch, die, op een ziek- en doodbed, op een verbeuzeld leven moet terugzien! Een goed geweten is een zacht hoofdkussen; maar zelfverwijt pijnigt sterker dan alle lichaamskwalen. Zoo zij het dan, op den eersten dag des jaars, uwe keus, om, in navolging van uwen grooten Meester JESUS CHRISTUS, *te werken, zoo lang het dag is, eer de nacht des doods komt, waarin niemand werken kan.* (Joh. IX: 4.) Komt! bidden wij te zamen den Gever alles goeds, dat Hij ons daartoe helpe.

*Gebed op Nieuwjaarsdag.*

*Wij, arme gevangenen, naderen, op dezen eersten dag des jaars, tot uwen troon, o GOD van ons leven en van alle goedertierenheid! om U te danken en te bidden. — Wij danken U, dat wij nog leven. Al is ons leven treurig in dezen kerker, wij leven*

toch onder uw oog, want uwe oogen zijn op alle plaatsen. Wij leven onder de verkondiging van het Woord uwer genade, en wij kunnen, zoo wij maar willen, ons voorbereiden voor een beter leven. Wij leven in hope van eenmaal van onze banden te zullen worden ontslagen; want Gij regeert! Gij bezoekt den berouwhebbenden zondaar met uw heil, en het is vaak uw welbehagen, hem ook in deze wereld het verlorene geluk te doen wedervinden. — Met kinderlijk vertrouwen dragen wij onze veelvuldige behoeften aan U op. — Zegen ons, o GOD! in dit jaar, naar het ligchaam en naar den geest. Mogten wij voortaan ijveriger en getrouwer zijn in ons werk, meer teyreden in ons lot, minder overgegeven aan het kwaad, meer vervuld met de vreeze des Heeren. Hoe vele goede voornemens hebben wij opgevat, welke wij nimmer hebben volbragt! Hoe menig jaar van ons leven was geheel toegewijd aan het plegen der ongerechtigheid! — Help ons, barmhartig Vader! opdat onze goede besluiten van dezen dag beter gelukken. Leer Gij ons waken, bidden, strijden. Wees onze toeylucht in den nood. De wereld moge verouderen, Gij, o eeuwige en onbegrijpelijk GOD! blijft dezelfde, en uwe jaren zullen niet ophouden. Met U beginnen wij dit jaar, met U willen wij het voortzetten en eindigen, indien dat uw welbehagen is. En zal dit jaar, naar uwen ondoorgrondelijken raad, het laatste jaar van ons leven zijn, leer Gij ons wel leven, om eens wel te kunnen sterven. Amen.

(Te lezen Ps. XC en CIII.)

VEER-



## VEERTIENDE ZONDAG.

*Geschiedenis van den verloren' Zoon.*

(Lucas XV: 11--32.)

Zeker vader had twee zonen. De jongste, levendig en vrolijk van aard, konde zich niet tot den huisfelijken kring bepalen, en had lust om de wereld te bezien en te reizen. — Hij deelde dat verlangen aan zijnen vader mede; en deze, hoe ongaarne hij waarschijnlijk van zijnen jongsten zoon wilde scheiden, gaf hem, op zijn verzoek, een rijkelijk uitzet, en liet hem henentrekken. De jongeling, nu bezitter van een aanzienlijk vermogen, ging daarmede de wijde wereld in. Volop genoot hij de vermaken, die de wereld hem aanbood; zijn geld bezorgde hem overal menschen, die zich voor zijne vrienden uitgaven, maar die het niet waren. Hij liet zijnen hoogmoed vleijen; geen feest was hem te prachtig, geen vermaak te kostbaar. Maar het zijn sterke beenen, die de weelde kunnen dragen. Met de vervulling van ééne behoefte, schiep hij zich honderd andere. Zijne begeerten werden menigvuldiger en onedeler. Door genegenheid geprikkeld, en door gelegenheid aangemoedigd, verloor hij zijne onschuld. De eerste stap tot het kwade was gedaan; spoedig volgde de tweede. En zoo ging hij van kwaad tot erger. Was hij eerst zwak geweest, hij werd nu misdadig. Hij gaf zich geheel aan spel, wijn en wellust over, en verwarde zich al meer en meer in de strikken der zonde.

Eensklaps veranderde zijn toestand. Zijn geld was verteerd, en gebrek verving de overdaad. Zijne schuldeischers klaagden hem aan, zijne schijnvrienden verlieten hem. Daar kwam nog bij, dat er een groote hongersnood ontstond in het Land, waar

waar hij zich bevond, hetwelk eene algemeene duurte van levensmiddelen veroorzaakte. Daar stond hij nu, verlegen en radeloos. De nood leerde hem bidden. Hij bood hier en daar zijnen dienst aan, maar werd overal afgewezen. Wie zou hem aannemen? Aan werken was hij niet gewoon. Zijne wellustige levenswijze had zijne krachten uitgeput. Wie wilde zulk eenen in zijnen dienst hebben? — Eindelijk nam men hem, uit medelijden, aan tot zwijnenhoeder. Welk een verachtelijk werk, dat daarenboven zoo slecht beloond werd, dat hij gebrek en honger leed; en, daar hij bezwaard was met een knagend geweten, en de bewustheid hem pijnigde, dat hij zelf de oorzaak was van al zijn ongeluk, zoo was hij diep beklagenswaardig, en jammerlijk zijn lot. In dezen deerniswaardigen toestand ontwaakte hij als uit eenen droom en kwam tot nadenken. Hij borst in tranen uit, en zeide: *Wie ben ik en wie had ik kunnen zijn! o! Ik ongelukkige! ik, de zoon van een vermogend man, verga van honger, terwijl de geringste daglooner mijns vaders overvloed van brood heeft. Kom! mijn vader is zoo goed, ik wil tot hem gaan, hem te voet vallen en zeggen: Lieve vader! ik ben diep ongelukkig, maar door eigene schuld; ik heb uw' zegen verbeurd, en ben niet meer waardig uw zoon te heeten. o! Neem mij slechts aan tot een' van uwe daglooners.*

Bemoedigd door de hoop, dat zijn vader dit zijn verzoek zal inwilligen en hem niet verftooten, begaf hij zich op weg, en, gellingerd door vrees en schaamte, naderde hij ten laatste de vaderlijke woning. Reeds op eenigen afstand ziet de vader zijnen zoon terugkomen. Vol vreugde, dat zijn kind nog leefde, snelde hij hem te gemoet, viel hem om den hals en kustte hem hartelijk, terwijl hij niets kon uitbrengen, dan deze woorden: „Mijn zoon! mijn zoon!” Daar lagen vader en zoon sprakeloos in elkanders armen, en tranen van berouw en blijdschap vermengden zich onderaan. Eindelijk wilde ook de jongeling spreken, doch konde niets meer zeggen, dan: „Vader! ik heb zwaar gezondigd tegen u en tegen GOD, en ben niet meer waardig uw zoon genoemd te worden.”

En

En wat deed nu de vader? Verre van den zoon deszelfs onwaardig gedrag te verwijten, was hij opgetogen van vreugde. Nieuwe kleederen en een vrolijk feestmaal, waaraan niets gespaard werd, moesten ten bewijze verftrekken van de blijdschap over de terugkomst van het verloren, maar wedergevonden kind. Alle huisgenooten deelden in dit feest; alleen de oudste zoon was ontevreden, omdat men voor *hem*, die zijne pligten altijd getrouw had waargenomen, nog nooit zulk een feest had aangerigt. De vader bragt den afgunstigen broeder deszelfs verkeerdheid vriendelijk onder het oog, en deed hem gevoelen, dat hij veeleer reden had, om zich over het behoud van zijnen afgedwaalden, doch nu berouwhebbenden *broeder* grootelijks te verblijden.

Dit verhaal, mijn lezer! bevat vele nuttige lessen voor u. Gij ziet, hoe verkeerd het is, als jonge lieden zich te vroeg aan het ouderlijk opzigt onttrekken; — hoe gevaarlijk het is, zich aan een onmatig genot van vermaken en aan den wellust over te geven; — hoe de mensch niet op eenmaal, maar langzamerhand bedorven wordt; — hoe nadenken over zich zelve de eerste stap tot verbetering is. Maar inzonderheid wilde *JESUS* met deze treffende gelijkenis ons leeren hoe *GOD* gezind is omtrent den mensch, omtrent den zondaar, ja omtrent den allergrootsten zondaar. *GOD* wordt hier voorgesteld als een teeder liefhebbend Vader — de mensch als zijn kind, dat Hij liefheeft en hetwelk Hij gaarne vergeving schenkt, wanneer het, hoe ver ook afgedwaald, met berouw en belijdenis van schuld, tot Hem wederkeert. Gelijk die vader zijnen berouwhebbenden zoon aannam, zoo neemt ook *GOD* den zondaar aan, die boete doet. Er is dus herstelling voor den zondaar in de verbeurde gunst van *GOD*, wanneer deze, vóór het te laat is, zijne dwaasheid inziet, belijdt, en, zonder uitstel, wederkeert tot *GOD*.

Wie gij dan ook zijt, mijn lezer! hoe dikwijls, hoe langdurig, hoe zwaar gij tegen *GOD* en uwe medemenschen moget gezondigd hebben — wanhoop niet. Er is vergeving en genade voor u te verkrijgen. *JESUS*, onze Heer, verzekerde het u in de  
ge-

gelijkenis van den verloren' zoon. Op *zijn* woord kunt gij het gerust gelooven. Vorm u dan nimmer harde gedachten van GOD, die u konden affchrikken van tot Hem te gaan. Hij, die dagelijks zijne zoon doet opgaan over boozen en goeden, overtreft alle aardfche vaders zeer verre in liefde en ontferming. Dat slechts uw berouw *opregt* zij. Deze opregtheid kunt gij betoonen door afstand te doen van het kwade, en door u toe te leggen op het goede. Doet gij dit, dan ziet GOD met welgevallen op u neder, en in den hemel zal zelfs over uwe verbetering blijdschap zijn (Luc. XV: 7 en 10). Ja, ongelukkige gevangene! het is eene blijde boodfchap, die wij u uit naam onzes Heeren JEZUS CHRISTUS brengen. GOD wil Vader, uw Vader zijn en blijven. Stelt gij prijs op gunst van menschen, en zoudt gij u verheugen, wanneer men u kennis gaf, dat de Koning u gratie had verleend, o! dat het u dan boven alles verheuge, dat de Zoon van GOD u verzekering heeft gegeven van de Goddelijke gunst. Daaraan is u oneindig meer gelegen; want GOD is de Koning der Koningen, die u voor tijd en eeuwigheid kan gelukkig maken.

---

O GOD, die in JEZUS CHRISTUS *mijn* Vader zijn wilt! ik ben diep gevallen; maar ik wil, even als de verloren zoon, opstaan, en tot mijnen Vader, tot U gaan en zeggen: *Vader in den hemel! ik heb zwaar tegen U gezondigd, en ben niet meer waardig uw kind genoemd te worden.* Met deze betuiging zij het nieuwe jaar aangevangen! Och! mogt dit jaar het jaar zijn mijner herstelling in de verbeurde gunst van GOD! Mocht er ook over mij blijdschap in den hemel zijn!

---

## V I J F T I E N D E Z O N D A G.

*De gelegenheid moet geen' dief maken.*

*Zalig is de man, die verzoeking verdraagt; want als hij beproefd zal geweest zijn, zoo zal hij de kroon des levens ontvangen, welke de Heer beloofd heeft dengenen, die Hem liefhebben.*

(Jacob. I: 12.)

Wilt gij, waarde lezer! even als de verloren zoon, tot uwen Vader wederkeeren, zoek dan de oorzaak van uw ongeluk alleen in u zelve, en behelp u, hetgene, helaas! zoo vaak het geval is, niet met uitvlugten, om de schuld van u af te schuiven. Al die gewone uitvlugten zijn ijdel en nietig; en ik acht het van belang, u, in eenige vertoogen, daarbij opzettelijk te bepalen; want zoo lang gij de overtuiging mist, dat gij schuldig zijt, kan er aan uwe verbetering en volgend levensgeluk niet met vrucht gewerkt worden.

*Gelegenheid maakt den dief*, is onder anderen dikwijls het gewone spreekwoord, en menig een, die gestolen had, poogde er zich mede te behelpen tot zijne verontschuldiging. Maar deze verontschuldiging kan geen' steek houden; want *gelegenheid* alleen zoude niet tot diefstal brengen, indien zich daarmede geene *genegenheid* paarde. Hoe weinig beteekent ook des menschen deugd, indien zij nooit in verzoeking kwam? Hoe zoude iemand zich kunnen beroemen, nooit misbruik van sterken drank te hebben gemaakt, indien hij buiten de gelegenheid geweest was, denzelven te bekomen?

Een knecht bood zekeren Heer zijn' dienst aan, en deze vroeg hem, onder anderen, of hij trouw en eerlijk was? De knecht antwoordde: „Mijnheer! dit weet ik niet; want ik ben nooit in de beproeving geweest, om ontrouw te kunnen worden.” Dit antwoord vond de Heer zoo gepast, dat hij den man terstond in zijn' dienst nam. — Na eenige maanden werd de Heer onverwacht van zijn kantoor geroepen, op het oogenblik, dat hij bezig was,

was, dukaten te tellen. Hij ging naar beneden, en vergetende, wat hij onderhanden had, beveelt hij zijnen knecht, zeker boek van het kantoor te halen; deze, op het kantoor komende, ziet een' ganschen berg van dukaten. Nooit had hij er zoo vele gezien. Hoe lachten zij hem aan! Zijne begeerte wordt gaande!.... Hij grijpt toe, doch tegelijk roept de stem van zijn geweten: „Dit is immers „het uwe niet; foei, gij moogt dit niet aanraken!” Hij deinst terug, vliegt ontroerd tot zijnen Meester, en zegt: „Voorheen vroegt gij mij, of ik „trouw en eerlijk was, en ik wist het niet; „nu hebt gij mij in de gelegenheid gebragt, om on- „trouw te kunnen worden, maar ik ben GODE zij „dank! staande gebleven.” (\*) Doch, mijn lezer! als het tegendeel nu eens gebeurd, en de knecht voor de verzoeking bezweken ware, zoudt gij hem dan voor onschuldig houden? En zoude hij zijn geweten dan hebben kunnen tevreden stellen met de uitvlugt: „Gelegenheid maakt den dief.” Dat ware eene ongerijmdheid. Dieftal *blijft* immers dieftal. De omstandigheden kunnen eene daad verzwaren of verligten; maar het kwaad blijft toch kwaad. Opzettelijke voorbedachte misdrijven zijn strafbaarder dan toevallige en onoverlegde; maar de laatste zijn toch ook strafbaar, en bewijzen, dat de lust en geneigdheid, om dit of dat kwaad te doen, bij ons voorhanden was, en, om zoo te spreken, maar op gelegenheid wachtte. Zij bewijzen, dat het den dader ontbrak aan vastheid van beginsels, aan kracht ten goede, aan genoegzame indrukken van Godsdienst en zedelijkheid, aan eerbied voor Goddelijke en menschelijke wetten; zoodat hij aan het kwade de voorkeur gaf boven het goede.

Gevangene medemensch! die gewoon zijt, u met allerlei uitvlugten te behelpen, die de schuld van u zelve af- en op eenen anderen of iets anders werpt, gij bedriegt en benadeelt u zelve. Heeft het dan aan u zelve niet gestaan, om het kwaad *al* of *niet* te doen? Moet *aanleiding verleiding* geven? Zijt gij niet een redelijk en vrijwerkend wezen, dat  
*doen*

(\*) *Leerzame Friend van allen*, bl. 479.

doen of laten kunt? Hoe kunt gij de schuld op de gelegenheid werpen: de gelegenheid zoude u niet geschaad hebben, als, in navolging van den braven knecht, in navolging van den deugdzaam Jozef, de gedachte bij u levendig geweest ware: *Zoude ik zulk een groot kwaad doen en zondigen tegen GOD?* Hoe kunt gij eenen anderen schuld geven van u te hebben verleid: beschuldig veeleer u zelyen, dat gij u hebt laten verleiden. Beschouw u voortaan als den werkmeester van uw eigen ongeluk; want ook op u is toepasselijk, hetgene de Heilige Schrift zegt: *Zij hebben zich zelyen kwaad gedaan.* Zoo lang gij u vrijleite, zult gij geene behoefte gevoelen aan verbetering; en verbetering is toch het eenige middel, om, in het vervolg, u tegen nieuwe struikelingen te bewaren, en uwe voeten te houden op den regten weg. Wapen u alzoo met nieuwe kracht. Zijt gij eenmaal op vrije voeten, vermijd dan zorgvuldig alle slechte gezelschappen, waar uwe deugd andermaal zoude kunnen schipbreuk lijden; want noodeloos behoeft, ja! mag niemand zich in gevaar begeven. *Die sta, zie toe, dat hij niet valle!* Komt gij ongedacht en onverwacht in verzoeking, zelfs gedurende uwe gevangenschap, wedersta dan het booze; denk aan GODS alomtegenwoordigheid en heiligheid, en besef het afschuwelijke der zonde; en zijt gij in de gelegenheid, om u te verwijderen, ontvlugt dan dadelijk het gevaar, en wees verzekerd, dat u dit nimmer berouwen zal; want nog nooit heeft het iemand berouwd, het kwade te hebben nagelaten. *Waak dan en bid, opdat gij niet in verzoeking komt. De geest is wel gewillig, maar het vleesch is zwak* (Matth. XXVI: 41).

Gebed in verzoeking.

*Heilige GOD! Gij hebt een' afkeer van het kwade, en ik, zondaar, heb lust tot hetzelfde. Zwak ben ik in mij zelyen, maar sterk in U, den Allmagtigen en Getrouwen. Wees Gij mij nabij in deze ure der verzoeking, en verlos mij van het booze; opdat ik meer en meer leere, het kwade te overwinnen door het goede. Amen.*

F

ZES-

---

## Z E S T I E N D E Z O N D A G.

*Het oogmerk wettigt de daad niet.*

*(Eene ware geschiedenis.)*

---

Twee broeders in de provincie D..... hadden vroeg hunnen vader verloren, en bleven bezwaard met het onderhoud eener ziekelijke moeder. De jongste der broeders was in dienst bij eenen welgetelden boer, en vond daár, hoewel geen ruim — toch het noodige levensonderhoud. De oudste leidde, bij den zomer, een zwervend leven, en poogde alsdan zoo veel te sparen, dat hij den winter kon doorkomen. Maar dewijl de beide jonge lieden genoeg te doen hadden met voor zich zelve te zorgen, schoot er voor de arme moeder weinig over. Intusfchen hadden zij de moeder lief, en gunden haar gaarne een beter lot. Te zamen kwamen zij op den inval, dat de jongste broeder de dochter van den rijken boer, bij wien hij woonde, zoude ten huwelijk vragen, en als hij daarin niet slaagde, zoo als zeer waarschijnlijk was, dan zouden zij te zamen het meisje met geweld ontvoeren, en daardoor den boer noodzaken het trouwen toe te staan. Waren zij eenmaal getrouwd, dan ontbrak het niet aan middelen, om der oude moeder een ruim en onbekommerd leven te bezorgen. Zoo gezegd, zoo gedaan. De boer weigerde, zoo als wel te verwachten was, zijne dochter aan den knecht, en zeide het jonge mensch daarboven dadelijk den dienst op. In den daarop volgende nacht werd het meisje uit het ouderlijke huis geligt, gewelddadig weggevoerd, en weldra waren de twee broeders met haar over de grenzen. Maar ook even spoedig werden zij achterhaald, in boeien geklonken en tot eene driejarige tuchthuisstraf verwezen. — „Ons oogmerk was, toch goed,” zeiden zij, toen de Geestelijke vóór de eerste maal met hen sprak. „Ja, mijne goede  
„vrien-



„vrienden!” antwoordde deze, „uwe kinderliefde  
 „was prijsfelijk en maakt uwe daad wel een weinig  
 „verschoonbaar, maar die daad blijft toch altijd  
 „slecht. *Men mag het kwade niet doen, opdat  
 „het goede er uit voortkome.* Terwijl gij uwe moe-  
 „der wildet goed doen, door haar iets te geven,  
 „deedt gij eenen vader de grootste smart aan, en  
 „ontnaamt hem het dierbaarste, dat hij bezat. Zoo  
 „hebt gij met de eene hand afgebroken, hetgene  
 „gij met de andere meendet op te bouwen, en hoe  
 „kon op zoodanig werk de zegen des Heeren rusten?  
 „Wildet gij voor uwe moeder iets doen, gij hadt  
 „dan andere wegen moeten inslaan; de hulp van  
 „goede menschen kunnen inroepen, ten einde haar  
 „op een hofje of in een gasthuis geplaatst te krijgen, en  
 „zoo dit een en ander u mislukt ware, hadt gij  
 „u met den goeden wil moeten vergenoegen, en  
 „de verdere zorg aan den Hemelschen Vader moe-  
 „ten overlaten. Betreurt dan uwe dwaling en ver-  
 „keerdheid, en vraagt GOD om vergeving. — Al-  
 „le kwade praktijken hebben een slecht einde; want  
 „wat hebt gij nu gewonnen, en zijt gij voor uwe  
 „arme moeder niet geheel onnut geworden? Hebt  
 „gij het leed der arme vrouw niet vertiendubbeld?  
 „Hoe zal zij zich veronrusten, en pijnigen over de  
 „schande en ellende harer kinderen! Geloofst het  
 „eens vooral: *Men heeft nooit verlof om kwaad te  
 „doen, al is het oogmerk nog zoo prijsfelijk.*”

---

Lezer! gij beklagt met mij den armen timmer-  
 man K. . . . ., die in wanhoop zijne woning ontvlugt-  
 te, toen zijne vijf kinderen hem om brood vroe-  
 gen, dat hij niet geven kon, en die den Heer  
 Gersens, welke hem op weg ontmoette, des-  
 zelfs geld aferste. Gij beklagt met mij dien on-  
 gelukkigen man; maar gij kunt toch niet ontken-  
 nen, dat hij onbehoorlijk, ja! dat hij slecht han-  
 delde; want hij beleedigde GOD en den naaste,  
 GOD, door zijn wantrouwen en zijne verregaande  
 moedeloosheid, en den naaste, door zich aan des-  
 zelfs goed te vergrijpen. In dit Land behoeft nie-  
 mand, die zich in bewoonde oorden ophoudt, van

honger en dorst om te komen, en een eerlijk bedelaar is toch beter dan een rijke dief. — Als de nood ten top stijgt en het water aan de lippen komt, mag men een goed mensch bescheiden aanspreken; maar dwingen, dreigen en gewelddadig berooven mag men niemand. Ook de armen in de wereld leven onder het oog van GOD. Het ontbreekt der Goddelijke Voorzienigheid niet aan middelen, om in hunne behoeften te voorzien. Hij neigt daarom de harten der rijken vaak tot weldadigheid en mededeelzaamheid. Ongedachte en onverwachte uitkomsten zijn dikwijls bij den Heere, en wie op Hem vertrouwt, zal niet beschaamd gemaakt worden. Gij, onder mijne lezers, die door armoede in het ongeluk gekomen zijt, en die, na uw ontslag, wederom met broodgebrek zult hebben te worstelen, ja! groot is de verzoeking; maar kunt gij dezelve overwinnen, en daartoe zijt gij ten duurste verplicht, des te grooter is uw loon bij GOD! — *Vreest dan niet! Al leiden wij een behoeftig leven, wij zijn rijk genoeg als wij GOD vreezen, elke zonde vermijden, en doen wat regt is. Verlaat u dan op GOD en blijft standvastig ook in uwe armoede. De Heer veracht de ellende des armen niet, verbergt zijn aangezicht niet voor hem, en verhoort hem, indien hij tot Hem schreit.*

Z E V E N T I E N D E Z O N D A G .

*Een Spreekwoord niet altijd een waar Woord.*

(Gesprek tusschen drie Gevangenen en den Meester.)

*Eerste Gevangene.* Ja! Meester heeft goed praten, en ieder weet wel, dat *eerlijk het langst duurt*; maar als de maag hol en de beurs ledig is, weet men wel hoe het gaat. *Armoede zoekt list*, zegt het spreekwoord, en *een spreekwoord is immers een waar woord?*

*Meester.* Niet altijd en in alle gevallen, mijn vriend! een spreekwoord bevat wel eene stelling of uitspraak, die *doorgaans* of *meestal* waar is; want daardoor is dezelve juist een spreekwoord geworden; maar gij kent toch ook de spreekwijze: *Geen regel zonder uitzondering*, en deze moet ook op dit spreekwoord worden toegepast.

*Eerste Gevangene.* Hoe moet ik dat begrijpen, Meester?

*Meester.* Hoewel het waar is, dat armoede dikwijls tot list en bedrog aanleiding geeft, slaat men immers geheel den bal mis, als men denkt, dat *alle* armen, zonder onderscheid, bedriegelijke wegen inslaan, en dat er niet een eenige regt door zee zoude gaan? Neen! er zijn, Goddank! nog velen! die door hun braaf gedrag toonen, dat *eerlijke armoede geene schande is*. — Maar al ware het ook in *alle gevallen* waarheid, dat armoede list zoekt, dan zoude niemand daarmede zijne bedriegerijen en afzetterijen kunnen goedmaken; want het spreekwoord zegt immers niet, dat armoede list *mag* zoeken. Het duidt maar aan, wat veelal gebeurt, maar keurt het daarom nog niet goed.

*Eerste Gevangene.* Gij hebt gelijk, Meester!

*Meester.* Voor het overige beltoef ik u niet te zeggen, dat armoede nimmer eenigen diefstal kan wettigen. Armen en rijken: GOD heeft ze beide

gemaakt, en ieder mensch moet in den kring, waarin de Voorzienigheid hem plaatste, op eene eerlijke wijze zijn brood zoeken; en kan hij het niet vinden, dan spreke hij een goed mensch, of den openbaren armenstaat aan; maar hoe het ook loope, GODS gebod luidt uitdrukkelijk: *Gij zult niet stelen!*

*Tweede Gevangene.* Ja, Meester! *Hebben is toch hebben, en krijgen is de kunst*; ik denk maar: *Zalig zijn de bezitters.*

*Meester.* Het spreekt van zelf, dat het beter is, iets, dat men noodig heeft, te bezitten, dan te misfen; maar het staat nergens beschreven, dat het onverschillig is, hoe men er aankomt. Waar zoude het in de wereld henen, en zoude het niet gedaan zijn met alle orde, veiligheid en rust, als elk maar nemen mogt, wat zijn oog of hart begeerde? — En wat den bezitter van onregtvaardig goed betreft, het is er verre af, dat men hem gelukkig of zalig mag noemen; want al bleef zelfs de misdaad voor het oog der wereld bedekt, zijn kwelgeest draagt hij binnen in zich. — Ik durf mij gerust op uwe eigene ondervinding beroepen.

*Derde Gevangene.* Gij pluist alles zoo fijn uit, Meester! Men kan het in de wereld zoo naauw niet nemen. Ik denk altijd: *Elk voor zich zelve, en GOD voor ons allen.*

*Meester.* Dat elk voor zich zelve zorgt, is pligtmatig en betamelijk, want elk is zich zelve de naaste. Maar bij die zorg hebbe men steeds in het oog te houden dezen regel: *Al, wat gij niet wilt, dat u geschiede, doe dat ook niet aan anderen.* Wij hebben niet gaarne, dat een ander ons in onze regten verkort, en zijne hand naar het onze uitsteekt, en wat zoude ons dan vrijheid geven, om eenen anderen te benadeelen? — Gij wilt het zoo naauw niet nemen; maar met het betrachten van zijnen pligt kan men het niet te naauw nemen. Op den braven eerlijken mensch alléén rust GODS zegen. Daarvoor zorgt zijne goede Voorzienigheid in het bijzonder, en de ondeugende moge zijne verwachting ijdelijk bouwen op den Heere, hij zal ten laatste beschaamd uitkomen. — Behelp u dan, mijne goede vrienden! niet langer met nietige uitvlugten, en prent u, in plaats

plaats van de door u genoemde, liever de volgende  
Spreekwoorden en Spreuken in het geheugen :

*Wie met eene bedriegelijke hand werkt, wordt  
arm; maar de hand des vlijtigen maakt rijk.*  
Spreuk. X: 4.

*Eene bedriegelijke weegschaal is den Heere een  
gruwel.* Spreuk. XI: 1.

*Al wat gij wilt, dat u de menschen zullen doen,  
doe gij hun ook alzoo.* Matth. VII: 12.

*Geef elk het zijne.*

*Met eene trouwe hand  
Komt men door 't gansche Land.*

*Wat is het, of de mensch de wereld al bedriegt,  
Daar is iets binnen ons, dat nooit zijn' meester liegt.*

**Het kwaad straft dadelijk zijn' meester.**

*'t Is niet genoeg gezegd: na zonden komen plagen,  
Een booswicht lijdt terstond en voelt gewisse slagen,  
Want op den eigen' stond, dat hij de zonde doet,  
Zoo komt er metterdaad een beul in zijn gemoed.*

*Wie booze lusten voedt, die leidt een droevig leven:  
Hij zucht, hij ducht, hij vlugt, al wordt hij niet gedreven;  
Al trilt er maar een riet, hij is terstond bevreemd:  
Daar is geen feller beul, dan midden in den geest.*

Cats.

---

## ACHTTIENDE ZONDAG.

*Het bezoek in de gevangenis.*

*Snœpen en smokkelen is geen stelen.*

*Wee dien, die vermeedert, hetgene het zijne  
niet is! Habak. II: 6.*

---

Een vermogend en menschlievend Heer was gewoon wekelijks zich naar het Gevangenhuis te A. . . te begeven, eenige gevangenen in een afzonderlijk vertrek bij zich te roepen, en zich, in vriendelijke gesprekken, met hen in te laten, ten einde ieder naar deszelfs bijzondere behoeften en omstandigheden van goeden raad te dienen. De gevangenen hielden veel van dien man, omdat zij wisten, dat hij het wel met hen meende, en zij schroomden niet hem rondborstig te zeggen, wat er in hun hart omging. Op een dier bezoeken hadden de volgende gesprekken plaats:

*De Heer.* Wel, vrouwtje! hoe ziet gij zoo ontevreden?

*Vrouw.* Wel! zoude ik niet? ik ben immers zoo ongelukkig in het geval gekomen, als ooit iemand. — Ik was in dienst bij Mevrouw Leefhorst; met de andere meiden hadden wij nu en dan een pretje, en dan werd de provisiekast van Mevrouw weleens aangesproken. Mevrouw kreeg er op het laatst den reuk van, en floot de kasten. Maar wij wisten dat schraapzuchtig wijf te foppen. De sleutel mijner kist paste juist in het slot der kast, en, als Mevrouw van huis was, konden wij van boter, suiker, thee, enz. zoo veel krijgen, als wij wilden. Eens kwam onze Meesteres onverwacht te huis. Ik werd betrapt; men haalde het Geregt; de andere meiden, die mede handdadelijk waren, wilden van niets weten, en ik moest alleen het gelag betalen. Om een beetje snoeperij moet ik nu een jaar zitten. Het is GOD geklaagd!

*De Heer.* Gij schijnt te denken, dat snoepen  
geen

*geen selen is; maar maakt het dan onderscheid, of ik iemand van geld of van goed beroove? Dat goed heeft immers geld gekost, en als ik het goed aan den eigenaar ontneme, is hij immers verplicht, voor zijn geld wederom ander goed te koopen. In den grond der zaak komt het dus op hetzelfde neder, niet waar?*

*Vrouw.* Dat is zoo, Mijnheer! — maar de andere meiden hebben toch ook mede gegeten en gedronken.

*De Heer.* Die zijn dus ook schuldig; maar dat vermindert immers uwe schuld niet? en een ieder zal zijn eigen pak dragen; elk moet voor zich zelve verantwoording doen. Kom, mijn kind! behelp u niet met nietige uitvlugten. *Hoor raad en ontvang tucht, opdat gij ten laatste wijs zijt* (Spreek. XIX: 20). Zijn de anderen ongestraft gebleven, waarschijnlijk strekt dit tot hun ongeluk, en zullen zij verhard worden in het kwade. Gij zijt gewaarschuwd, en als gij u deze les ten nutte maakt, zult gij welligt naderhand GOD danken, dat Hij, door u te straffen, u voor grootere misdappen heeft bewaard. — (*Zich tot eenen anderen gevangene wendende.*) „Maar, hoe gij zoo lustig, „mijn vriend! gij schijnt niet zwaartullend. Hoe is „uw naam?”

„*Dirk Veltman.*” Ja, Mijnheer! die negen maanden zal ik wel knappen, en er geene tering van zetten. Het hindert mij maar, dat ik hier onder allerlei geboefte en janhagel dag en nacht moet slijten.

*De Heer.* Wat bragt u hier?

*Veltman.* Eene mislukte speculatie. Een kwalijk bestuurd smokkelpartijtje. Ik meende mijne maatregelen zoo goed genomen te hebben, om het goed vrij en vrank over de grenzen te brengen; maar die duivelsche Commiezen hebben mij de loef afgestoken. Pik! ik heb je! mijn goed naar de maan, en ik in het cachot! — Maar dar zal niet weër gebeuren. Dat wil ik ze in tien en zetten. Ik heb eenen anderen vond bedacht, en snak al naar de eerste gelegenheid de beste.

*De Heer.* Is smokkelarij geen diefstal?

*Veltman.* Daarvoor beware mij GOD! Ik zoude niet gaarne mijne handen naar eens anders goed

uitspreken. Maar in de negotie haal ik er van, wat ik kan, en waag ik huid en haar.

*De Heer.* Wat is diefstal?

*Veltman.* Als ik iets neem, dat mij niet toekomt.

*De Heer.* Komen de in- en uitgaande regten, waarmede de goederen belast zijn, aan u of aan een' anderen toe?

*Veltman.* Aan geen' van beide, aan het Land.

*De Heer.* Aan u niet, dus aan een' anderen. Maar als gij u iets toeëigent, maakt het dan onderscheid, of dat geld of goed één, tien of honderd eigenaren heeft? — Als gij aan één' mensch honderd gulden ontnemt, zijt gij een dief, dit stemt gij toe; maar als dat geld aan honderd menschen toebehoort, en gij het ontvreemdt, zijt gij dan een eerlijk man?

*Veltman.* Maar smokkelen is toch maar smokkelen. Men kan wel merken, dat Mijnheer van de negotie geen verstand heeft. Onder de kooplieden zijn weinige, die het zoo naauw nemen.

*De Heer.* Ik weet dit, en het is, helaas! ongelukkig genoeg. Men paait zich met de verontschuldiging, dat men het Land maar benadeelt, en geen *particulier* perfoon; maar het geld, aan den Lande toekomende, wordt immers door alle ingezetenen zamengebragt, en als gij iets naar u neemt, op welks ontvangst het Land gerekend had, moet dat immers door de ingezetenen weder worden aangevuld en opgebragt?

*Veltman.* Dat is de waarheid.

*De Heer.* Gij zijt dus even schuldig, zoo niet schuldiger dan ieder dief. Hij bestelt *éénen* zijner stad- of landgenooten, gij *allen*, en met dat al verbeeldt gij u een eerlijk man te zijn, zoodat gij het uwe eer te na rekent, onder dieven en vagebonden te zitten. Gij ziet mischien met minachting neder op dat dienstmeisje, hetwelk harer rijke meestersse eenige eetwaren ontfal, en gij hebt u niet geschaamd, rijken en armen welligt voor duizenden te benadeelen, en ook dezer dienstmaagd haar penningken, hetwelk zij in de algemeene lasten moet dragen, te ontfutfelen, en dat alles onder den schijn van regt.

*Veltman.* Mijnheer! uwe redenen gaan mij aan het



het hart. Maar, gij zegt van duizenden; ja! ik heb ze wel gehad; maar ik ben thans zoo arm als JOB.

*De Heer.* Dat is natuurlijk. *Onregtvaardig goed gedijt niet*, en op sinokkelaars past vooral het spreekwoord: *Zoo gewonnen, zoo verteerd*. Ik heb er velen gekend, dien geene bergen te hoogschenen, en die met het goud speelden, alsof het knikkers waren. Maar het einde droeg den last, en bij slot van rekening was men even arm, als toen men begon. — Wordt gij weldra ontslagen, mijn vriend! zoek eerlijk uw brood. Regt door zee, daar komt men het verste meê. Dan zal GODS zegen op uwen arbeid rusten, en *aan GODS zegen is immers alles gelegen?*

NE-

## NEGENTIENDE ZONDAG.

*Alwederom uitvlugten,*

of

*vervolg van het voorgaande.*

*Eene vrouwelijke Geyangene.* Ja, Mijnheer! maar het is toch GOD geklaagd, dat over eene kleinigheid zoo veel omslag gemaakt wordt. Het is wel zoo als het spreekwoord zegt: *Kleine dieven hangt men en groote laat men loopen.*

*De Heer.* Wat hebt gij uitgevoerd?

*De Vrouw.* Eene niet noemenswaardige kleinigheid. Ik heb bij nacht eenig linnen van eene bleek genomen. Ik heb er juist 26 stuivers voor in den zak gestoken, en daarvoor moet ik nu twee jaar zitten.

*De Heer.* Wist gij, dat er zoo weinig linnen op die bleek lag?

*De Vrouw.* Wel neen! dan zou ik het mij zoo zuur niet hebben laten worden, en er mij aan gewaagd hebben.

*De Heer.* Als er meer linnen gelegen had, bij voorbeeld, voor honderd gulden, zoudt gij dan toch voor 26 stuivers er afgestomen en het overige hebben laten liggen?

*De Vrouw.* Wel, Mijnheer! dan moest het mij in mijn hoofd hebben gescheeld. Ik had er spijt genoeg van; dat het zoo sober omkwam. Ik had eenen anderen aap gedacht te vangen.

*De Heer.* Dat gij dus niet meer genomen hebt, is tegen uw oogmerk, tegen uwe verwachting en tegen uwen zin. De gelegenheid daartoe heeft u ontbroken, en evenwel behelpt gij er u nu mede, dat het toch maar eene kleinigheid was.

*De Vrouw.* Wat ik in den zin had, raakt een' ander' niet. Ik heb toch maar voor 26 stuivers genomen.

*De*

*De Heer.* De strafbaarheid der misdaad voor den wereldlijken Regter hangt niet af van de som, die men steelt, maar van de wijze, waarop de diefstal gepleegd is, en van de omstandigheden, welke denzelfven vergezelden. Die Wet was u bekend, of konde u bekend zijn, en regtvaardig zijt gij alzoo gestraft. Hebt gij maar weinig gestolen, beschouw dat als een geluk, en dank er GOD voor; of zoudt gij liever straf willen lijden voor eenen grooten diefstal?

*De Vrouw.* Dat kan ik juist niet zeggen.

*De Heer.* Van hetgene de mensch doet, moet hij eens rekenschap geven voor den Regter van hemel en aarde. Gelukkig hij, die zijn geweten zoo min mogelijk heeft bezwaard! Elk heeft al zoo veel voor zijne rekening, dat hij waarlijk niet behoeft te verlangen, dat de schuld grooter worde. Dat gij, in vergelijking van anderen uwer medegevangenen, weinig kwaad gedaan hebt, ja, dat gij minder gedaan hebt, dan wel uw oogmerk was, moet gij als een groot voorregt beschouwen, hetwelk uwe gevangenisstraf, indien gij er wel over denkt, u eenigzins dragelijk maakt. Het grootste ongeluk in de gevangenis is toch, dat men schuldig is, en zij zijn derhalve het ongelukkigste, die het meest schuldig zijn. Dat men soms groote dieven ongestraft moet laten, komt niet daar van daan, dat men hen ontziet of sparen wil, want in ons Vaderland is, GODE zij dank! ook bij den wereldlijken Regter, geene omkoopning of aanzien des perfoons; maar zulke groote dieven weten alles met zoo veel behendigheid en list te doen, dat zij, op grond der Wetten van het Rijk, niet in Regten kunnen betrokken worden. Maar de zoodanigen zijn deswege waarlijk niet te benijden. Voor de regtbank van hun eigen geweten, voor de vierfchaar van GOD, zal eenmaal hunne verantwoordiging ontzaggelijk zijn.

*Een ander Gevangene.* Ja, Mijnheer! dat is goed en wel; maar het is toch hard zoo lang te zitten, als men er zoo weinig profijt bij gehad heeft. — Ik, bij voorbeeld, heb valsch geld gemunt — maar voor hoe veel? voor 48 stuivers. — Deswege heeft men mij ter dood veroordeeld; maar, door Koninklij-

lijke gratie, is het doodvonnis in eene tienjarige gevangenisstraf veranderd.

*De Heer.* Dat men op het munten van valsch geld eene zeer zware straf gesteld heeft, is allernoodzakelijkst, en dat gij niet meer valsche munt in omloop hebt gebragt, is daar van daan gekomen, dat men u te vroeg ontdekt heeft. GOD weet, hoe veel kwaads gij in den zin hadt! Hoe gelukkig, dat GOD u daarin heeft gestuit! Hoe ernstig en bedachtzaam moet u al het verledene maken, en hoe zeer is deze tijd geschikt, om u het verderfelijke van al zulke praktijken te doen inzien, en u aan te moedigen, zoo gij ooit weder op vrije voeten komt, met eere en trouw uw brood te winnen!

*Een derde Gevangene.* Neen! valsch geld te slaan, dat is geen oordje waard! — Maar te zien, dat sommigen tot over hals en hoofd in het geld zitten, koets en paarden rijden — en zelf geen' duit op zak te hebben, ja soms niet te weten, hoe van den eenen dag tot den anderen te komen — dat is ergerlijk! Ik kan niet denken, dat onze Lieve Heer gewild heeft, dat er zoo veel onderscheid tuschen menschen en menschen wezen zoude; zij zijn toch allen broeders en zusters; want GOD heeft uit éénen bloede het gansche menschelijke geslacht voortgebragt. Het ware regtvaardiger en billijker, dat alle menschen evenveel hadden.

*De Heer.* Ik kan niet denken, dat gij in ernst meent, wat gij daar zegt. GOD is de Schepper en Vader van alle menschen, en allen staan tot hem in gelijke betrekking. Maar GODS wijze Voorzienigheid heeft het noodig geacht, in de uiterlijke geluksbedeeling der menschenkinderen een aanmerkelijk onderscheid daar te stellen. Ons past het, in die bestelling eerbiedig te berusten; want GOD antwoordt niet van zijne daden, en het menschenkind is zeer ongechikt en onbevoegd, om GODS hoog bestel te doorgronden. GOD is de groote eigenaar van alles. Hij deelt zijne gaven uit, aan wien Hij wil.

*Een vierde Gevangene.* Ja! zij, die een ruim deel ontvingen, hebben goed praten; maar wij zijn toch menschen met elkander. Het wereldsch goed

goed konde toch wel wat evenrediger verdeeld wezen; en er steekt toch zulk een groot kwaad niet in, dat iemand, die niets heeft, zijn' buurman, die volop heeft, een weinigje ontlast.

*De Heer.* Als dat doorgaat, dan is het gedaan met alle rust, veiligheid en orde in de maatschappij, ja! de maatschappij kan geen oogenblik langer bestaan. Hebben alle menschen evenveel, dan wil de eene des anderen dienaar niet zijn. Geen mensch zoude voor zijnen evenmensch eene hand uitsteken. Niemand zoude er op uit zijn, om door kunde, arbeidzaamheid en vlijt zijne bezittingen te vermeerderen; want als ieder verlof heeft een' ander' te ontnemen, wat en wanneer hij wil, dan valt het denkbeeld van bezit geheel weg, en niemand kan zeggen, dat hem iets in eigendom toebehoort. — Verbeeldt u, mijne vrienden! dat gij vele jaren gezwoegd en geloofd hadt, om een' spaarpenning tegen den ouden dag op te leggen, en dat gij zes honderd gulden bijeen hadt verzameld. Uw buurman, die dood-arm is, komt bij u en zegt: „Gij hebt zes honderd gulden, ik niets; het is regtvaardig en billijk, dat gij mij drie honderd geeft — ik eisch die van u, dan hebben wij beide evenveel.” — Hoe zoudt gij dan te moede wezen?

*De derde en vierde Geyangene.* Wel! wij zouden hem spoedig het gat van de deur wijzen.

*De Heer.* Voorondersteld verder, dat gij van die drie honderd gulden afstand deedt, of beroofd werdt, dan zoude er weder een ander buurman komen, om van u de helft der overgeblevene drie honderd te vragen, en zoo vervolgens, zoo lang, tot gij ten laatste zelf geen' duit overig hadt, en gij op uwe beurt van anderen iets zoudt moeten eischen. Gij begrijpt wel, dat alles op die manier in de war zoude loopen, en dat de geheele wereld in rep en roer kwam.

*De beide Geyangenen.* Mijnheer heeft gelijk!

*De Heer.* Berust dan in uw lot, al is uw deel sober. Benijdt niemand, die ruimer bedeed is. Wie veel heeft, heeft ook veel te verantwoorden. Ook kunnen wij iemands geluk niet afmeten naar den uiterlijken voorspoed, dien hij geniet. Het is

al

al geen goud, wat er blinkt, en de onevenredigheid in de geluksbedeeling is zoo groot niet, als zij schijnt. Elk huis heeft zijn kruis, elk hart zijne smart. Menig rijke, die een paleis bewoont, doch een ellendig, ziekelijk ligchaam met zich moet voort slepen, zoude vaak gaarne met den armen daglooner willen ruilen; en het moge vet schijnen in eens anders keuken, als alle menschen met hun pakje, zuur en zoet, ter markt kwamen, zouden meest allen met hun eigen weder naar huis keeren. Want het is gelijk de Heilige Schrift zegt: *De Heere is aan allen goed, en zijne barmhartigheden zijn over al zijne werken* (Ps. CXLV: 9).

*Wèl hem, die, met zijn' staat vernoegd,  
Geen' stand begeert, die hem niet voegt,  
Met gods bestel tevreden!  
Wèl hem, die, wat het lot hem baart,  
Voor god een rein gemoed bewaart,  
En zuiverheid van zeden!*

*Ja, wèl hem, die, getrouw en blij,  
Als lid der burgermaatschappij,  
Zijn pligten blijft betrachten!  
Wat lot gods wijsheid voor hem koos,  
Hij mag, in elken stand, altoos  
Gods hulp vertrouwend wachten.*

TWIN-

## TWINTIGSTE ZONDAG.

*Heeft de tucht ook een doel, en wordt dat doel bij mij bereikt?*

(Te lezen Psalm LI.)

*Hoort de tucht, en wordt wijs, en verwerpt die niet.*  
Spreuk. VIII: 33.

Zoo wil ik mij dan niet langer met nietige uitvlugten behelpen. Ik wil de oorzaak van mijn ongeluk zoeken in en bij mij zelve. Voor het oog van den Alomtegenwoordigen GOD wil ik mij onderzoeken en doorzoeken. — Ik zit hier in eenen naren kerker, en zwaar en pijnlijk is de roede, waarmede ik gekastijd word. Maar ik weet, dat de goede GOD de menschenkinderen niet plaagt en bedroeft van harte, maar dat Hij hen kastijdt te hunnen nutte, om hen terug te brengen op den rechten weg. Mijne verbetering en mijn geluk voor tijd en eeuwigheid is dan het doel mijner tucht. — Ach! mogt dat doel maar bij mij worden bereikt, en ik mijn hart niet verharden onder de slagen, die tot mijne genezing moeten dienen! — Jammerlijk was ik afgedwaald. Den goeden raad van ouders en vrienden heb ik in den wind geslagen. Ik maakte mij schuldig aan allerlei buitensporigheden; maar GOD stuitte mij in mijnen verderfelijken loop, en eene stem uit mijn binnenste deed zich vreesfelijk hooren: „Tot hier toe en niet verder!” — Regtvaardig is de straf over mij uitgesproken. Mijn misdrijf gaat dezelfde te boven. Hoe vele en hoe groot zijn de overtredingen, die bedekt bleven voor het oog van den wereldlijken Regter, maar die in uw schuldboek staan aangeteekend, Alwetend GOD! die de harten kent, en nieren proeft. Vader in den Hemel! ik dank U, dat Gij mij hebt belet, meer kwaads te doen. Ik dank U, dat Gij mij tijd en gelegenheid hebt gegeven, om na te denken over mij zelve, om met ootmoedig berouw tot U weder te keeren. Met schaamte moet ik belijden, dat de tucht op mijn bedorven hart de regte uitwerking nog niet heeft gehad. Nog dikwijls denk ik met

G

ver-

vermaak aan de zonde; nog dagelijks rijzen allerlei ondeugende gedachten bij mij op, en word ik, door verkeerde neigingen en driften, tot het kwade verleid. Nog hapert het mij aan genoegzamen lust tot het goede, en ik vind geen vermaak in het onderhouden uwer geboden. Genadige Vader! zie in ontferming op mij neer. Mogt ik hooren naar uwe stem, en de roede kussen, die Gij over mij hebt opgeheven! Vreesfelijk zal mijne verantwoording zijn, als ik mij verzet tegen uwe strafvende hand; want *een man, die dikwijls bestraft zijnde, den nek verhardt, zal schielijk verbroken worden, zoodat er geen genezen aan zij.* (\*) — Maar neen! Gij, o GOD! zult uwe kracht verheerlijken in mijne zwakheid, mij losmaken van de boeijen der zonde, en mij vervullen met eenen beteren zin, met lust tot eerlijkheid, matigheid, kuischheid, regtvaardigheid, en alle U welgevallige deugd. Zoo wil ik dan met David bidden: „Schepp mij een rein hart, o GOD! en vernieuw in het „binnenste van mij eenen vasten geest.” *Dat zij zoo!*

---

*Gebed van gevangenen om vergeving  
van zonden.*

*Barmhartig GOD en Vader! wij arme zondaars komen tot U, smeekende om vergeving van al onze zonden, die wij begaan hebben tegen U en tegen onze medemenschen. Wanneer wij de stem, die in ons binnenste spreekt, willen hooren, dan moeten wij erkennen, dat wij zwaar overtreden hebben. o GOD! hoe dikwijls hebben wij naar de stem van ons geweten niet geluisterd, en willens en wetens kwaad gedaan, daar wij overgegeven waren aan onze booze lusten! De arm der menschelijke gerechtigheid heeft zich tegen ons gewapend, en wij ontvingen straffen, waardig hetgene wij gedaan hadden. Want in plaats van onzen medemenschen wel te doen en hen te hel-*

(\*) Spreuk. XXIX: 1.



helpen, hebben wij menig een' beleedigd en bena-  
 deeld; menig een' met list of geweld ontnomen, dat  
 niet ons, maar hem toekwam. Menig een' hebben  
 wij schrik aangejaagd, droefheid aangedaan, of  
 zijne gezondheid en leven in gevaar gebragt.  
 o GOD! hoe zeer hebben wij de schande, die nu op  
 ons rust, verdiend; hoe zeer de vrijheid, die wij toen  
 misbruikten tot verderf van anderen, ons on-  
 waardig gemaakt! Maar toen wij zoo zondigden  
 tegen de menschen, hebben wij tevens gezondigd  
 tegen U, o GOD! en zijn niet waardig uwe kin-  
 deren genoemd te worden. En ook op die tij-  
 den, wanneer wij niet tegen de maatschappij  
 overtraden, hoe dikwijls, hoe zwaar en hoe  
 schandelijk hebben wij niet gezondigd tegen U,  
 die in het verborgene ziet, en al onze gedach-  
 ten, neigingen, begeerten en daden kent; tegen  
 U, die onze Weldoener waart van onze jeugd  
 aan! U, o GOD! hebben wij niet in erkenenis  
 gehouden, maar gedaan, wat kwaad was in uwe  
 oogen. Ach GOD! dit gezigt van onze zonden  
 benaauwt ons. Wij gevoelen, dat wij vergeving  
 noodig hebben, maar ook, dat wij zè niet waar-  
 dig zijn. Maar in uw Woord verklaart en ver-  
 zekert Gij ons, dat Gij een GOD zijt van on-  
 eindige barmhartigheid, en op arme zondaren,  
 om CHRISTUS wil, in vergevende liefde wilt  
 nederzien, wanneer zij, met ootmoedig berouw,  
 belijdenis doen van hunne zonden voor U, den  
 Alwetenden. o GOD! neem ons dan aan in ont-  
 ferming. Vergeef ons onze schulden en mogten  
 ook onze medemenschen ons die vergeven! Maar  
 heilig en reinig ook ons hart, die vuile bron van  
 al onze wanbedrijven. Vervul ons gemoed meer  
 en meer met het besef van uwe hoogheid en hei-  
 ligheid, opdat wij niet meer tegen U zondigen,  
 en opdat wij vrijmoedigheid hebben, om den troost  
 van de vergeving der zonden op ons zelve toe  
 te passen. Dit bidden wij van U, o Vader! in  
 den naam uws Zoons, den Zaligmaker van zon-  
 daren. Verhoor ons, o GOD! om zijnentwil. Amen.

EEN EN TWINTIGSTE ZONDAG.

*Men moet den dag met GOD beginnen, en met  
zelfonderzoek eindigen.*

I. *Begin den dag met GOD.*

*Zoo haast als u de slaap verlaat,  
Of vóór, of met den dageraad,  
Zoo offer GODDE een dankbaar hert,  
Eer dat het weggenomen werd  
Door iets, dat aardsche dingen raakt,  
Of dat naar vleesch en wereld smaakt.  
Al wie met GOD den dag begint,  
Die is des avonds wel gezind.*

II. *Onderzoek des avonds u zelven.*

*Als gij des avonds zijt gelegen  
In uwen leger, zoo men plag,  
Aleer de vaak komt neérgezegen,  
Zoo ga alvorens overwegen  
Uw' handel van den ganschen dag.*

*Hier is mij eenig woord ontvlogen,  
Eer ik hetzelfde regt bedacht;  
Daar ben ik van mijn oog bedrogen  
En ginder was ik weggetogen  
Door der verleiding groote kracht.*

*Hier heb ik dingen nagelaten,  
Dat mij nu bovenmate rouwt;  
En daar zoo liet ik mij bepraten,  
Om dit te lieven, dat te haten,  
Dat vrij al beter dient geschouwd.*

*Hier*

*Hier kwam mij zwarte nijd bestoken,  
Daar grillen, die ik niet en ken;  
Hier heeft mij zoet geduld ontbroken;  
Daar heb ik al te fel gesproken;  
Foei! dat ik nog zoo wereldsch ben!*

*Mij voegt een staâg en deftig strijden,  
Omdat ik ben een Christenmensch;  
Mij past verdragen, dulden, lijden,  
En alle zonden af te snijden.  
o God! dat is mijn hartewensch!*

*Nu, Vader! wil mij toch vergeven  
Al wat ik heden heb misdaan;  
En dan, zoo gun mij daarbeneeven,  
Dat ik door al mijn verder leven  
Op uwen weg mag zeker gaan.*



*Gij, eer de zoete slaap komt over u gekropen,  
Ga tot u zelven in, en doe uw' boezem open;  
Daal in uw innig hart, doorzoek uwe eigen ziel,  
En let eens waar ze stond, en waar ze nederviel.  
Eisch staat van uw gemoed in alle kwade slagen;  
Proef uw geheele magt en wat u kan vertragen;  
Dat goed is, trek het op, dat kwaad is, druk het neêr;  
Zoo wordt uw ziele kalm in dit onstuimig meer.  
Gij kunt, uit uwe borst, en uit uw eigen wezen,  
Het meeste voordeel doen, ja groote dingen lezen;  
Die niemand anders werkt; want eigen onderzoek  
Gaat dieper dan de kunst, en dan een geestig boek.*

Cats.

## Gewetens-vragen,

Welke de gevangene, aan den avond van elken dag, zich doen moet.

### I. Heb ik heden ook kwaad gedaan? (\*)

1. Heb ik dezen dag mij ook schuldig gemaakt aan vloeken en zweren, aan het misbruiken van GODS heiligen naam? Heb ik heden ook gelogen?
2. Heb ik iemand mijner medegevangenen, door vuile redenen, ontsicht, of, door het verhaal mijner misdrijven, in het kwade versterkt, of tot hetzelfde aangehitsi?
3. Heb ik iemand bedroefd, bedrogen, belasterd, mishandeld, benadeeld, door gebaren, woorden of daden?
4. Heb ik iemand in het goede verhinderd, door hem te bespotten, en voor een' sijmeelaar of dweeper uit te jouwen?
5. Heb ik mijn best gedaan, om de stem van mijn geweten tot zwijgen te brengen? Zocht ik allerlei ijdele uitvlugten op, om de schuld op eenen anderen of iets anders te werpen?
6. Heb ik zondige lusten en gedachten gevoed? Heb ik mijne geliefkoosde neiging, mijne hoofdondeugd, getroeteld en aan dezelve voet gegeven?
7. Heb ik mij ook schuldig gemaakt aan onkuischheid?
8. Heb ik gemurmureerd tegen GOD en mijne medemenschen over de hardheid mijner straf, en gevoelde ik bitterheid en wraakzucht in mijn binnensie?

9. Heb

(\*) Een paar der hier voorkomende vragen vindt men in *Sailers Gebodenboek*.

9. *Heb ik met genoegten het, vroeger, door mij bedreven kwaad herdacht, en mij, met ondeugende makkers, tot het plegen van nieuwe misdaden verbonden? Heb ik mij voorgenomen, zoodra ik ontslagen word, mijne schade in te halen, en mij op nieuws aan diefstal en andere ondeugden schuldig te maken?*

*Ach! 't hart is vol van snoode listen,  
Vol van bedrog in elken hoek;  
Dus past de waakzaamheid den Christen  
En daaglijks ernstig onderzoek:  
Hoe vaak ziet onze dwaze waan  
Den schijn van deugd voor 't wezen aan!*

*God kap alleen dat hart doorgronden;  
Maar zoekt gij, voor zijn aangezicht,  
Opregt naar uw verborgen zonden,  
Hij geeft u telkens meerder licht:  
Dan is uw weg en gang gewis;  
Dan handelt ge in geen duisternis.*

*Wees niet vermetel; waak ten strijde;  
Zeg nooit: ik heb genoeg gedaan;  
Elk hart heeft zijne zwakke zijde,  
Daar valt de zielevijand aan:  
Zorgeloosheid dreigt u met den val;  
Waak daarom steeds, waak overal.*

*Wil mij door uw genade sterken  
Tot al wat aan mijn roeping past,  
En zet op 't pad van goede werken,  
o God! mijn wankle schreden vast;  
En houd mijn hart in waakzaamheid  
Altijd voor uwe komst bereid.*

II. *Heb ik heden ook goed gedaan?*

1. *Was ik vlijtig en naarstig bij mijn werk,  
en heb ik mijne taak afgedaan?*

G 4

2. *Heb*

2. Heb ik mijn werk verrigt met tevredenheid en onderwerping?
3. Was ik ondergeschikt en beleefd jegens mijne opperhoofden, gedienslig en inschikkelyk jegens mijne medegevangenen?
4. Heb ik aan anderen, zoo veel ik vermogt, een goed voorbeeld gegeven? Heb ik ook aan iemand een' dienst bewezen?
5. Heb ik mijne straf gewillig gedragen, en beschouwd als welyverdiende tucht?
6. Deed mij het bedreven kwaad van harte leed, en zoude ik gaarne, indien het in mijne magt stond, goedmaken, wat ik bedorven heb?
7. Heb ik heden weleens gedacht aan GOD, als den Getuige mijner daden, en mijnen Wetgever; aan JEZUS mijnen Zaligmaker en toekomstigen Regter; aan den dood, die mij zeker wacht, en aan de eeuwigheid, de plaats der vergelding?
8. Kan ik nu gaan slapen met de overtuiging, dat ik heden, onder GODS zegen, ten minste iets goeds heb mogen verrigten?
9. Ben ik heden beter geworden, dan ik gisteren was, en zoude ik heden met meer gerustheid kunnen slerven, dan gisteren?

o God! ik beef! zoo moest ik wezen.

Maar wat ben ik? wat zijn mijn daân?

'k Moest uw geduchtste straffen vreezen,

Zoo Gij mijn schuld woudt gadeslaan.

Maar, eeuwig dank! voor al mijn zonden

Wordt bij mijn' JEZUS heil gevonden;

Vernieuw mijn hart door zijne kracht;

Ontsteek dat hart tot ware liefde;

Want in dit ééne woord: de liefde,

Wordt uw geheele wet volbragt.

In

## In de Passieweken.

(Te lezen de Lijdensgeschiedenis van J E Z U S bij  
de vier Evangelisten.)

1 Pet. III: 18. *CHRISTUS heeft eens voor de zonden geleden; Hij, regtvaardig, voor de onregtvaardigen, opdat Hij ons tot GOD zoude brengen.*

1 Pet. II: 21. *Dewijl ook CHRISTUS voor ons geleden heeft, ons een voorbeeld nalatende, opdat gij zijne voetstappen zoudt navolgen.*

---

Op den eersten Kersdag behandelden wij, mijn lezer! J E Z U S *geboorte*; op den tweeden, zijne *omwandeling op aarde*. Wij willen nu de geschiedenis van 's Heilands leven voortzetten, en over zijn *lijden* spreken. Gij weet zekerlijk, dat het in de Christenkerk eene gewoonte is, jaarlijks, eenige weken achtereen, het lijden en sterven van den Zaligmaker te behandelen, en al zit gij in eene gevangenis opgesloten, het blijft evenwel pligt en voorregt aan uwen Verlosser te denken. —

J E Z U S *ging het Land door, goed doende aan allen*, en toch werd Hij van velen miskend en veracht. Het waren vooral de Aanzienlijken des volks, en de Pharizeën, die op J E Z U S verbitterd waren. Den Grooten der aarde bragt Hij, met bescheidene vrijmoedigheid, hunne gebreken onder het oog; Hij ontmaskerde de schijnheiligheid, en dit konde men niet verdragen. Men was er daarom bestendig op uit, om valsche beschuldigingen tegen J E Z U S te verzinnen. De Zaligmaker kende de geheime aanslagen zijner vijanden, en Hij had die kunnen ontgaan, indien Hij dit gewild had. Maar Hij wist, dat Hij lijden moest, en *door lijden in zijne heerlijkheid ingaan*, en, dat *zijn bloed moest vergoten worden tot vergeving der zonden*. Met weërgalooze grootheid van ziel, en eene

volkomene onderwérping aan den wil van zijnen Hemelschen Vader, vervuld met onuitsprekelijke liefde voor schuldige en ongelukkige menschen, trad J E Z U S zijn lijden te gemoet. Hij voorspelde hetzelfde aan zijne leerlingen, (\*) en vierde op den avond vóór zijne gevangenneming, met hen het Paaschfeest, hield tot zijne geliefden eene roerende afscheidrede, stelde het *Avondmaal* in, en ontdekte Judas, eenen zijner leerlingen, als zijnen verrader. (†) Daarop ging de Heiland met zijne leerlingen naar den hof *Gethsemané*. Met onbeschrijflijken zielangst had hier onze Goddelijke Zaligmaker te worstelen. In een roerend gebed verhief Hij zijn hart tot den Almagtige, en bad om uitkomst; maar tevens voegde Hij er bij: *Niet mijn wil, o Vader! maar uw wil geschiede!* (§) Weinige oogenblikken daarna verscheen eene gewapende bende, aan welker hoofd zich de verrader bevond, die, door J E Z U S te kussen, der bende het teeken gaf, om Hem te grijpen. (\*) De leerlingen wilden J E Z U S verdedigen; maar — zijne ure was gekomen, en Hij leverde zich gewillig over in de handen zijner vijanden. Nu was de vreugde ten top gestegen. Men nam Hem gevangen, voerde Hem naar den Hoogepriester Annas, en van dezen na Kajaphas; en alzoo werd Hij *als een lam ter slagting henengeleid, maar Hij deed zijnen mond niet open.* (‡) Met stilzwijgen beantwoordde J E Z U S menigvuldige verguizingen, met welke men Hem hoonde, en de valsche aantijgingen, die men Hem deed. Op de vraag echter van Kajaphas: *Zijt Gij de CHRISTUS, de Zoon des gezegenden GODS?* (\*\*) zweeg Hij niet, maar zeide: *Ik ben het, en van nu aan zult gij den Zoon des menschen zien, zittende ter rechterhand der kracht GODS, en komende op de wolken des hemels.* (††) De verbitterde Joden beschouwden dit antwoord als eene Godslastering, eischten wraak, en een algemeene kreet deed zich hooren: *Hij is des doods schuldig!* Het doodvonnis

(\*) Matth. XXVI: 1 en 2. (†) Luc. XXII: 19—23. (§) Matth. XXVI: 36—46. (\*) Matth. XXVI: 47—56. (‡) Jef. LIII: 7. (\*\*\*) Marc. XIV: 61. (††) Matth. XXVI: 64.



nis werd geveld; maar de Romeinsche Landvoogd Pilatus moest het bekrachtigen en volvoeren. Toen de Zaligmaker voor dezen gebragt was, voerde het volk weder andere beschuldigingen aan, welke het oordeelde voor Pilatus van groot gewigt te zullen zijn. Men beschuldigde namelijk JEZUS, dat Hij het volk tegen den Keizer op-hitte; maar men kon deze aanklagt evenmin als alle vorige bewijzen. Pilatus verklaarde JEZUS dan ook voor onschuldig. Menschenvrees hield hem echter terug, om zich tegen der Joden begeerte te verzetten, en daar hij zich gaarne van de zaak wilde afmaken, liet hij JEZUS naar den Koning Herodes brengen. Deze deed aan JEZUS, ter bevrediging eener ijdele nieuwsgierigheid, eenige nietsbeduidende vragen, welke de Heiland met stilzwijgen beantwoordde, en zond Hem daarop, met hoon en spot overladen, naar Pilatus terug. Pilatus, ten volle overreed van JEZUS onschuldig, werd met de zaak verlegen. Het was eene gewoonte bij de Joden, om op het Paaschfeest eenen gevangene, naar de vrije keuze des volks, los te laten, en Pilatus, hopende daardoor JEZUS bevrijding te zullen bewerken, plaatste eenen befaamden boosdoener en moordenaar, Bar-abbas genaamd, nevens JEZUS, en vroeg aan het volk, „wien van deze beide hij „zoude loslaten.” — Geheel tegen zijne verwachting, sprak het onzinnige volk Bar-abbas vrij, en de lucht weërgalmde van den moordkreet, om JEZUS te kruisigen. Pilatus mogt vervolgens, voor het oog van het gansche volk, zijne handen waschen, en verklaren, *dat hij onschuldig was aan het bloed van dien Regtvaardigen,* (\*) met luidruchtige woede-riep het volk: *Zijn bloed kome over ons en onze kinderen!* (†) Vervolgens liet Pilatus den onschuldigen JEZUS geefelen, en vertoonde Hem daarna nogmaals aan het volk, met oogmerk om deszelfs medelijden op te wekken; doch ook deze poging van den Landvoogd was

(\*) Matth. XXVII: 24.

(†) Matth. XXVII: 25.

was vruchteloos — en zoo gaf hij dan eindelijk  
 JEZUS over, om gekruifigd te worden. —

Zielsverheffing tot JEZUS.

*Goddelijke Heiland! Verlosser van zondaren! hoe lief hebt Gij de menschen gehad! Gij hebt het kruis verdragen en de schande veracht, opdat Gij de wereld zoudet gelukkig maken. Gij hebt U voor ons, onwaardigen, aan het bitterste lijden onderworpen; Gij zijt voor ons gestorven, opdat wij niet meer ons zelveu zouden leven, maar U, die voor ons gestorven zijt. Leer ons dan U liefhebben, want Gij hebt ons eerst en zoo onuitsprekelyk liefgehad. Leer ons de zonde haten, want Gij hebt uw bloed moeten vergieten tot vergeving der zonden. Mogt ons gemoed zich veel bezig houden met de geschiedenis van uw lijden en sterven, en de beschouwing van uwe onbegrensde zondaarsmin ons wekken uit den slaap van laauwheid en onverschilligheid, en ons hart doen gloeijen van liefde jegens U en jegens uwen Hemelschen Vader. Amen.*

## In de Passieweken.

J E Z U S aan het kruis.

(Eene Toespraak van Meester Eelhart.)

(Te lezen: Matth. XXVII: 31—56, Marc. XV: 20—41,  
Luc. XXIII: 26—49 en Joh. XIX: 16—37.)

*En zij kruisigden Hem. Marc. XV: 25.*

Het zijn veelbeteekenende woorden, over welke wij in dit uur tot u zullen spreken. Rekende ik immer op uwe onverdeelde aandacht, mijne vrienden! vooral reken ik op dezelve in deze plegtige oogenblikken, waarin wij ons den kruisdood des Zaligmakers zullen herinneren. — Gevangene broeders en zusters! gij zijt waarschijnlijk meermalen getuigen geweest van openbare straf-oefeningen. Velen uwer hebben die, helaas! zelve ondervonden. Gij hebt schuldig bloed zien vergieten door de hand der Gerechtigheid, GODS dienaarsfe op aarde. Gij hebt boosdoeners en moordenaars, door bijl, zwaard of strop, eenen smartelijken en schandelijken dood zien ondergaan, en bij die aandoenlijke tooneelen is uw oog niet droog en uw hart niet koud gebleven; want men moet wel de misdaad verfoeijen; doch den misdadiger, die op het punt staat eene ontzaggelijke eeuwigheid in te treden, mag en moet men diep beklagen. Maar voor achttien honderd jaar heeft er eene gebeurtenis plaats gehad van eenen geheel bijzonderen aard. Toen is een onschuldige ter dood gebragt. De heilige J E Z U S, de Vriend van GOD en menschen, is gekruisigd; en dat naar GODS wil, en met zijne toelating niet alleen, maar ook volgens zijn bestel. — Vraagt gij: Hoe kon GOD dit gedoogen? — Rijzen veelvuldige bedenkingen, in u op bij de gedachte, dat er onschuldig bloed moest worden vergoten, geen sterfelijk mensch

mensch kan u die allen oplossen, of het plan doorgronden van Hem, *aan wiens verstand geene doorgronding is*. Het is eene verborgenheid der Godzaligheid, en wie kan de Godsgeheimen ontcijferen? Dat kunnen, gelijk de Heilige Schrift zegt, zelfs de heilige engelen niet, hoewel zij begeerig zijn, in deze beschikking tot der menschen behoudenis in te zien. Wij weten evenwel genoeg, om de Goddelijke liefde jegens het menschelijke geslacht, en de belangelooze zelfopoffering des Zaligmakers met verrukkende aanbidding te bewonderen; want dit weten wij: **CHRISTUS, de Regtvaardige, leed voor ons, onregtvaardigen, opdat Hij ons tot GOD zoude brengen** (1 Pet. III: 18).

---

Nadat onze Heer en Zaligmaker gegeefeld, mishandeld en deerlijk geteisterd was, voerde men Hem naar de gerechtsplaats, om het schrikkelijk vonnis te voltrekken. Aldaar aangekomen, bood men Hem eenen verdoovenden drank aan, dien Hij echter weigerde te drinken. Nadat men Hem ontkleed had, nagelde men Hem vast en hief Hem aan het kruis. Zijne beulen omringden hetzelfde, en heonden en bespotteden Hem; maar Hij bad voor hen, die Hem martelden. Daar hing nu de beste der menschen, als tusfchen hemel en aarde, onder de hevigste folteringen. Ter wederzijde van JEZUS hingen twee moordenaars, van welke de eene geheel onboetvaardig den geest gaf; terwijl de andere JEZUS voor den Zoon GODS erkende, en zijne vergevende barmhartigheid, niet te vergeefs, inriep. In de nabijheid van het kruis stond, onder andere vrouwen, ook JEZUS Moeder, en Johannes, de geliefde leerling des Heeren. Wat deze gevoelden, is met geene woorden uit te drukken. Een zwaard ging door hunne zielen. Maar ook te hunnen aanzien spreidde JEZUS eene Goddelijke liefde ten toon, en, eigene smart vergetende, zorgde Hij voor zijne Moeder, en vloeiden van zijne stervende lippen de troostvolle woorden: *Vrouw! zie uwen Zoon! — Zoon! zie uwe*  
*Moeder*

*Moeder!* Toen de Zaligmaker, onder onbeschrijf-  
bare martelingen, drie uren aan het kruis had  
gehangen, kwam er eene zonsverduistering, en  
Jezus riep, drie uren later, zijne laatste krach-  
ten verzamelende, stervende uit: *Het is volbragt!*  
*Vader! in uwe handen beveel Ik mijnen geest!* en,  
zoo als de Geschiedschrijver Johannes, daarbij  
tegenwoordig, berigt, *het hoofd buigende, gaf Hij*  
*den geest.*

Ontzettende gebeurtenis! Ontzettend ook in hare  
gevolgen; want nauwelijks was Jezus gestor-  
ven, of de aarde beefde, de steenrotsen scheurden,  
het voorhangsel des Tempels, dat ongemeen sterk  
was, scheurde van boven tot beneden; ja! de  
graven werden geopend, dooden stonden op, kwa-  
men te *Jeruzalem* en verschenen hunnen vrienden.  
Siddering greep Jezus vijanden aan, en een der  
Hoofdlieden over honderd zeide: *Waarlijk, deze*  
*was een Godenzoon!*

---

Zietdaar eene beknopte voorstelling van Jezus  
kruisdood. — De geheele schepping nam, als ware  
het, deel aan denzelfen, en de mensch alleen,  
voor wien Christus gestorven is, zoude bij de  
gedachte daaraan ongevoelig blijven?

Zondaar! voelt gij geen berouw over uw be-  
dreven kwaad — hebt gij in tegendeel dagelijks lust  
tot nieuwe overtredingen — plaats u dan naast  
het kruis van Jezus, en lees daar: *God is*  
*te rein van oogen, dan dat Hij het kwade zoude*  
*kunnen aanschouwen.* Gevoel daar, wat de redding  
eener schuldige wereld aan uwen Heiland heeft ge-  
kost. Of zijt gij ongevoelig voor het woord des  
stervenden Verlosfers: *Mijn God! mijn God!*  
*waarom hebt Gij Mij verlaten?*

Ligtzinnige spotter! die voortgaat met uwen  
Zaligmaker te verloochenen — plaats u bij het kruis  
van Jezus. Wilt gij, even als de onbekeerde  
moordenaar, uwen Heiland, tot aan uwe laatste  
ure, honen en vloeken? — Volg liever het voor-  
beeld des berouwhebbenden misdadigers, opdat gij  
eenmaal, in uwe stervensure, de stem van Gods  
Zoon

Zoon moget hooren: *Heden zult gij met mij in het Paradijs zijn.*

Bekommerde en twijfelmoedige! drukt u het gewigt uwer schuld — durft gij uwe oogen niet opheffen tot den vlekkeloos Heiligen — plaats u bij het kruis van J E Z U S. Daar staat geschreven: *God is liefde!* Daar hoort gij den Zaligmaker voor zijne beulen bidden: *Vader! vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen.*

Ongelukkige, maar schuldige lijder! knellen u de boeijen, en bezwijkt gij bijna onder uw leed — plaats u bij het kruis van J E Z U S, en staak uwe klagren. Nooit heeft een mensch zoo veel en zoo zwaar geleden, als de beste der menschen. En daar J E Z U S, die onschuldig was, het zwaarste kruis gewillig droeg, zoudt gij, die schuldig zijt, de welverdiende tucht niet met gelatenheid en onderwerping dragen? — Benaarstig u, vóór alle dingen, onder biddend opzien tot uwen Verlosser, om de taak, door uwen Hemelschen Vader u opgelegd, te volbrengen; en *alle goed, wat uwe hand vindt om te doen, doe dat, van nu aan, met al uwe magt; want daar is geene wijsheid, noch verzinning, noch wetenschap in het graf, daar gij henen gaat.*

Welgelukzalig de mensch, die, in de ure des doods, zijnen Heiland kan nazeggen: *Het is volbragt! Vader! in uwe handen beveel ik mijnen geest!*

T W E E

## TWEE EN TWINTIGSTE ZONDAG.

*De twee misdadigers aan het kruis.*

of

*Hoe behooren wij ons te gedragen als wij zelve  
gestraft worden, en als wij anderen zien  
straffen?*

(Eene Predikatie van Meester Eelhart.)

Lucas XXIII: 32—42.

Vele menschen halen zich, door hunne misdrijven, lichtere of zwaardere straffen op den hals, maar zij dragen die straffen op eene zeer verschillende wijze. De eene maakt, door zijne woorden en gedragingen, ons beklag en mededoogen gaande, en opent zich den weg tot herstelling in de gunst van GOD en menschen, en tot een beter lot in de toekomst. De andere, in tegendeel, legt, onder de straf, eene denk- en handelwijze aan den dag, die ons hem doet verfoeijen; terwijl bij zich het Goddelijk misnoegen in nog grootere mate berokkent, en zich nog ergere, hetzij tijdelijke, hetzij eeuwige, straffen voorbereidt. —

Dit verschillend gedrag heeft niet alleen plaats omtrent *eigene* straf, maar ook ten opzichte der straf, die wij *anderen* zien lijden. De eene be- toont jegens zijne lotgenooten inschikkelijkheid en toegevendheid: hij beklagt hen van harte, en dáár, waar hij kan, poogt hij hun lot te verligten. De andere ziet met onverschilligheid en minachting op zijne medegestrafden neder, schijnt er vermaak in te scheppen, om hen bits en wrevelig te bejegenen, te bespotten en te tergen, en legt het er op toe, om hunne straf te verzwaren.

Van dit verschillend gedrag, in deze beide op- zigten, vinden wij een treffend voorbeeld in de

H

twee

twee misdadigers, die met J E Z U S gekruist werden, en het is, ter waarschuwing en leering, van belang, het gedrag dier beide ongelukkigen van nader bij te beschouwen.

Het is waar, gij, M. H. ! zijt wel niet tot de doodstraf verwezen, hebt ze althans niet ondergaan; maar velen uwer zijn toch in het openbaar gestraft, en gij allen, wie gij zijt, draagt immers de gevangenis-tucht, en gij draagt die niet alleen, maar met en benevens vele anderen. Er is u alzoo veel gelegen aan eene regte beantwoording dezer gewigtige vraag: „Hoe moet ik onder mijne „eigene straf, en omtrent mijne medegestrafte „verkeeren?”

Het geschiedverhaal meldt, dat tegelijk met J E Z U S twee boosdoeners gekruisigd werden, en dat J E Z U S in het midden derzelve werd gehangen, alsof Hij de voornaamste van allen ware. Dit alles was den verbitterden Joden evenwel nog niet genoeg. Zij lasterden, bespotteden en tergden J E Z U S daarenboven op eene verregaande wijze. „Kom af van het kruis! Hebt Gij anderen „geholpen en verlost, welnu verlos nu U zelve, „toon, wat Gij kunt!” Zoo luidde hunne snoode taal. — Hoe schandelijk was der Joden gedrag! Wie toch heeft geen medelijden met den ongelukkigen, die op een schavot zijn leven moet eindigen? Wie kan lagchen en wrake oefenen, als hij een' mensch met den dood ziet worstelen? o! In deze verschrikkelijk aandoenlijke oogenblikken zoude men zijnen ergsten vijand beklagen, ja! hem willen helpen.

Maar niet alleen de Joden handelden zoo slecht, ook een der medegestrafte stemde met hen in, en had de onbeschaamdheid, om J E Z U S, als ware het, uit te dagen, zich zelve en zijne medegekruisten te bevrijden. Wat deze man daartoe bewogen hebbe, is niet met zekerheid te bepalen. Was het tegen beterweten in, om dusdoende de Joden te believen, en welligt zijne vrij spraak te verwerven, hoe laaghartig en verfoeijelijk is dan zijn gedrag! In de aandoenlijke en ontzaggelijke stervensure te veinzen en te huichelen, en de gunst van menschen te koop ten koste van zijn ge-



geweten, ten koste van de gunst van GOD — is dat niet verschrikkelijk? Deed hij het, omdat hij werkelijk behoorde onder de verachters en bespotters van JEZUS, hoe zeer is hij dan te beklagen wegens zijn moedwillig ongeloof en zijne hardheid des harten; maar hoe laakbaar en onbetamelijk blijft desniettemin zijne handelwijze! Hoe hij toch over JEZUS dacht, ja! al hield hij Hem zelfs voor schuldig, dan verdient immers zijne onmeêdoogendheid nog altijd de strengste berisping? Of had hij voor het minst den Zaligmaker niet ongemeoid kunnen laten? Zelf misdadig, was hij alzins verplicht, om medelijden te oefenen jegens den genen, die gelijke straf met hem leed. Had hij in allen gevalle in dit oogenblik geene gewigtiger belangen te behartigen? Had hij met zich zelven niet genoeg te doen? Ach! die verdwaasde en rampzalige! In eigene ingewanden wroet de dood — zoo, zoo staat hij gereed, eene ontzaggelijke eeuwigheid in te treden; en toch moet hij zijne laatste krachten verzamelen, niet, om zijne ziel demoedig aan GODS barmhartigheid aan te bevelen, maar om eenen stervenden lorgenoot het sterven nog banger te maken. „Indien Gij de CHRISTUS zijt, verlos dan U zelve en ons.” Zoo luidt zijne horende taal. Miskenning en lastering van JEZUS zijn de laatste woorden, die zijne reeds stervende lippen voortbrengen! —

Verschrikkelijk voorbeeld van verharding onder de straffende hand van Goddelijke en menschelijke gerechtigheid! Gave GOD, dat deze gekruiste het eenigste voorbeeld van dien aard ware! Helaas! de ondervinding leert te dikwijls het tegendeel bij openbare straoefeningen. Bij velen schijnt alle gevoel van schaamte uitgeschud; en men stelt er eer in, en geeft zich alle moeite, om felle slagen en pijnlijke kastijdingen zonder kermen of klagen te verduren. Ja! er zijn verdwaasden, die zich er op beroemen, dat zij alles kunnen doorstaan, en die voor de vergaderde menigte eene houding aannemen, alsof zij om schande en straffe niets geven. — Zijn er onder u, M. H.! die hunne openbare straf op dusdanige wijze ontvingen, of die de gevangenisstraf aldus dragen, — o! ver-

ootmoedigt u voor GOD, bidt Hem vurig om vergeving, en laat de kastijding u wijsheid, nederigheid, zachtmoedigheid en onderwerping leeren!

Leert voorts uit het gedrag van dezen boosdoener, hoe gij u *niet* te gedragen hebt, als anderen gestraft worden. Zijt gij ooit getuige, of verneemt gij de straf, anderen ten deel gevallen, blijft daaronder niet koud en onverschillig; maar, voor alle dingen, spot er niet mede; beklaagt veeleer anderen, opdat men ook u kunne en moge beklagen. Komen er van tijd tot tijd nieuwe lotgenooten in de gevangenis, reikt hun, zoo als, helaas! te dikwijls geschiedt, met geenen kwaadaardigen grimlach de hand van broederschap, en voedt geene vreugde, dat het getal der onzalige slagtoffers weder is aangegroeid. — Zulk eene vreugde is den mensch onwaardig — zij zoude duivelen pasten!.....

Voor zooverre gij dezen of genen uwer medegevangenen mogt spreken, die de hem opgelegde openbare straf eerlang moet ondergaan, moedigt hem toch nimmer aan, om er het hoofd maar voor te houden, om er zich niet aan te storen; dat zoo menig een er al is doorgekomen, en dat het met hem ook wel gaan zal. Dusdoende zoudt gij aan de straf derzelve heilrijk doel ontnemen, uwen ongelukkigen lotgenoot in het kwade stijven, en uw eigen geweten bezwaren. —

---

Geheel anders was het gedrag van den *anderen* medegekruisten, en van hem kunt gij leeren, hoe bij het straffen van anderen en bij eigene straf u te gedragen. — Als zoodanig wil ik u hem voorstellen, zonder te spreken van het misbruik, dat van dit voorval gemaakt is, om eene late bekeering te wettigen: een misbruik, voornamelijk voortgesproten uit verkeerde begrippen omtrent eene waarachtige bekeering, en uit eene verkeerde beoordeeling van dezen gekruisten. — Hij, zeg ik, is voor u een navolgenswaardig voorbeeld; want hij liet den onschuldigen regt wedervaren en be-rispte den schuldigen; hij bekende boetvaardig zij-  
ne

ne eigene straffschuldigheid, en wendde zich met eerbiedig vertrouwen tot J E Z U S.

Toen hij de smaadredenen van zijnen makker gehoord had, was hij verontwaardigd, en schoon de Heiland zweeg, *hem* was het zwijgen onmogelijk. „Hoe kunt gij zulk eene taal voeren?” dus spreekt hij zijnen makker aan. „Vreest gij dan „G O D niet, daar gij dezelfde straf moet lijden? „Waarover zullen *gij* en *ik* ons beklagen? Wij „hebben ons verdiend loon. Maar deze, dien gij „miskent en hoont, is onschuldig.” — En zich toen tot den Heiland wendende, zeide hij: „Ge„denk mijner als Gij in uw Koningrijk zult geko„men zijn!” — Deze berisping, waarin hij toonde, dat de vreeze G O D S bij hem woonde, deze schuldbelijdenis, dit blijk van geloof aan — en vertrouwen op J E Z U S, te midden van zoo veel ongeloof en miskennis, moet des Heilands bitter lijden eenigermate hebben verzacht, en Hij, die geleefd en geleden had om zondaren zalig te maken, die niet gekomen was om te verderven, maar om te behouden, wilde daartoe gaarne zijne reeds bezwijkende krachten besteden, en de boetvaardige kruiseling ontving, op zijne bede, al aanstonds de veelbeteekenende en heerlijke toezegging: „Heden „zult gij met mij in het Paradijs zijn.” —

---

Het voorbeeld van dezen man is, in vele opzichten, een uitmuntend voorbeeld ter navolging. *Hij liet den onschuldigen recht wedervaren.* Daartoe zult gij, M. H.! in de gevangenis in dien zin niet geroepen worden; want uwe medegevangenen zijn, even als gij, in mindere of meerdere mate, schuldig; maar voor zooverre het mogt voorkomen, dat, bij wanorde, openbaren twist of oproerige bewegingen, deze of gene uwer makkers, door eenen anderen, die zich zelve op eene laaghartige wijze wil vrijpleiten, betigt mogt worden van iets, waaraan hij *niet* handdadig is, en waarover hij strengelijk gestraft zoude worden, weest gij dan waarheidsvrienden; treedt onbeschroomd voor den dag; zegt wat gij weet, en denkt hoe aangenaam

het u, in gelyke omstandigheden, wezen zoude, als een ander voor u in de bres sprong en uwe regten verdedigde. — Onschuld verdient immers voorspraak, schuld verdient berisping, en de boetvaardige aan het kruis *berispte dan ook den schul digen.*

Daartoe zijt ook gij verplicht, als gij er toe geroepen wordt, en de eer van GOD en JEZUS dat vordert. Het is, helaas! te beklagen, dat vele gevangenen, die geenszins tot de onverbeterlijk slechten behooren, stilzwijgend en schijnbaar goedkeurend de Godslasterlijke taal van sommigen kunnen aanhooren. Zulk stilzwijgen stijft den spotter in deszelfs verkeerdheid. Het verblijdt hem, dat niemand den moed heeft, hem tegen te spreken, en hij wordt al stouter en stouter. De kwaaddoener aan het kruis mogt de Joden en zijnen medegekruisten hooren lasteren, hij mogt de éénige zijn onder zoo velen, die anders dacht, zijne denkwijze durft en wil hij openbaren, en honderden mogen met den ge waanden Koning den openbaren spot drijven, *hij* wil Hem als zoodanig erkennen. Zijn makker mogt den eerbied en het ontzag voor den Allerhoogste geheel uit het oog verliezen, hij wil het hem vrijmoedig herinneren. „Vreest gij dan GOD „niet!” — Welk een uitstekend voorbeeld ter navolging! — o! Hoe veel kwaads zoude er in de gevangenisfen worden voorgekomen, hoe veel goeds bevorderd en aangekweekt, als ouden van dagen onder de gevangenen, in stede van hunne jongere makkers aan te hitsen en hun lof en toejuiching toe te zwaaijen, als zij hunne felterijen verhalen, of slechte stukken uitvoeren, of GOD door hunne woorden lasteren, hen ernstig berispten en vermaanden, hunne afkeuring rondborstig te kennen gaven, en hun deze woorden op het harte legden: *Vreest gij dan GOD niet?*

Het denkbeeld van eigene straffschuldigheid houde daarvan niemand uwer terug. Gij moogt en moet anderen ten goede raden, hun hunne gebreken onder het oog brengen, als gij uwe eigene maar niet voorbijziet; gij moogt wel den splinter opmerken in het oog uws broeders, als gij den balk, die in uw eigen oog is, maar niet vergeet.

Dat

Dat deed ook de berouwhebbende gekruiste; Hij berispte en beschuldigde zijnen makker; maar hij betrok er ook zich zelve in; want het was zijne verklaring: *Wij ontvingen straffe waardig hetgene wij gedaan hebben.* —

Ja! dat zijn heerlijke woorden, woorden, die dagelijks uit uwe harten moesten oprijzen, en van uwe lippen vloeijen. *Wij, doch regtvaardiglijk.* — Dat zeide de boetvaardige kwaaddoener onder de martelingen des doods, en zoudt gij het hem onder lichtere kastijdingen niet kunnen en willen nazeggen? Vreest gij, dat het besef uwer onwaardigheid en het volle gezigt uwer verkeerdheden u verlegen en radeloos zullen maken, — *wendt u, met eerbiedig geloof, tot den eenigen Redder uwer ziel, JEZUS CHRISTUS.* Zoekt, tot geruststelling uwer ziel, geene hulp bij menschen; want menschelijke hulp schiet daartoe te kort. JEZUS zij het voorwerp van uw vertrouwen, gelijk Hij dat was voor den gekruisten, en dat vertrouwen zal niet beschaamd uitkomen. De boetvaardige man ontving al aanstonds de heerlijkste toezegging, en indien gij opregtelijk gelooft, en uw geloof openbaart in uwe werken, zal u, door GODS genade, eenmaal, hetzij vroeg of laat, hetzij in banden of in vrijheid, de toegang worden vergund in het Paradijs der Hemelsche Heerlijkheid. *Amen.*

## Op Goeden Vrijdag.

*De Begrafenis van JESUS.*

(Matth. XXVII: 57—60.)

---

De gestorvene JESUS hing aan het kruis, en reeds hadden zijne vijanden zijn graf onder de goddeloozen bestemd; maar twee brave mannen, Jozef van Arimathea en Nicodemus, verzochten aan Pilatus, om het ligchaam te mogen afnemen. Dit verzoek werd toegeestaan, en nu namen zij het lijk, wonden het in zijn lijnwaad, en leidden het in een nieuw graf, voor hetwelk zij eenen grooten steen plaatsten. — Deze is, mijn lezer! de eenvoudige geschiedenis van JESUS Begrafenis, waarvan wij heden gedachtenis vieren. Maar hoe rijk is dezelve in nuttige herinnering, leering en vertroosting!

De feestdag van heden is een dag van *vreugde*. Onuitsprekelijk veel had de Heiland moeten lijden; maar dat lijden was nu doorgestaan, en de verkwikkende rust des grafs werd zijn deel. Ook *uw* lijden, ongelukkigen! zal niet eeuwig duren. Eens neemt de smart, hoe hoog geklommen, een einde, en eene stille rustplaats wacht u. — Bedrukten! neêrgebogenen! dat uwe ziel zich verheuge! Niet eeuwig duurt de moeite en de strijd — eens sluit zich uw oog, en gerust en veilig ligt gij in den koelen schoot der aarde. Daar pijnigen u geene geesfessagen; daar knellen u geene banden; daar verontrust u niemand; want wie zoude de dooden storen, en de graven niet heilig achten? Geeft dan den moed niet op, want in het graf is geene vermoeijng meer. Maar toch heeft het graf iets akeligs, en is de dag van heden dan geen dag van *rouwe*, op welken de Heer JESUS in hetzelfde is nedergedaald? — De beste der menschen, de Zoon van GOD, een slagtoffer der boosheid,

heid, eene prooi der wormen? Christenen! vreest niet. Het graf moge verzegeld zijn, wachters mogen het bewaken, JEZUS CHRISTUS is overwinnaar van dood en graf. Het graf kan *Hem* niet houden, die zelf dooden heeft opgewekt — *Hem*, die het leven heeft in zich zelve, gelijk de Vader het leven heeft in zich zelve. *Dat de Zondag maar aanbreke, en ledig is het graf — weggenomen de steen — opgestaan de doode — GOD bewaakt het stof van zijnen Zoon, en wie kan GOD wederstaan? (\*)*

Zoo moogt gij u dan verblijden in het vooruitzigt van de Opstanding uws Heeren, en toch vervult treurigheid uwe zielen; want gij denkt op dezen dag aan uw eigen graf. — Heilzame treurigheid, indien zij u tot ernst stemt en tot verbetering wekt. Ja! alles, mijn lezer! is onderworpen aan de magt des doods: Hij spaart zelfs den Zoon van GOD niet, en zoude Hij u dan sparen? — Keer weder tot het stof, menschenkind! waaruit gij genomen zijt: dit woord zal ook u eenmaal worden toegesproken. Eens zal men uw ontzield lichaam in eene planken-woning brengen; roerloos ligt gij dan ter neder; het oog, die spiegel der ziel; waarin zoo vaak wulpschheid en dardelheid te lezen was, is dan gesloten — de tong, die *Hem* vloekte, die haar geformeerd heeft, is sprakeloos, en verstijft zijn de handen, die gij hebt uitgestrekt naar hetgene uws naasten was, of die bespat zijn met het bloed van uwen broeder!..... Ongelukkigen, die onbekeerd uwe oogen floot! hoe gaarne zoudt gij ze openen, om het heerlijk licht van GODS genade, dat hier voor u is ondergegaan, te aanschouwen! — Kondet gij uwe tong roeren, hoe gaarne zoudt gij zoo vele ijdele woorden terughalen, waarvan gij rekenschap zult moeten geven op den dag des oordeels! — Kondet gij uwe handen bewegen, hoe zoudt gij u haasten, om de verwoestingen te herstellen, bij uw leven aangerigt! — Maar! helaas! het zal *dan* te laat zijn. — Welaan! op dit oogenblik is het *niet* te laat, maakt u hetzelfde ten nutte. Wat u in uw

(\*) Sailer.

uw leven zal overkomen, weet niemand buiten GOD; maar dat gij eenmaal zult sterven is zeker; want welk mensch leeft er, die den dood niet zien zal? Gij huivert op de gedachte, dat gij al wat de wereld voor u begerlijks heeft en geeft, eens zult moeten ruilen tegen eene handvol aarde, die men op uwe kist zal werpen? — Ja! verschrikkelijk is het graf voor hem, die bij zijn leven niet geleerd heeft te sterven. Zoudt gij wenschen, dat men met minachting uw lijk wegwierp, en u onder de misdadigers rekende? Zoudt gij verlangen, dat men koel en onverschillig bij uwe doodkist stond, dat geen hart met rouw en treurigheid vervuld was, geen traan op uw graf viel? — Ongelukkigen! al had GOD ook over u beschoren, dat gij uit deze gevangenis naar het graf moest gedragen worden, maakt het zoo, dat ten minste een eenig mensch uwen dood beweent. JEZUS CHRISTUS was onregtvaardig en op eene schandelijke en onteerende wijze ter dood gebragt, maar plegtig en eervol was zijne Begrafenis. Zorgt ook gij, niettegenstaande uwen val, om eenmaal, zoo het GODE behaagt, met eenige eere in het graf te dalen! —

Gevangenen, wie gij zijt! het is niet te ontkennen, voor u, voor *alle menschen* heeft het graf iets akeligs; want niemand is van hetzelfde wedergekeerd; maar vreest niet! De Heer heeft in het graf gelegen: door *Hem* is het ingewijd tot eene stille rustplaats. Vreest niet! ook *uw* stof zal door den Almagtige worden bewaakt, en Hij zal het opwekken ten jongsten dage. Gelooft in den Heer JEZUS CHRISTUS, en houdt zijne geboden. *Zalig zijn de dooden, die in den Heere sterven!*

*Treurt, Christnen! om uw' Heeren hefteen' lijkzang aan;  
Nee, juicht, omdat uw Heer zijn leed heeft doorgestaan!  
Heeft Hij, naar 's Hoogsten raad, het alles niet volbragt?  
Juicht, Christnen, wiendoor Hemeeneeuwigen leven wacht!  
De sombre grafspelonk ontvang' zijn heilig lijk;  
Dat echter uw geloof niet wankel of bezwijk'!*

*Nee,*



*Neen, Christnen! uw geloof zij vast, onwankelbaar;  
 Dat vrij 't verblijf des doods dat dierbaar lijk bewaar';  
 De Heilige, wien gij uw hulde en trouw wilt biën,  
 Zal, hoe de boosheid woel', 't verderf toch nimmer zien.  
 Zou god zijn' lieveling verlaten in het graf?  
 Neen, slechts voor korten tijd lei xezus 't leven af.*

*Almagtige! versterk, vermeerder ons 't geloof;  
 Dat niets ons van den troost van 's Heilands dood beroof!  
 Vernedering, noch smaad, die Hem zoo grievend trof,  
 Noch laster, wiens geweld Hem nedervelde in 't stof!  
 Dat we, in zijn' dood, met Hem begraven, door den Doop,  
 Ook opstaan, U ter eer, een' nieuwen levensloop.*

**DRIE**

## DRIE EN TWINTIGSTE ZONDAG.

Paasch-Zondag.

*Geschiedenis van J E Z U S Opstanding uit de dooden.*

(Te lezen Matth. XXVIII: 1—10, Marc. XVI: 1—12, Luc. XXIV: 1—49 en Joh. XX: 1—25.)

Zoo was dan de Heiland gestorven en begraven! Grootelijks verheugden zich daarover zijne vijanden; want zij meenden, dat het nu met J E Z U S en zijne zaak eens voor al was afgedaan. Zij vergaten J E Z U S eigene voorspelling, dat Hij, als overwinnaar van dood en graf, ten derden dage zoude opstaan uit de dooden, en deze voorspelling werd, tot hunne beschaming, letterlijk vervuld. Op den eersten dag der week, den derden na 's Heilands Begrafenis, had er, in den vroegen morgen, eene aardbeving plaats. Een Engel daalde uit den Hemel, opende het graf en plaatste zich bij hetzelfde, terwijl de gestorvene J E Z U S het levende verliet. Eenige vriendinnen van J E Z U S hadden zich reeds vroeg op weg begeven, om het lijk te balfemen, en maakten zwarigheid, hoe zij den zwaren steen zouden afwentelen. Bij hare aankomst was het graf geopend. Eene der vrouwen, Maria van Magdala genaamd, keerde ijlings terug, om daarvan aan Petrus en Johannes, twee van J E Z U S leerlingen, kennis te geven. Inmiddels traden de andere vrouwen in de graffpelonk, doch vonden die ledig. Wel zagen zij twee Engelen, van welke de eene haar aanspreekt, haar verzekerende, dat de Heer was opgestaan, met bevel tevens, om deze blijde boodschap dadelijk den leerlingen te doen weten. Maria van Magdala was intusschen teruggekomen, en bleef, in diepe treurigheid verzonken, in de nabijheid des grafs.

grafs. Onverwacht ziet zij den verrezenen Heiland voor zich staan; doch zij wist niet, dat het J E Z U S was. Maar toen Hij haar aansprak, herkende zij Hem aanstonds, viel, verrukt van vreugde, aan zijne voeten, en konde niets uitbrengen dan: „Lieve Meester!” Ook de overige vrouwen, welke zich op weg bevonden, om de boodschap des Engels over te brengen, werden weldra met eene verschijning van J E Z U S verwaardigd, en aanbaden den verrezenen Heiland met innige verheuging des harten. Nog verscheen J E Z U S, op dien zelfden dag, aan twee zijner vrienden, die zich op weg naar zeker vlek, *Emmaus*, bevonden. Deze *Emmausgangers* waren druk in gesprek over hetgene er in de laatste dagen met J E Z U S was voorgevallen, en te midden des gespreks voegde J E Z U S zich bij hen, nam deel in hetzelfde, onderrigte hen omtrent al hetgene den Messias betraf, en maakte zich als zoodanig bekend, vóór Hij hen verliet. Vol vreugde over de Opstanding van hunnen Heer, begaven deze twee mannen zich dadelijk naar *Jeruzalem*, en vonden de elf leerlingen bijeenvergaderd, aan welke zij alles verhaalden, wat hun wedervaren was. Weinige oogenblikken daarna kwam J E Z U S zelf, op het onverwachtst, in deze vergadering. De leerlingen waren hevig ontsteld, meenende, dat het een geest was; maar J E Z U S bracht hen, door tastbare bewijzen, van die dwaling terug; en nu geloofden zij; en wat er in hun hart omging, nu zij hunnen lieven Meester, die dood geweest was, weder levend bij zich hadden, dat, mijn lezer! laat zich beter gevoelen dan beschrijven. — Zoo had dan de Heer, op den dag zijner Opstanding, op onderscheidene tijden en plaatsen, aan onderscheidene personen, zich levend vertoond; en het weldadig doel dier verschillende verschijningen was ongetwijfeld, om zijne leerlingen en vrienden van de *zekerheid* zijner Opstanding volkomen te overtuigen. —

Ja! *de Heer is waarlijk opgestaan*. Deze belangrijke waarheid, mijn lezer! is boven allen twijfel verheven, en door vrienden en vijanden ten sterkste bevestigd; want nadat J E Z U S geleden had, heeft Hij zich zelve *vertoond met vele gewisse ken-*  
tee-

teekenen, veertig dagen lang, zijnde van hen gezien, en sprekende van de dingen, die het koningrijk GODS aangaan. (\*) Zoo is dan JEZUS uit de Opstanding der dooden krachtiglijk bewezen te zijn de Zoon GODS; (†) en daartoe is Hij gestorven, opgestaan en weder levend geworden; opdat Hij beide over dooden en levenden heerschen zoude. (§) Nu weten wij dan, in wien wij gelooven; wij zijn geene kunftig verdichte fabelen nagevolgd; maar wij gelooven in CHRISTUS als den Zaligmaker van zondaren; want de zaligheid is in geen anderen.

Ook voor u, arme gevangenen! is er geen andere naam onder den hemel gegeven, door welken gij zalig kunt worden, Geloofd dan in den Heer JEZUS CHRISTUS, en wordt behouden. Verheugt u op dezen dag met eene onuitsprekelijke vreugde; want wat zoude JEZUS voor u zijn, indien Hij niet uit de dooden ware opgewekt? Zijn er velen onder u, die in hun ongelooft volhardten, en die leven, alsof er nooit een Verlosser geweest ware, wij beklagen die ongelukkigen, en roepen hun toe: „De zaligheid is in geen anderen!” Och! dat zij JEZUS te voet vallen en bidden: *Heer! kom mijne ongelovigheid te hulp!* Ongelukkigen! weest wijs, eer het te laat is, kiest, wien gij dienen wilt, en geloof hetgene wijze en goede menschen u zeggen. Millioenen hebben in het geloof aan JEZUS geleefd, zijn in dat geloof gestorven, en zijn er wél bij gevaren. Wilt gij wijzer zijn dan deze allen? Hoe zoudt gij te moede wezen, indien JEZUS zelf op het onverwachtst kwame in dezen kerker, en tot u zeide, wat Hij na zijne Opstanding tot zijne leerlingen zeide: *Weest gegroet!* Zoudt gij niet op uwe aangezigten vallen; zoudt gij den blik kunnen verdragen van Hem, dien gij moedwillig hebt verworpen? Maar hoewel gij JEZUS niet ziet, Hij slaat u gade; want Hij leeft en heerscht over dooden en levenden.

En gij, die, niettegenstaande uwe menigvuldige overtredingen, JEZUS CHRISTUS als uwen Ver-

(\*) Hand. I: 3. (†) Rom. I: 4. (§) Rom. XIV: 9.

Verlosfer erkent, verheugt u op dezen feestdag; fraakt uwe klagten; want JEZUS, die meer geleden heeft dan ooit eenig sterveling op aarde, moest, naar de bestelling zijns Vaders, ten nutte eener schuldige wereld, door lijden ingaan in zijne Heerlijkheid. Ook de vrucht van uw welverdiend lijden zal weldadig zijn, indien het bij u werkt *eene droefheid naar GOD, die eene onberouwelijke bekeering ten gevolge heeft.* Heft dan, met een hart vol goede voornemens, op dezen feestdag eenen lofzang aan ter eere van uwen verrezenen Heiland en Heer.

**IMMANUEL!** *Gij zijt verrezen.*

*Dat nooit een zondaar troostloos kwijn',*

*Nu Gij op 't krachtigst hebt bewezen,*

*Des ALLERHOOGSTEN Zoon te zijn.*

*In U vind ik een trouw Beschermmer,*

*Ook zelfs al komt de boete spaê,*

*Een gunstig, liefderijk Ontfermer,*

*Een' Vriend, een' Voorspraak vol genaê.*

Paasch-

Paasch - Maandag.

• *'s Menschen Opstanding uit den dood.*

(Eene Overdenking.)

(Te lezen 1 Cor. XV.)

Ik moet eenmaal sterven. Niets is zoo zeker; want te sterven is het lot van alle menschen. Maar, is alles met den dood afgedaan? Volgt er niets? Dat kan ik niet gelooven. Mijn gezond verstand zegt mij, dat GOD, die zoo wijs en goed is, den mensch het leven niet heeft gegeven, opdat hij, na weinige jaren op aarde vertoefd te hebben, voor eeuwig zoude worden vernietigd. Eene stem in mijn binnenste doet zich hooren: „Mensch! „gij zijt onsterfelijk; er is eene andere wereld.” Indien er toch geen leven na dit leven ware, waarin GOD mij tot verantwoording riep, van waar dan die angst en schrik en vrees, die mij zoo dikwijls aangreep bij het plegen van het kwade, al zag het ook niemand, al kon geen wereldlijk Regter mij daarvoor straffen? Van waar die benaauwdheid en onrust, die ik ook nu vaak gevoel, als ik aan de toekomst denk? Van waar anders, dan dat er eene Opstanding is uit den dood? — Maar GOD heeft mij, ten aanzien van deze gewigtige zaak, niet in het onzekere gelaten. JEZUS CHRISTUS, die de Opstanding is en het Leven, heeft mij plegtige verzekering gegeven van eene algemeene Opstanding der dooden, en zijne eigene Opstanding drukt het zegel op zijne woorden. Hij heeft gezegd: *De ure komt, in welke allen, die in de graven zijn, zullen hooren de stem des Zoons GODS, en zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben, tot de Opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben, tot de Opstanding der verdoemenis.* (\*) Ware Hij zelf niet opgestaan, dan zoude JEZUS prediking en mijn ge-

(\*) Joh. V: 28 en 29.

geloof ijdel zijn; want wat zoude ik van eenen dooden Verlosfer gelooven, hopen en verwachten? *Indien wij alleenlijk in dit leven op CHRISTUS zijn hopende, zoo zijn wij de ellendigste van alle menschen.* (\*) Maar JEZUS, de Zoon GODS, heeft den dood overwonnen. Hij leeft, en ook ik zal eenmaal leven. *Nu weten wij, dat, zoo ons aardfche huis dezës tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van GOD hebben, een huis, niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen.* (†) Zal ik, in navolging van vele ongeloo- vigen uit de dagen der Apostelen, met deze hope des Eeuwigen Levens den spot drijven? (§) Daar- voor beware mij GOD! want vreesfelijk duur zou- de mij die spottèrnij te staan komen. Zal ik het niet gelooven, omdat ik het niet begrijpen kan? Begrijp ik dan, hoe in de Natuur het doode weder levend wordt; begrijp ik den groei van planten en gewassen — de schepping der wereld uit niets? Is dat reden genoeg, om iets te verwerpen, als ik het niet vatten kan? *Wat, wordt het bij mij onge- loofselijk geacht, dat GOD de dooden opwekt?* (\*) Hetgene niet mogelijk is bij de menschen, dat is mogelijk bij GOD; want bij GOD zijn alle dingen mogelijk. Het ligchaam moge dan zinken in het graf, en wederkeeren tot stof, 's menschen ziel sterft niet, maar leeft in eeuwigheid. — Zal ik, door ijdele nieuwsgierigheid gedreven, vele beden- kingen en vragen opperen, *met hoedanig een lig- chaam de dooden toch wel zullen komen?* (†) De Bijbel, die mij leert, niet wijs te zijn boven hetgene geschreven is, zegt mij, 1 Cor. XV:

Vs. 36. *Gij, dwaas! hetgene gij zaait, wordt niet levende, ten zij, dat het gestorven zij.*

Vs. 37. *En hetgene gij zaait, daarvan zaait gij het ligchaam niet, dat worden zal, maar een bloot graan, naar het voorvalt, van tarwe, of van eenig der andere granen.*

Vs. 38. *Maar GOD geeft hetzelfde een lig- chaam, gelijk Hij wil, en een iegelijk zaad zijn eigen ligchaam.*

Vs. 42. *Alzoo zal ook de opstanding der doo- den*

(\*) 1 Cor. XV: 19. (\*) 2 Cor. V: 1. (§) Hand. XVII: 32.  
 (\*) Hand. XXVI: 8. (†) 1 Cor. XV: 35.

den zijn. *Het ligchaam wordt gezaaid in verderfelijckheid, het wordt opgewekt in onverderfelijckheid.*

Vs. 43. *Het wordt gezaaid in oneere, het wordt opgewekt in heerlijkheid. Het wordt gezaaid in zwakheid, het wordt opgewekt in kracht.*

Vs. 53. *Want dit verderfelijcke moet onverderfelijckheid aandoen, en dit sterfelijcke moet onsterfelijckheid aandoen.*

Vs. 54. *En wanneer dit verderfelijcke zal onverderfelijckheid aangedaan hebben, en dit sterfelijcke zal onsterfelijckheid aangedaan hebben, alsdan zal het woord geschieden, dat geschreven is: De dood is verstonnen tot overwinning.*

Zoo wil ik dan de hope aan eene algemeene Opstanding der dooden niet betwijfelen; want zij is gevestigd op het onbedriegelijk Woord van GOD, en door de Verrijzenis van JEZUS CHRISTUS aanschouwelijk gemaakt. Maar wie is nu de opwekker der dooden? Het is de Zoon GODS, die daartoe door den Vader is bestemd. Ééns zal de stem des MEEREN door de graven klinken: Staat op, gij dooden! — En zal die Opstanding voor allen, die in de graven zijn, eene zalige Opstanding wesen? — Dat zij verre. — De Bijbel leert mij, dat er eene Opstanding zal zijn *ten leven*, en eene Opstanding *ter verdoemenis*. — Ontzaggelijk vooruitzigt! Door JEZUS CHRISTUS, dien men hier heeft versmaad, en wien men heeft geweigerd te gelooven, eens uit den dood te worden opgewekt, eeuwig te worden veroordeeld — want *de goddeloozen zullen gaan in de eeuwige pijn.* (\*)

JEZUS CHRISTUS, de opwekker der dooden! vertroostende gedachte voor den boetvaardigen zondaar! Zijn Regter is zijn Verlosser en Vriend; *die in Hem gelooft, zal leven, al ware hij ook gestorven.* (†) Deze hope des Eeuwigen Levens wil ik mij dan niet laten ontnemen; want zoo waarachtig GOD is, zoo waarachtig is ook de Opstanding uit den dood. Ik wil GOD bidden, dat Hij mij losmake van de kluisters der zonde; en bij het gebed zal ik waakzaamheid voegen. En, o! mogt alzo de dag der Opstanding voor mij geen dag van schrik en veroordeeling zijn!

(\*) Matth. XXV: 46. (†) Joh. XI: 25.



## VIER EN TWINTIGSTE ZONDAG.

*Is dan een gevangene vatbaar voor verbetering, en moet hij daarmede in de gevangenis reeds beginnen?*

(Zamenspraak tusschen een' Gevangene en Meester Liefhart.)

*Uwe ongerechtigheden maken eene scheiding tusschen u en tusschen uwen GOD, en uwe zonden verbergen het aangezicht van u, dat Hij niet hoort. Jef. LIX: 2.*

*Klaas, een Gevangene.* Neen, Meester! voor mij is de kans verkeken. Het moet er nu zoo maar door. Ik heb reeds een brandmerk en dertig slagen op mijn' rug. Bij een' ieder sta ik te boek als een deugniet, en de jongens op straat wijzen mij na, elkander influisterende: „Daar heb je Klaas, den schapendief!” Uwe predikatiën zijn goed en best; ik geloof zelfs, dat gij gelijk hebt; maar voor mij is daar geen beginnen mede.

*Meester.* Klaas! Klaas! wat spreekt gij al woorden in den wind! Gij hebt, wel is waar, veel kwaads in uw leven bedreven; maar niemand is zoo diep gevallen, of hij kan weder opstaan. Wie beter wil worden, kan en zal het worden. — Wie een slaaf der zonde is, is het vrijwillig.

*Klaas.* Ik kan dat, mijn goede Meester! bezwaarlijk gelooven. Ik weet te veel bij ondervinding, hoe het gaat. Ik heb zoo dikwijls beproefd, om dit of dat, waaraan ik gewoon was, na te laten; maar dat mogt eens voor een' dag of twee goed gaan — al spoedig verviel ik tot den ouden slender. Neen, man! gij moogt zeggen, wat gij wilt; maar met die zedelijke verbetering is het met

menschen van mijn slag, boter aan de galg. — Al heeft men al goede voornemens opgevat, oude kennissen en kameraden trekken spoedig weder daarvan af, spotten en schimpen er mede, en dat is toch ook niet wel te verdragen, en dus moet men er door zoo goed men kan.

*Meester.* Als gij menschen meer vreest dan GOD, als gij invallende gedachten *goede voornemens* noemt, dan heeft het zeker met uwe verbetering weinig om het lijf. Het *denken* helpt weinig, als het *doen* achterwege blijft.

*Klaas.* Ja! het *doen!* het *doen!* daar zit de knoop. Daartoe is een zondig mensch, zoo als ik ben, te zwak. Mijne natuur is boos en bedorven. Ik mag het aanleggen zoo als ik wil, ik kom er toch niet. Het is den mooriaan gewaschen.

*Meester.* Dat een mensch aan veelvuldige verkeerdheden blootstaat, en dat de beste gemakkelijk tot het kwade kan vervallen, is waarheid, maar een mensch is toch geen stok of blok, die tegen wil en dank kwaad *must* doen. Als dat zoo was, hield alle verantwoording op, en niemand kon wegens zijne misdrijven gestraft worden. En dat is toch het geval niet. Als men kwaad gedaan heeft, voelt men, vroeger of later, eene groote ongerustheid in zijn binnenste, en die ongerustheid is juist een bewijs, dat men niet had *behoeyen* te zondigen, dat het geene *noodzaak*, maar *vrije keuze* was.

*Klaas.* Ja, wat de ongerustheid betreft, daarin hebt gij gelijk. Heil zit er in het kwaaddoen niet; want *het kwaad loont zijnen meester*. Maar hoe *ik* het zoude moeten aanleggen, om een beter mensch te worden, verklaar ik u niet te weten.

*Meester.* Het is ook eene moeilijke vraag, waarop men heel lang en heel kort kan antwoorden. — *Niet weêr doen*, is, in weinige woorden, de beste raad, dien ik u geven kan. Daar hebt gij, b. v., uw' buurman Pieter Klases. Hij was een groote dronkaard, en heeft, door dagelijks van sterken drank misbruik te maken, zijne vrouw en kinderen in armoede gedompeld. Wat is hier de bes-

beste raad? „Pieter! drink niet meer.” En zoo is het met alle andere ondeugden en gebreken. Hij, die aan *vloeken* gewoon is, moet zijn best doen, om het na te laten. Hij, die *driftig*, *oploopend* of *wraakzuchtig* is, moet zich bevljtigen, om *bedwaard* en *zachtmoedig* te blijven. En zoo moet het ook met u gaan, Klaas! Gij hebt het ongeluk, uwe handen niet te kunnen t' huis houden. Wat staat u beters te doen, dan u ernstig voor te nemen, voortaan niemand te benadeelen, en indien de begeerte daartoe in u opkomt, zoo als wel eens gebeuren zal, dezelve met alle kracht te keer te gaan, en, om zoo te spreken, liever van honger te sterven dan te stelen.

*Klaas.* Ja! dat is gemakkelijker gezegd, dan gedaan.

*Meester.* Daarin geef ik u volkomen gelijk. Even als men niet opeens een *slecht* mensch wordt, maar van kwaad tot erger komt, zoo wordt men evenmin op eenmaal een *goed* mensch. Er zijn soms jaren noodig, om gebreken, die men bij de hand heeft, af te leeren; maar als men er niet mede begint, dan zal men ze wel nimmer afleeren. Gewoonte is eene tweede natuur; maar dat past zoolwel op het doen van het *goede* als van het *kwaade*; want gewoonte maakt ook de deugd ligt.

*Klaas.* Zoudt gij dan waarlijk denken, dat het met *mij* nog te regt kon komen?

*Meester.* Daarop geef ik u mijn woord, als het u waarachtige ernst is, en gij geene moeite en offeringen ontziet. — Niemand mag zeggen: „Het is te ver met mij gekomen.” — Voor allen is hoop op beterschap, als zij zelve die maar willen. Het is eene schandelijke uitvlugt, wanneer men zegt: „Ik *kan* het niet laten;” men zoude eerlijker handelen als men zeide: „Ik *wil* het niet laten.”

*Klaas.* Ja, Meester! maar het is toch een zeer moeilijk werk.

*Meester.* Dat is waar. Daarom zegt ook de Heilige Schrift: *Zal ook een moorman zijne huid veranderen, of een luipaard zijne vlekken? Zoo zult gij ook kunnen goed doen, die geleerd*

*zijt, kwaad te doen.* (\*) Dat wil niet zeggen, dat zedelijke verbetering *onmogelijk*, maar *hoogst moeijelijk* is. Maar die moeijelijkheid moet u niet afschrikken; want uw tijdelijk en eeuwig geluk is er mede gemoeid, en het einde kroont het wetk. — Wilt gij eene proef wagen? „Die waagt, die „wint,“ zegt het spreekwoord; maar met GODS hulp zult gij zeker winnen.

*Klaas.* Welnu, próberen is het naaste regt. Geef mij dan goeden raad, hoe ik het moet aanleggen.

*Meester.* Gij moet trachten het lage, flechte en vernederende van het kwade te gevoelen, uwe ondeugende gedachten en begeerten te keer gaan en onderdrukken; opdat uwe goede voornemens regt ernst worden. Rijzen er kwade praktijken bij u op, vergeet ze aanstonds en volbreng ze nooit. Koestert gij een goed voornemen, volbreng het dadelijk, om het niet te vergeten. Kost u dat in den beginne veel strijds, laat u dat niet afschrikken. Geen eikenboom valt door éénen slag. Langzamerhand zult gij meester worden over uwe begeerten, en dan hebt gij veel gewonnen. Groot zal dan uw genoegen zijn, want gij zult weder achting voor u zelve krijgen. Ook de achting bij uwe medemenschen zult gij van lieverlede herwinnen. Als gij slechts kleine proeven van verbetering geeft, hebben zij u reeds lief, en wat zullen zij niet voor u willen doen, als gij u van geheeler harte betert!

*Klaas.* Als ik weér op vrije voeten was, zou ik niet moeten stelen, en daardoor mijne beterschap moeten toonen, dat begrijp ik klaar. Maar zoo lang ik hier gevangen zit, heb ik met die verbetering immers niets te maken?

*Meester.* Klaas! daar slaat gij de plank deerlijk mis. Zeg mij eens, moet men niet tot alles, wat men wenscht te worden, van tijd tot tijd worden voorbereid en opgeleid? — Wat zoudt gij van eenen jongeling zeggen, die in zijne jeugd dacht: „Thans wil ik nog geen handwerk of eenige kundigheden leeren; als ik groot en een „man

(\*) Jer. XIII: 23.

„man geworden ben, is het vroeg genoeg.” Was dit niet dwaas? — Zoo ook met u. Gij moet reeds hier het kwade bestrijden en u op het goede toelleggen, dan zal u, in uwe vrijheid, de strijd niet zoo moeilijk vallen.

*Klaas.* Dat is zoo.

*Meester.* Ik wil u, in een volgend gesprek, door voorbeelden, dit nog duidelijker maken, en u nader overtuigen, dat men *in* de gevangenis aan zijne verbetering beginnen kan en moet.

## VIJF EN TWINTIGSTE ZONDAG.

(*Vervolg van het voorgaande.*)

*Van alles, dat gehoord is, is het einde der zaak: Vreest GOD en houdt zijne geboden; want dit betaamt allen menschen. Pred. XII: 14.*

*Meester.* Zeg mij eens, Klaas! zoudt gij allen, die hier gevangen zitten, over éénen kam durven scheren? Houdt gij ze allen voor even goed of even slecht?

*Klaas.* Neen! dat spreekt van zelf. Er zijn beteren en minderen; maar dat is ook natuurlijk, want niet allen hebben evenveel of hetzelfde kwaad gedaan.

*Meester.* Maar is er zelfs geen onderscheid tusschen hen, die evenveel en hetzelfde kwaad hebben gedaan? — Op dezen winkel, b. v., zitten Jozef en Christiaan. Zij zitten beide voor de tweede maal. Zij hebben beide meer dan ééne huisbraak gedaan, en zijn deswege gegeesfeld en gebrandmerkt en tot eene tienjarige tuchthuisstraf verwezen. En toch zoudt gij immers liever in Christiaan's plaats, dan in dié van Jozef willen wezen?

*Klaas.* Wel ja! van Christiaan houden wij allen evenveel, en ook bij den Cipier en bij de Heeren Regenten is hij zeer gezien. Hij is zeer vlijtig bij zijn werk; kan hij zijnen medegevangenen eenig plezier doen, hij is aanstonds bij de hand. Ja, waarachtig! het is een goede vent, die voor een' ander' nog wat overheeft. Onlangs kreeg hij vijf ons tabak present van een' Heer, die het huis bezigtigde. Hij kon die voor zich alleen behouden hebben, maar hij heeft twee van zijne kameraden op een onsje verkwikt. Verleden week had Mozes, de valsche munter, den Cipier be-

beleedigd, en liep groot gevaar, deswege met vijftig stokslagen begroet te worden; maar Christiaan sprong voor hem in de bres, pleitte als de beste Advocaat, en Mozes kwam er voor dien keer met eene goede correctie af. De Regenten houden ook veel van Christiaan. Meermalen hebben zij hem aan ons als een voorbeeld ter navolging voorgesteld. „Weest,” zeide een hunner onlangs, „zoo vlijtig en trouw bij uw werk als „Christiaan. Gij kunt voor alsnog geen beter „bewijs geven van uwen beteren zin, dan door „werkzaamheid, ondergeschiktheid, tevredenheid „en ordelijkheid.” Christiaan is niet alleen oppassend in zijn werk, maar tevens bescheiden en beleefd jegens den Cipier, Heeren Regenten en allen, die over hem gesteld zijn. Daarbij is hij tevreden in zijn lot, en erkentelijk voor het menigvuldige goede, dat hem, zoo hij zegt, onverdiend te beurt valt. Gaarne zoude hij uit zijne gevangenschap ontslagen en zich op vrije voeten gesteld zien, maar hij weet, dat hij zich zelve en niemand anders zijn ongeluk te wijten heeft; hij erkent, dat hij nog veel te genadig behandeld wordt, in evenredigheid van het kwaad, hetwelk hij heeft bedreven, en hij tracht zich in zijn lot te schikken. Tot die zelfde tevredenheid wekt hij ook zijne medegevangenen op. In plaats van door vloeken en door liederlijke praatjes anderen in het kwaad te versterken, gaat hij, voor zooverre hij kan, alle onordelijkheid in woorden en manieren bij anderen te keer. Door anderen een goed voorbeeld te geven en tot beterschap op te leiden, hoopt hij, zoo hij zegt, zijne eigene schuld te verminderen. Gij kunt nu wel denken, Meester! of ik ook wenschen zoude in Christiaan's plaats te wezen.

*Meester.* Dat is mij zoo klaar als de dag; maar hoe is het nu met Jozef?

*Klaas.* Jozef is een luit dagdief, die door geweld tot werken gedrongen moet worden. Geen mensch mag hem lijden; want als hij een' ander' eene poets kan spelen, is hij regt in zijn' schik. Algemeen is hij onder ons bekend bij den naam van *verklikker of aanbrenger*; en bragt hij nog

maar altijd dingen aan, die waarlijk gebeuren; maar, om de mooie man te wezen, neemt hij de toevlugt tot leugens, en betigt zijne kameraden valschelijk. Een- en andermaal is dat ook al uitgekomen, en hij heeft zijn vertrouwen bij Heeren Regenten grootstendeels verloren. Daarbij komt nog, dat Jozef altijd ontevreden is. Dan deugt de soep niet, dan is het bier zuur of het brood beschimmeld. Hij heeft altijd iets aan te merken. Hij bragt vroeger eenige jaren in twee andere gevangenissen door, en daar vertelt hij ons wonderen van. Dáár was de ligging beter, dáár behoefde men minder te werken, en was de afflag veel grooter. Door al die praatjes is het hem eenmaal gelukt, een twintigtal zijner kameraden oproerig te maken, waaruit de grootste ongelukken zouden zijn voortgekomen, indien de Cipier niet intijds ware bij de hand geweest. — Zoo is Jozef ons allen tot last. Ik heb zes maanden met hem in één hok gezeten; maar gij kunt niet gelooven, hoe vele liederlijke praatjes hij hield. Wij hadden toen een' ouden man bij ons, die nu en dan een ordelijk woord trachtte te spreken; maar Jozef jouwde dezen uit, vloekte er tegen aan, verhaalde, met groote snorkerij, zijne slechte streken, en zwoer, zoodra hij ontslagen zoude zijn, de schade weder te zullen inhalen, en nog andere stukken te vertoonen. Den ergsten onder ons, die anders voor geen kleintje vervaard zijn, rezen soms de haren te berge, en zij hebben hem weleens toegeduwd: „Jozef! gij zult nog voor de galg „groot worden.”

*Meester.* Welnu! als Christiaan en Jozef het gevangenhuis verlaten, wie zoude dan wel de meeste kans hebben, om op den regten weg te komen en te blijven? Ongetwijfeld Christiaan. En waarom? Omdat, gelijk men niet op eenmaal een volslagen booswicht, men veel minder op eenmaal een goed mensch wordt. Kwaad en goed worden aangeleerd; en in het kwade zijn wij menschen, wegens onze zinnelijke en bedorvene natuur, nog spoediger volleerd, dan in het goede. Het kwaad komt soms te paard, maar vertrekt meestal te voet. Eenen beteren zin te bekomen, het



het hart te reinigen, onze driften te beheerschen, is geen gemakkelijk werk; en hij, die van daag de gevangenis verlaat met een vlugtig voornemen, om geen kwaad meer te doen, zal morgen ligt in verzoeking komen, en overmorgen vallen. — Hij, in tegendeel, die, even als Christiaan, gedurende zijne gevangenschap, veel heeft nagedacht over GOD, zijne bestemming, het toekomend leven, over zijn bedreven kwaad, en de noodzakelijkheid eener waarachtige bekeering; — hij, die in stilte menigen traan van waar berouw gestort heeft, en den goeden GOD vuriglijk om vergeving heeft gesmeekt; — hij, die voor het oog van den Alwetende de plegtige gelofte heeft afgelegd, om voortaan de zonde te vermijden; — hij, die het kwade niet alleen wil laten, maar ook *haten*, en wat wel het voornaamste is, die, gedurende zijne gevangenschap, door een opregt en betamelijk gedrag, bestendige bewijzen heeft gegeven, dat het hem daarmede regt ernst is; — hij, die met zulke gezindheden en gevoelens, met het oog op GOD gevestigd, de wereld weder intreedt, heeft kans, om gelukkig te slagen, en zijnen voet op den regten weg te houden.

*Klaas.* Dat is mij alles zeer duidelijk. Om goed te doen, wilt gij zeggen, moet men intijds geleerd hebben, goed te doen.

*Meester.* Als men met zijne verbetering in de gevangenis begint, is men, om zoo te spreken, op den weg; en leert men dagelijks strijden en overwinnen. Maar stelt men die verbetering uit tot den dag, op welken men ontslagen wordt, dan komt men onbeslagen op het ijs, en eene kleinigheid is er maar noodig, en het ligt er weder toe. Want heeft men in den tijd der tuchtiging geen gevoel van het kwaad, en geen lust tot verbetering, dan zal men in vrijheid, en in verlokkende omstandigheden, zeker te zwak bevonden worden.

*Klaas.* Meermalen werden onze kameraden, wier straf tijd uit was, door onze brave Regenten aangesproken, om nu op hunne hoede te zijn, en niet weer te stelen, en dan antwoordden zij doorgaans: „Neen! „daarvoor hoop ik, dat GOD mij bewaren zal.”

Was dat niet wel geantwoord, Meester?

*Mees-*

*Meester.* Uitmuntend, als men er maar tevens het voornemen bij heeft, om *zich zelve* ook te bewaren. Zonder GOD vermogen wij niets, want *in GOD leven wij, bewegen wij ons en zijn wij*; (\*) maar GOD heeft ons tevens geschapen als redelijke en vrije wezens, die ook van *hunne* zijde de hun verleende krachten moeten inspannen, en de uitspraken van het gezond verstand, en van een, door GODS Woord, verlicht geweten moeten volgen. Zonder zegen en hulp van boven zullen wij niet ver komen; maar aan *ons* staat het, om ons dien zegen niet geheel onwaardig te maken, en het zóó aan te leggen, dat wij eenigzins vatbaar zijn voor die hulp. Als wij met de handen in den schoot blijven zitten, en wachten naar bijzondere bestuuringen of ingevingen, dan kunnen wij lang wachten; want wie zal ons toch zeggen, wanneer het verwachte werkelijk gekomen is? Is het niet veel redelijker en bemoedigender, dat wij op GODS genadige ondersteuning en medewerking vastelijk mogen staat maken, wanneer wij, onder nederig opzien tot Hem, waken en strijden? Op die wijze kunnen wij elken dag aan onze verbetering beginnen, en GOD is, als ware het, gereed, om, op onze eerbiedige bede, zijne kracht in onze zwakheid te verheerlijken. Dat wij ons dan niet toegeven in overdrevene gemoedsaandoeningen en valsche verbeeldingen! GOD spreekt elken dag tot ons, door de Natuur, door het geweten, door zijn Heilig Woord. Mogten wij dier sterksprekende stemmen gehoor geven! Welaan, de handen uit de mouw gestoken! Eene wacht gezet voor onze lippen; het hart behoed boven al wat te bewaren is, den wandel inge-richt volgens de voorschriften van GODS Woord, GOD vurig en hartelijk en aanhoudend gebeden, dat Hij ons helpe, en onze arbeid zal niet ijdel zijn in den Heere, want GOD helpt, die zich zelve helpen. — GOD heeft den mensch de vrije keuze gegeven. — De mensch heeft vuur en water, leven en dood voor zich; welk hij wil, dat zal hem gegeven worden, want de wijsheid GODS is groot, en Hij is magtig en ziet alles.

*Klaas.* Het is maar ongelukkig, Meester! dat men

(\*) Hand. XVII: 28.

men zoo veel last heeft van andere gevangenen, zoodra men met den grooten hoop niet mede doet en een ordelijk woord wil spreken. Zij laten een' mensch niet met rust, en men krijgt allerlei bijnamen. *Wat, zeggen zij, zou ik nou zitten lezen en bidden? Ik wou liever de boeken verbranden: dat helpt toch niet, dat is te laat; dat moest gij voordezen bedacht hebben.* (\*) Zie, Meester! dan vergaat bij een' mensch de lust.

*Meester. Braafheid zoekt men vruchteloos, en die van het kwade wijkt, moet zich schuil houden.* Deze woorden worden in tucht- en gevangenhuisen dagelijks bewaarheid; maar nadrukkelijk zijn ook deze: *Dit zag de Heer, en het was kwaad in zijne oogen;* en deze woorden, Klaas! moeten u zwaar op het hart wegen. Die het goede najaagt zal het ook vinden. Op den langen weg komt men uitjouwing en bespottung te boven, brengt velen tot zwijgen, ja! wint zelfs de genegenheid van sommigen. — Ik heb dat zelf ook ondervonden. — Als ik de zalen rondging, om dezen en genen een goed woord toe te spreken, heb ik dikwijls gemerkt, dat sommigen mij achter mijnen rug belachten; maar ik dacht dan bij mij zelven: „Ongelukkige menschen! gij weet niet, wat gij doet. Er zal mogelijk een tijd komen, waarin „gij weenen zult over hetgene gij nu belacht, en „als gij mij éénmaal aan uw ziek- en sterfbed „roept, zult gij welligt van niets liever dan van „GOD en CHRISTUS willen hooren spreken.” — Zoo dacht ik, en ging mijnen gang. Meer dan eens ondervond ik, dat sommigen, die mijne toefspraken eerst ontweken, langzamerhand naderden, en, bij volgende gelegenheden, met belangstelling luisterden. Dat verheugde mij zeer; maar al ware het ook niet gebeurd, zoude ik toch hebben voortgevaren, zoo lang ik de overtuiging had, dat ik, door mijne bezoeken, voor één eenig mensch konde nuttig zijn. Ik zoude mij aan spot en hoon niet hebben bekreund; want het is mijn vaste stelregel, Klaas! en het behoort ook de uwe te zijn: *Men moet GOD meer vreezen dan de menschen.*

(\*) Eigene woorden van eenen Gevangene.

---

Z E S

## ZES EN TWINTIGSTE ZONDAG.

*Is wraakzucht geoorloofd?*

(Eene Aanspraak aan Correctioneelen.)

*Het is eere voor een' man, van twist  
af te blijven, maar een ieder dwaas  
zal er zich in mengen. Spreuk. XX: 3.*

Onder de gevangenen zijn niet weinige, die, wegens vechtpartijen, mishandeling en verwonding, tot eene Correctioneële gevangenisstraf van ettelijke weken en maanden zijn veroordeeld. Onder velen derzulke wordt doorgaans veel wrevel en bitterheid aangetroffen. Men verbeeldt zich onverdiend, althans veel te zwaar geïtraft te zijn. Men is toch ongelukkig in het geval gekomen. Men kon niet alles op zich laten zitten, en zich den voet op den nek laten zetten. Het is maar in drift geschied en dergelijke. — Ja, wat meer is, niet gering is het aantal der zoodanige, die, welverre van uit de ontvangene straf eene duchtige les tot leering te trekken, in tegendeel een hart hebben vol wrake, en naar het oogenblik verlangen, om hunnen vijand het doorgestane verdriet dubbel betaald te zetten. — Ongelukkige verdwaalde mensch! verbeeld u niet, dat gij onschuldig zijt, omdat gij u vrij kent van diefstal; want ook uw misdrijf is strafwaardig. Al zijt gij zelfs niet de aanvallende, maar de beleedigde partij, gij moogt uw eigen Regter niet wezen, want dat strijdt tegen menschelijke en Goddelijke wetten. In eene burgermaatschappij moet orde zijn, en de Regter is het, die voor de handhaving van het regt moet zorgen, opdat een ieder het zijne bekome en behoude; GOD zelf heeft die magt den Regter opgedragen. Hadt gij klagte wegens ontvangene beleedigingen, waarom dezelve niet gebragt ter plaatse, waar zulks behoort?

hoort? En was daartoe geen tijd of gelegenheid, waarom dan niet stil verdragen? Want het is immers beter, onrecht te lijden, dan te doen? Hebt gij het dan nu gewonnen, nu gij van uwe vrijheid beroofd, en van uwe vrienden en huisgenooten verwijderd zijt, buiten de gelegenheid, om uwe kostwinning voort te zetten? Gij klaagt over de hardheid uwer straf, en gij maakt dezelve nog harder door uwe ontevredenheid en bitterheid. Schik u liever naar de omstandigheden; doe er uw voordeel mede; kom tot nadenken; leer uwe driften in toom houden; — zoo zal uwe gevangenschap u mischien tot leering strekken, en tegen grooter ongeluk behoeden; want als gij uwer driften den vrijen teugel viert, waar zal het dan ten laatste met u henen? Gij loert nu reeds op wraak. Foei! schaam u: Heeft niet GOD de Heer gezegd: „Mij, „komt de wrake toe.” (\*) En was het niet JEZUS, uw Zaligmaker, die als Hij gescholden werd, niet weder schold, en als Hij leed, niet dreigde, maar het overgaf aan dien, die rechtvaardiglijk oordeelt. (†) Zijt gij niet gezind, om uwen vijanden te vergeven, daar gij dagelijks zoo veel vergeving van GOD noodig hebt? JEZUS heeft gezegd: *Indien gij den menschen hunne misdaden niet vergeeft, zoo zal uw Hemelsche Vader ook u niet vergeven.* (§) En hoe rampzalig zoudt gij zijn buiten de vergevende liefde van uwen GOD! Gij zegt, dat valsche getuigen u in het ongeluk hebben gebracht; maar lees eens, wat er van JEZUS, uwen Goddelijken Meester, staat aangetekend, Matth. XXVI: 59—63: *En de Overpriesters en de Ouderlingen en de geheele Grootte Raad zochten valsche getuigenis tegen JEZUS, opdat zij Hem dooden mogten, en vonden niet. En hoewel daar vele valsche getuigen toegekomen waren, zoo vonden zij toch niet. Maar ien laatste kwamen twee valsche getuigen, en zeiden: Deze heeft gezegd: Ik kan den Tempel GODS afbreken, en in drie dagen denzelyen opbouwen. En de Hoogepriester opstaande, zeide tot Hem: Antwoordt Gij niets? Wat getuigen deze tegen U? Doch JEZUS zweeg stil.*

(\*) Rom. XII: 19. (†) I Pet. II: 23. (§) Matth. VI: 14.

*stil.* — „Jezus zweeg stil.” — Hij, de volmaakt heilige, Hij, de Zoon gods, toen menschenkinderen Hem een groot kwaad aandeden; en gij, zondaar! gij, zoon van het stof! zoudt u wreken, als medezondaren, medestofbewoners, u eene geringe belediging aandoen?

G e e d.

*o Mijn Heer en Zaligmaker! mogt ik van U liefde en vergevensgezindheid leeren! Uw geheel leven was aan het heil der wereld toegewijd. Voor zondaren, ook voor mij, hebt Gij ontelbare smaadheden verduurd. Gij zijt gelasterd, bespot, bespogen, gegeeseld, onregtyaardig aan het kruis genageld. Gij hadt de magt, om U te wreken, en Engelen uit den hemel stonden U ten dienste, om uwe vijanden te vernietigen. Maar Gij gebruikt nooit die magt, dan om te zegenen en te behouden. Met een hart vol Goddelijke liefde hebt Gij geleden en zijt Gij gestorven. Onder de ijsfelijkste smarten badt Gij voor uwe moordenaaren: „Vader! vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen.” Goddelijke JEZUS! leer mij uw voorbeeld volgen. Verdoof in mijn zondig hart alle wraakgierigheid. Leer mij GOD en U liefhebben boven alles, en mijnen naaste als mij zelve. Vergaef mij mijne schulden, gelijk ik ook vergeven wil mijnen schuldenaren. Amen.*

*Geen vrede met GOD, zonder vrede met de menschen.*

*God is de Liefde zelv': Hij wil een' zachten geest,  
Die alle menschen mint, en zijne wetten vreest.  
Een, die tot zijnen god in vrede wil genaken,  
Moet met zijn' evenmensch alvorens vrede maken.  
Weet, dat god in den geest nooit regten vrede geeft,  
Dan als men in het vleesch in zoeten vrede leeft.  
Wie in zijn harte dorst om dit en dat te wreken,  
Die maakt zich onbekwaam tot god te mogen spreken;  
En*

*En wie dat heilig werk uit huis en harte sluit,  
Die jaagt er van gelijk des Heeren zegen uit.  
God is een stil gemoed, die niet en is te vinden,  
Noch in het felle vuur, noch in de snelle winden,  
Maar in de zachte lucht; wie zijne gunst begeert,  
Die make, dat hij twist uit huis en harte weert.*

Cats.

*Nuttige Lessen.*

*Verbeeld u, dat uw ergste vijand in den Hemel is, opdat gij hem vergeeft.*

*Gij verfoeit uwen belediger, omdat hij onregt jegens u pleegde. Hoe? — Gij wilt u wreken, en uwen belediger gelijk worden, zoodat ook hij u verfoeije? Toon, door stil te verdragen, dat gij beter zijt dan hij. Dat is de beste wraak.*

*Bijbelspreuken.*

*Spreuk. XX: 22. Zeg niet: Ik wil het kwaad vergelden. Wacht op den Heere; Hij zal u regt verschaffen.*

*Spreuk. XXIV: 29. Zeg niet: Gijk hij mij gedaan heeft, zoo zal ik hem ook doen.*

*Rom. XII: 19 en 20. Wreekt u zelve niet, be-  
minden! maar geeft den toorn plaats; want er is  
geschreyen: „Mij komt de wrake toe. Ik zal het  
„vergeldeu.“ spreekt de Heere. Wanneer uw' vij-  
and hongert, geeft hem te eten; wanneer hem  
dorst, geeft hem te drinken; want dit doende, zult  
gij kolen vuurs op zijn hoofd hoopen.*

*I Pet. III: 9. Vergeld geen kwaad met kwaad,  
noch schelden met schelden, maar in tegendeel met  
zegenfpreking.*

*Matth. V: 44. Heb uwe vijanden lief; zegen  
die u vloeken; doe wel dengenen, die u haten, en  
bid voor degenen, die u geweld aandoen en u  
vervolgen.*

K

ZE-

## ZEVEN EN TWINTIGSTE ZONDAG.

*Wat vrucht hadt gij toen van die dingen, waarover  
gij u nu schaamt? Rom. VI: 21,*

of

*De verbeterde dronkaard.*

*Geene dronkaards zullen het Konink-  
rijk GODS beërven. 1 Cor. VI: 10.*

Frans was de zoon van eenen welgestelden, eerlijken winkelier te H. .... . Braaf en goed was zijn vader, arbeidzaam en Godvreezend zijne moeder. Het grootste voorregt, dat een kind te beurt kan vallen, viel alzoo Frans ten deel; want het is niet altijd een geluk, voornamen en rijke ouders te hebben; maar het is eene der onschatbaarste zegeningen, deugdliovende ouders te bezitten. — Frans werd dan ook vroeg ter school gezonden, en had gelegenheid, om wat goeds te leeren. Jammer maar, dat de genegenheid daartoe hem ontbrak! — *Kwaad gezelschap doet dolen, en, die met pek omgaat, wordt er mede besmet.* Deze oudvaderlandische spreuken werden bij Frans ten volle bewaarheid. In Maurits vond hij eenen makker, aan wien hij een zeer slecht voorbeeld had. Maurits had zijnen vader vroeg verloren. Zijne moeder was eene slordige, onoppassende vrouw, die nu en dan grof misbruik maakte van sterken drank, en daardoor zich en hare kinderen tot den bedelstaf gebragt had. Zoo was Maurits, als ware het, in het wild opgegroeid. Van leeren kwam er bij hem weinig of niets in, en niet tevreden, dat hij zelf op het dwaalspoor was, poogde hij ook anderen er op te leiden. Frans werd meer en meer weggestept, en vond in het plegen van guitenstukken alras groot behagen. Alle pret-



pretjes werden bijgewoond, en Maurits had er dapper den slag van, om op den zak van anderen te teren. Het geringe zakgeld' van Frans was lang niet toereikende. Maar Jan-crediet leefde, en wat men niet betalen kon, moest men schuldig blijven. Het duurde niet lang, of alle herbergiers in den omtrek hadden Frans in het boek. — Maar de kruik gaat zoo lang te water, tot zij breekt. De kerfstok was ten laatste zoo vol, dat geen herbergier langer borgen wilde, en nu was goede raad duur. Maar van kwaad komt men ligt tot erger. Verkeerde schaamte hield Frans terug, om zijnen vader de begane mistappen te openbaren, en, op den afschuwelijken raad van Maurits, werd hij een dief. — Ach GOD! het kind een dief van zijne eigene ouders! — Het geweten sprak bij Frans met luider stemme; maar als angst en schrik hem ten huize uitjoegen, trachtte hij, door den drank, de stem des inwendigen regters te smoren, en zoo werd hij ten laatste een dronkaard in den vollen zin des woords. — In huis sloeg hij dikwijls alles kort en klein, en zijn vader was ten laatste genoodzaakt, hem te laten zetten. Toen hij in de gevangenis kwam, alwaar hem geen jenever werd toegediend, kreeg hij, bij herhaling, aanvallen van eene beroerte. (\*) De verstandige en menschlievende Cipier, die wel begreep, dat het gemis van sterken drank, waaraan zijn ligchaam gewend was, de oorzaak moest zijn zijner ongesteldheid, achtte het zijn' pligt, hem dagelijks een' borrel te geven. Dit behaagde hem, en boezemde hem genegenheid in voor den Cipier. Deze, zijn vertrouwen gewonnen hebbende, bragt hem, op eene vriendelijke en nadrukkelijke wijze, het schandelijke en nadeelige der dronkenschap onder het oog, en vroeg hem, of hij lust had, zijne verkeerde gewoonte af te leeren. Hij antwoordde, dat dit zijn vurig verlangen was, doch dat hij vreesde, dat het reeds te ver met hem gekomen ware. Nu ging de Cipier een weinig waters onder den jenever mengen, dien hij dagelijks aan  
Frans

(\*) Deze en de volgende bijzonderheden zijn werkelijk gebeurd.

Frans toediende, en van dag tot dag vermeerderde hij de hoeveelheid waters, met dat gelukkig gevolg, dat Frans weldra den jenever kon misfen. — Toen hij de gevangenis verliet, was hij regt in zijn' schik, en dankte den braven Cipier duizendmaal. Van dezen ontving hij den goeden raad, om nimmer weder sterken drank te proeven; want zoo hij zich weder eens verleiden liet, al ware het dan ook tot eenen enkelen borrel, zoude de verzoeking tot meer te sterk zijn. Dit beloofde hij plegtig, en GOD geve, dat hij woord houde, en dat velen, die aan sterken drank verlaafd zijn, zijn voorbeeld volgen!

*De spotter en vloeker te regt gewezen.*

(Gesprek tusschen eenen grijsaard en een' jongen gevangene.)

*De jonge.* Dat ver.... leven begint mij hier te verdrieten. Ik wilde wel, dat onze Lieve Heer mij maar ophaalde, want hier achter het slot te zitten, is hondenwerk.

*De grijsaard.* Uwe Godslasterlijke taal, mijn jonge kameraad! heeft mij lang verdrotten. Als gij nog een weinig ontzag voor den ouderdom hebt, wil ik een hartelijk woord met u wisselen.

*Jonge.* Spreek op, oude! Maar ik ben ver.... als ik....

*Grijsaard.* Hou op, ellendige spotter! Gij schijnt een held; maar als het er toekomt, zijt gij een bloodaard. Als wij onder elkander zijn, voert gij het hoogste woord, en gij braakt vervloeking en uit, waarvan ons de haren te berge rijzen; maar er behoeft maar een der knechts van den Cipier binnen te komen, en gij zijt zoo stil als eene muis. Waarom draaft gij dan niet door? Als vloeken en spotten geoorloofd is, wat weêrhoudt u dan?

*Jonge.* Omdat.... omdat....

*Grijsaard.* Omdat menschenvrees u bezielt; maar

maar de vreeze GODS woont niet in u. Voor een knecht, van wien gij eene duchtige correctie te wachten hebt, zijt gij bang; maar den Heer des hemels en der aarde, die in een oogenblik u verdelgen kan, ontziet gij niet. Gij handelt als een kind; zeg mij, wat wint gij bij al uw vloeken en spotten?

*Jonge.* Ik kan, de duivel moge mij halen, juist niet zeggen, dat ik er profijt bij heb; maar het is zoo eene gewoonte.

*Grijsaard.* Vriendje! dan wordt het hoog tijd, die af te leeren; want het is heel dwaas, iets bij de hand te houden, waarbij men niets hoegenaamd winnen kan, maar altijd zeer veel verliezen moet.

*Jonge.* Wat zoude ik verliezen?

*Grijsaard.* Gij verliest de achting voor u zelve; want gij verlaagt u tot een redeloos mensch, die moedwillig GODS geduchte oordeelen over zich inroept. Gij verliest de achting van andere menschen, die, verstandig en braaf zijnde, den spotter en vloeker moeten verachten.

*Jonge.* Wat raakt het een' ander'?

*Grijsaard.* Zeg eens, vriend! als ik den geheelen dag mijn best deed, om uwe ouders te belasten, zoudt gij dan ook veel met mij ophebben?

*Jonge.* Wel neen! wat raken u mijne ouders? Die moet gij ongemoeid laten. Mij zijn ze heilig en dierbaar.

*Grijsaard.* Nog veel heiliger en dierbaarder is mij mijn Schepper en Vader in de hemelen. Ja! niets in de wereld staat bij mij op zoo hoogen prijs. Ik ben uw medegevangene, en zit hier niet om mijne deugden. Jongelief! mijne haren zijn grijs, en mijn voet neigt ten grave; maar als ik den eerbied voor, en het vertrouwen op GOD in mijn hart moet verdooven, dan verval ik tot wanhoop, dan verlies ik mijnen eenigen troost in leven en in sterven. Gij kunt mij derhalve niet meer beleedigen, dan dat gij daarmede den spot drijft.

*Jonge.* Nu! een vroompje ben ik in geen deele, maar toch ook zoo slecht niet, om opzettelijk een' ander' verdriet aan te doen, zonder dat ik er zelf een' duit bij win. Om uwentwille wil ik mijn best doen het na te laten.

*Grijsaard.* Niet alleen om *mijnent-* maar ook om *uws zelfs* wil; want gij bezondigt u grootelijks. Gij handelt uitdrukkelijk tegen GODS gebod. EN JEZUS CHRISTUS, de Zoon GODS, heeft verklaard (Matth: XII: 36 en 37): *Maar Ik*, die eens komen zal als Regter van levenden en dooden, *Ik zeg u, dat van elk ijdel woord, hetwelk de menschen zullen gesproken hebben, zij van hetzelfde zullen rekenschap geven in den dag des oordeels. Want of uit uwe woorden zult gij geregtvaardigd, of uit uwe woorden zult gij veroordeeld worden.*

*Jonge.* Daar heb ik nog nooit zoo op gedacht.

*Grijsaard.* Nu! beter laat dan nooit! — Neem u ernstig voor, om u te verbeteren, en bid GOD, dat Hij u helpe. Denk veel aan GOD, den Oppermagtigen en Alomtegenwoordigen. Prent u eenige korte spreuken in het geheugen, en herinner u dezelve elken morgen bij het ontwaken. Laat het u niet ontmoedigen, als gij niet opeens dit gebrek te boven komt. Als gij evenwel ernstig wilt, zult gij uwe slechte gewoonte geheel afleeren, en mij eenmaal danken voor den goeden raad, dien ik u gaf.

*Bijbelspreuken.*

GOD laat zich niet bespotten; want zoo wat de mensch zaait, dat zal hij ook maaijen. Gal. VI: 7.

Zweert ganschelijk niet, noch bij den hemel, noch bij de aarde, noch bij eenig ander ding; maar uw ja zij ja, en uw neen zij neen, opdat gij in geen oordeel valt. Jacob. V: 12.

Wie Mij eeren, zal Ik eeren; maar die Mij versmaden, zullen ligt geacht worden. I Sam. II: 30.

Heere! zet eene wacht voor mijnen mond en behoed de deuren mijner lippen. Ps. CXXI: 3.

ACHT

## ACHT EN TWINTIGSTE ZONDAG.

*Zal men vallen en niet weder opstaan?*

(Eene treffende geschiedenis.)

*Maar die den Heer aanhangt, is één geest met Hem. Vliedt de hoerery. Alle zonde, die de mensch doet, is buiten het ligchaam; maar die hoerery bedrýft, die zondigt tegen zijn eigen ligchaam. Of weet gý niet, dat uw ligchaam een tempel is des Heiligen Geestes, die in u is, dien gý van GOD hebt, en dat gý uws zelfs niet zýt? Want gý zýt duur gekocht: zoo verheerlijkt dan GOD in uw ligchaam en in uwen geest, welke GODS zýn. 1 Cor. VI: 17—20.*

„Vloek over uwen verleider, en u vergeve GOD „de zonde!” duwde Jufvrouw Sonderdijk harer dochter toe, toen zij derzelfer zwangerfchap vernam. — Kaatje (zoo was de naam van het meisje), ligtzinnig en wulpsch van aard, was het flagtoffer geworden der verleiding. Een jonge Officier had haar, onder fchoonschijnende beloften, van hare onschuld beroofd, en haar kort daarop verlaten, en — vergeten. — Zoo lang mogelijk verborg zij haren toestand; maar eindelijk moest het harde woord er uit. De moeder was bitter bedrukt; en wat ook vader in het midden bragt, zij was niet tot bedaren te brengen, en rustte niet, voordat het kind ten huize was uitgezet, en naar een vreemd oord vervoerd. Daar vertoefde Kaatje eenige weken, en werd, na het doorstaan van vreesfelijke smarten, eindelijk moeder. Met liefde, dit moet men haar ter eere zeggen, zorgde zij, zoo veel zij vermogt, voor haar kind; maar hare zor-

gen schoten te kort; want het onnoozele schepseltje leefde slechts weinige dagen. Daar stond nu Kaatje in de wijde wereld, naar zij meende, alleen. Had zij wèl willen doen, zij had dan naar het onderlijk huis moeten terugkeeren; maar Kaatje, driftig en wrevelig van aard, was verbitterd op hare moeder, die haar, zoo zij meende, veel te hard had behandeld. Ook ontwaakten weldra hare zinnelijke lusten met nieuwe kracht, — en zij stond op het punt van ten tweëden male te vallen, indien niet GODS zorgende Voorzienigheid haar had bewaakt. Gebragt in gezelschap met liederlijke vrouwen, ontstond er hevige twist, zoodat men eindelijk handgemeen werd, en elkander deerlijk toetakelde. De Policie kwam tuschenbeide, en niet lang daarna zat Kaatje in de gevangenis. — Hier had zij nu tijd tot nadenken, en het geweten, dat zoo lang geslapen had, werd wakker. Zij betreurde met heete tranen haren mistap; maar tevens dankte zij GOD, dat Hij haar voor nog erger bewaard had, daar zij op het punt had gestaan, om geheel tot een liederlijk leven te vervallen. Met diepe aandoening dacht Kaatje aan hare moeder. Zij had immers hare moeder de kroon der eere van het hoofd gerukt, en zoude zij het dan nog kwalijk nemen, dat deze in drift tegen haar was uitgeyaren? Neen! zij zelve was alleen de oorzaak van haar ongeluk, en in plaats van zich met uitvlugten te behelpen, en de schuld op hare moeder en hare verjaging uit het huis te werpen, verootmoedigde zij zich voor GOD, en deed het volgende plegtige

*Gebed.*

*o Groote en goede GOD! eene groote zondares ligt geknield voor U, en smeekt U ootmoedig om vergeving. GOD en Vader! Gij zijt de Alwetende, Gij kent ook mijnen diepen val. Mijner moeder, die mij onder het hart heeft gedragen, heb ik het grootste verdriet aangedaan, en het kind, in ontucht geboren, dat ik eenmaal onder het hart droeg, is met schande en ellende ter wereld gekomen; maar Gij, o Vader! hebt U over het-*  
*zet*

zelve ontfermd, en het weggenomen van deze aarde. Ik, zondares, sta nu alleen en beweën, met heete tranen, het verlies mijner onschuld. Mijne moeder getuigt tegen mij op aarde — mijn kind getuigt tegen mij in den hemel — groote GOD! barmhartig Vader! verstoot eene berouwhebbende zondares niet; bewaar haar tegen vertwijfeling; behoed haar voor nieuwe struikelingen; sta haar bij met uwe kracht, opdat zij voortaan een verbeterd leven leide, en daardoor eenmaal hare groote schuld uitwisfche! —

Na dit gebed gevoelde Kaatje zich ongemeen gesterkt, en eenigen tijd daarna besloot zij aan hare ouders te schrijven.

*Brief van Kaatje aan hare ouders.*

Uw ongelukkig kind is zoo vrijpostig, om u eens te schrijven. — Sedert drie maanden ben ik in de gevangenis te W...., en dat is de helft van mijn' straf tijd. Gij zult schrikken, als gij verneemt, dat ik gevangen ben, en denken: „Alweër eene „nieuwe schande!” maar, lieve ouders! uw kind heeft zich niet aan dieverij schuldig gemaakt: hevige drift en eene vechtpartij hebben mij hier gebragt. De gevangenschap is voor mij geene straf, maar een zegen; want ik ben tot nadenken en inkeer gekomen. Ik heb GOD vurig om vergeving gebeden, en, in zijne tegenwoordigheid, beterschap beloofd. GOD heeft mij verhoord; want ik ben nu veel kalmer dan te voren. Ik hoop, dat ook gij mij niet verstooten zult. Als ik ontslagen word, zal ik bij u terugkeeren en goed oppassen. Ik heb u veel verdriet veroorzaakt, maar ik hoop, dat gij nog eenige vreugde aan mij beleven zult. Ik verzoek vriendelijk eenig antwoord terug, te adresseren aan den Cipier in het Gevangenhuis te W.... en verder aan mij,

Uwe liefhebbende dochter  
Kaatje.

P. S. Mijn kindje is weinige dagen na de geboorte overleden.

K 5

Ant-

*Antwoord van den vader.*

*Lieve kind! — Ik schrikte eerst bij het ontvangen van uw briefje; want ik verwachtte kwade tijding. Maar toen ik het gelezen had, heb ik GOD op mijne knien gedankt. Neen! ik zal u niet verstooten. Uwe moeder zoude u ook niet verstooten hebben, als zij dit oogenblik had mogen beleven. Maar . . . . reeds rust zij in het graf. . . . Op haar ziekbed heeft zij menigmaal naar u gevraagd, en voor u tot GOD gebeden. Stervende heeft zij u gezegend, en haren groet aan u verzocht, indien ik u ooit ontmoeten mogt. — Kom, mijn kind! kom spoedig aan het hart van uwten vader. Bid GOD zonder ophouden, dat Hij u in uwe goede voornemens bevestige en versterke. Laat u weinig met medegevangenen in, die u zoo ligt op het dwaalspoor zouden kunnen terugbrengen. Kies GOD tot uwten vriend. Hoop op Hem. Wens tel uwten weg op den Heere, en vertrouw op Hem, dan zal Hij u veilig geleiden tot*

Uwten toegeneenen vader

S. Sonderdijk.

---

Kaatje was met dezen brief ongemeen in haren schik. Zij bleef zich vervolgens in de gevangenis zeer goed gedragen, werd, op den bepaalden tijd, ontslagen, keerde in de vaderlijke woning terug, alwaar zij met blijdschap ontvangen werd. Toen haar vader, na een proefjaar, bespeurde, dat hare verbetering ernst was, en zij zich zeer arbeidzaam, bescheiden en zedig gedroeg, droeg hij haar het bestuur der huishouding op, en zoo vervulde dan het meisje de plaats harer overledene moeder. Zij deed dit, tot volkomen genoegen des vaders, eene reeks



reeks van jaren; want de vader bereikte eenen hoogen ouderdom. Kaatje leefde geheel voor den grijsaard, en waar zij kon, voorkwam zij deszelfs wenschen. Nog altijd beweende zij het verlies harer onschuld; maar langzamerhand kwam toch het gefchokt gemoed tot rust, en blijmoedig kon zij dikwijls haar hart tot GOD en den hemel verheffen. — In de laatste levensdagen paste zij den ouden man, met voorbeeldige liefde, op, en dag noch nacht week zij van zijne zijde. — Eindelijk brak het smartelijk uur der scheiding aan. De oude man nam, kort vóór zijnen dood, de hand zijner dochter en hief zijn oog hemelwaarts: *Ik dank U, zeide hij, Heer des hemels en der aarde! dat Gij dit verdoelde schaap op den regten weg hebt teruggedragt. Heeft zij harer moeder bitterheid aangedaan en de dagen verkort, haren vader is zij tot vreugde geweest, en mijn leven is door hare liefde en zorg verlengd. Barmhartige GOD! uw zegen blijve op haar rusten, Uwe almachtige hand geleide haar door dit dal der vreemdelingschap. Mocht ik haar, met hare zalige moeder, eenmaal wedervinden voor uwen troon. Amen.*

---

*Zal men vallen en niet weder opstaan?*

*Gezang voor jeugdige gevangenen.*

*Moog' de losse jeugd het wagen,  
 Ondeugd! op uw gladde baan,  
 Die slechts bloemen schijnt te dragen,  
 Éene schreds voort te gaan,  
 Weldra oogst zij niets dan kommer,  
 Niets dan 't geen haar smart verwekt;  
 Daar het lagchend rozenlommer  
 Een' onpeilbren afgrond dekt.*

*'t Past*

't Past dus elk voor zich te waken ,  
 Toe te zien , bij elken tred ,  
 Dien hij , onder zinvermaken ,  
 Op het pad des levens zet.  
 Denk , als gij de vreugd hoort schallen ,  
 Als ze u biedt haar' beker aan ,  
 't Kost zoo weinig om te vallen ,  
 En zoo veel om op te staan.

---

Rein , gelijk de zonnestralen ,  
 Moet uw wandel zijn , o jeugd !  
 Maar zoo ge immer af mogt dwalen  
 Van het pad der eere en deugd ,  
 Haast u dan terug te keeren ;  
 Min weér 't goede ; schuw het kwaad.  
 Voor wie zich opregt bekeeren ,  
 Komt nooit naberouw te laat.

---

## Op Hemelsvaartsdag.

(Te lezen Joh. XIV, XV, XVI en XVII,  
Matth. XXV: 31—46 en Hand. I: 3—12.)

*Wie zich mijns en mijner woorden zal  
geschaamd hebben in dit overspelig en  
zondig geslachte, diens zal zich de  
Zoon des menschen ook schamen, wan-  
neer Hij zal komen in de heerlijkheid  
zijns Vaders, met de heilige engelen.*  
Marc. VIII: 38.

Veertig dagen na zijne Opstanding vertoefde de Zaligmaker nog op aarde. — Eindelijk brak het aandoenlijk uur der scheiding aan. JEZUS leidde zijne leerlingen naar buiten op den *Olijfberg*. Na veel met hen gesproken te hebben, nam Hij zegnend van hen afscheid. — Wat moeten de geliefde leerlingen daarbij niet gevoeld hebben! Zij hadden hunnen lieven Meester gezien in de diepste vernedering, en nu zouden zij getuigen zijn zijner verheerlijking en opneming in den hemel. Plechtig en statig voer JEZUS omhoog. Zoo lang mogelijk volgden Hem der leerlingen starende blikken, — maar eindelijk nam eene wolk Hem weg van voor hunne oogen, en in weemoedige en sprakelooze aanbidding en bewondering bleven zij alleen. — Maar JEZUS, schoon opgevaren ten hemel, vergat de zijnen niet, en kende de behoeften zijner lievelingen op aarde. Twee engelen daalden uit de hoogte, en gaven den leerlingen de bemoedigende verzekering: *Deze JEZUS, die van u is opgenomen in den hemel, zal eens wederkomen gelijk gij Hem ten hemel hebt zien henenvaren.* Vol vrolijke hope, dat zij hunnen lieven Meester toch eenmaal zouden wederzien, begaven de leerlingen zich naar *Jeruzalem*, en wachtten aldaar de vervul-

vulling der belofte, door J E Z U S hun gedaan, in de toezending van de gaven des Heiligen Geestes.

J E Z U S is opgevaren ten hemel! — treffende, verhevene gebeurtenis, mijn lezer! Indien gij eenig belang stelt in J E Z U S, moet zij u tot deelnemende vreugde stemmen. Zoo was dan het werk volbragt, de strijd gestreden, het lijden geleden, en eere en heerlijkheid, zoo als nimmer eenigen sterfeling ten deel viel, werd het deel van Hem, die ook een lijden verduurde, zoo als nimmer eenig sterfeling op aarde. *Hij is gezeten aan de rechterhand der Majesteit in de hoogste hemelen. (\*)*

J E Z U S is opgevaren ten hemel! En waarzoe? De Bijbel geeft het antwoord op die vraag. G O D heeft Hem gesteld tot een hoofd over alle dingen, *Hem uitermate verhoogd, en met heerlijkheid en eere gekroond, opdat in den naam van J E Z U S zich zoude buigen alle knie dergenen, die in den hemel, op de aarde en onder de aarde zijn. (†)* *Hem is gegeven alle magt op aarde en in den hemel. (§)* Daar heerscht Hij als Koning zijner Kerk, en zorgt Hij voor zijne verlostten; want *Hij is onze Voorspraak bij den Vader. (\*)* Maar niet alleen onze Voorspraak, ook onze Plaatsbereider; want J E Z U S heeft gezegd: *In het huis mijns Vaders zijn vele woningen; Ik ga henen, om u plaats te bereiden; en zoo wanneer Ik henen zal gegaan zijn, en u plaats zal bereid hebben, zoo kom Ik weder en zal u tot Mij nemen, opdat gij ook zijn moogt, daar Ik ben. (†)* Deze woorden des Zaligmakers, tot zijne leerlingen gerigt, gelden ook ons, indien ook wij zijne leerlingen en vrienden willen zijn. *En wij zijn zijne vrienden, indien wij doen, wat Hij ons gebiedt. (\*†)* *Die in den Zoon geloofst, wordt niet veroordeeld. (††)* Maar wee hem, die den Zaligmaker verwerpt! *Die Hem haat, haat ook den Vader. (\*\*)* *Niemand komt tot den Vader, dan door Hem. (††)* *Hij is de eenige Wetgever en Regter, die behouden en verderven kan. (\*\*\*)*

J E-

(\*) Hebr. I: 3. (†) Phil. II: 9—11, Hebr. II: 9. (§) Matth. XXVIII: 18. (\*) I Joh. II: 1. (†) Joh. XIV: 2 en 3. (\*\*\*) Joh. XV: 14. (††) Joh. III: 18. (\*\*\*) Joh. XV: 23. (††) Joh. XIV: 6. (\*\*\*) Jacob. IV: 12.

JEZUS is opgevaren ten hemel, om plaats te bereiden. Zoude Hij dat ook voor u doen, mijn lezer? — Gij weet het, *geen gierigaard, geen dronkaard, geen onkuische, afgodendienaar, echtbreker, hoerceder, dief, lasteraar of roover zal het Rijk GODS beërven.* (\*) Indien gij dan blijft in uwe zonden, en u niet tot GOD bekeert, zult gij buiten den hemel worden gesloten. Verschrikkelijke gedachte! Hier reeds diep ongelukkig te zijn, en een goed, soms het beste deel zijns levens in eenen naren kerker door te brengen, en als eindelijk de dood u komt verlossen van alle tijdelijke ellende, dan voor eeuwig rampzalig te worden!..... Ongelukkige mensch! zijt gij dan een vijand van u zelve? — Ik bid u, hink niet langer op twee gedachten; want gij kunt geene twee tegenstrijdige Heeren dienen.

*Gij moet de zonde of deugd verkiezen,  
Den hemel winnen of verliezen:  
Doe dan uw keus met overleg;  
Want nimmer vindt ge een' middelweg. (†)*

JEZUS CHRISTUS, die opgevaren is ten hemel, zal eens wederkomen *in zijne heerlijkheid en in de heerlijkheid zijns Vaders, en alle heilige engelen met Hem.* (§) *Met een geroep, met de stem des Archangels en met de bazuin GODS, zal Hij nederdalen van den hemel.* (\*) GOD zal de verborgene dingen der menschen voordeelen door JEZUS CHRISTUS. (†) *De dooden, klein en groot, zullen staan voor GOD, en de boeken zullen worden geopend, en de dooden worden geoordeeld, uit hetgene in de boeken geschreven was, naar hunne werken.* (\*\*) Dan zullen aller oogen JEZUS zien, en niet alleen Hem, maar ook allen, die hier op aar-

(\*) 1 Cor. VI: 9 en 10.

(†) C. Bruin.

(§) Math. XXVI: 27. (\*) 1. Thesf. IV: 16. (†) Rom. II: 16.

(\*\*) Openb. XX: 12.

aarde door hen zijn misleid, bedrogen, ongelukkig geworden. De onnoozelen, die men verschalkt heeft, treden als getuigen op, en het bloed, dat onschuldig vergoten is, zal om wrake roepen. Kinderen! gij zult uwe ouders zien, wier haren, door uwe goddeloosheid, vóór den tijd zijn grijs geworden. Ouders! gij zult met uwe kinderen, wier opvoeding gij verwaarloosdet, staan voor den troon van Hem, bij wien geene aanhening des perfoons is, en die een' iegelijk vergeldt naar zijne werken. Hoe gaarne zoude men willen herdoen, wat niet meer te herdoen is! Hoe akelig zal het lot der boozen zijn! Terwijl zij den hemel verliezen, wachten hen helfche smarten!

Ongelukkige, die leeft, alsof er geen hemel ware! keer terug, verlaat de slechtigheden, en *zoek de dingen, die boven zijn, waar CHRISTUS is, zittende ter rechterhand GODS.* (\*) Nog is het tijd, want nog leeft gij. Ook JESUS leeft, leeft voor u in den hemel, en wil ook dáár uw Verlosfer en Zaligmaker wezen. Wanhoop niet. Hij is nog dezelfde mededoogende vriend der menschen, die Hij op aarde was. Leef van nu aan zóó, dat gij eens een burger van den hemel worden kunt. Laat u raden, want wien niet te raden is, is ook niet te helpen. Ban de hël uit uw hart — de hël is de zonde. Breng er den hemel in — de hemel is de deugd. Indien gij de helft van den ijver, dien gij tot hier toe hebt aangewend in den dienst der zonde, eens wildet besteden in den dienst van GOD, zoudt gij eene vreugde smaken, die u tot hier toe vreemd was; want de vriend van GOD en de deugd smaakt, in zekeren trap en mate, reeds den hemel op aarde. Strijd dan om in te gaan: GOD en CHRISTUS willen alles *voor* den mensch, maar zij willen het *met* en *door* den mensch. Hij, die uw Regter is, is uw vriend. Hij is mensch geweest, en kent de zwakheid der menschelijke natuur uit eigene ondervinding. (†) Zijn oordeel is regtvaardig, maar tevens vol genade en ontferming, *wat maaksel wij zijn, gedachtig, dat wij stof zijn.* (§) Verheug u dan op

(\*) Col. III: 1. (†) Hebr. IV: 15. (§) Ps. CIII: 14.

op dezen feestdag, en roem de oneindige liefde uws Verlosfers. Heft in den kerker te zamen eenen blijden feestzang aan; want CHRISTUS is ook der gevangenen Heer en Zaligmaker. Zoo groot is zijne liefde jegens gevangenen, dat Hij, hetgene menschen te hunnen nutte doen, zal rekenen als aan Hem zelven geschied!

De liefde van JESUS voor boetvaardige zondaren.

*Feestzang op Hemelvaartsdag.*

*In kerkers vindt men schaars een' vrind!  
 Waar is hij, die een' snoodaard mint,  
 Al treurt hij om zijn zonden? —  
 't Is JESUS. — Wie tot Hem zich wendt,  
 Vindt zekren troost in zijne ellend',  
 En heeft een' vriend gevonden.  
 Zijn oor  
 Staat voor  
 's Zondaars klagen,  
 Nacht en dagen,  
 Liefdrijk open.  
 Elk mag op zijn voorspraak hopen.*

*Der menschen vriendschap gaat voorbij,  
 Maar JESUS liefde niet: — ze is vrij,  
 En uit GOD zelv' geboren.  
 Schoon ook heel de aarde mij veracht,  
 En 'k wegwijn in deez' kerkernacht,  
 Hij wil mij liefdrijk hooren.  
 Vleesch, bloed,  
 Eer, goed,  
 Vriend en leven,  
 Kan begeven,  
 Of niet baten:  
 JESUS zal mij nooit verlaten.*

L

'k Heb

'k Heb vriends genoeg aan Hem alleen ;  
 'k Vind troost in Hem , bij droef geweën ,  
 En rust bij zielesmarte ;  
 Al wandelt Hij niet meer op aard' ,  
 Zijn oog , dat uit den hemel staart ,  
 Leest in 't berouwvol harte.

Zag ik

Met schrik

Om mij henen ,

Moest ik weenen

Om mijn zonden ,

'k Heb bij Hem genaé gevonden.

En schoon mijn Heiland de dard verliet ,  
 En opvoer naar dat Rijksgebied ,  
 Waar Englen Hem vereeren ,  
 Nog klinkt tot mij de liefdestem :  
 „ Hij leeft voor u. — Leef gij voor Hem !  
 „ Hij zal eens wederkeeren. ”

Wat nood !

De dood

Ligt verlagen !

Banden , plagen

Zullen enden

Voor die zich tot J E Z U S wenden.



## NEGEN EN TWINTIGSTE ZONDAG.

*De Tollenaar en Pharizeër.*

Luc. XVIII: 10—14.

Die Godsvrucht is verdacht, die 't oog van andren mint;  
Vroom is hij, die vroom blijft, schoon hij zich eenzaam vindt.  
Boddaert.

*Want niet, die zich zelven prijst,  
maar sien de Heer prijst, is beproefd.*  
2 Cor. 11: 18.

Dat een mensch zijne gebreken poogt af te leeren en zich op verbetering van hart en wandel ernstig toelegt, dat is prijsfelijk; maar schandelijk en strafwaardig is het, om den schijnheilige te spelen; de ergste booswicht is niet zoo moeilijk te verbeteren, als de goed schijnende huichelaar.

Twée menschen gingen naar den Tempel om te bidden. De eene was een *Pharizeër*, de andere een *Tollenaar*. De eerste behoorde tot die soort van menschen, welke door velen voor de heiligste, de laatste tot die, welke voor de ondeugendste gehouden werden. Beide stonden gereed, om hun hart biddende tot GOD te verheffen. De Pharizeër, uitgedost in een deftig gewaad; waardoor hij het oog van anderen al aanstonds tot zich trok, begaf zich naar zulk eenen hoek van den Tempel, van waar hij gemakkelijk konde worden opgemerkt. Vol opgeblazenheid en hoogen dunk van zich zelve, nam hij wel uiterlijk den schijn van nederigheid aan, door GOD zijnen dank te brengen, dat hij beter was dan andere menschen; maar het was ook niets meer dan schijn, en zijn gebed droeg alle bewijzen van ijdele zelfverheffing. „Ik ben,” zoo sprak hij, „GODE zij dank! niet gelijk de andere menschen, roovers, eerloozen, overspellers, noch

„ook gelijk deze Tollenaar.” En hoe en wat bad nu de Tollenaar? — Verwijderd van het oog der menschen, stond hij in een’ afgelegen’ hoek, en zag hoog bij den Pharizeër op, dien hij van verre gadesloeg. Schaamrood en verlegen vestigde hij zijne oogden naar den grond, en de handen op zijne borst slaande, zeide hij in stilte bij zich zelve: „o GOD! „wees mij zondaar genadig!”

En wien zoudt gij nu voor den deugdzaamsten houden, mijn lezer? JEZUS zelf zegt het ons: *De Tollenaar ging geregtvaardigd naar zijn huis.* De Tollenaar was aangenaam in het oog van GOD en ontving schuldvergeving, maar op den Pharizeër zag GOD met misnoegen ieder, want GOD, de Heilige, heeft een’ afkeer van schijnheiligheid. Hij is niet gediend met offeranden, *maar met een gebroken en verslagen hart.* (\*) En wat was de Pharizeër anders, dan een huichelachtig hoovaardig man, wiens hart afkeerig was van GOD en zijn gebod, maar die naauwgezet was in het waarnemen van uiterlijke Godsdienstplegtigheden, en zich daarop veel liet voorstaan? De ware Godsdienst bestaat niet in *Heere! Heere! te zeggen, maar in den wil te doen des Hemelschen Vaders*, (†) in GOD lief te hebben bovenal, en den naaste als zich zelve. Maar noch aan het een, noch aan het ander voldeed de Pharizeër. — De Tollenaar was in tegendeel met den diepsten eerbied voor GOD, met liefde jegens den naaste, dien hij uitnemender achtte dan zich zelve, en met het diepste bevel van eigene onwaardigheid vervuld; hij roemde niet op zijne goede daden; want duizend en duizend tekortkomingen wogen hem als lood op het hart, en zijne hoop was alleen gevestigd op GODS genadige ontferming.

---

Lezer, wie gij ook zijt! Mogt gij toch niet gelijken aan dezen Pharizeër! Zoo dikwijls hoort men ook uit uwen mond: „Ik ben, Goddank! zoo „slecht niet als die en die. Ik houd en gedraag „mij wel. Ik doe mijn’ pligt. Niemand kan wat „op

(\*) Ps. LI: 19. (†) Matth. VII: 21.

„op mij te zeggen hebben. Ik wilde niet gaarne in de schoenen van dezen of genen steken, enz.” Maar weet gij dan niet, dat eigen lof niets beteekent? Meent gij, dat gij reeds braaf en Godvruchtig zijt, als gij u uiterlijk goed gedraagt? Komt het dan niet vooral aan op de beginselen, op de neigingen van uw hart? Al naamt gij, uit flimheid of belang, uwe pligten waar met de grootste getrouwheid, zoodat niemand daarop aanmerking kon maken, zoudt gij evenwel niet een slecht mensch kunnen wezen? Het spreekt van zelf, dat het altijd beter is, ook in uwe gevangenschap, uwen pligt te betrachten dan te verwaarloozen; maar als gij waarlijk achtungwaardig wilt zijn in het oog van brave menschen; als gij GODS goedkeuring wilt wegdragen, dan moet ook uw hart met uw uiterlijk gedrag overeenstemmen; dan moet gij niet alleen wel handelen, maar ook wel denken, het wel meenen; en doet gij dat, dan zult gij, in plaats van u beter te achten dan een' ander, uwe tallooze zonden inzien en u diep verootmoedigen. Wat oordeelt gij ook over uwen naaste? Kunt gij dan lezen in zijn binnenste, en weet gij, wat daar omgaat? *Oordeelt niet, opdat gij niet geoordeeld wordt.* (\*) Laat het oordeel aan GOD, wien zulks alleen toekomt. Wacht u bovenal voor schijnheiligheid. Er is geen afgrijselijker mensch, dan die in woorden en daden een Engel schijnt, en toch in zijn hart een duivel is. Door uwe schijnheiligheid hebt gij reeds menig een' bedrogen, en gij loert mischien op gelegenheid, om, na uw ontslag uit den kerker, wederom anderen te misleiden. Gij veracht de deugd in uw hart; maar tegen wil en dank moet gij haar eere bewijzen, want gij hebt haar noodig, om in uwe booze oogmerken te slagen. Gij tooit u met haar kleed, opdat men uwe ware gedaante niet ontdekke. Gij neemt het voorkomen der vriendschap aan, al woont ook vijandschap in uw hart. Gij toont u liefderijk en toegevend, al brandt gij ook van haat en wraakzucht. Gij neemt den schijn aan van blanke opregtheid, en van binnen woont valsheid en bedrog.

(\*) Matth. VII: 1.

drog. Gij geeft u voor als helper en beschermmer, en gij wordt een onderdrukker, een dief. Gij zweert, de onschuld tot het uiterste te zullen verdedigen, en als zij in uw net gevangen is, bespat gij uwe kleederen met het bloed der door u vermoorde onschuld. — Rampzalige! — gij weet, dat de zonde verachtelijk is; maar waarom haat gij haar dan zelf niet? Gij weet, dat de deugd beminnelijk is; en dat gij haar niet misfen kunt; maar waarom maakt gij haar dan niet tot uw' eigendom? Och! kendet gij de deugd in hare volle waardij; wist gij, hoe zij haren bezitter voor tijd en eeuwigheid gelukkig maakt, gij zoudt op haar verlieven; want nog nooit heeft het iemand berouwd, het deugdenpad te zijn ingeslagen. Maar uwe schijnheilige deugd zal zich eenmaal vreesfelijc op u wreken; want waarachtig is de uitspraak van eenen beroemden Kerkvader: *Indien men twee Goddeloosheden met elkander vergelijkt, dan is het niet zoo erg openlijk te zondigen, dan heilig te schijnen, en heimelijk te zondigen.* (\*) (St. Hieron.) Al gelukken de bedriegerijen, die gij voornemens zijt te volvoeren, zoodra gij op vrije voeten zijt; al wordt gij, gedurende uw geheel leven, in uwe ware gedaante niet kenbaar, ÉÉN is er, die u kent, en eens zal de bedriegelijke mom van voor uw aangezigt wegval- len; gij zult in uwe volle afschuwelijkheid staan voor GODS ontzaggelijken Regterstoel, en schrik- kelijk zullen u de woorden in de ooren klinken: *Ga weg van Mij in dat eeuwige vuur, hetwelk den quivcl en zijnen engelen bereid is!*

(\*) De Spreuken en uitspraken van Kerkvaders, hier en ver- volgens voorkomende, zijn getrokken uit het Werk: *Bewijzen uit de Heilige Schrift, en Spreuken der Heilige Kerkvaders over de voornaamste geloofs- en zedelijke waarheden, bene- vens voorbeelden tot derzelver toepassing, voornamelijk ge- schikt voor den Predik-, Leer- en Bechtstoel en aan het ziek- hed, door A. J. F. Kallasch, Lid van de Ridderorde der Kruisheeren met de Roode Steen.*

## Op mijnen Verjaardag.

(Eene Overdenking.)

*De vrees des Heeren vermeerdert de dagen,  
maar de jaren der Goddeloozen worden  
verkort. Spreuk. X: 27.*

---

Mijne ziel is bitterlijk bedroefd op dezen mijnen geboortedag. Hoe vaak heb ik dezen dag gevierd met ouders, echtgenoot, kinderen, vrienden en magen! — Zij kwamen dan naar mij toe, om mij hartelijk geluk te wenschen. Te zamen dankten wij GOD voor het genotene goede, en bevalen ons verder aan zijne heilige bescherming. — Groote GOD! wie had, toen wij zoo gerust en vrolijk bij elkander zaten, immer kunnen denken, dat ik nog eenmaal mijnen verjaardag in eene gevangenis zoude vieren!..... Afscheiden van al wat mij lief en dierbaar is, herdenk ik met diepen rouw het verledene, en met bange vrees zie ik de toekomst te gemoet; want wat moet er van mij, van echtgenoot en kinderen worden? En aan wien ligt de schuld van dit alles? Kan ik de schuld op GOD of op eenig mensch werpen? Neen! de oorzaak van mijn ongeluk moet ik bij mij zelve zoeken. Mijn geweten klaagt mij aan, en mijn geboortedag is voor mij een dag van rouw. — Maar toch niet alleen van rouw, maar ook van *blijden dank*. Ik leef nog; ik geniet eenen redelijken welstand; ik heb voedsel en dekfel; maar boven alles, ik leef onder de verkondiging van het Evangelie der zaligheid. Ook in deze gevangenis worden mij woorden van leering en bemoediging toegesproken. De dag van heden spreekt tot mijn geweten, en herinnert mij, met nadruk, de vlugheid des tijds en de broosheid des menschelijken levens. Het is aan GOD bekend, of ik wel immer weder mijnen ge-

boortedag zal beleven. Ach! indien deze eens de laatste ware! Indien ik, te midden mijner ongerechtigheden, de eeuwigheid moest intreden, hoe ongelukkig zoude ik dan zijn!..... Goede GOD! het zij uw welbehagen mij te sparen, opdat ik van nu voortaan moge jagen naar die heiligmaking, zonder welke niemand U aanschouwen zal. *Dat zij zoo!*

---

*Gebed*

*van eene moeder in de gevangenis voor hare,  
van haar gescheidene, kinderen.*

GOD veracht het gebed der weezen  
niet, noch de weduwe als zij klaagt.

*In diepe treurigheid zit ik ter neder, en ik zoek bij U, Almagtig GOD en Vader! raad en troost. — Mijne lieve kinderen, die ik eenmaal onder het hart gedragen heb, zijn verre van mij verwijderd, en zwerven hulpeloos rond in kommer en ellende. Door mijne schuld zijn zij ongelukkig geworden, Barmhartig Vader in CHRISTUS! vergeef mij, onwaardige, mijne schulden. Bezoek de misdaden der ouders niet aan de arme kinderen. Wil Gij genadiglijk voor hen zorgen. Neem Gij hen onder uwe heilige hoede. Geef hun dagelijks brood. Leid hen niet in verzoeking; verlos hen van het booze. — Hemelsche Vader! mogt ik mijne kinderen weldra wederzien, en eenmaal goedmaken, wat ik bedorven heb. Vervul Gij, door uwen goeden Geest, mijn hart met blijde hope en met een vast vertrouwen op U, die meer liefhebt dan alle vaders en moeders, want Gij zijt de Liefde zelve. Amen.*

*Ge-*

## Gebed

van een' man en vader in de gevangenis voor  
zijne vrouw en kinderen, die in verlegene  
omstandigheden te huis zitten

De Heer is onze GOD en de GOD  
onzer kinderen.

Tot U verheft zich mijne bedrukte ziel, barmhartig GOD en Vader! Mijne arme vrouw en kinderen zijn van mij gescheiden, en ik heb niet alleen mij zelyen, maar ook hen ongelukkig gemaakt. Mijn geweten klaagt mij aan, en ik smeek, met diepen ootmoed, vergeef mij, o GOD! mijne schulden! Och! zie in ontferming neder op mijne ongelukkige vrouw en kinderen! Kan ik niets voor hen doen, och! wil Gij voor hen zorgen, Hemelsche Vader! Bewaar hen voor gebrek, voor ziekte, voor alle leed en smart; bewaar hen boven alles voor het grootste van alle kwaad, voor de zonde. Dat mijne kinderen vroeg leeren, U, o GOD! te yreezen en het pad der deugd te bewandelen! Mogten zij U en den Heer JEZUS leeren liefhebben boven alles, en hunnen naaste als zich zelve! Och! dat het voorbeeld van hunnen ongelukkigen vader hun ten afschrik en spiegel zij! Kan het zijn, breng mij, barmhartig GOD! nog eenmaal, als een verbeterd zondaar, terug bij mijne lieve vrouw en kinderen. Bewaar mij voor moedeloosheid en vertwijfeling. Mogt ik de kracht van uwe vergevende liefde in CHRISTUS aan mijn hart ontwaren, en op U hopen in tijd en eeuwigheid. Amen.

*Morgenzang in den kerker.*

*Komt tot Mij, gij allen, die vermoeid  
en belast zijt, en Ik zal u ruste geven.*

*Ik zie den morgen dagen,  
Maar niet gelijk weleer;  
De straf, die ik moet dragen,  
Keert iedren morgen weér.  
Hoe juichte ik niet voordezen,  
Als mij de zon bescheen,  
Nu vindt haar lieflijk wezen  
Me in tranen en geweën.*

*Ach! in den bangen kerker,  
Waar ik mijn schuld in boet,  
Trest iedren dag mij sterker  
't Gemis van haren gloed.  
Zij, boó van heil en blijheid,  
Verheugt mijn broedren wel;  
Maar, bij 't gemis der vrijheid,  
Verzwaart zij mijn gekwel.*

*Doch past het mij te klagen,  
Daar ik het kwaad niet meed,  
En billijk straf moet dragen  
Voor 't geen ik eens misdeed?  
Neen! diep in 't stof gebogen,  
Voegt mij het morren niet.  
'k Erken, o Alvermogen!  
Mij is slechts regt geschied.*

Leer



*Leer mij dit steeds beseffen ;  
 Dan zal de morgenstond  
 Mijn hart tot U verheffen ,  
 Wiens weldaân hij verkondt.  
 Dan is mij hier het leven ,  
 Al valt het bang en zuur ,  
 Een gunst , door U gegeven ,  
 o Schepper der Natuur !*

---

*Ik wil berouwwol dragen ,  
 Wat mij uw hand beschikt ;  
 Eens zal de morgen dagen ,  
 Dat mij de zon verkwikt.  
 Mag zij mij dan bestralen ,  
 Zoo schuldloos als weleer ,  
 Wat vreugde zal dan halen ,  
 Bij mijne vreugd , o Heer !*

---

### *Avondzang.*

*Werpt al uwe bekommernissen op den  
 Heere ; want Hij zorgt voor u.*

*De zon verliest haar luister ,  
 Reeds daalt het aklig duister ,  
 De laatste scheemring vliedt ; --  
 Door 't kleed des nachts omtogen ,  
 Sluit elk gerust nu de oogen.  
 Alleen de boozen rusten niet.*

---

*Wie ,*

*Wie, in zijn levensdagen,  
 't Berouw nooit voelde knagen,  
 Als in het kwaad verhard,  
 Wordt het verstokt geweten  
 Door angst vaneengereten,  
 En schrikt nu voor zijn eigen hart.*

---

*De slaap ontvlieft zijn sponde,  
 Zoo pijnigt hem de zonde;  
 Ach! werwaarts vlugt hij heen?  
 Hier heeft hij maag noch vrinden;  
 Waar zal hij hulpe vinden?  
 Bij U, vergevend god! alleen.*

---

*Hoe diep wij zijn gevallen,  
 Gij zondt uw' Zoon voor allen,  
 Die, door berouw vervuld,  
 Op zijne voorspraak bouwen;  
 Dies wij op Hem vertrouwen,  
 Wiens zoendood ons met hoop vervult.*

---

*Gij zult ons niet begeven,  
 Schoon we in den kerker leven,  
 Gij houdt voor ons de wacht.  
 Wie dan ook siddren mogen,  
 Wij sluiten hoopvol de oogen,  
 Tot ons de morgen tegenlacht.*

---

DER-

DER TIGSTE ZONDAG.

*Pinksterzondag.*

*De vestiging van het Christendom.*

(Te lezen Hand. II.)

CHRISTUS woord is Ja en Amen,  
 Zijn beloften feilen niet.  
 Nimmer zal Hij ons beschamen;  
 Zalig elk, die op Hem ziet!

Had de Zaligmaker vóór zijne Hemelvaart aan zijne jongeren den Heiligen Geest, dat is, buitengewone gaven beloofd, die belofte werd, op het Pinksterfeest, heerlijk vervuld.

Tien dagen na JESUS Hemelvaart viel het oude Israëlitische Pinksterfeest in. De dag, op welken hetzelfde een' aanvang nam, was de vijftigste na den Paaschdag. Dan werd het Oogstfeest gevierd, en werden de eerstelingen aan GOD gewijd. Het was een der drie hooge feesten, op welke de Joden uit alle oorden des Lands, zich naar *Jeruzalem* begaven, ter uitoefening van hunnen plegtstatigen Godsdienst. Nu dankte men GOD voor het gewas des velds; doch dewijl ook omtrent zeven weken verloop waren van *Israëls* uittogt uit *Egypte* tot op de Wetgeving op *Sinai*, werd aan deze Godsdienstige weldaad tevens gedacht.

Het was dit feest, hetwelk de Voorzienigheid had uitgekozen, om de beloften van den Zoon GODS te vervullen, en den ouden Israëlitischen Godsdienst te doen vervangen door eenen nieuwen, die algemeen zoude zijn voor alle volkeren der aarde.

Dit doel der Godheid moest inzonderheid blijkbaar worden gemaakt voor de Joden, die uit alle gedeelten van *Palestina*, en ook uit vreemde Landen, naar

naar *Jeruzalem*, op het feest, gekomen waren. De Apostelen waren, met de groote menigte, in den Tempel vergaderd. Op het onverwachtst zag en hoorde men ongemeene teekenen. Het geluid van eenen hevigen, maar geene schade doenden wind werd gehoord; gesplitste vuurvlammen, maar die niet brandden, zag men boven de hoofden der Apostelen. Dit alles moest de opmerkzaamheid der zamengevloede menigte reeds tot zich trekken, maar het bleef daarbij niet. Men hoorde de Apostelen spreken in vreemde, nooit door hen geleerde, talen. Hierin bestond echter niet zoo zeer de mededeeling van den Heiligen Geest, maar was er veeleer een blijk van. Het was evenwel zeer gepast, omdat hier menschen uit alle oorden der wereld te zamen waren. Ieder hoorde de Apostelen in zijne eigene taal spreken, en kon dus beoordeelen en gevoelen, dat hier iets buitengewoons plaats had. De Apostelen, vervuld met heiligen ijver, verkondigden, met de grootste vrijmoedigheid, *JESUS* als den Mesias; door de Profeten aangekondigd, door de Vaders verwacht, doch door de Joden van die dagen veracht en gedood. In Petrus zag men vooral de kracht des Heiligen Geestes heerlijk uitblinken. Dezelfde man, die, voor weinige weken, aan eene dienstmaagd niet durfde zeggen, dat hij een leerling van *JESUS* was, trad in deze aanzienlijke Vergadering als Redenaar op, en trachtte de menigte te bewegen tot het eerbiedig geloof in den gekruisten *CHRISTUS*. Zijne redenen, gevoegd bij zoo vele teekenen en wonderen, moesten op de menigte eenen diepen indruk te weeg brengen. — Daar waren er, die met dit alles den spot dreven, doch aan spotters ontbreekt het, helaas! nooit, en er zijn menschen, die zelfs het heiligste niet ontzien. Daar waren er evenwel ook velen, die hunne verkeerdheid inzagen, en verlegen vroegen: „Wat moeten wij doen, mannen broeders?” „Geloof in *JESUS*,” was het antwoord, „en laat u doopen in zijnen naam tot „vergeving van zonden.” Niet gering was het aantal der zoodanige, daar hetzelfde *drie duizend* beliep.

Zoo was dan de Christelijke kerk op aarde geves-

vestigd. De Apostelen, toegerust met buitengewone krachten en gaven, verkondigden die leer alomte. — En, met den Goddelijken zegen is het dezen twaalf mannen gelukt, van lieverlede het Christendom wijd en zijd te verspreiden, terwijl hetzelfde, door GODS goedertierene beschikking, ook tot ons is gekomen.

Dankbaar verheugt zich alzoo de Christen op dit feest. Want het Christendom is de grootste van alle Goddelijke weldaden; de Christelijke Godsdienst is de beste van alle Godsdiensten, omdat hij den mensch het gelukkigste maakt. Beklagenswaardig is de ongelukkige, die dezen Godsdienst niet kent, en die leeft als een blinde Heiden! Maanden en jaren heeft hij verbeuzeld, om kennis op te doen van zaken, waarin diepe onkunde hem tot groote eere en tot een onberekenbaar voordeel zoude gestrekt hebben; maar geen uur van zijn leven heeft hij ten beste gegeven, om uit het Boek der boeken de groote kunst te leeren van wel te leven en wel te sterven. Dubbel beklagenswaardig hij, die met den Godsdienst van CHRISTUS, schoon denzelven kennende, den spot drijft, die zich schaamt een belijder van JEZUS te zijn. Ach! die verdwaasde! Hoe kan hij spotten met het heiligste en eerbiedwaardigste, — hoe kan hij zich schamen over de belijdenis eener leer, die de menschelijke natuur, meer dan eenige andere Godsdienstleer, veredelt en vereert? Of, indien iemand brave ouders, broeders en zusters heeft, zal hij daarop dan niet trotsch zijn en deswege zich verheugen, en leert niet het Christendom, dat GOD zijn Vader, en JEZUS CHRISTUS zijn Broeder zijn wil? Voorwaar, GOD en CHRISTUS *niet* te vreezen, is de grootste beschimping, die een mensch zijn eigen verstand en hart kan aandoen.

En wat eischt nu die Godsdienst van u, mijn lezer? Is het genoeg, GOD alleen te dienen met de lippen? Neen! GOD vraagt geheel ons hart; de Godsdienst is niet afgescheiden van het menschelijke leven. Bidden, zingen, ter kerk gaan, Bijbellezen, Godsdienstige overdenkingen, maken op zich zelve den eigenlijken Godsdienst niet uit; het zijn veeleer hulpmiddelen om Godsdienstig te worden. De ware  
Gods-

Godsdienst bestaat in eene kinderlijke en geloovige vereering van GOD als Vader, van JEZUS CHRISTUS als Verlosser en Zaligmaker, en in eene onbepaalde gehoorzaamheid aan hetgene GOD door zijnen Zoon heeft voorgeschreven. Daarom is de Godsdienst ook geene zaak, die maar nu en dan eens te pas komt; want een Godsdienstig mensch dient den Heere al de dagen zijns levens. Bij al zijn doen en laten is de gedachte aan GOD hem levendig, en Hem te behagen, hetgene hij, vóór alle dingen, zoekt.

Verbeeld u niet, mijn lezer! dat dit al te moeijelijk, ja! onmogelijk is. JEZUS zelf heeft gezegd: *Mijn juk is zacht, en mijn last is ligt*, (\*) en zijn Apostel getuigt, *dat GODS geboden niet zwaar zijn*. †) Verbeeld u niet, dat de Godsdienst van u eischt alle levensgenot, alle vrolijkheid vaarwel te zeggen. Neen, dezelve veroorlooft, ja, gebiedt zelfs, eene betamelijke vreugde. Niet het gebruik, maar het misbruik der wereld wordt afgekeurd, en geen mensch in de geheele wereld smaakt meer rein en duurzaam genoeg dan een waar Christen.

En wilt gij dan zulk eenen voortreffelijken Godsdienst niet leeren liefhebben? — Zult gij voortgaan onverschillig omtrent denzelven te verkeer en, daarmede den spot te drijven, alsof het een sprookje ware, waarover zich de mensch niet te bekommeren heeft? — Zeg mij toch: is dan het lot van den Godverzaker en Goddelooze zoo verkieslijk en benijdenswaardig? — *Een hart, dat van binnen gerust is, is immers de grootste gelukzaligheid des levens*; maar wie kan zulk een hart bezitten zonder hope op GOD, zonder liefde tot GOD, zonder gehoorzaamheid aan GOD? Wat zal troosten in tegenspoed, geruststellen bij de beschuldigingen van het geweten en in de ure des doods, indien het niet de Godsdienst van JEZUS CHRISTUS is?

Zult gij zeggen, mijn lezer! dat het weinig baat den Heere te dienen, omdat gij Godvreezenden gekend hebt, welken het kwalijk — ondeugenden, wien het voorspoedig ging; omdat gij anderen misdaden hebt zien plegen, of zelf veel kwaads hebt

(\*) Matth. XI: 30. †) 1 Joh. V: 3.

bedreven, waarop nimmer eenige straf is gevolgd? — Hoor, hoor, wat Jezus Syrach, reeds eeuwen geleden, gezegd heeft, en laat die woorden u onvergetelijk zijn:

GOD is wel barmhartig, maar Hij is ook toornig. Hij laat zich verzoenen, maar Hij straft ook gruwelijk. Zoo groot als zijne barmhartigheid is, zoo groot is ook zijne straf. Hij oordeelt eenen iegelijken, zoo als hij het verdient. De Goddelooze zal met zijn onregt niet ontkomen. Eenen iegelijken zal wedervaren, gelijk hij het verdiend heeft. — Zeg niet: De Heer ziet niet naar mij. Wie vraagt in den hemel naar mij? Onder zulk eene groote menigte denkt Hij aan mij niet. Wat ben ik tegen zulk eene groote wereld? — Wel zesmaal honderd duizend heeft Hij weggerukt, omdat zij ongehoorzaam waren, hoe zou de dan één eenig ongehoorzame ongestraft blijven? Bergen en dalen daveren, als GOD u bezoekt, zoude Hij dan in uw hart niet zien? Maar hetgene GOD doen wil, ziet niemand, en het onweder, dat voorhanden is, merkt geen mensch; wie kan het uitspreken en verdragen, als Hij oordeelt; maar omdat zulk dreigen te verre uit de oogen is, daarom blijft een ruw mensch, die dat hoort, bij zijne dwaasheid en bij zijne dwaling; maar al zijne werken zijn voor GOD zoo openbaar als de zon, en GODS oogen zien zonder ophouden al zijn bedrijf; ten laatste zal de Heer ontwaken, en eenen iegelijken vergelden op zijn hoofd, gelijk elk verdiend heeft. Maar die zich verbeteren, laat Hij tot genade komen, en die vermoeid worden, troost Hij, dat zij niet versagen.

## Pinkstermaandag.

*De Apostelen des Heeren in de gevangenis.*

(Hand. V en XII.)

*Wie zal ons scheiden van de liefde van CHRISTUS? Verdrukking, of benaauwdheid, of vervolging, of honger, of naaktheid, of gevaar, of zwaard? In deze alle zijn wij meer dan overwinnaars, door Hem, die ons heeft liefgehad. Want ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch Engelen, noch Overheden, noch Magten, noch tegenwoordige, noch toekomstende dingen, noch hoogte, noch diepte, noch eenig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde GODS, welke is in CHRISTUS JEZUS, onzen Heer.*

Rom. VIII: 35—39.

Terstond na het heugelijk Pinksterfeest begonnen de Apostelen, met de grootste vrijmoedigheid, alerwegen het Evangelie te verkondigen. Om aan hunne prediking meer gezag bij te zetten, stelde GOD hen ook in staat, om nu en dan wonderen te verrigten; opdat het alzoo blijken mogte, dat de leer van JEZUS van Goddelijken oorsprong ware. *Men droeg zieken uit op de straten, en legde die op beddekens, opdat, wanneer Petrus kwam, ook maar de schaduw iemand hunner beschaduwen mogte.* (\*) Het kon niet misfen, of het getal dergenen, die in den Heer geloofden, moest dagelijks aangroeijen, en de Joodsche Grooten waren daarover met spijt en toorn vervuld. Zij konden het niet verdragen, dat de Apostelen hun openlijk verweten, dat zij den Mesias hadden gedood. Zij ge-  
bo-

(\*) Hand. VI: 15.



boden denzelfven, hunne prediking te staken; maar het was der Apostelen leus: *Men moet GODE meer gehoorzaam zijn, dan den menschen.* Toen woorden niet hielpen, sloegen de Raadsheeren de handen aan hen, en zetteden hen in de gevangenis. Maar ook in boeijen bleven hunne zielen groot en vrij, en de kerkers weërgalmden van hunne lofsliederen. Zij waren *onschuldig* in de gevangenis, en het bewustzijn van onschuld geeft kracht en moed onder de zwaarste beproevingen en verdrukkingen. Waren *menschen* op hen verbitterd, GOD bleef hun vriend. Was de arm der menschelijke ongerechtigheid tegen hen opgeheven, GODS magtige arm beschermt de vromen, en redt hunne zielen van den dood. *GOD was vóór hen*, en wat kon het hun dan schaden, of ook alle menschen tegen hen waren? (\*) Onvermogen waren dan ook alle vijandige listen, aanslagen en voorzorgen. Men mogt de deuren der gevangenis met dubbele sloten grendelen: — een Engel GODS daalde uit den hemel, opende des nachts de deuren der gevangenis, en leidde de Apostelen daaruit, met het bevel, om hunne prediking in den Tempel met vernieuwden moed te hervatten. Gehoorzaam aan dezen last, waren zij, in den vroegen morgen, wederom in den Tempel. De Raadsheeren waren intusfchen bijeenvergaderd, en gaven den geregtsdienaars bevel, om de Apostelen uit de gevangenis te halen en voor den Raad te brengen. Maar ijlings keerden de geregtsdienaars terug met de boodschap: „Wij hebben de deuren gesloten en de wachters „daarbuiten gevonden; maar de gevangenis, geopend hebbende, vonden wij niemand.” — De Raad ontstelde van deze tijding, en wist niet, hoe het er mede was; doch middelerwijl kwam er een bode met het berigt, dat de mannen, die in de gevangenis gezet waren, het volk in den Tempel leerden. Het is gemakkelijk te begrijpen, dat de Joodsche Raad woedende was van spijt. Men liet de Apostelen voor zich komen, en vroeg hun ernstig af, of zij dan niet wilden ophouden, in den naam van JEZUS CHRISTUS te prediken. Maar Pe-  
trus

(\*) Rom. VIII. 31.

trus en zijne Medepostelen, gedachtig aan het woord des Heeren: *Ziet Ik ben met u tot aan het einde der werold*, (\*) verklaarden, met edele vrijmoedigheid, dat zij ijverig zouden voortgaan met de verkondiging der leer van den Mesias, dien onschuldigen, dien de Joden hadden vermoord. — De Raadsheeren, dit hoorende, bersteden van woede, en hielden raad, om de Apostelen ter dood te brengen. Maar zeker Lid des Raads stond op en zeide: „Een van beide moet waarheid zijn: dit „werk is uit menschen, of uit GOD. Is het uit „menschen, dan zal het van zelf wel te niet „loopen. Is het uit GOD, dan kunnen wij het „toch niet verbreken. Daarom, ziet wel toe, „mannen broeders! wat gij dezen menschen doet, „zult.” — Ten gevolge van dezen wijzen raad, ontsloeg men de Apostelen, na hen eerst onregtvaardiglijk gegeesfeld, en het verbod, om meer in JEZUS naam te prediken, herhaald te hebben. De Apostelen gingen daarop henen, verblijd zijnden, dat zij waardig geacht waren, om JEZUS naam, smaadheid te lijden, en verre van zich te laten afschrikken, hielden zij niet op, alle dagen, zoo in den Tempel, als bij de huizen te léeren, en het Evangelie van den gekruisten CHRISTUS te verkondigen. Zoo hadden zij dan in nadruk ondervonden: *Hoe zwaarder lot, hoe nader GOD!*

---

Dat ondervonden de Apostelen, en vooral Petrus, meermalen op andere tijden en gelegenheden. Op bevel van den Koning Herodes werd Petrus gegrepen en in de gevangenis gezet. Zestien krijgslieden, in vier wachten verdeeld, moesten, op 's Konings bevel, dien éénen onschuldigen man bewaken. Wat meer is, hij moest slapen tusschen twee soldaten, die beide aan hem waren vastgekluisterd, terwijl twee andere krijgslieden voor de deur der gevangenis de wacht zouden houden. Wisser kon men het niet wel nemen, en het ontkomen was nu onmogelijk. Gerust en vast sliep

(\*) Matth. XXVIII: 20.

Petrus op den harden grond, hoewel hem een doodvonnis boven het hoofd hing; want een goed geweten is een zacht hoofdkussen, geruster en vaster welligt, dan de Koning op zijne prachtige slaapstede; want een kwaad voornemen is een slechte slaapdrank. Zoo gerust en vast sliep Petrus, dat hij niet eens den Engel ontwaarde, dien GOD hem ter redding toezond. Eensklaps straalde een licht in den kerker. De Engel des Heeren deed Petrus ontwaken; de boeijen vielen van zijne handen, en bleven alleen vast aan de handen der wachthebbende soldaten, die zich, of in eenen diepen slaap, of in eenen staat van bedwelming en verbijstering bevonden. Petrus kleeedde zich met bedaardheid aan, sloeg zijnen mantel om en volgde den Engel. Ongehinderd gingen zij de schildwachten voorbij, tot zij aan de hoofddeur kwamen, die van ijzer was en op straat uitkwam. Deze deur werd hun van zelve geopend, en toen Petrus geheel in veiligheid was, scheidde de Engel van hem, terwijl Petrus in dankbare verrukking uitriep: „Nu weet ik in waarheid, dat de „Heere mij verlost heeft!” Ja! andermaal had hij in nadruk ondervonden: *Hoe zwaarder lot, hoe nader GOD!*

---

Niet altijd beschikte GOD echter zulk eene wonderdadige uitredding. Soms liet Hij toe, dat de Apostelen de slagtoffers werden van de woede hunner vijanden. Zoo had Koning Herodes den braven Jacobus, den broeder van Johannes, met het zwaard doen ombrengen, (\*) en met zijn bloed had deze Apostel de waarheid der leer, welke hij predikte, verzegeld. Reeds vroeger (zie Hand. VI en VII) was Stephanus als de eerste Christenmartelaar wreedelijk ter dood gebragt. Stephanus was een man van buitengewone gaven en bekwaamheden, vol van geloof en kracht, die groote wonderen en teekenen deed onder het volk. Dit gaf aanleiding, dat men met hem over den Godsdienst begon te twisten, en toen men on-

(\*) Hand. XII: 2.

Bekwaam was, zijne redenen te wederleggen, en ongehind, zich door hem te laten overtuigen; werd men zeer verbitterd, en poogde zich op den braven en onschuldigen man te wreken. De Oudsten onder het Joodsche volk hitsten het gemeen tegen hem op, en valsche getuigen bragten valsche beschuldigingen in. Maar geene vlerschaar, geene Regters, geene aanklagers konden den moed van den Godsmán één oogenblik doen wankelen. De Raadsheeren, de oogen op hem gevestigd houdende, zagen *zijn aangezicht als het aangezicht eens Engels*, dat wil zeggen: „er blonk zulk een „glans van hemelsche gerustheid en heilige geest-„vervoering op zijn gelaat, dat men hem voor eenen „Engel zou gehouden hebben.” (\*) En nu vroeg de Hoogepriester den beschuldigde, wat hij te zijner verdediging had in te brengen. Stephanus verantwoordde zich op eene voortreffelijke wijze, en handhaafde, in eene overfchoone Redevoering, (†) de waardigheid der Goddelijke leer, welke hij predikte. Maar de Raadsheeren werden woedend en knarsten op de tanden. Men sleepte Stephanus buiten de stad, en wierp hem zoo lang met steenen, totdat hij dood nederviel. Stervende bevaaf hij zijnen geest den Heer JESUS aan, en, in navolging van zijnen grooten Meester, bad hij voor zijne moordenaars: „Heere! reken hun deze zonde niet toe!” — Zoo stierf dan deze man, als een slagoffer der boosheid, als de eerste bloedgetuige voor de zaak des Christendoms, en hoewel er voor hem, even als voor Petrus en anderen, geen reddende Engel uit den hemel daalde, om hem uit de handen zijner vijanden te verlossen, zoo ondervond toch ook hij, niet minder dan zij: *Hoe zwaarder lot, hoe nader GOD!*

Had GOD hem *niet* bijgestaan; hij zoude aldus niet hebben kunnen sterven; want zijn dood was benijdenswaardig: Stephanus was vol van den Heiligen Geest, en in hooge en heilige verrukking vestigde hij zijne oogen hemelwaarts. Met het oog der zieb zag hij de heerlijkheid GODS, en JESUS, slaande

ten

(\*) Bijbelvertaling van VAN DER PALM.

(†) Hand. VII: 2—53.

ter rechterhand G O D S. Geen onzinnig en woest geschreeuw, geene woedende aanvallen, geene gepunte steenen, die het bloed ten ligchame uitdreeven, konden den Godsgesant in zijne heilige verrukking storen, of het vuur van menschenmin in zijn hart verdooven. Hoe hooger de nood klom, hoe hooger zijn Christelijke heldenmoed uitblonk. Hij stierf eenen wreeden marteldood, maar stervende ondervond hij in vollen nadruk: *Hoe zwaarder lot, hoe nader G O D !*

*Hoe zwaarder lot, hoe nader G O D !* Gelukkig hij, die dit troostwoord op zich kan toepassen, als hij onder lijden gebukt gaat, want aan dat woord heeft hij genoeg. Om het echter op zich te kunnen toepassen, moet men *onschuldig* lijden, en om eene *goede* zaak in ongelegenheid geraken; want is men door eigene schuld rampzalig, bemint men de zonde, blijft men daarin volharden, dan ontzinkt den mensch het vertrouwen op G O D, en hij ontwaart deszelfs gunstrijke nabijheid niet. Het voorbeeld der heilige Apostelen zij dan een leerzaam voorbeeld ter navolging. Heeft men G O D tot zijnen vriend, men heeft daaraan genoeg. Staat men de zaak van het ware en goede, deugd en gerechtigheid voor, men is dan veilig en geborgen in leven en in sterven, want dat is G O D S zaak. Dient men de zonde, is men door ondeugende praktijken ongelukkig geworden, men heeft geen stroohalm, waaraan men zich vast kan houden, want dat is de zaak van den boozen.

*De Goddelooze verlate dan zijne slechtigheden, en trede in den weg des verstands. Want wie in opregtheid wandelt, wandelt zeker. Het werk des regtyaardigen is ten leven. En hij, die door goedertierenheid en trouw zijne misdaden verzoent, en door de vrees des Heeren afwijkt van het kwade, zal ook in de lydensure ondervinden de waarheid der spreuk: Hoe zwaarder lot, hoe nader G O D !*

## EEN EN DERTIGSTE ZONDAG.

*Ook in de gevangenis woont GOD,*

of

*Beschouwing van GODS Alomtegenwoordigheid.*

(Te lezen Ps. CXXXIX.)

*De oogen des Heeren zijn aan alle plaatsen, beschouwende de kwaden en de goeden.*

*In GOD leven wij, bewegen wij ons en zijn wij, leert ons de H. Schrift. GOD is aan alle plaatsen tegenwoordig. Ware Hij dat niet, Hij konde geen GOD zijn; want Hij is de Werkmeester en Opperbestuurder van alle dingen, en zoude er dan eene stip kunnen zijn in het onmetelijk Rijk der schepping, welke niet aan zijne magt en aan zijn toezigt onderworpen ware? Aan de meest verwijderde oorden der wereld, in de donkerste schuilhoeken is de Onzichtbare; en met eerbiedige verbazing moeten wij zeggen: Ook in de gevangenis woont GOD.*

Dwazen, die in uw hart zegt: „Daar is geen „GOD!” Waanwijzen, die vraagt: „Wie is GOD?” kunt gij, met uw eindig begrip, den Oneindigen bevatten? Zoudt gij in GOD niet gelooven, omdat gij Hem, met uw sterfelijk oog, niet kunt aanschouwen? Is dan onzichtbaar te zijn, en niet aanwezig te zijn, één en hetzelfde? Verlangt gij, tot bevestiging van uw geloof, GOD te zien? — Gij verlangt het onmogelijke. Een GOD, dien men zien kan, moet immers een Afgod zijn? Zoudt gij Hem willen zien, *die een Geest is, en dien*

*dien men aanbidden moet in geest en in waarheid? (\*)*  
 Reeds verblindt u de glans der zon, en uw oog sluit zich voor haren gloed; maar hoe zoudt gij dan Hem kunnen aanschouwen, die op één' wenk zijner Almagt de zon heeft geformeerd? Wie kan GOD zien en leven? Ongelukkige! keer terug van uwe verstandsverbijstering. Loochen GOD niet; want zijne stem spreekt in uw binnenste. *Zij liegen, die zeggen, dat zij aan geenen GOD gelooven. Mogen zij al, bij helder daglicht en midden onder hunne vrienden, zoo iets durven beweren, des nachts en in de eenzaamheid zullen zij ten minste twifelen. (†)*

*Wat zoekt gij vast bescheid van GODES eeuwig wezen? Gij kunt het, domme mensch! in uwen boezem lezen; Ontsluit maar uw gemoed, straks zult gij zijn gewis, Dat GOD in uwe ziel en in den hemel is. (§)*

Dwazen, die in uw hart zegt: „Er is geen god!” heilige fiddering grijpe u aan; want Hij, dien gij loochent, omringt uw gaan en uw liggen. *Ook in de gevangenis woont GOD.*

Jeugdige mensch, die den raad vermaaddet van vader en moeder, die, door wanbedrijven, reeds in den bloei uws levens, in den kerker zucht! waan niet, dat gij aan uwe verkeerde lusten den ruimen tuigel kunt viëren. *Eén* is er, die u gade slaat, die meer is dan vader en moeder. *Eén* is er, die al uwe gangen kent, en wien gij eens reukenschap zult moeten geven. *Ook in de gevangenis woont GOD.*

Wellusteling, die u niet ontziet, uwe lage driften, ook in uwe gevangenschap, op eene schandelijke wijze te bevredigen! al blijft uw misdrijf bedekt voor het menschelijk oog, al kan de straffende hand der wereldlijke gerechtigheid u niet bereiken, GOD ziet en kent u. o! Gevoel deze heilige tegen-

(\*) Joh. IV: 24. (†) Een ongenoemde.

(§) Cats.

genwoordigheid GODS, en zeg bij de verzoeking, die u aanlacht, den vromen Jozef na: „Zoude ik „zulk een groot kwaad doen en zondigen tegen „GOD?“ Want ook in de gevangenis woont GOD.

Zondaar, wie gij zijt, die zwanger gaat van allerlei ontwerpen, die loert op gelegenheid, om uwe boeijen te verbreken, en dubbele wraak te nemen, zoodra gij op vrije voeten zijt! ontwijk vrij het oog der menschen, smeed uwe plannen in het holste van den nacht, laat er geen woord van over uwe lippen komen, maar weet:

*GODS alziend oog beschouwt al wat we op aard' bedrijven;  
't Geen in het duister lag, wordt eens voor 't licht gehaald;  
Wie 't hemelpad betreedt, wie op den helweg dwaalt,  
Weet GODS geduchte hand naar waarheid op te schrijven. (\*)*

Want ook in de gevangenis woont GOD.

Ligtzinnige, die met den mond belijdt in GOD te gelooven, maar die onerbiedig en roekeloos van Hem spreekt, zijnen heiligen naam misbruikt, en Hem dagelijks beleedigt door opzettelijke zonden! zoude GOD dan niet waardig zijn, dat een mensch eerbied voor Hem had? Wat zal u terughouden van het kwade, indien GOD het niet vermag? In de tegenwoordigheid van menschen hebt gij den moed niet, uw zondig bedrijf voort te zetten, maar moet men dan menschen meer vreezen dan GOD? Te vergeefs zult gij GODS nabijheid ontvlugten. Wilt gij Hem als in het aangezicht bespotten? GOD laat zich niet bespotten. Ook in de gevangenis woont GOD.

Schijnheilige, die met valsche lippen, welke den Heere een gruwel zijn, trouweloos handelt, en die vroomheid voorwendt, om uwe verlorene gunst bij menschen te herwinnen! kunnen menschen u niet doorgonden, GOD is de alwetende hartekenner. Hij proeft de niefen. Hij verstaat van verre uwe gedachten. Hem kunt gij niet bedriegen. Ook in de gevangenis woont GOD.

GODS

(\*) Boddaert.



GODS alziend oog schrikke af van 't kwade,  
 Van zelf bedrog en huichlarij;  
 Denk steeds: „GODS oogen slaan mij gade,  
 Hoe diep ik ook verborgen zij,  
 Voor HEM kan mij geen afgrond dekken,  
 Geen valsche schijn bedriegt zijn oog;  
 Dat oog zou mij nog schrik verwekken,  
 Waar 't mogelijk, dat ik de aarde ontloog.”

Twijfelmoedige lijder, die eenzaam treurt en klaagt, die in uwen kerker menigen nacht slapeloos en in tranen doorbrengt! er is een verzorgend Vader, die urwe nooden weet. Al, wat u overkomt, is Hem bekend, schoon gij Hem niet ziet. Zijn alziend oog slaat u gade. Houd dan goeden moed, als ziende den Onzienlijken. Hoe hoog de nood klimme, hoe zwaar de banden knellen, ook in de gevangenis woont GOD.

Ook in de gevangenis woont GOD! Treffend woord voor allen zonder onderscheid, die in boeijen zuchten! Een woord van schrik voor hardnekige boosdoeners, een woord van troost voor berouwhebbende zondaren! Dat woord wege dan ieder zwaar op het hart; de gedachte aan GODS Alomtegenwoordigheid zij de heerschende gedachte der ziel, waarmee men den dag begint, voortzet en ten einde brengt. Met die gedachte vervuld, is het moeilijk opzettelijk te zondigen, niet mogelijk, onder druk te bezwijken, of tot wanhoop te vervallen.

Ook in de gevangenis is GOD! Treffend woord van aansporing tot het ootmoedig en vertrouwelijk gebed! Is GOD overal; wie zoude dan niet gaarne zijn hart tot dien Alomtegenwoordigen verheffen? Te beklagen is toch de mensch, die zich in het ongeluk bevindt, en niet bidden kan. Men hoore eens, wat Anthon dacht, wiens geschiedenis vele gevangenen waarschijnlijk hebben gelezen: „De „gave van te bidden is eene der grootste welda- „den, die van den hemel op de stervelingen is ne- „dergedaald. Er is geene ramp, geene smart, geene „wroeging, welke niet door het gebed wordt gele- „nigd. Wanneer men lijdt en eenen vriend be- „hoeft,

„hoeft, om ons te raden en te troosten, men  
 „wende zich dan biddende tot GOD; Hij is de  
 „vriend, de vader en de trooster van allen, die Hem  
 „aanroepen; wie zij ook wezen mogen, onder wel-  
 „ke hemelstreek zij zich ook bevinden, Hij hoort  
 „hen allen. De schuldige zelf, op den harden bo-  
 „dem van zijne gevangenis uitgestrekt, van de ge-  
 „heele wereld verlaten, is echter niet gansch al-  
 „leen. Neen! GOD is bij hem; dat hij een vurig  
 „gebed ten hemel zende, en GOD zal hem gewis-  
 „selijk verhooren, troosten en versterken.” (\*)

Al is hij den angst ter prooi, en door zijn ge-  
 weten gefolterd, het vertrouwend en hartelijk gebed  
 tot GOD zal eenen vrede en hope doen dalen in zij-  
 ne ziel, die alle verstand te boven gaat, en in na-  
 druk zal hij ondervinden: *Ook in de gevangenis  
 woont GOD!*

(\*) *Anton en Maurits*, bl. 88.

TWEE

TWEE EN DERTIGSTE ZONDAG.

*Men moet met zijnen stand, lot en deel in de wereld tevreden zijn.*

Gesprek tusschen den Geestelijke H..... en eene vrouwelijke Gevangene.

*De Geestelijke.* Wel, Geertruid! *gij* hier! Ik heb u, zoo ik meen, dikwijls als werktier bij den Heer L..... aangetroffen.

*Eene vrouwelijke Gevangene.* Ja, Mijnheer! zóó gaat het: *Arme menschen moeten het gelag betalen.*

*De Geestelijke.* Zij betalen toch het gelag niet voor een' ander', maar dat gelag, hetwelk zij zelve gemaakt hebben, en daarin is niets onregtvaardigs.

*De Vrouw.* Ja! wie tot over de ooren in het geld zit, heeft goed praten; maar als provisiekast en buidel ledig zijn, kan men alligt lange vingers krijgen.

*De Geestelijke.* Gij denkt dus, dat men rijk moet zijn, om een eerlijk mensch te kunnen blijven.

*De Vrouw.* Wel ja! als men geld genoeg heeft, zou het wel zonde en schande zijn, een' ander' iets te ontvreemden.

*De Geestelijke.* Wanneer heeft men genoeg?

*De Vrouw.* Als men alles koopen kan, wat men noodig heeft.

*De Geestelijke.* Maar — hebben nu alle menschen evenveel noodig?

*De Vrouw.* Neen! dat lijkt er niet naar.

*De Geestelijke.* Een aanzienlijk man, die eenen voornamen post in de maatschappij bekleedt, heeft lang niet genoeg aan datgene, waaraan een timmerman of schoenmaker veel te veel zoude hebben. Rijkdom is dus een zeer betrekkelijk ding, en staat in het naauwst verband tot onzen stand en onze be-

behoefsten. Uw stand en uwe behoeften vorderden niet veel; want eene waschvrouw en schoonmaakster kan met tien stuivers daags én den kost daarenboven het wel schicken, als zij alle dagen der week werk heeft, zoo als gij. Gij hadt het noodige, vrouwtje! maar gij begeerdet meer dan dat. Gij beschuldigt heimelijk de Voorzienigheid, dat Zij u in geenen hooger stand geplaatst had. In plaats van uwe ontevredenheid te keer te gaan, gaaf gij haar meer en meer voedsel, en zucht om u te verrijken maakte u tot een' dief van hen, bij wie gij uw brood verdient.

*De Vrouw.* Had GOD mij toch wat meer gegeven, en ware ik eene burgervrouw geweest, gelijk vele anderen, ik zou er niet toe gekomen zijn. Maar zoo als ik zeide: „De armen moeten het gelag betalen.”

*De Geestelijke.* Ontevredenheid en begeerlijkheid hebben u ten val gebragt. Zij zouden u ook ten val hebben kunnen brengen, al waart gij rijker geweest, want een ontevreden en begeerlijk mensch heeft nooit genoeg. — Niet alle gevangenen, die wegens diefstal gevonnisd werden, waren behoeftige menschen. Onder dezelve zijn, helaas! ambtenaren en andere fatsoenlijke lieden, die aanzienlijke inkomsten hadden, waarvan zij ruim konden leven, en die toch, door hoogmoed en schraapzucht verleid, hunne handen aan 's Lands kas geslagen — of bijzondere personen benadeeld hebben. — Nog onlangs las ik in de Staats Courant, en ik heb het in mijn zakboekje aangereekend:

*Dezer dagen is een man, wiens rijkdom op tweemaal honderd duizend franken berekend wordt, door het Hof van Assises van het Departement der Aube, tot vijf jaren gevangenis en het brandmerk veroordeeld, als schuldig van eene valsche onderhandsche Akte te hebben gemaakt, met oogmerk om in het bezit te geraken van een stuk gronds, dat nauwelijks honderd vijftig franken waarde heeft. — Geloof mij, vrouwtje! of men veel of weinig heeft, doet, met betrekking tot onze eerlijkheid en rechtchapenheid, weinig ter zake. Veeleer komt het dáárop aan, of men beginselen heeft van eer en deugd, liefde tot onzen pligt, en*

of

of de vreeze gods in ons woont. Al zegende de Hemelsche Vader u bovenmate, gij zoudt andermaal u schuldig maken, zoo gij niet geleerd hadt te heerschen over uwe verkeerde driften en begeerlijkheden. En indien gij rijk en in groot aanzien waart; zoudt gij u mischien niet zoo regtstreeks en zoo grof aan diefstal schuldig maken, dat de wereldlijke Regter vat op u had, maar in het geheim zoudt gij toch menige oneerlijkheid plegen. In uw hart zoudt gij een dief zijn, en alzoo zonder juist straffe bij menschen u op den hals te halen, schuldig staan voor de Regtbank des Allerhoogsten, die de harten kent en de nieren proeft.

*De Vrouw.* Mijnheer spreekt ware woorden. Zij gaan mij aan het hart. — Ik wil er wel vooruitkomen, dat ik het niet best verdragen kon, als mijne bureu driemaal zoo veel geld verdienden als ik, en, in vergelijking met mij, een gemakkelijk leven leidden, daar ik van den vroegen morgen tot den laten avond zuur moest werken, zonder ooit verder te komen. — Ik heb dikwijls gewenscht, dat ik minder jaloersch ware, want het heeft mij jaren lang het leven bitter gemaakt en eindelijk in het ongeluk gebragt; maar wat kan ik er tegen doen: mijne natuur is eenmaal zoo en niet anders.

*De Geestelijke.* Is het u waarlijk ernst beter te worden, en na uw ontslag eerlijk door de wereld te komen, geloof dan, dat die stand, waarin u de Voorzienigheid plaatste, het lot, dat Zij u toeschikte, de beste zijn. Zie veel op uwe minderen, weinig op uwe meerderen. Denk dikwijls over hetgene gij hebt, zelden over hetgene gij mist. Vergeet niet, dat elke stand zijne lusten, maar ook zijne lasten heeft, en dat groote rijkdom ook tot groote verzoeking en leidt. Onze Goddelijke Zaligmaker heeft immers zelf verklaard, „dat een rijke bezwaarlijk zal ingaan in het Koninkrijk der Hemelen.” Wie veel heeft, heeft veel te verantwoorden. Vergenoeg gij u met het mindere, en gebruik het met een dankbaar hart. Armen en rijken — god heeft ze beide gemaakt — gij zijt even zoo het voorwerp der teedere zorg van den Hemelschen Vader als eene der aanzienlijkste vrouwen in ons Vaderland, en het komt er niet zoo zeer op aan, *wat gij*

gij in de wereld zijt, maar *wie* gij zijt. Laat voorts deze droevige tucht u tot leering en waarfchuwing strekken. Zoek uwe oneerlijkheid niet te verbloemen of te vergoelijken; maar verootmoedig u voor GOD, dien gij grootelijks hebt beledigd door uwe ontevredenheid, wangunst en benadeeling van anderen. Waak en bid en geef naauwkeurig acht op u zelve; want *eene bedriegster in het klein wordt dit haast in het groot.*

*De Vrouw.* Mijnheer geeft daar een' besten raad.

*De Geestelijke.* Waarom zoude ik dien niet geven? Schoon gij gevallen zijt, hebt gij regt op mijne genegenheid; maar ik heb dan ook regt, van u te verwachten, dat gij u die genegenheid poogt waardig te maken. Ik ben van harte bereid, zoo dikwijls gij dien noodig hebt, u goeden raad te geven, en ik ben daartoe in staat, want ik zal dien putten uit het onbedriegelijk Woord van GOD. — Is nu goede raad duur, welk een voorregt, dat u die wordt aangeboden, en welk eene drangreden, om er dankbaar gebruik van te maken.

*De Vrouw.* Nu ik wil het Mijnheer wel zeggen, dat ik mijn' Meester wel honderd gulden heb benadeeld, en voor al dat geld heb ik meest mooie kleederen gekocht; want ik kon het niet verdragen, dat zoo vele andere meiden en vrouwen fraaijer gekleed waren dan ik.

*De Geestelijke.* Ik heb nog zulk een meisje gekend en in eene andere gevangenis aangetroffen. (\*) Het was, naar het mij voorkwam, een kind van goeden aanleg, doch door eene verkeerde neiging ten val gekomen. Pronkzucht had haar tot diefstal verleid. Hare ouders waren ordelijke lieden uit den geringen burgerstand, en hare moeder scheen op den Godsdienst prijs te stellen. Dit zoude men althans moeten opmaken uit eenen zeer aandoenlijken brief, door de laatste aan hare dochter in de gevangenis geschreven. (†) Het meis-

je

(\*) *Eene daadzak.*

(†) Deze brief luidde aldus:

*Hartelijk geliefde dochter!*

*Hoe is het mogelijk, lieve Betjel dat ik geen' brief van u krijg? Och. lieve kind! dag of nacht zijt gij niet uit mijne gedachten. Ik heb u het Vragenboek gestuurd, en hoopte voort*  
be-

je bekende, dat zij eene lade vol kleederen te huis had, en in het geheel niet noodig had, om zich op eene oneerlijke wijze te verrijken. En toch was zij er toe gekomen, op eene kermiswandering, het een en ander uit eene der kramen te ontvreemden. Met een' vloed van tranen beweeude zij in de gevangenis haren misftap, en ik geloof, dat die tucht haar niet onnut is geweest. Ik heb althans naderhand veel goeds van haar vernomen. (\*)

*De Vrouw.* Het is gelukkig als het zoo loopt; maar dat is niet altijd het geval. Op denzelfden tijd, dat ik mijn' Meester bestal, was er nog eene meid, die er nog beter dan ik den slag van had, en die waarlijk als eene Jufvrouw gekleed ging; maar, mijn tijd! zij had er ook wat aan gedaan; want toen de zaak aan het licht kwam, werd er, behalve eene menigte goederen, *vierdehalf honderd gulden* aan baar geld in hare kist gevonden, en dat was alles gestolen geld.

*De Geestelijke.* Dat was al heel erg!

*De Vrouw.* Ja! maar het ergfte komt nog. — Toen zij de misdaad mijnen Meester had bekend, greep wanhoop haar aan; zij wilde zich met een mes de keel afsnijden, en toen dit niet lukte, liep zij in aller ijf weg, zonder dat iemand wist, waar zij gebleven was. — GOD! ik ijs nog  
als

*bescheid van u te krijgen, dan tot nog toe geen antwoord; och, lieve kind! ik hoop toch, dat gij gezond zult zijn en dat alles wel met u zal zijn; ik ben, zoo als gij wel danken kunt, zwakkelijk, dat niet beter wordt door al mijn verdrietigheid; och, lieve Betjel was de tijd maar, dat ik u weêr bij mij had, wat zou mij dat een troost zijn; ik zou u met open armen ontvangen; och, lieve Betjel ik zal het u nooit verwijten, dat gebeurd is; och! mogt gij later over vergeving van GOD ontvangen, om de verdienste van den Heere JESUS; och! mogt gij daarom leeren bidden, want bij den Heere is alles en alleen te vinden, wat gij noodig hebt. Gaarne, lieve Betjel zou ik u meer schrijven, maar de tijd ontbreekt mij, en ik omhels u duizendmaal in mijne gedachten; och! mogt ik het goede van u hooren, dit zou zeer tot troost zijn voor uwe bedroefde moeder. Uw zusje en broersjes groeten u hartelijk,*

*en ik ben uwe liefhebbende moeder.*

*Lees toch veel in uw boekje, lieve Betjel opdat gij, als gij te huis komt, uwe Beldenis leeren kunt.*

(\*) Eene daadzaak.

N

als ik er aan denk, op den volgenden morgen vonden wij haar in onzen vijver, waar zij dood werd uitgehaald.

*De Geestelijke.* Dat was een verschrikkelijk einde! — Och! spiegel er u aan! Zoo ver is het nog niet met u gekomen; maar indien gij toegaft aan uwe verkeerde begeerlijkheden, zoude het zoo ver *kunnen* komen. Wie op den weg der ondeugd is en daarop blijft voortgaan, loopt een' afgrond van jammer en ellende te gemoet. GOD beware u daarvoor!

*De Vrouw.* Ja! GOD beware mij!

*De Geestelijke.* Maar poog dan ook vooral u zelve te bewaren. Ik herhaal daarom mijne vermaning: Waak en bid. — Het waken alleen helpt niet, omdat de mensch een zoo zwak en afhankelijk schefsel is, dat ieder oogenblik gevaar loopt, om te struikelen en te vallen. Het bidden alleen helpt niet, omdat GOD op den mensch werkt door redelijke middelen, en in den mensch vermogens gelegd heeft, die hij kan, en mag, en moet gebruiken; ja! omdat de mensch, die ernstig wil, veel vermag. Wie van zijnen kant alle vlijt aanwendt, om het kwade af te leeren, het goede aan te leeren, mag met ootmoedig vertrouwen veel hulp van GOD verwachten. — Vrouwtje! u hapert het aan tevredenheid met uw lot en stand in de wereld, uw hoofdgebrek is pronk- en hebzucht. Poog er u van te genezen, en bid GOD, dat Hij u zijnen bijstand biede.



DRIE EN DERTIGSTE ZONDAG.

*Wie voor anderen een' kuil graaft, valt  
er weleens zelf in.*

en

*Wie anderen tot het kwade verleidt,  
verzwaart zijne eigene schuld.*

*Want met dezelfde maat, waarmede gij  
meet, zal u weder gemeten worden.*  
Luc. VI: 38.

I. *Haman en Mordechai.*

(Te lezen het Boek Esther.)

Toen de Joden in het Land *Babel* in ballingschap verkeerden, viel er, onder de regering van den Koning *Ahasueros*, eene merkwaardige gebeurtenis voor. *Mordechai*, een oom der Koningin *Esther*, een verftandig en deugdzaam man, ontdekte een' geheimen aanslag op het leven des Konings, en gaf daarvan terftond kennis, zoodat dit booze plan mislukte en de aanleggers van hetzelfde met den dood geftraft werden. — De weldaad was bewezen, maar, zoo als het weleens meer gaat, de weldoener werd vergeten. — *Mordechai* had vijanden, en inzonderheid was *Haman*, een voor naam Staatsdienaar, fchrikkelijk op hem gebeten. De reden van dezen haat was daárin gelegen, dat *Mordechai* voor den trotschen *Haman* zich niet vernederen wilde. *Haman*, brandende van wraakzucht, wist den Koning te bewegen, om het wreed bevel te geven, dat *alle* Joden op éénen dag zouden worden gevat en ter dood gebragt. Dan moest ook *Mordechai* in den ftrik vallen, en *Haman* verheugde zich reeds in het denkbeeld, dezen zijnen doodsvijand eerlang aan een kruis te zien hangen. —

N 2

Maar

Maar zie, wat gebeurt er? Het goddelooze plan van Haman was uitgelekt, en ook de brave Koningin Esther droeg er kennis van, die zich haastte den Koning te zeggen, dat zij hem den volgenden dag iets van zeer groot aanbelang had mede te deelen. De Koning ging, peinzende, wat dit toch wezen mogt, naar bed, doch kon den slaap niet vatten. Uit tijdverveling liet hij zich uit de Geschiedboeken des Rijks voorlezen, in welke ook de brave daad van Mordechai stond vermeld. Met spijt herinnerde de Koning zich, dat Mordechai deswege nooit eenige belooning had ontvangen. In den morgen liet hij aanstonds zijnen Staatsdienaar Haman bij zich roepen, hem vragende, hoe die man het best te beloonen ware, die aan het Rijk de gewigtigste diensten had bewezen. Haman, niet anders denkende, dan dat hij zelf die man was, noemde de hoogstmogelijke eerbewijzingen op; maar hoe vreemd stond hij te kijken en hoe was zijn hart vervuld met bittere spijt en wrevel, toen de Koning hem beval, Mordechai al die eer aan te doen! — Den man, dien hij reeds ter dood had veroordeeld, moest hij als in zegepraal door de stad leiden en, ten aanschouwen van al het volk, Koninklijke eer bewijzen! Ja! — wat meer is, — Haman stortte in één oogenblik van het toppunt van glorie in de diepste vernedering. Zijne looze raadslagen werden geheel openbaar, en Haman moest, op bevel des Konings, aan den eigen' balk hangen, dien hij voor Mordechai bestemd had.

II. *De vreemde koopman en de twee dieven.*

Een aanzienlijk koopman, die veel geld bezat, kwam in de stad B., alwaar zich twee beruchte bedriegers ophielden. Naauwelijks waren zij van zijne aankomst onderrigt, of zij smeedden een plan, om dezen vreemdeling van zijn geld te berooven en van kant te helpen. Zij maakten kennis met hem, en wonnen, door schoonschijnende beloften, zijn vertrouwen; zoodat hij zich met hen in handelzaken inliet, en hen zeer vriendelijk onthaalde. — De beide bedriegers waren aanvankelijk vervuld met de  
 hoop,

hoop, in hun vervloekt oogmerk te slagen; maar het hinderde zoowel den eenen als den anderen, dat zij den buit zouden moeten deelen; en zij beraamden elk voor zich een middel, om dien alleen te behouden. Bij beide rees de helsche gedachte op, om hunnen medgezel door vergif van het leven te berooven, en wel op denzelfden dag, dat zij onderling besloten hadden den koopman van kant te maken. Die rampzalige dag brak spoedig aan! De eene bedrieger kwam, op verzoek zijns makkers, bij hem, ten einde gezamenlijk te beraadslagen, hoe zich op het spoedigste van den koopman te ontdoen. De reuk der weltoebereide spijzen, die hij op de tafel zag staan, maakte zijnen lust zoodanig gaande, dat hij niet konde nalaten daarvan te proeven. De andere, vreezende, dat het vergif te spoedig zoude werken, zond zijnen makker weder naar deszelfs eigene kamer, en vol vreugde, toen hij zich alleen bevond, zeide hij: „Nu kan mijn ontwerp mij niet meer misfen. Mijn kameraad zal binnen „weinige oogenblikken ter ziele zijn, „en dan wil „ik den koopman op dit doodelijk gastmaal noodigen, ten einde nog heden alleen meester te zijn „van den geheelen schat.” De snoodaard begaf zich daarop naar de kamer zijns makkers, en vond denzelven ontziend op den grond liggen. Vol helliche vreugde ziet hij op de tafel eenen beker met rooden wijn gevuld, en denkt bij zich zelve: „Nu kan er eene goede teug op staan.” Zonder argwaan drinkt hij den wijn, dien zijn reeds overledene schijnvriend met een schielijk werkend vergif gemengd had, tot hetzelfde oogmerk, als waartoe de spijze was toebereid. Maar weinige minuten daarna wordt hij door eene geweldige hoofdpijn aangetast, gevolgd van hevige krimpelingen. Hij tuimelt neder, en zijne ongelukkige ziel verhuist naar de eeuwigheid. De koopman, onkundig van dit alles, was verwonderd over het lang uitblijven zijner beide vrienden; — hij wil hen opzoeken, en.... groote GOD! hij vindt beide dood nevens elkander op den vloer liggen. De brievenstaschen geopend zijnde, bleek het, wie zij waren en wat zij in den zin hadden; en diep getroffen, zeide de koopman: „Ja! GOD regeert! en vernietigt vaak

„der boozen aanflag. Ook deze boowichten zijn  
„gevallen in den strik, dien zij voor mij en voor  
„elkander hadden gespannen.” (\*)

---

*Wie anderen tot het kwade verleidt, verzwaart  
zijne eigene schuld.*

*Wee hem, door wien de ergernissen komen!  
Het ware hem beter, dat een molensteen  
aan zijn' hals gehangen en hij in de zee  
geworpen wierde. Luc. XVII: 1 en 2.*

---

Het is wel ongelukkig, dat er menschen zijn, welken het niet genoeg is, zelve ondeugend te wezen, maar die ook hun best doen, om anderen mede in het verderf te slepen. Het is alsof zij hunne eigene schuld meenen te verminderen, door het getal der schuldigen te vermeerderen. Als hun geweten of andere menschen hun het een of ander verwijten, paaijen zij zich met de uitvlugt: „Ik ben de eerste niet, en zal ook de laatste niet zijn.” Offchoon zij overtuigd zijn, dat het betamelijker en prijsfelijker is, om deugdzaam en godvreezend dan ondeugend en goddeloos te wezen, kunnen zij het niet verdragen, dat anderen beter zijn dan zij zelve, en het verschaft hun vreugde, als zij dat betere bij anderen kunnen verstikken, en het getal hunner ondeugende makkers vergrooten. Hoe vele booswichten hebben zich niet toegelegd, om minder bedrevenen les te geven in de kunst van kwaad te doen! Hoe vele jonge gevangenen zijn, door de slechte raadgevingen en het ondeugend voorbeeld van oudere, slagtoffers van verleiding en diep rampzalig geworden! Het volgende aandoenlijk geval strekke daarvan ten bewijze:

„Een jongen van veertien jaar, Albertus K.... genaamd, stal uit den tuin van zijnen buurman eenige wortelen, werd op heeter daad betrapt en tot eene maand Correctioneële gevangenisstaf veroordeeld. De jongen had geene kwade inborst, en was

(\*) *Leerzame vriend van allen*, bl. 216.

was, bij zijne intrede in het tuchthuis, bitter verlegen. Men kon hem, gedurende de eerste dagen, in zijne tranen waschen, en daar hij nog al indrukken van Godsdienst had, riep hij onophoudelijk den Hemel aan, om vergiffenis voor het bedreven kwaad. Ware hij terstond in goede handen gekomen, de gevangenschap zoude hem tot eene duchtige les verstrekt hebben, om zich in het vervolg tegen soortgelijk kwaad te wachten. Maar! wat was zijn ongeluk? Geplaatst in een hok, alwaar zich, behalve drie anderen, zekere Georg, een der meest befaamde bedriegers, bevond, werd hij spoedig uitgejouwd, en dreef men den spot met zijne sijmelarij. Georg maakte Albertus wijs, dat deze zeer kinderachtig handelde, over eene kleinigheid zoo veel omstandigheid te maken, dat hij wel andere stukken uitgevoerd had, en eerstdaags weder dacht uit te voeren, daar hij met drie weken ontslagen werd. Hij verhaalde Albertus allerlei sijne bedriegerijen en stoute waagstukken, door hem aangewend en ondernomen, en snoefde er op, wat al buit hij soms behaald had, en hoe gemakkelijk men er op die manier aankomt, zoodat het de grootste dwaasheid zoude wezen, zich met werken af te slooven en dan toch nog een sober leven te leiden. Albertus, jong en onervaren, hoorde eerst met afgrijzen, daarna met onverschilligheid, en eindelijk met genoegende deze schrikkelijke en goddelooze redenen. Hij liet zich ten laatste overhalen, om, zoodra hij ontslagen was, zich bij zijnen verleider te voegen en gemeenschappelijk op roof uit te gaan. Georg zoude Albertus, op den dag van deszelfs ontslag, voor de deur der gevangenis opwachten. Zoo gezegd zoo gedaan. Albertus was binnen weinige maanden in allerlei schurkenstreken grondig bedreven. Met zijnen diep bedorven makker trok hij naar *Duitschland*, alwaar zij zich aan herhaalde diefstallen en brandstichting schuldig maakten, tot eindelijk de kerfstok vol was, en zij, op een schavot, met den dood gestraft werden, en aldus het welverdiende loon, voor hunne menigvuldige misdrijven ontvingen."

Rampzalige verleider van mingeoefenden en minbedorvenen, die niet genoeg hebt aan uwe eigene

schuld, maar u bovendien moedwillig bezwaart met die eens anderen! Wat zal er, ter uwer verantwoording, te zeggen zijn, als GOD, de Regter van hemel en aarde, in den grooten oordeelsdag, u rekenschap zal vragen, en van u de ziele opeischen, die gij ten verderve hebt gevoerd? — Hoe zult gij te moede wezen, als zij, die gij verleid hebt, in den dag der dagen, tegen u als getuigen optreden, en u het ontzaggelijk verwijt toeduwen; „Door u ben ik rampzalig geworden.” — Ongelukkige, wiens lust het is anderen in het kwade te versterken! laat dit duivelsch handwerk varen, en zoek veeleer u zelve te behouden. En — indien gij reeds zóó diep mogt gezonken zijn, (hetwelk GOD verhoede!) dat gij zelf geen' lust hebt tot waarachtige verbetering, laat dan ten minste een' ander' ongemoeid, en voer geene slagtoffers ten verderve, die eenmaal uwe eigene rampzaligheid duizend- en duizendmalen zullen vergrooten!

Verbeeld u niet, dat ik u ijdel schrik aanjage. De Heilige Schrift spreekt een verschrikkelijk oordeel uit over allen, die, door hun slecht voorbeeld, ergernissen geven, en wijze en Godvruchtige Kerkvaders stemmen met die uitspraken in. — Hoor hen spreken:

*Zondig zijn al de onregvaardigen, niet enkel diegenen, welke ons onze uitwendige have en goed ontwendigen, maar ook die, welke, door hunne bedorvene zeden, door hunnen zondigen levenswandel, onze inwendige goederen verwoesten willen. De eerste doen slechts inbreuk op datgene, wat buiten ons is; de laatste echter zoeken ons geheel te berooven. De boosheid van eenen zoodanigen, die onze deugd, door zijn slecht voorbeeld, ondermijnt, is veel grooter dan van iemand, die ons slechts aan onze have en goed schade toebrengt. (St. Gregor.)*

*Indien reeds de straffen van elken onzer mislagen zoo groot zijn, hoe zal het dan eenmaal met diegenen afloopen, die, door hun slecht voorbeeld, anderen ergernis gaven? Laat ons toch niet gelooven, ons daardoor te zullen kunnen verontschuldigen, dat wij er velen vonden, die aan onze ondeugden deelnamen; want juist daardoor zullen wij onze misdaad vergrooten. (St. Chryfost.)*

Op

*Op eenen dag van openbare boete.*

*Scheurt uwe harten, maar niet uwe kleederen.*

Joël II: 13.

(Eene Toespraak van den Geestelijke in de groote  
Crimineele Gevangenis te H.)

Het is van daag een dag van openbare boete, of, gelijk men het gewoonlijk noemt, een *bededag*, en zulk een dag is bijzonder plegtig. De mensch, die dagelijks in velen struikelt, is ook dagelijks verplicht, om zich voor GOD te verootmoedigen; maar op eenen bededag behoort men dat te doen met dubbelen ernst en nadruk. Een bededag komt maar éénmaal in het jaar, en als men dan bedenkt, wat al zonden men in een geheel jaar heeft bedreven, dan heeft ieder mensch, en vooral ook een gevangene, groote redenen van verootmoediging. Nog plegtiger en gewigtiger wordt zulk een dag als men bedenkt, dat al onze landgenooten, van den Koning tot den daglooner, zich als dan ter kerke begeben, om den Allerhoogste te aanbidden, zijne vergevende liefde af te smeeken en al hunne belangen Hem aan te bevelen. — Gij, M. H.! kunt wel zulk eene plegtstatige Godsdienstoefening nu niet bijwonen, en de reden, die u daarin verhindert, is eene zeer treurige reden, want gij zit in banden; maar daarom zijt gij niet ontheven van uwe verplichting, om dezen bededag te vieren. Voor hem, die GOD zoekt, is GOD overal te vinden. Gij kunt uwe schulden even goed belijden binnen de muren eener gevangenis als in de prachtigste kerk. Ja! het gebed, dat in eenen donkeren, naren kerker uit een boetvaardig hart tot GOD oprijst, is GODE welgevalliger dan de gebeden, die in rijk verlichte én versierde tempels worden opgezonden als het hart der bidders daarin niet deelt. De Allerhoogste is immers niet gediend met offer-

anden, maar met een gebroken en verflagen hart. *Scheurt uwe harten, maar niet* (dat is vooral of meer) *uwe kleederen. Laat het niet enkel bij openbaar rouwbedrijf berusten; maar voegt er de verootmoediging van een verscheurd en verbrijzeld harte bij.* (\*) Deze was de vermaning van den Profeet Joël aan de Joden van zijnen tijd, die gewoon waren hunnen rouw en hunne boete door het scheuren hunner kleederen aan den dag te leggen, maar die het ook dikwijls daarbij alléén lieten berusten, zonder dat het hart er verder in deelde.

*Scheurt uwe harten en niet uwe kleederen*, zij ook tot u gezegd, M. H.! Blijft in een uiterlijk vertoon van boetvaardigheid niet alleen hangen; maar laat uw berouw en uwe verootmoediging tevens innerlijk, opregt, van heeler harte zijn. — Die les hebt gij zeer noodig. Ik ben nu veertien jaar Prediker in deze Gevangenis. Ik heb, overeenkomstig mijn ambt en pligt, u met vrijmoedigheid uwe gebreken onder het oog gebragt, en u tot berouw en verbetering aangespoord. Als uiterlijke belangstelling en aandoening van uwe zijde de maatstaf mogt wezen van den zegen op mijn werk, hoe overvloedig ware dan die zegen! Zelden heb ik tot u gesproken, of velen uwer waren zeer bewogen. Niet alleen heb ik de vrouwelijke gevangenen doorgaans tranen zien storten; maar ik heb ze ook opgemerkt bij niet weinige mannen, die voor het overige ruw en ongevoelig schenen. Dat alles heeft in het begin van mijnen dienst mijn hart menigmaal verheugd, omdat ik er wat goeds voor het vervolg van hoopte; maar, ach! hoe vaak ben ik in die hope teleurgesteld! Het bleef bij die voorbijgaande aandoeningen; en naauwelijks was de predikatie geëindigd, of men sloeg het oude pad weder in. Hen, die in tranen schier verstikten, hoorde men, weinige oogenblikken daarna, eene schandelijke en ligtzinnige taal voeren. *Zij, die het eene oogenblik het voornemen schenen op te vatten om der zonde vaarwel te zeggen, handelden in het volgende oogenblik tegen pligt en geweten, alsof zij het vast besluit genomen hadden, de zonde te begaan, in plaats van ze te vermijden.* (†)

Ach!

(\*) Bijbelvert. van VAN DER PALM. (†) Sailer.



Ach! M. H.! wat helpt toch al dat uiterlijk misbaar? Wat beteekenen eene demoedige houding, een hangend hoofd en tranen zonder tal, als het harte koel en ledig blijft? Wat helpt eene belijdenis van zonden, als het alleen werk der lippen is?

Wordt gij dan op dezen plegtigen dag tot belijdenis uwer zonden geroepen, ziet toe, dat dezelve opregt zij! Weest niet langer veinsaards en huichelaars, opdat uw oordeel niet te zwaarder worde.

Om nu tot zulk eene opregte belijdenis te geraken, moet gij uw leven en gedrag, ook sedert den laatstverloopen' bededag, overzien; u herinneren, hoe dikwijls en hoe zwaar gij tegen GOD en menschen hebt misdreven; hoe gij uw geweten verkracht en menigen goeden raad hebt in den wind gefflagen; hoe weinig uw gedrag en wandel overeenstemden met de uiterlijke aandoeningen, welke gij soms aan den dag hebt gelegd, en hoe gij, in stede van te verbeteren, in vele opzigten zijt verslimmerd. Maar vooral moet gij het levendig beseffen, hoe schandelijk en schadelijk de zonde zij. — *Schandelijk* is zij, omdat GOD ze u verbiedt, en GOD is immers uw Schepper, uw Weldoener, uw Regter? Hem zijt gij liefde en gehoorzaamheid schuldig, en zoo gij die Hem weigert, wien zult gij ze dan betoonen? Zonde verraadt de snoodste ontrouw en ondankbaarheid — ja! is vijandschap tegen GOD! — *Schandelijk* is zij; want zij ontteert u zelve, en verlaagt u beneden het redelooze vee. Is niet de mensch gemaakt naar GODS beeld en gelijkenis, en zal hij moedwillig de heerlijke trekken van dat beeld uitwisfchen en de hooge eer eener hemelsche bestemming verfmaden? — Maar ook *schadelijk* is de zonde, omdat zij den mensch voor tijd en eeuwigheid ongelukkig maakt. Zij brengt hare eigene nadeelige gevolgen met zich. Zij berooft den mensch van eer en achting; zij doet hem alle genoegens van het huisfelijk en maatschappelijk leven misfen; zij ontnemt hem zijne vrijheid, en doet hem zuchten in eenen naren kerker; want, dat gij hier zijt, M. H.! en dat gij zoo ongelukkig zijt, *dat is de rampzalige vrucht der zonde!*

Maar

Maar daarbij blijft het niet. De zondé maakt den mensch ook voor *eeuwig* ongelukkig. Na dit leven begint een ander leven, en in dat andere leven zal het goed of kwaad zijn, al naar dat men het hier gemaakt heeft; want *wat de mensch zaait, dat zal hij maaijen, en die in het vleesch zaait, dat is, die de zonde doet en daarin volhardt, zal verderfenis maaijen*, zal ongelukkig, rampzalig worden. *Zonder Godzaligheid geene gelukzaligheid*; dat is reeds op deze wereld waarheid; maar het zal in nadruk waar zijn in eene volgende en betere maatschappij. Niemand kan een gelukkig deelgenoot zijn van die betere maatschappij, zonder vatbaarheid en geschiktheid voor dezelve te hebben. Niemand zal den hemel in den hemel vinden, zonder eenen hemelschen zin en wandel. Ach! als de hemel voor u gesloten is, en, in stede daarvan, helse wroegingen van vruchteloos nabeklag u pijnigen; als gij u zóó ongelukkig gevoelt, dat woorden te kort schieten om het uit te drukken, *dat is de rampzalige vrucht der zonde!*

Ziet, M. H.! dat alles moet gij weten, opdat gij de zonde leert haten als de pest. *Ja, vliedt voor haar als voor eene slang, want als gij haar te nabij komt, zoo steekt zij u. Hare tanden zijn als leeuwentanden en dooden den mensch. Elke zonde is als een scherp zwaard, en wondt, dat niemand het genezen kan. De Goddeloozen gaan op eenen gladden steenweg, waarvan het einde de afgrond der helle is.*

Dat moet gij weten, opdat het u van heeler harte herouwe immer gezondigd te hebben, opdat gij voortaan met zulk eenen levendigen afkeer van het kwade vervuld wordet, dat gij niet meer zoudt willen zondigen, al dacht gij ook daardoor eenig voordeel of genoegen te bejagen. — Dat moet gij weten, opdat uwe harten verbroken en verbrijzeld worden, en gij eenigermate gestemd wordet tot het ootmoedig gebed, dat wij zoo aanstonds met en voor u tot GOD willen opzenden. — Zult gij toch hope hebben op verhooring, dan moet uw hart vervuld zijn met haat tegen de zonde, met liefde tot GOD, met het volle besef uwer diepe onwaardigheid, met het voornemen, om voortaan  
niet

niet weder opzettelijk te zondigen. Bidden en vasten heeft geene waardij, als het niet van heeler harte geschiedt, en met een verbeterd leven gepaard gaat; want *als iemand bidt en wederom vloekt, hoe zal de Heer dien verhooren? En de mensch, die voor zijne zonden vast, en gedurig weder zondigt, wie zal diens gebed verhooren, en wat baat hem zijn vasten?* Maar doet gij het in tegendeel op de regte wijze, en draagt uw volgend leven de blijken daarvan, dan zult gij er heerlijke vruchten van plukken. GOD wijst den berouwhebbenden niet af; want er staat geschreven: *Scheurt uwe harten en niet uwe kleederen, en keert weder tot den Heer uwen GOD; want genadig en barmhartig is Hij en groot van goedertierenheid.*

*Gebed op eenen bededag.*

*Op dezen plegtstatigen dag naderen wij, arme gevangenen, met het diep besef onzer onwaardigheid, tot U, barmhartige en genadige GOD! Wij vereenigen ons met duizenden onzer medegevangenen, in vele kerkers onzes Vaderlands verzameld, ja! met alle inwoners dezès Lands, om onze schulden ootmoedig voor U te belijden. — Wanneer wij bedenken, wat kwaad wij met — ja! boven vele andere menschen, al hebben bedreven, dat wij nimmer kunnen goedmaken; wanneer wij bedenken, hoe lief en waard ons nog de zonde is, en hoe wij dagelijks opzettelijk misdoen, dan schrikken wij voor ons zelve; maar nog veel meer schrikken wij voor U, den alwetenden kenner der harten, den regtvaardigen Regter van al onze daden. Reeds dikwijls hebben wij onze schulden voor U beleden, en uwe vergevende liefde ingeroepen; maar het was alleen het werk onzer lippen, zonder dat het hart daarin deelde. Ja! soms waren wij tot schreijens toe bewogen, en vatteden goede voornemens op; maar met onze tranen waren ook die voornemens verdwenen. Grootte GOD! wat zullen wij zeggen? Wij zijn zondaars, — zeer grootte zondaars. Ons eigen geweten klaagt ons aan. Wij hebben onze harten*

*on-*

*onder de tuchtroede verhard. Met den mond hebben wij U weleens gezegend, maar met het harte menigmaal gevloekt. Wat zal van ons worden, als wij in de zonde blijven leven, als wij in de zonde sterven? In plaats van U lief te hebben, die onze Weldoener, — in plaats van U te dienen, die onze Wetgever zijt, hebben wij de zonde lief, zijn wij slaven der zonde. Gij hebt zoo veel voor ons gedaan, uw eigen Zoon leefde, leed en stierf, om ons te verlossen van de heerschappij der zonde, en wij willen niets voor ons zelve, niets voor U, onzen GOD, niets voor JEZUS, onzen Verlosser, doen. Zoo dikwijls hebben wij U, onder zuchten en geweën, gahoorzaamheid gezworen; maar wij hebben onzen eed moedwillig gebroken, en zijn tot vroegere ongehoorzaamheid teruggekeerd. Groote GOD! wat zal van ons worden? Zullen wij dan verkocht blijven aan het kwade? Wie zal ons verlossen van de banden der zonde? Wie zal de goede voornemens, die nu en dan bij ons oprijzen, die wij ook nu hebben opgevat, bevestigen en ons helpen ten uitvoer brengen? Op U, almachtige en getrouwe Vader! is onze hoop gevestigd. Onze schuldbelijdenis, die diep uit ons binnenste oprijst, zij U nu welgevallig; en de verzekering, dat Gij, om CHRISTUS wille, onze zonden ons niet wilt toerekenen, storte moed en troost in het berouwhebbend en verslagen hart. Zoo willen wij dan, met het oog op U en Hem, van nu aan waken en strijden. Wij willen de zonde beschouwen als de grootste vijandin van ons geluk. Wij willen U meer en meer liefhebben met een ongeveinsd hart. Wij willen JEZUS CHRISTUS vereeren als den genen, dien Gij ons gegeven hebt tot wijsheid, rechtvaardigmaking, heiligmaking en volkomene verlossing. Help ons daartoe, genadige Vader! om uws Zoons wille. Amen.*

*Boetzang op eenen bededag.*

*Geducht, regtvaardig Alvermogen!  
 Och! sla op ons ontfermende oogen!  
 Wij, wij gevoelen onze schuld:  
 Hoe dikwijls tergden we uw geduld!  
 Hoe vaak zijn wij, al te onberaân,  
 Verkeerde wegen ingegaan!*

*Ach! hoe betreuren we onze zonden,  
 Waardoor wij uwe wetten schonden!  
 't Berouw, de schaamte drukt ons neêr.  
 Zoo Gij, o vlekloos Hemelheer!  
 Met ons wilt in 't gerigte gaan,  
 Wie onzer zal voor U bestaan?*

*Neen! ga niet met het regt te rade;  
 Schenk, voor verdiende straf, genade:  
 Gedenk onze overtreding niet,  
 Daar ons berouw U 't offer biedt;  
 Wij keeren weêr, o Majesteit!  
 Van 't spoor der ongerechtigheid.*

*Wij keeren weêr; leer onze harten  
 't Geylei der zonden moedig tarten.  
 Och, Vader! reinig ons gemoed:  
 Dan wandlen wij met vasten voet,  
 Aan U en uwen dienst gehecht,  
 In 't spoor van heiligheid en regt.*

## VIEN EN DERTIGSTE ZONDAG.

(Overdenkingen van- en voor zieken.)

*Als gij krank zijt, bid den Heere, dat Hij u gezond make; maar sta af van de zonde en reinig uw hart van alle misdaad. (Jezus Syrach.)*

Ik ben ziek. — Ach! hoe treurig is mijn toestand! Was ik dan, als gevangene, nog niet elendig genoeg? Moest dit er nog bijkomen, om mijn ongeluk te voltooijen? Mijn GOD! wat komt mij al over!

Hoe pijnigt mij het gevoel van smart! Hoe benaauwen mij de koortsen! Mijn hoofd schijnt te breken. Groote GOD! hoe veel moet ik lijden!

Hoë naar en verlaten gevoel ik mij in dezen kerker! Geen echtgenoot, vader of moeder, geen kind, bloedverwant of vriend komt naar mij omzien. Het is alsof ik niemand in de gansche wereld toebehoore. Wat ben ik ongelukkig!

Ik ben ziek; maar *van waar* die ziekte? Gelijk alles eene *oorzaak* heeft, zoo heeft ook mijne ziekte er eene. — Kwam zij mij over *door* of *buiten* mijne schuld?

Is zij het gevolg van slordigheid en morfigheid, van gebrek aan voorzorg, van onnadenkendheid?

Is zij het gevolg van een lui, onmatig, ongeregeld, liederlijk en ontuchtig leven? Hebben toe-

me-

melooze driften mijne gezondheid ondermijnd; want toorn, nijd en wraakgierigheid zijn immers verrotting der beenderen?

Ja! zóó is het, en over wien kan ik mij dan anders beklagen dan over mij zelve? Door eigen toedoen lig ik op dit ziekbed ter neder. — Hoe veel heb ik mij te verwijten! Hoe diep moet ik mij voor GOD verootmoedigen! Hoe duur is mijne verpligting, om in het vervolg beter voor mijne gezondheid te zorgen!

Ongelukkige, die ik ben! Thans word ik ontwaar, hoe slecht de zonde hare dienaars loont. Toen ik gezond was naar het ligchaam, heeft zij den welstand mijner ziel verwoest, mij met schande overladen; en thans tast zij ook mijn gebeente aan en brengt mij aan den oever des doods.

Troosteloos en verlegen laat zij mij. Het verledene en toekomstige baart mij verschrikking. Ik zie terug op een verbeuzeld en schandelijk leven; en als ik denk aan mijne verantwoording voor den Almachtige, dan zoude ik bijna tot wanhoop vervallen.

*Barmhartige GOD! U is al mijn lijdén, U zijn al mijne zonden bekend. Gij weet alle dingen. Gij weet ook, hoe ik mijnen weg heb bedorven, en mij deze ziekte door eigene schuld heb op den hals gehaald. Ik roep tot U in mijne benaauwdheid. Wil Gij, om CHRISTUS wille, mij hooren! Uwe liefde gaat mijne misdrijven verre te boven.*

*JEZUS CHRISTUS! Vriend der menschen, Verlosfer van zondaren! Gij kondet cenmaal aan het kruis eigen' doodsangst vergeten, om den doodsangst*

*angst van een' ander' te verminderen; — zie op mij, ongelukkigen, ontfermend neder!*

---

Ik ben ziek; — maar *van waar* die ziekte? Kwam zij mij over *buiten* mijn toedoen, en is zij eene bezoeking van GODS hand? Hoe zeer be-  
taamt het mij dan stil te berusten; *want wat GOD doet, is immers wel gedaan.*

---

*De haren van uw hoofd zijn alle geteld, en geen muschje valt op aarde, zonder den wil des Hemel-  
schen Vaders.* — Deze is de veelbetekenende ver-  
klaring van den Zaligmaker der wereld. — Ook  
deze ziekte kwam mij dan over met GODS toela-  
ting. — Wat zoude GOD mij daarmede willen  
leeren?

---

Dat GOD mij daarmede iets leeren wil, dat  
spreekt toch wel van zelf; want een wijs en goed  
mensch doet niets zonder wijze en goede oogmer-  
ken, en GOD is immers de Hoogste Wijsheid en  
de Oneindige Liefde.

---

Deze ziekte moet mij, vóór alle dingen, tot  
ernst stemmen en nadenkend maken. Tot hier toe  
heb ik lichtzinnig voortgeleefd; maar deze ongesteld-  
heid is als eene stemme GODS tot mijn hart; en  
hetgene gezonde dagen mij niet hebben *kunnen*, —  
hetgene ik toen niet heb *willen* leeren, — dat zal  
deze krankheid (GOD geve het!) misfchien vermogen.

---

Deze ziekte herinnert mij de waarde der gezond-  
heid. Toen ik gezond was, heb ik daaraan nooit  
regt gedacht, mij daarover nooit hartelijk verheugd.  
Ik werkte dikwijls met tegenzin, en hoe gaarne  
zoude ik nu weder arbeiden! Even gaarne zou-  
de ik weder met smaak eten en drinken, en in ge-  
zonde dagen, ik moet het met schaamte bekennen,  
heb ik doorgaans spijs en drank genuttigd, zonder  
GOD



GOD behoorlijk te danken en te bidden. — Geheele nachten breng ik thans slapeloos door, en toen, in dagen van gezondheid, eene verkwikkende rust mij meestal te beurt viel, kwam het zelden of nooit in mij op, daarvoor mijnen Schepper te verheerlijken. — Ondankbare, die ik ben! — GOD moest mij het goede ontnemen, opdat ik het goede zoude leeren waarden.

Hoe diep gevoel ik in deze ziekte mijne afschrikkelijkheid! — Mijn GOD! hoe zwak en nietig en hulpbehoevend is toch een mensch! — Ik kan mij zelve niet helpen en hang geheel van anderen af. — Hoe verlegen zoude ik zijn, indien mijne medemenschen thans jegens mij even zoo gezind waren, als ik menigmaal jegens hen was!

Neen! ik heb niet verdiend, dat men mij zoo zorgvuldig oppaste, met zoo veel liefde verzorge. — Al die belangstelling en deelneming beschaamt en verootmoedigt mij. Ik ben niet waardig, dat men mij kwaad met goed vergelde.

Ik wil mij dit goede voorbeeld ten nutte maken. Was ik, in gezonde dagen, dikwijls schadelijk en gevaarlijk voor anderen, mijn eigen lijden maakt mij gevoeliger voor het leed mijner lotgenooten. Ik wil hulp en troost toedienen, waar ik kan. Ik zal mijne zieke medegevangenen, van welke sommige nog ellendiger zijn dan ik, met toegavendheid en zachtheid bejegenen. Zoo wil ik mijne dankbaarheid aan den dag leggen voor de onverdiende deelneming en liefde, die men mij bewijst.

Maar — wat ook mijne medemenschen voor mij doen, hoe zorgvuldig zij mij dag en nacht bijstaan, het is buiten hunne magt mij te herstellen. De Arts kan de meest geschikte geneesmiddelen voorschrijven, de ziekenoppasser kan aan een geregeld en bestendig gebruik derzelve de hand houden; — maar of de genezing werkelijk volgen zal,

dat gaat de wetenschap en het vermogen van sterfelingen te boven.

---

Zoo hang ik dan geheel af van eene Hoogere, van eene Onzichtbare Magt. Die Onzichtbare is GOD. Hij alleen kan mij herstellen, als Hem dat behaagt. Hij is de Geneesmeester der zieken, de toevlugt en sterkte der zwakken. Van Hem moet ik alzoo hulp en redding vragen en verwachten.

---

Helaas! hoe weinig vrijmoedigheid heb ik om mij tot GOD te wenden! Wie ben ik, en wat zijn mijne daden? In gezonde dagen heb ik mij over GOD niet bekommerd. Er zijn weken, maanden en jaren voorbijgegaan, waarin ik leefde alsof er geen GOD van hemel en aarde bestond, en zoude ik dien GOD nu om mijne herstelling durven bidden?

---

En toch gevoel ik daaraan behoefte. Daar menschelijke hulp te kort schiet, moet er iets zijn, waaraan ik mij vasthoude. Ik heb in vorige dagen zelden gebeden, en zoo ik het al deed, geschiedde het uit gewoonte, en onnadenkend en oneerbiedig; ja! ik heb weleens andere gevangenen in hun gebed gestoord, en deswege bespot en uitgejouwd. Maar thans gevoel ik in vollen nadruk: *De nood leert bidden.*

---

*Barmhartige Hemelvader! Een groot zondaar, dien Gij met krankheid bezocht hebt, werpt zich voor U ter neder. Hij was waardig, dat Gij hem wegnaamt uit het land der levenden; maar vurig smeekt hij U: „Genees en behoud hem, Heere!”*

---

Zoo heb ik dan gebeden, en dat heb ik reeds dikwijls gedaan, maar het is alsof GOD mij niet hoort. — *Tot hoe lang schrei ik, o Heer! maar Gij antwoordt niet.* — Zal ik daarom ongeduldig en wrevelig worden? Ach! hoe vaak heeft GOD mij, in gezonde dagen, door mijn geweten, door lotwifelingen en door zijn Heilig Woord laten bidden

den en waarfchuwen, om tot Hem terug te keeren! Toen heb ik naar Hem niet willen luisteren, en ik, onwaardige, zou nu vorderen, dat GOD mij dadelijk hoorde!

---

*Gij zult Mij zoeken en vinden, wanneer Gij naar Mij vraagt met uw gansche hart. Ja! Ik zal Mij van u doen vinden, spreekt de Heere. (\*)* Zoo staat er gefchreven. Maar vraag ik nu naar GOD met mijn gansche hart? — Helaas! het is er ver af. Mijn hart is vervuld met bedrog en onregt. Ik ga dagelijks voort met te doen, wat kwaad is in de oogen des Heeren. Ik maak mijne schuld moedwillig grooter; ik beledig GOD door vloeken en zweren, door ontevredenheid en fchampere klagten. Ik geef mijnen medegevangenen een slecht voorbeeld. Ik wil wel genezen worden van deze mijne ziekte, maar ik kan niet vast besluiten afstand te doen van het kwade. Kan ik bij zulk een snood bestaan met eenig vertrouwen bidden, en op verhooring van mijn gebed hopen?

---

*o GOD! ik vrees voor al mijne werken; want ik weet, dat Gij de misdaad niet spaart. Ik heb gezondigd, ik wil het U belijden en mijne misdaad niet bedekken. Ik erken mijne overtreding, en mijne zonde zweeft mij altijd voor oogen. Ik eerde U soms wel met de lippen, maar mijn hart was verre van U. Barmhartige GOD! leer mij afleggen alle boosheid, alle bedrog, alle valscheid en laster. — Zal ik, o GOD! uwe groote goedheid, uw geduld, uwe langmoedigheid nog langer verachten? — Neen! ik wil mijne zonde U belijden. Gij zijt getrouw en barmhartig, om mij die te vergeven, en mij van alle ongerechtigheid te zuiveren. Ik ben wel ellendig en nooddruftig, maar Gij, o Heer! denkt aan mij. Wees Gij mijne hulp en mijn bevrijder. Gij zijt een GOD, die den moeden kracht geeft en de sterkte der krachteloozen vermeerdert. Amen.*

(\*) Jer. XXIX: 13.

## VIJF EN DERTIGSTE ZONDAG.

*Verfolg van het voorgaande.*

*Dat dan de zonde niet meer heersche in uw sterfelijk ligchaam, zoodat gij haar en de begeerlijkheid van hetzelfde zoudt gehoorzamen. En wijdt uwe leden niet toe als werktuigen der ongerechtigheid aan de zonde, maar wijdt u zelve GODE toe. (Rom. VI: 12 en 13.)*

Reeds sinds lang ben ik ziek; en wat ik naar ligchaam en ziel moet lijden, kan ik met geene woorden uitdrukken. *Ik ben moede van het zuchten; den geheelen nacht besproei ik mijn bed met tranen; ja! mijn leger wordt als van tranen doorweekt.* Mijn GOD! wanneer komt er uitkomst, en welke zal de uitkomst zijn?

Ongelukkige, die ik ben! Van waar dat wantrouwen, die moedeloosheid, die wrevel, dat ongeduld, die bitterheid? Van waar anders, dan dat ik, in gezonde dagen, nooit heb willen leeren mijn eigen wil te verzaken en dien te onderwerpen aan GODS wil? — Foei! ik moest mij schamen voor GOD, en schamen voor mij zelve. Weet GOD dan niet het best zijnen tijd, en blijft Hij niet een mededoogend Vriend en een genadig Helper van boetvaardige zondaren?

Reeds sinds lang ben ik ziek. Hoe traag verloopt de tijd! Wat vallen mij de dagen bang en de nachten lang! Als de morgen aanbreekt, denk ik: *Och! dat het avond ware,* en als de avond

avond daar is: *Och! dat het morgen ware!* — En toch; hoe kostelijk is voor mij de tijd! In gezonde dagen heb ik dien verbeuzeld en in zonden doorgebracht. Zal ik nu de nog overschietende levensdagen, die misfchien zeer weinige zijn, in ijdele, nuttelooze en zondige klagten verspillen?

Indien ik klagen wil, dan heb ik ruime stof, dan is het mijn dure pligt over mij zelven te klagen. *Wat klaagt toch een levendig mensch? Een iegelijk klage van wege zijne zonden;* zoo spreekt de Profeet, en een der eerbiedwaardigste Kerkvaders heeft gezegd: *Laat ons over onze zonden weenen; maar al het andere, hetzij armoede, ziekte, ontijdigen dood, laster, of wat het ook zij, geduldig verdragen.* Zoo er dan voortaan weder tranen uit mijne oogen vlieten, laat het zijn omdat *zij GODS Wet niet in acht namen.*

Reeds finds lang ben ik ziek. Zal ik wel ooit beter worden? Ik begin daaraan te wanhopen. Ik sta op het punt den moed geheel te verliezen, en ik heb dien zoo noodig te behouden; want moed verloren, veel verloren. *Moed ondersteunt den man in het dragen van zijn leed; maar een neêrslagtig hart, wie beurt het op?*

*Wat klaagt ons morrend hart, als van GODS gunst verlaten?  
Wat smelten we in geweën, waar ons geen tranen baten?  
De Godheid kent den weg, die ons het heilzaamst is;  
Zij leidt ons vaderlijk langs 't spoor der droefenis.  
Neen, zondaar! wanhoop niet! al wordt het vleesch gereten:  
De mensch, door GOD bezocht, is niet van GOD vergeten.  
't Is waarheid, ik beken 't, gij hebt zeer lang geleên:  
Het taai geduld is moede en 't hart is afgestreên;  
Maar laat een' straal van troost uw droeve ziel verblijden;  
Hoe langer gij reeds leedt, hoe korter gij zult lijden.*

*Ook keert GODS magt zich niet aan ongeneesbre kwalen ;  
 Zij spreekt , de krankheid vlugt ; ik zie u ademenhalen ;  
 'k Zie u geheel hersteld ; terwijl gij blij vergeet ,  
 Dat ge ooit op 't krankbed zuchtte , ooit wreede smarten leedt ,  
 't Verveelt der Godheid niet , dat wij ons leed Haar klagen ,  
 Dat wij Haar , in de ramp , om troost en uitkomst vragen ;  
 Zij sterkt de zwakke ziel in alle smart en pijn :  
 Wie kan , als GOD vertroost , wie kan dan treurig zijn ?*

L. W. van Merken.

Reeds sinds lang ben ik ziek , en het schijnt dat alle geneesmiddelen niets baten ; en toch wil ik voortgaan dezelve met gerouweheid te gebruiken. Ik heb geene vrijmoedigheid om op GOD te vertrouwen , als ik van mijne zijde de handen slap laat hangen , en de middelen ter genezing gering acht en verwaarloos.

Ik wil niet te driftig naar mijne herstelling verlangen , en mij niet te zeer met dezelve vleijen. Of en wanneer ik herstellen zal , weet ik niet ; maar dit weet ik , dat het van mij zelve afhangt , om nut uit deze mijne ziekte te trekken , en dat mijne verantwoording te grooter wordt , indien ik dat niet doe.

Kan deze krankheid des ligchaams in GODS hand geen middel worden tot genezing van de veelvuldige krankheden mijner ziel , en is het niet mijn dure plicht , haar aldus te beschouwen en aan te wenden ?

Indien eenig deel mijns ligchaams gekneusd of gewond is , of eene gevaarlijke ziekte het geheele gestel aantast , zijn er pijnlijke en krachtige middelen noodig. Het gekwetste of aangestoken deel moet soms worden afgesneden of uitgerukt , en ik

getroost mij dat gaarne, en wend alles aan tot zelfbehoud en genezing. Maar, waarom dan de genezing van den kanker, die aan mijne ziel knaagt, jaren lang uitgesteld? Waarom niet gewillig het liefste opgeofferd, om die ziel te redden van het eeuwig verderf?

*Veelvuldig en smartelijk zijn, o GOD! de kwalen van mijn ligchaam; maar nog veelvuldiger en smartelijker de kwalen van mijnen geest. — Heere! mogt ik van beide worden genezen! Mogt ik, in deze mijne ziekte, de zonde leeren verfoeijen van ganscher harte, de zonde, die ik, helaas! heb leeren kennen als de bron van tijdelijke- en eeuwige ellende! Mogt ik met innig berouw en ongeveinsde boetvaardigheid tot U wederkeeren, opdat mijne bekommerde ziel troost vinde bij de heerlijke toespraak van den Zaligmaker van zondaren: „Wees welgemoed! uwe zonden „zijn u vergeven.”*

*Wat baat het den mensch, dat hij de geheele wereld gewint en kijdt schade aan zijne ziel? — Op deze uitspraak van den Heiland heb ik voorheen nooit acht geslagen; maar in deze treurige dagen ontwaar ik, dat zij waarachtig is. Wat zoude het mij helpen, al had ik ook al het geld en goed, dat ik in mijn gansche leven roofde, thans verdiendubbeld bijeen? Wat zou het mij baten, al zag ik allen, welken ik ooit een kwaad hart toedroeg, in jammer en ellende? Zoude mij dit een aasje vreugde kunnen aanbrengen, — of indien ik zoo slecht en duivelsch van aard ware, om mij deswege te verblijden, wat troost zoude ik er toch uit kunnen trekken voor mijn verontrust geweten?*

Groote GOD! een zondig leven ligt achter — eene vergeldende eeuwigheid vóór mij. De herinnering van duizend tekortkomingen, van vele opzettelijke misdrijven benaauwt mij. Met het afnemen van de krachten des ligchaams, vermeerderd de angst der

der ziel; en heb ik tot hier toe alleen vrees gevoeld voor *hen*, voor mijne aardfche Regters, *die slechts het ligchaam konden dooden*, thans vrees ik voor *HEM*, *die beide ziel en ligchaam, kan verderyen in de hel.*

Reeds finds lang ben ik ziek. Zou mijn ziekbed ook mijn sterfbed worden? Veelligt *is er maar éene schrede tusfchen mij en den dood.* Ach! als ik aan fterven denk, heb ik rust noch duur. Vruchteloos poog ik mij te verftrooijen en mijn geweten gerust te ftellen. Dat zelfbedrog duurt slechts weinige oogenblikken, en te vreesfelijker spreekt daarna die ftemme *GODS* in mijn binnenfte. Ja! beter dan ooit weet ik het nu: *Men kan niet gerust en gelukkig fterven, als men op den duur Goddeloos heeft geleefd en in die Goddeloosheid blijft volharden.*

En indien ik ook *niet* ftierf aan deze ziekte, ja! daarvan volkomen herftelde, wat zou ik daarbij winnen, indien ik wilde voortgaan met kwaad te doen? Is het wenschelijk lang te leven, als men toch voor *GOD* en de deugd niet wil leven, als elke dag nieuwe misdrijven baart, en de fchuld al grooter en grooter wordt?

Maar ik gevoel het — ik zal van deze ziekte niet opkomen: reeds wroet de dood in mijne ingewanden. Uit ftof genomen, zal ik weldra wederkeeren tot ftof.

- *Heer! ontdek mijn levenseinde aan mij;*  
*Mijn dagen zijn bij U geteld.*
- Ai! leer mij, hoe vergankelijk ik zij;*  
*Een handbreed is mijn tijd gesteld.*
- Ja! die is niets; want, schoon de mensch zich vleit,*  
*De sterkste is enkel ijdelheid.*

Hoe treurig en akelig is het rondom mij! Zieken omringen mij, dooden draagt men uit. Alles pre-



predikt hier 's menschen broosheid en vergankelijkheid, en ik, rampzalige, heb tot hier toe roekeloos voortgeleefd, alsof aan het leven geen einde kwam. — Mijn GOD! hoe zoude ik te moede zijn, als die woorden der verschrikking eens tot mij gericht werden: *Dwaas! in dezen nacht zal men uwe ziele van u afeischen.*

---

Ja! als een *dwaas* heb ik gehandeld. Aan het mindere gaf ik de voorkeur boven het meerdere; aan het vergankelijke boven het onvergankelijke. Ik heb mijner driften den ruimen teugel gevierd, en alleen gezorgd voor de bevrediging mijner dierlijke lusten; maar het betere deel in mij heb ik schandelijk verwaarloosd. Aan het ligchaam, dat, binnen weinige dagen, welligt eene prooi der wormen zal zijn, heb ik alle vlijt en tijd te koste gelegd, en als een onzinnige heb ik de vermaken en wellusten des levens nagejaagd; maar ik heb moedwillig verzuimd schatten te verzamelen voor mijnen onsterfelijken geest, *die de mot en roest niet verteert, en die de dieven niet doorgraven en stelen.* Ik heb het zwaarste nooit het zwaarste laten wegen, en verschrikkelijk klinkt mij nu het vonnis van den Eeuwigen Regter in de ooren: *Gij zijt gewogen en te ligt bevonden.*

---

Reeds sinds lang ben ik ziek, en hevig en benauwend is de worsteling tusschen leven en dood. Zieken omringen mij, dooden draagt men uit. Weldra is de beurt aan mij; dan brengt men mij naar het somber en akelig graf. — Naar het graf? — ontroerende gedachte!

---

Zou het bij den dood met den mensch zijn afgedaan? — Zal ik ligtzinnig en vermetel zeggen: „Van uit het graf keert niemand terug, en wat men ons voorhoude of dreige, niemand weet met zekerheid iets te zeggen van hetgene daarna zal gebeuren.” — Onzinnige, die ik ben! Schreeuwt dan niet

niet eene stem in mijn binnenste: „Er is een ander  
„leven der wedervergelding!” —

Ja! ik zou mij wel willen opdringen, dat er geen GOD bestaat, omdat ik Hem als Regter vrees. Ik zou de eeuwigheid wel weg willen redeneren, omdat ik den Hemel verbeurd heb. — Maar duizende stemmen prediken het luide: „De Regter „staat voor de deur; u wacht loon naar werken!”

Mijn GOD! hoe zwaar drukt mij het gewigt mijner schuld! Hoe gaarne zou ik mij met GOD en menschen bevredigen, vóór ik mijne oogen sluit!

Of moet ik wanhopen om ooit vergeving bij GOD te erlangen? Het is er verre van af. — GOD *verwerpt* (zoo spreekt de groote Kerkvader Chryfostomus) *geene boetvaardigheid, die men met een zuiver en opregt hart doet. Indien iemand van den weg der boosheid ernstig tot de deugd wil terugkeeren, wordt hij door GOD aangenomen, al had hij ook nog zoo veel zonden begaan; maar de ware boetvaardigheid bestaat niet in de langdurigheid van den tijd, maar in de opregtheid des voornemens.*

Veelbeteekenende en geruststellende zijn ook de uitspraken van de Heilige Schrift: „*De Goddelooze verlate zijnen weg, en de man des onregts zijne ontwerpen, en hij bekeere zich tot den Heere, zoo zal Hij zich zijns ontfermen, want Hij vergeeft menigvuldiglijk. (Jes. LV: 6 en 7.) Bij GOD is vergeving, opdat Hij gevreesd worde. (Pl. CXXX: 4.)* En heeft niet de Zaligmaker van zondaren gezegd: *Alzoo lief heeft GOD de wereld gehad, dat Hij zijnen eeniggeboren' Zoon gegeven heeft, opdat een*

ic-

*iegeijk, die in Hem geloofd, niet verderye, maar het eeuwige leyen hebbe. (Joh. III: 16.)*

---

Zoo wil ik dan de hoop op de kwijtschelding mijner schulden bij GOD niet geheel opgeven! — Maar zullen mijne medemenschen mij ook wel willen vergeven? Daarvan moet ik het beste hopen, en van mijne zijde alles doen, om mij die vergeving waardig te maken. Helaas! ik zal een' slechten naam bij mijnen dood achterlaten. Ik word gerekend onder de ballasten der maatschappij, en mijn graf blijft onbesproeid van tranen. Ik kan de schade, het verdriet en het nadeel, mijnen medemenschen aangedaan, wel betreuren; maar het verzuimde in te halen, het verkeerde goed te maken, het bedorvene te herstellen, dat kan ik niet. Voor zooverre ik het echter vermag, wil ik het gaarne en spoedig doen. Ik wil tot dat einde mij zelve onderzoeken en doorzoeken.

---

ZES

## ZES EN DERTIGSTE ZONDAG.

Ernstige vragen op het ziekbed.

1. Zijn er menschen, wier eer en goeden naam ik verdacht maakte, of welke ik daarvan beroofde door laster en valsche aantijgingen? Kunnen zij, door eene ongeveinsde en onpartijdige verklaring van mijne zijde, ontheven worden van de schade en den druk, waaronder zij, door mijne vroegere slechte handelwijze, gebukt gaan?
2. Heb ik hier of daar een vuur van twist of tweedragt gestookt, dat ik, door de waarheid aan het licht te brengen, thans nog in staat ben te dempen?
3. Rust op dezen of genen, ook onder mijne medegevangenen, eene onverdiende verdenking, die door mij alleen kan worden uit den weg geruimd? Is ook een mijner makkers of medeplichtigen in staat van beschuldiging gesteld, aan wiens lot ik eene gunstiger wending zoude kunnen geven, door de geheele waarheid en niets dan de waarheid te spreken?
4. Zucht ook, door mijn toedoen, iemand onder eene te zware tucht, en zal ik daarvoor nu niet uitkomen, al moest het ook mij nieuwe schande en straf berokkenen?
5. Heb ik ooit voor Regters en vierscharen valsche verklaringen afgelegd, welke het van belang is in te trekken? Sta ik schuldig aan meineed, waardoor het regt verkort is, en kan het voor dezen of genen, of in eenig opzigt, van nut zijn, dat ik zulks vóór mijnen dood openbare?
6. Loopt ook deze of gene misdadige op vrije voeten, die reeds lang in handen van den Register had behooren te zijn, doch die, door mij-

*mijne stilzwijgendheid, listige en bedriegelijke opgaven, de straf heeft weten te ontduiken? Indien deze misdadige nog ongehinderd voortgaat met kwaad te doen, of in een groot vertrouwen deelt, waarvan hij voornemens is eenmaal misbruik te maken, vordert dan niet de liefde des naasten van mij, dat ik hem aanklage en aanbreng; opdat het regt worde gehandhaafd, en een schadelijk en gevaarlijk lid der maatschappij uit haar midden worde verbanen? Kan ik door zoodanige ontdekking niet veel kwaads voorkomen?*

7. *Kan ik over deze of gene zaak, die altijd in het donkere is gebleven, en waarvan dat donkere nadeel stichtte, ook eenig licht verspreiden, door eene rondborstige mededeeling van hetgene ik daarvan weet, opdat dit nadeel worde uit den weg geruimd?*
8. *Heb ik aan Regters, Bestuurders van gevangenisfen, of wien het zij, ook het een of ander te openbaren, dat niemand dan ik weten kan, althans buiten mij niemand zeggen zal, en waarvan de ontdekking bestaande nadeelen kan wegnemen, schade en ongeluk voorkomen, orde en veiligheid bevorderen, of, op eenigerhande wijze, eenig goed stichten? Draag ik ook kennis van listige plannen en booze aanslagen van anderen, welke ik in staat ben te verijdelen?*
9. *Is er hier of daar eenig nadeel door mij gesticht, dat ik geheel of ten deele kan uit den weg ruimen? Heb ik iets ontyreemd, dat ik terug kan geven? Zijn er ook papieren, of bescheiden, of brieven onder mij, of op ééne mij bekende plaats, die voor den regten eigenaar van groot belang zijn, en waarvan ik de teruggave bevorderen of aanwijzing doen kan?*
10. *Heb ik in mijn leven ook misdaden gepleegd, die voor den Regter verborgen bleven, of door mij altijd halsfarrig zijn ontkend? Zullen die geheime misdaden met mij wegzinken in het graf? Is het niet mijn dure plicht, bij mijn leven eene volkomene belijdenis te doen van al mijne wanbedrijven?*

11. Hoe

11. *Hoe sta ik met mijne bloedverwanten? Heb ik vader of moeder, echtgenoot of kind, broeder of zuster, welke ik schandelijk en smadelijk en onregtvaardig behandelde, ja! wier geluk ik verwoestte, en die ik, voordat ik sterf, bij monde of in geschrifte, om vergeving kan vragen of doen vragen?*
12. *Indien mijne naaste bloedverwanten ver van mij verwijderd wonen, is het dan ook van belang, dat ik hun iets van mij doe hooren? En indien ik sterf, behooren zij van mijnen dood geene kennis te dragen? Heb ik ook eenige beschikking over geld en goed te maken?*
13. *Is er eenig mensch, die mij beleedigde of mishandelde, en aan wien ik ongeveinsd de hand van broederschap kan toereiken, of aan wien ik de verzekering kan doen toekomen, dat ik hem al het mij aangedane leed van geheel harte vergeef?*
14. *Is er nog gelegenheid om mij met iemand te verzoenen vóór en aler ik sterf? Kan ik dezen of genen met innig berouw vergeving vragen? Is er nog iemand, dien ik nog gaarne vóór mijnen dood zoude willen spreken, en uit wiens mond ik wensch te hooren, dat hij mij het verdriet, dat ik hem berokkende, de schade, die ik hem toebragt, opregtelijk vergeeft?*
15. *Kan ik bij mijn leven eenig goed werk verzinnen of verrigten, vóór ik henen ga naar het graf, waar geene verzinning of arbeid meer plaats heeft?*

---

Ontroerende vragen, en hoe vele zou ik nog daarbij kunnen voegen! — Ach! hoe zal het mij zijn in de ontzaggelijke stervensure! — Die den Heere vreest, dien zal het welgaan in de laatste dagen, en in den dag des doods zal hij gezegend worden. Maar ik heb den Heere niet gevreesd! Mijn GOD! wat zal er van mij worden?

---

*Waar Ik ben, daar zal ook mijn dienaar zijn.*  
 Heerlijke belofte voor hem, die JESUS CHRISTUS  
 in

In waarheid heeft gediend; maar ik was een dienaar der zonde! — Mijn GOD! wat zal er van mij worden? Welke zal mijne verblijfplaats en mijn gezelschap zijn na den dood?

*In het huis mijns Vaders zijn vele woningen.* Dat is een gewichtig en vertroostend woord van den Heiland der wereld. — Met dat woord op de lippen wensch ik te sterven. — Mij, ongelukkigen en misdadigen, zal het niet gebeuren, eenen hoogen trap van zaligheid te bereiken. Ach! hoe gelukkig zoude ik mij achten met den laagsten trap, en zoo ik slechts de *minste* ware in het Koninkrijk der Hemelen!

JEZUS CHRISTUS! Gij zijt de weg, de waarheid en het leven. Wie tot U komt, zult Gij geenszins uitwerpen; want Gij hebt gezegd: „Komt allen tot Mij, gij, die vermoeid, belast en beladen zijt! en Ik zal u ruste geven.” Zoo kom ik dan, met het volle besef mijner diepe onwaardigheid, tot U. Gij zijt in de wereld gekomen, niet om rechtvaardigen, maar om zondaren te roepen tot bekeering. — Gij zijt de opstanding en het leven, en die in U geloof, zal leven, al ware hij ook gestorven. Heere! kom Gij mijne ongeloovigheid te hulpe. — Deze ziekte, Goddelijke Heiland! zij niet ter dood, en indien het uws Vaders welbehagen is mij op te rigten, dan moge mijn volgend leven bewijzen, dat ik naar waarheid zeggen kan: „Nadat ik mij gebeterd heb, gevoel ik rust; eer ik verdrukt was, dwaalde ik; maar nu onderhoud ik uwe geboden.” — Amen.

## ZEVEN EN DERTIGSTE ZONDAG.

Gebeden van — en voor zieken, en Dankzeggingen van herstelden.

### I. Gebed voor eenen zieke.

---

*Barmhartige GOD! Genadige Vader in den Hemel! Wij bidden U voor dezen ellendigen en ongelukkigen. — Vele en groot zijn zijne misdrijven. Treed Gij, o Heer! niet met hem in het gerigt; want voor uw aangezicht zal hij niet kunnen bestaan, en op duizend vragen zal hij niet ééne kunnen antwoorden. Maar vele en groot zijn ook zijne benaauwdheden naar ligchaam en geest. — Groote en goede GOD! wil Gij hem van dezelve genadiglijk verlossen. Och! neem hem niet weg uit het land der levenden; schenk rust aan zijn verontrust geweten; bevestig hem in het geloof aan U, als een Algenoegzaam GOD en gaarne vergevend Vader, in CHRISTUS JESUS, uwen Zoon. Amen.*

### II. Gebed van eenen zieke.

*Hoor, Heere! naar mijn gebed, en leen het oor aan mijn geschrei, en zwijg niet tot mijne tranen. Aanzie mijne ellende en mijn verdriet, en vergeef mij al mijne zonden. Ja! gedenk niet der zonden mijner jeugd, noch aan mijne wanbedrijven. Heere! vergeef mij mijne misdaad; want zij is groot. — Verruim de benaauwdheden mijns harten, en voer mij uit mijne nooden. Geef uitkomst, geef nog vreugde aan mij te smaken, eer ik heenga en niet meer ben. Mijne kracht vermindert van oogenblik tot oogenblik; o mijn GOD! ruk mij niet weg ter helft van mijne dagen. Mijn druk, Vader van alle barmhartigheid! verandere in heil;*



heil; uwe liefde ontrukte mij aan dood en verderf, en uwe genade verheerlijke zich, om CHRISTUS wille, aan eenen ondankbaren en otvaardigen. Amen.

III. Een ander:

Ik weet het, o GOD! Gij hebt mijne dagen een handbreed gesteld, en mijn leven is als niets voor U. Mijn GOD! neem mij niet weg in het midden mijner dagen. Genees mij, o Heere! zoo zal ik genezen worden; behoud mij, zoo zal ik behouden worden; wees mij genadig, Heere! want ik ben verzwakt; genees mij, Heere! want mijn ligchaam is ontsteld. Is het echter uw welbehagen, dat ik sterve, moge dan het eerbiedig geloof in den Verlosser van zondaren de stervensure voor mij minder verschrikkelijk maken, en mijn einde vrede zijn. Amen.

IV. Gebed van eenen zieken Gevangene, die aan zeer groote misdaden schuldig staat.

o GOD! mijne misdrijven en mijne schulden drukken zwaar op mij, en ik kwijn onder dezelve weg. Ik weet het, uwe hand is niet verkort, dat Gij niet zoudt kunnen redden, en uw oor is niet zwaar geworden, dat Gij niet zoudt kunnen hooren; maar mijne handen zijn bevekt met bloed, mijne vingeren met onregt; mijne lippen spreken valsheid, en boosheid dicht mijne tong. Mijne voeten loopen ten kwade; mijne ontwerpen zijn ontwerpen des onregts; verwoesting en vernieling zijn op mijne banen. Den weg des vredes ken ik niet. Er is geen regt op mijne sparen; ik zelf maak mijne paden krom. Vele, o GOD! zijn mijne misdrijven; zij zijn voor uw aangezigt, en mijne zonden getuigen tegen mij. Treed niet met mij in het gerigt, o Heer! straf mij niet zoo zwaar, als ik verdiend heb, en wees mij genadig naar de grootheid uwer barmhertigheden in CHRISTUS JEZUS. Amen.

V. Algemeen morgengebed in de ziekenzaal. (\*)

Uwe goedheid, o GOD! is elken morgen over ons nieuw. Wij danken U, barmhartig Vader in den Hemel! dat Gij in den afgeloopen nacht ons hebt beschermd, en tot op dezen oogenblik in het leven gespaard. Indien Gij met ons handeldes naar verdiensten, dan waren wij reddeloos verloren; want wij hebben tegen U, o Heere! zwaar en menigmaal misdreven. Maar Gij zijt langmoedig en groot van goedertierenheid. Gij vergunt ons te leven, opdat wij zouden bekennen, wat tot onzen vrede dient. Gij kastijdt ons ten onzen nutte, om ons te leiden tot waarachtige bekeering. De ziekte en smarte, die wij te lijden hebben, komt van uwe hand, o GOD! om ons tot nadenken te brengen, met ons zelve bekend te maken, te beproeven, te verbeteren, te heiligen. Mogten wij ons door U laten leiden, en onze ooren niet afwenden van uwe vaderlijke roepstem! Wij smeeken U, liefderijk Vader in den Hemel! wees ons gunstig nabij in dezen dag. Het zij uw welbehagen, ons te sterken naar het ligchaam en naar den geest! Verminder de pijnen, bestraf de koorts, doe de benauwdheden wijken; maar boven alles, o GOD! vervul onze zielen met een kinderlijk vertrouwen op U, den besten Vader in CHRISTUS JESUS, met geduld, met lijdzaamheid, met onderwerping aan uw wijzen en goeden wil. — Wij danken U voor zoo vele inmengselen van goedheid, als wij dag aan dag mogen ondervinden. Wij hebben het aan onze medemenschen niet verdiend, dat zij ons van al het nood-

di-

(\*) Dit en het volgende gebed kunnen, door den ziekenoppasser, elken morgen en avond, eerbiediglijk worden voorgelezen. Dat hier vele en verschillende gebeden worden medegedeeld, waarvan sommige nog al uitvoerig, geschiedt om de nuttigheid der zake. De ondervinding heeft ook in de Gevangenhuisen bewezen, dat *nood leert bidden*, en dat zoo immer een tijdstip gunstig is, om op der Gevangenen verbetering te werken, het vooral in dagen van ziekte is. Sommige zieken lezen en herlezen die gebeden gedurende den dag. Er is zelfs een voorbeeld van eenen Gevangene, die zich de moeite heeft gegeven, de gebeden voor zieken af te schrijven, te einde ook na zijne herstelling daarvan eenig gebruik te maken.

dige voorzien en zoo zorgvuldig behandelen. Maar allermintst hebben wij het verdiend bij U, den vlekkeloos heiligen GOD, dat gij den rijkdom uwer genade aan ons verheerlijkt. — Kan het zijn, GOD en Vader! zegen de geneesmiddelen, en herstel ons tot vorige gezondheid en kracht; opdat wij voortaan niet meer der zonde, maar U en onzen Verlosser ter eere leven. — Mogten wij elkander, gedurende onze ziekte, tot het goede opwekken! Zet daartoe ook in dezen dag, o Heere! eene wacht voor onze lippen, opdat geene vuile redenen uitgaan uit onzen mond. Bewaar ons boven alles tegen morrend klagen. Dat wij gedurig aan U denken, als den getuige van al onze overleggingen en daden. Gij, o Heere! let op de werken der menschenkinderen; Gij vernietigt den raad der spotters; maar die gerechtigheid werkt, zal voor U bestaan eeuwiglijk en altoos. Amen.

VI. Algemeen avondgebed in de ziekenzaal.

Wij naderen, bij het einde van dezen dag, tot U, barmhartig GOD! met dankzegging en gebed. Wij danken U, dat wij nog zijn in het land der levenden. Het heeft ons heden aan niets ontbroken. Wij hadden voedsel en dekfel en geneesmiddelen. Gij waart nabij aan onze krankbedden, Gij waart onze hoeder, helper en trooster. Wij waren weerspannige kinderen. Wij zijn ook heden niet geweest, die wij hadden kunnen en behooren te zijn; want wij maakten ons schuldig aan mismoedigheid, aan ongeduld, aan wrevel, aan wantrouwen jegens U. Och! vergeef ons genadiglijk al onze schulden. Zie in dezen nacht op ons, op onze bloedverwanten en vrienden, op onze kinderen en al onze medemenschen, in liefde neder. Uw alziend oog wake over ons, en were alle kwaad gunstig af! Zegen, o GOD! de geneesmiddelen, en dat de slaap ons nieuwe krachten schenke! Leer ons berusten in uw wil. Mogt Gij, o GOD! onze laatste gedachte zijn, als wij onze oogen sluiten, en onze eerste gedachte, als wij onze oogen weder openen! Voer ons uit de duisternis van den nacht tot het licht

des dags. En is het uw welbehagen, ons nimmer weder te doen ontwaken, leid ons dan, om onzes lieven Zaligmakers wille, uit den dood tot het eeuwige leven, en breng ons arme zondaren tot de aanschouwing van het licht uwer Hemelsche Heerlijkheid. Amen.

VII. Dankzegging van eenen herstelden, bij het verlaten der ziekenzaal.

Lof en prijs zij U toegebracht, GOD van mijn leven en van alle goedertierenheid! Gij hebt uwe barmhartigheid aan mij, onwaardigen, groot gemaakt. Ontfermer is uw naam. Och! dat ik nimmer vergete de weldadigheid en trouw, die Gij aan mij hebt bewezen! Dat ik, door U bijgestaan en geholpen, voortaan een beter leven leide, en afstand leere doen van alle ongerechtigheid! Help mij, o GOD! opdat ook de krankheden mijner ziele genezen worden, en ik het pad der Goddeloosheid niet langer bewandele! Groot en menigvuldig is de verzoeking, die mij wacht. Beroofd van mijne vrijheid wegens eigene misdrijven, omringd van velen, die met U en uw gebod den spot drijven, loop ik gevaar, alle goede indrukken te verliezen, en alle goede voornemens te laten varen. Grootte GOD! bewaar mij genadiglijk voor nieuwe struikelingen. Zwak ben ik in mij zelve, maar sterk in U, mijnen GOD. Mogt ik voortaan in nieuwigheid des levens wandelen, en de bezoeking geheiligd blijven aan mijne ziel! — Help mij daartoe, barmhartig Vader! om uws Zoons wille, en vergeef mij alles, wat mij uwe en zijne liefde onwaardig maakt. Amen.

VIII. Dankpsalm van eenen herstelden.

Ik zal den naam des Heeren groot maken; Hij hoorde mijne smeekingen. Hij neigde zijn oor tot mij, toen ik tot Hem riep in mijne nooden. Angsten des doods omgaven mij; ik gevoelde nood en jammer. Maar ik riep den naam des Heeren aan: Ach! Heere! bevrijd mijn leven. — Ik was ten

ten einde hulp; maar toen heeft Hij mij verlost. Ja! Gij, Heere! hebt mijne ziel gered van den dood. Mijn druk is veranderd in heil. Wat zal ik den Heere vergelden voor al zijne weldaden, mij bewezen? Ik zal van nu aan voor des Heeren aangezichte zoeken te wandelen. Gij, o GOD! wilt immers het verdoolde opzoeken, het weggedrevene wederbrengen, het gewonde verbinden, het zwakke versterken, als de Goddelooze, voor zooveel hij kan, het verpande wedergeeft, het geroofde vergoedt, en in de inzettingen des levens wandelt, geene euvelheden meer bedrijvende. Al zijne zonden, die hij gezondigd heeft, zullen hem dan niet meer gedacht worden, en Gij, o Heere! zult hem tot een' GOD zijn!....

## ACHT EN DERTIGSTE ZONDAG.

*Een der Gevangenen sterft.*

*Ziet uwe dagen zijn genaderd, om te sterven. Deut. XXI: 14.*

Jacob Moolhausen, een Duitscher van geboorte, had het grootste deel van zijn leven in verschillende gevangenisfen doorgebracht. Eene slechte opvoeding bragt hem reeds vroeg ten val, en herhaalde tuchtigingen schenen hem telkens te meer te verharder. In de gevangenis te L..... openbaarde zich eene kwijnende ongesteldheid, die hem dwong, allen arbeid te staken. Overgebracht in de ziekenzaal, ondervond hij eene zorgvuldige behandeling en eene liefderijke oppassing. Dit gaf aan zijn hardvochtig gemoed eenen weldadigen schok, en nu en dan zag men eenen traan in zijne oogen. — De Geestelijke ..... bezocht hem vlijtig, sprak veel met hem over verledene, tegenwoordige en toekomstige dingen, en van lieverlede leende hij een luisterend oor. De goede GOD gaf hem tijd en gelegenheid, om zich voor den dood te bereiden. Zeer langzaam teerden zijne krachten uit, en de koortsfen waren gering, zoodat hij doorgaans bij volle bewustheid bleef. Hij toonde eenige belangstelling in het Evangelie van JEZUS CHRISTUS, en verhief, in slapelooze nachten, menigmaal zijn hart tot GOD. Zijn bedreven kwaad verontrustte hem geweldig, en geen wonder! hij had ontzaggelijk veel voor zijne rekening, en, bij den besten wil, was de gelegenheid, om het bedorvene goed te maken, voor altijd voorbij. Hij had, door het verstandig onderrigt van den menschlievenden Geestelijke, GOD nader leeren kennen als een barmhartig Vader in JEZUS CHRISTUS; maar hij gevoelde tevens levendig, hoe weinig hij, bij zijn leven, voor GOD en zijnen dienst gedaan had, en hoe ledig aan goede werken hij de eeuwigheid moest intreden. — Onder verschillende gemoedsaan-

doer

doeningen brak eindelijk het zoo gewigtige stervensuur aan, en Moolhausen verzocht den Geestelijke tot het laatste gebed. — Deze brave man wilde, behalve voor de overige zieken, dit sterfbed nuttig maken voor eenige gezonden, riep een twintigtal Gevangenen uit de werkzaal in de ziekenkamer, en sprak hen in dezer voege aan :

„ Ik heb u bij dit sterfbed geroepen, mijne mede-  
 „ stervelingen! want van stervenden kan men sterven  
 „ leeren, en het sterven staat u en mij, staat ons allen  
 „ eenmaal voor de deur. Zoo als wij thans aan het  
 „ sterfbed van dezen ongelukkigen staan, zullen  
 „ anderen eenmaal ons doodbed omringen. Dat  
 „ weten en gelooven wij allen, en toch leven de  
 „ meeste, alsof zij nimmer zouden sterven. Zoo  
 „ heeft ook deze ongelukkige geleefd. o! Kon hij  
 „ weder van voren aan beginnen, hoe geheel an-  
 „ ders zoude hij het aanleggen; maar noch tranen,  
 „ noch zuchten kunnen het bedreven kwaad uitwis-  
 „ schen. — Het moet ons verblijden, dat onze ster-  
 „ vende broeder, in de laatste maanden zijns levens,  
 „ zijne verkeerdheden heeft ingezien, zoodat hij niet  
 „ als een hardnekkig zondaar de eeuwigheid intreedt;  
 „ wij willen dan ook over zijn toekomstig lot niet  
 „ oordeelen, en bevelen hem aan GODS barmhar-  
 „ tigheid. Maar het ware toch veel beter geweest,  
 „ dat hij tijdiger, en in dagen van gezondheid, tot  
 „ inkeer gekomen ware; dan had hij welligt het  
 „ een of ander kwaad kunnen goedmaken. Hij had  
 „ ten minste proeven kunnen geven van de opregt-  
 „ heid van zijn berouw; hij had zich meer kunnen  
 „ vormen voor eene betere wereld, alwaar de ver-  
 „ heerlijking van GOD en JESUS de hoofdbezig-  
 „ heid van engelen en menschen zal uitmaken. —  
 „ Laat ons, mijne ongelukkige medemenschen! van  
 „ dezen stervenden sterven leeren. Dat wij gedurig  
 „ denken aan onzen eigenen dood. Die gedachte  
 „ moge onaangenaam en treurig zijn, omdat zich  
 „ bij de doodsgedachte tegelijk die van schuld aan  
 „ den ontroerden geest vertegenwoordigt; maar een-  
 „ maal zal het er toch toe moeten komen, en het is  
 „ immers beter *half gekeerd* dan *heel gedwaald*. Zoo  
 „ als de boom valt, blijft hij liggen, en met den  
 „ dood is de rekening gefloten. Hebben wij in on-

„eere geleefd, wij zullen in oneere sterven. Nie-  
 „mand denke, dat zijn dood nog in lang niet aan-  
 „staande is. De ondervinding leert dagelijks, dat  
 „een mensch geen oogenblik zeker is. De dood  
 „spaart jeugd, noch kracht, noch schoonheid. Ou-  
 „den moeten, jongen kunnen sterven. Weest dan  
 „bereid; want in welke ure gij het niet meent, zal  
 „de dood u overvallen, en de Zoon des menschen u  
 „tot verantwoording roepen. — Komt! vereenigt u  
 „nu met mij in het navolgend

*Gebed*

*voor eenen stervenden Gevangene.*

*o GOD, Heere des levens en des doods! Gij  
 ziet hier voor uw aangezicht dezen lijder in de  
 veege stervensure. Wij roepen uwe barmhartig-  
 heid voor hem in. Gij gaaft hem het leven als  
 eene weldaad; maar Gij weet, hoe hij het heeft  
 doorgebracht. Gij gaaft hem krachten, middelen  
 en gelegenheden, om als een redelijk schepsel, ge-  
 boren voor de onsterfelijkheid, dat leven en al  
 uwe zegeningen tot zijn welzijn aan te wenden;  
 maar het is U, o Alwetende! bekend, hoe zeer hij  
 al dat goede dikwijls ongebruikt gelaten, dik-  
 wijls zelfs misbruikt heeft. Gij liet ook hem ge-  
 boren worden in een Christenland, onder de be-  
 kendmaking van het Evangelie, opdat het ook hem  
 zoude zijn tot een' gids in het leven en tot een'  
 vertrooster bij den dood; maar het is U bekend,  
 hoe lang hij dat Evangelie versmaad, en niet  
 geluisterd heeft naar de stem, die hem daarin  
 van uwentwege toeriep: „Bekeer u en leef!” Maar  
 Gij weet ook, o regtvaardig en barmhartig GOD!  
 hoe veel aan zijne zedeloosheid en euvel daden  
 hebben toegebracht, zijne opvoeding of verkeer-  
 ing in de wereld, de verleiding van slechten, of ande-  
 re omstandigheden. Gij weet ook, hoe veel hij  
 reeds om zijne misdaden in dezen kerker geleden  
 en de gevolgen der zonde gedragen heeft. En hij  
 is toch uw schepsel, het maaksel uwer hand. Gij  
 gaaft uwen Zoon ook voor den grootsten zondaar  
 in den dood. U, o GOD! zijn ook bekend het be-  
 rouw*



rouw en het leedwezen, soms door hem gevoeld en beleden, en hoe geheel anders hem nu, in deze bange ure, de wereld en de zonde voorkomen. Och, Vader! ontferm U dan over hem, en laat zijn scheidenden geest genade bij U vinden. Matig zijne benaauwdheden en smarten. Laat hem in dezen jongsten stond nog verstandelijk en gemocdelijk mogen werkzaam zijn! Rig het oog zijner ziel op uwe Goddelijke liefde, en op JEZUS CHRISTUS, gestorven aan het kruis. Ook de mænste trap van zaligheid, o Vader! zal onverdiende genade zijn. Och! zie dan op zijne kostelijke ziel in gunste neder, en voer hem uit deze gevangenis over tot de vrijheid der kinderen GODS. Doe het, o GOD en Vader! niet om eenige waardigheid in hem, maar alleen om uwer barmhertigheid wil, in JEZUS CHRISTUS. Amen."

Bij het einde des gebeds was de stervende ontflapen, en de Gevangenen verlieten, diep getroffen, de ziekenzaal.

NE-

---

## NEGEN EN DERTIGSTE ZONDAG.

*Wat behoort tot waar berouw?*

*En Zacheus zeide tot den Heere: „Indien  
„ik iemand iets, door bedrog, ontvreemd  
„heb, dat geef ik vierdubbel weder.” (Luo.  
XIX: 8.)*

---

Als iemand kwaad gedaan heeft, en geen ver-  
stokt booswicht is, hoort men hem weleens zeg-  
gen: „Het spijt mij. Ik heb er berouw van.” Ja!  
fommige kwaaddoeners hebben den mond vol van  
betuigingen van leedwezen, en zijn aanstonds ge-  
reed, onder het storten van vele tranen, plegtig  
te verzekeren, dat het nooit weder zal gebeuren. —  
Indien men geloof mogt slaan aan deze woorden en  
beloften, zoude men velen niet ten tweeden en der-  
den male aan hetzelfde kwaad zich zien schuldig  
maken. En dat ziet men toch dagelijks, en daar-  
uit blijkt het, dat niet alles berouw is, wat zulks  
schijnt te wezen. Als men een *waar* berouw ge-  
voelt, is het immers niet mogelijk wederom voor-  
bedachtelijk, uit eigene beweging, opzettelijk te  
zondigen? Het is derhalve van het hoogste belang,  
onder het oog te houden, dat het geen *waar* be-  
rouw is, hetwelk niet ten gevolge heeft

### I. *Het kwade te laten.*

Frederik is een dronkaard, en de drank heeft  
hem in den kerker, en zijne vrouw en kinderen  
tot den bedelstaf gebragt. — Ik spreek hem daar-  
over aan, en heb geene tien woorden gesproken,  
of men kan, zoo als men zegt, den man in zijne  
tranen wasfchen. Ik spreek verder met hem, en hij  
wil er op zweren, dat er nimmer weder eenige ster-  
ke drank over zijne lippen zal komen; maar naau-  
welijks is hij op vrije voeten, of, den eersten dag den  
bes-

besten, drinkt hij sterker dan ooit te voren, alsof hij de vroegere schade wilde inhalen. — Wat dunkt u? Heeft Frederik ooit *waar* berouwen gehad?

Johan heeft gestolen. — Met nadruk breng ik hem de ongeoorloofdheid van den diefstal onder het oog. Hij stemt mij alles toe. Hoort men Johan's redenen, men zoude zeggen: Het is dien man niet mogelijk weder te stelen. Maar ziet! hij wordt ontlasten, en — binnen drie maanden, zit hij, wegens diefstal, weder achter de traliën. — Heeft die man ooit eenig *oprecht* leedwezen gevoeld?

Men kent den boom aan zijne vruchten, het berouw aan zijne werkingen. — *Niet weer doen*, dat is het beste bewijs van beterschap. Het berouw bestaat niet in *praten*, maar in *doen*; niet in *beloven*, maar in *woordhouden*. Elk, die gezondigd heeft en wiens zonden hem van harte leed zijn, volge dan den raad van den Zaligmaker aan de overspelige vrouw: Ga heen, en zondig niet meer!

Het is intuschen gemakkelijk het kwade te *laten*, als men niet in de gelegenheid is het te *doen*. Maar als de gelegenheid daár is, vast in zijne schoenen te staan, dat komt er op aan. — Ach! de meesten zijn in de verzoeking bezweken, omdat zij wel geleerd hadden, gedurende eenigen tijd, het kwade te *laten*, maar niet

## II. *Het kwade te haten.*

En *hoe* leert men nu de zonde haten? — Door zich meer en meer te overtuigen, dat zij de bron is van alle ellende. Dat weet de zondaar niet, of hij wil het niet weten. Hij haat zijnen medemensch, die hem een gering nadeel toebrengt, en de zonde haat hij niet, die hem alleen meer kwaads doet dan alle menschen in de wereld hem te zamen kunnen doen. Hij heeft, in tegendeel, de zonde lief, die hem rampzalig maakt, en GOD, die hem gelukkig kan maken, heeft hij niet lief. De berouwhebbende kweekt die liefde tot GOD in zich aan, door de overweging van hetgene hij reeds van GOD heeft ontvangen; van hetgene hij verder van GOD te hopen en te vreezen heeft; van hetgene hij GODS verschuldigd is. Bij den zondaar is zondigen de hoofdzaak; bij den

den waarlijk berouwhebbenden wordt de vreeze GODS meer en meer de heerschende gedachte der ziel. Hoe meer de liefde tot GOD bij hem toeneemt, des te sterker neemt die tot de zonde af; want GOD en de zonde te beminnen, dat kan niet gepaard gaan. De zondaar is gewoon, de stem van zijn geweten te smoren; de berouwhebbende luistert naar die stem. Bij den zondaar komen slechts nu en dan goede gedachten op. Bij den berouwhebbenden krijgt de liefde tot het goede meer en meer den boventoon. Hij struikelt wel gedurig; doch dat ontmoedigt hem niet, maar maakt hem des te bedachtzamer. Hij willigt zijne verkeerde begeerlijkheden niet in; want hij weet, dat elke inwilliging hem zwakker, elke overwinning hem sterker maakt. Steeds is de berouwhebbende op zijne hoede, en noodeloos begeeft hij zich nimmer in verzoeking; want hij kent de kleinheid zijner krachten. Komen er ongedachte en onverwachte aanvallen, dan ziet hij zijnen grootsten vijand, de zonde, moedig onder de oogen, en draagt, door zijnen haat tegen haar, en door zijne liefde tot GOD, eene wapenrusting binnen in zich, die hem tegen nederlaag beveiligt. Is de strijd langdurig en moeilijk; moet zij dikwijls worden herhaald, hij getroost het zich, en wil liever *ongelukkig* dan *schuldig* worden. Hij wil niet alleen zijnen wandel, maar ook zijn hart verbeteren; en verre van zich opzettelijk aan nieuwe misdrijven schuldig te maken, tracht hij de oprechtheid van zijn berouw vooral te betoonen door, zoo veel mogelijk,

### III. *Het bedorvene goed te maken.*

Dat deed ook Zacheus, van wien in het opschrift staat aangetekend, *dat hij vierdubbel terug gaf, hetgene hij anderen, door bedrog ontvreemd had.* Daartoe was hij in staat; maar dit is, helaas met ieder het geval niet. Heeft men iemand van goeden naam, eer en onschuld beroofd, hoe bezwaarlijk zal men dat kunnen herstellen! Heeft men anderen in geld of goed benadeeld, hoe zelden is men in staat het te vergoeden! Het zegt evenwel veel, als men er den wil toe heeft; en in dien men doet, wat men kan, komen er wellicht, vroeger of

of later, gelegenheid en middelen, om het bedorvene goed te maken, en dat moet immers aan hem, die waarachtig berouw heeft, een onschatbaar genoeg ver schaffen. Dat hij, in zoodanige gevallen, zich toch nimmer schame er openlijk voor uit te komen, dat hij gedwaald en zich vergrepen heeft! Dat menschenvrees hem in dit goede werk niet terughoude! Wat zegt het, of deze en gene, die gunstiger over hem dachten, de schouders ophalen en niet langer met hem te doen willen hebben? Het zal den berouwhebbenden zondaar duizend pond lichter om het hart wezen, als hij zijn geweten van de zware vracht van schuld ontlast, en eene vroegere, soms zeer oude, schuld betaald heeft. En wat hij verliest bij de gunst van sommige menschen, zal hij rijkelijk vergoed vinden door de goedkeuring van zijnen Vader, die in de Hemelen is.

*Eerste voorbeeld. (\*)*

*Een gestolen horologie wordt door den dief teruggegeven.*

Een jongeling kwam, voor eenigen tijd, in den winkel van eenen Horologiemaker, die te *Chippenham* woonde. Hij liet aan King, dus heette de Horologiemaker, een horologie zien, en vroeg hem, of hij ook kennis aan hetzelfde had. De man herinnerde zich hierop, dat hij het wel kende, waarop de jongeling hem zeide, dat hij, nu omstreeks negen jaren geleden, het horologie uit den winkel van King gestolen had, na, tot dat einde, eerst eene ruit van zijn venster gebroken te hebben; dat hij, sedert dat oogenblik, schoon geen mensch hem ontdekte, rust noch duur had gehad; maar iedere week eenige stuivers had overgespaard, om de waarde van het horologie weldra aan den man terug te geven. — Hierop haalde hij dat bespaarde geld, ten bedrage van ongeveer *zestig gulden*, uit zijnen zak, en gaf het in betaling aan King over, die den jongen man daarvan een klein gedeelte als een geschenk, teruggaf. Toen de jongen dezen dieftal beging, was hij slechts veertien jaar oud.

*Twee-*

(\*) *Zie in Courrier des Pays-Bas, 1825, Nr. 228 en 229.*

*Tweede voorbeeld. (\*)*

Sebastiaan Heim, te Langen, krijgt het hem ontrouwe weder.

Te *Langen*, een vlek in *Hessen-Darmstad*, op dert weg van *Frankfort* naar *Darmstad*; brak, in het jaar 1803, een zootje van Sebastiaan Heim het been. Verscheidene menschen, die zich bij deze gelegenheid in zijn huis bevonden, hielpen den jongen bij het verband, terwijl de teedere vader zich van dit smartelijk tooneel verwijderde. Doch hoe verschrikte de arme man, toen hij, na verloop van weinige uren, ontdekte, dat hem eene som van vijf en vijftig gulden, die hij tot betaling van eene dringende schuld geleend en, voor de meeste zekerheid, in zijn bed verborgen had, ontvreemd was. Hij was zeker, dat dit geld hem bij die gelegenheid ontfolen was; want men had toen het beddegoed moeten verleggen; doch hij kon niet vermoeden, wie onder zoo vele menschen de dader zoude zijn.

Hij deelde zijnen schrik en smart aan zijne goede kinderen mede. Deze zochten den bekommerden vader te troosten op eene wijze, die hun hart eer aandeed. „Wij zijn met ons vijven kinderen,” zeide de oudste dochter, „en dus bedraagt het verlies voor elk eene karolijn. Wij kunnen deze som, door des te vlijtiger te arbeiden, spoediger verdienen.”

Op deze wijze zochten zij elkander in hun dubbel ongeluk te troosten. De Pastoor, de Heer Schneider, aldaar, was er spoedig op bedacht, om, bij dit voorval, zijn' pligt en hart, op de best mogelijke wijze, genoeg te verschaffen. Met dit oogmerk trad hij den volgenden zondag den kansel op, en predikte over eenen tekst, welke tot zijn oogmerk zeer doelmatig was. Bij het sluiten zijner Leerrede, keerde hij zich bepaaldelijk tot den schaamteloos dief, en sprak dezen op de volgende hartelijke wijze aan:

„Gij, die u aan deze snoode misdaad schuldig kent, dien ik niet ken noch kan vermoeden; „gij, misfchien heden onder ons, hoor en behartig „mijnen raad. Het kan u niet onbekend zijn, dat  
„er

(\*) Wagener, *Blijken der Godheid*, I Deel, bl. 89.

„ er een GOD is, die het goede beloont en het  
 „ kwade straft; dat deze GOD uwe overtreding wil  
 „ vergeven, als gij berouw daarvan hebt, en uwe  
 „ misdaad wederom goed wilt maken; dat deze GOD  
 „ ook uwe verborgene misdaden kent, aan het  
 „ licht brengen en straffen zal. Bij dezen GOD,  
 „ dien gij erkent en veelligt tot hier toe ook vereerd  
 „ hebt, bezweer ik u: heb berouw van uwe mis-  
 „ daad, en geef het gestolene weder terug. Bij de-  
 „ zen Outaar, waar gij het bondzegel van den Hei-  
 „ ligen Doop ontvingt, waar gij, bij uwe aanste-  
 „ ming tot Lidmaat, gezworen hebt getrouwheid  
 „ aan GOD en de leer van zijnen Heiligen Zoon;  
 „ waar gij het ligchaam en bloed van JEZUS  
 „ CHRISTUS deelachtig werdt; bij dezen Outaar  
 „ bezweer ik u, geef het gestolene weder terug.  
 „ Ik ken u niet, maar ik zal u leeren kennen,  
 „ wanneer gij mijne vermaning niet volgt. Nim-  
 „ mer zult gij weder gerust aan dezen Outaar voor  
 „ mij kunnen verschijnen. Uw sidderen en uwe  
 „ schaamroodheid zullen mij uwe misdaad ontdek-  
 „ ken. Daarom laat u waarschuwen. Mischien  
 „ zijt gij geen eigenlijke booswicht. Gij zijt wel-  
 „ ligt een goed mensch, en alleen te zwak, om de  
 „ verzoeking te wederstaan. Gij hebt welligt reeds  
 „ berouw, en zoekt uit u zelve reeds naar mid-  
 „ delen, om het gestolene terug te brengen. Is dit  
 „ zoo, dan zal ik u goeden raad geven. Er zijn  
 „ waardige grijsaards onder ons: breng een' hun-  
 „ ner het geld, die zal het den eigenaar teruggeven  
 „ en u niet verraden, of breng het aan mij, uwen  
 „ biechtvader. Ik zal er u niet op aanzien, en aan  
 „ uwen naam zal, van deze zijde, nimmer door  
 „ mij gedacht worden. Wilt gij geen van beide,  
 „ dan zult gij wel eenen anderen uitweg vinden,  
 „ om, zonder gevaar voor u, uwe misdaad weder  
 „ goed te maken. Alleen wees niet traag tot dat-  
 „ gene, wat gij doen moet. Vertoef niet, maar  
 „ haast u, en red uwe ziel.”

Het gevolg van deze Leerrede was, dat den vol-  
 genden dingsdag, des morgens, het gestolen geld voor  
 de huisdeur van den goeden Sebastiaan Heim  
 gevonden werd, alwaar men het op deze wijze in  
 den nacht had nedergelegd.

Q

Der-

*Derde voorbeeld. (\*)**De drie daalders in het armenzakje.*

In het armenzakje van het Weeshuis te *Halle* werd eens een brief met drie daalders gevonden. In den brief stond: „Dit wordt den armen weezen  
 „gegeven door eenen vreemdeling, die thans wel  
 „van alle menschelijke hulp verlaten, doch bij GOD  
 „in genade is, naardien GOD hem zijne van  
 „der jeugd aan begane zonden onder de oogen  
 „gesteld, en hem tot erkentenis van dezelve ge-  
 „bragt heeft; waarbij dan ook zijn geweten op-  
 „gewekt is, dat hij zich herinnert, hoe hij, voor  
 „omtrent drie jaren, eene perfoon van groot aan-  
 „zien, op eene zonderlinge wijze, onregt gedaan,  
 „en haar iets ontvreemd heeft. Dewijl nu zulks  
 „aan gezegde perfoon niet wel kan worden vergoed,  
 „zoo wordt het hiernevens den weezen gegeven,  
 „en tevens verzocht, zijner in den gebede tot GOD  
 „gedachtig te zijn, dat Hij hem deze zonde, om  
 „CHRISTUS wille, vergeven, hem verder met zijne  
 „genade bijstaan, en hem met zijne Vaderlijke hand  
 „geleiden wille, opdat hij niet weder vallen, en  
 „tot aan zijn einde een zuiver en onbevlekt gewe-  
 „ten behouden moge.”

(\*) Wagener, bl. 88.

VEER-



VEERTIGSTE ZONDAG.

Kaatje H....; of komt berouw ooit te laat?

(Eene ware geschiedenis.)

Kaatje H.... had reeds tweemaal, wegens zwaren diefstal, gevangenisstraf ondergaan. Ten derden male maakte zij zich schuldig aan eene verschrikkelijke braak. Men eischte tegen haar den dood; maar ééne omstandigheid in haar voordeel deed de Regters aarzelen, en zij werd tot geeseling, brandmerk en eeuwigdurende gevangenis veroordeeld; terwijl haar tevens het voorregt, van hare familie te zien, en nu of dan eenige versnapering te ontvangen, door Regenten ontzegd werd. Kaatje had niet alleen een bedorven hart, maar ook een ondragelijk humeur. Niemand harer medegevangenen mogt haar lijden, of bemoeide zich met haar. Ontvingen de anderen geschenken, nimmer bood men Kaatje iets van dezelve aan. Dat begon haar ten laatste bitter te verdrieten. Zij had geen lust meer aan het werk, en verwaarloosde alles. Dit maakte den Cipier, die reeds te voren niet veel met haar ophad, zeer gramstorig; nooit ontving zij van hem een vriendelijk woord, en, deelende in de algemeene minachting, werd ten laatste het leven haar tot een last. „Ik weet niet”, zeide zij meermalen overluid, „*waarom* ik nog leef. Wat doe ik in de wereld? Waarom er geen einde aan gemaakt?” Deze woorden troffen den Cipier, en hij deelde ze aan een der Heeren Regenten mede. De Regent, even verstandig als menschlievend, zocht de ongelukkige op. „Wat denkt gij”, zeide hij, „dat gij hier *uw gansche* *leven* zult moeten blijven?” — „Ja, Mijnheer!” „Wel dat lijkt er niet na. Het zal van u zelve afhangen, uw straf tijd te verkorten. Komant, be-  
Q 2 „proef

„proef eens, om ééne week zindelijk te wezen op  
 „uwe kleeding en ijverig bij uw werk, en ik wed,  
 „dat gij, even als uwe medegevangenen, iets tot  
 „versnapering ontvangt.” Kaatje zette een vreemd  
 gezigt, toen zij zoo hartelijk werd toegeproken,  
 hetwelk zij sinds zo langen tijd niet gewoon was. Zij  
 beloofde de les te zullen opvolgen, en hield woord,  
 en hertene haar de brave Regent had toegezegd,  
 bleef dan ook niet achter. „Heb ik woord ge-  
 „houden?” vroeg haar deze. „o Ja! duizendmaal  
 „dank.” „Ja! maar dat ik mijn woord hield, zegt  
 „niet veel; maar dat gij het gehouden hebt, zegt  
 „meer. Kom, het gaat goed. Wij moeten zien een  
 „stapje verder te komen. Gij kunt niet *altijd* arbei-  
 „den, er zijn nu en dan snipperuren over. Hebt  
 „gij geen' trek tot lezen? Wilt gij niet zoo veel  
 „leeren schrijven, dat gij ten minste uw' naam kunt  
 „zetten?” In het kort, Kaatje trok aan het werk,  
 en leerde goed lezen, schrijven en rekenen. De  
 moed, die haar bijna ontzonken was, begon te  
 herleven. Als zij nu en dan troosteloze oogen-  
 blikken had, en meende, dat op beterschap van  
 hart en lot, op haren vijftigjarigen leeftijd, weinig  
 kans was, zeide haar de achtenswaardige Regent:  
 „*Late hayer wast ook.* Als een mensch maar ern-  
 „stig wil, kan alles nog te regt komen.” Kaatje  
 begon zich hoe langer hoe beter te gedragen,  
 en, gelijk men te voren haar schuwde en minachte,  
 begon men haar nu op te zoeken en lief te  
 krijgen. De Regenten hadden veel met haar op,  
 en verwierven eindelijk voor haar de gunst, dat  
 zij ontslagen werd. Maar wat nu gedaan, en  
 wáár zoude zij henen? Men vond gelegenheid,  
 om haar bij een' boer, op een der eilanden bij  
*Noord-Holland*, voor den kost te bestellen; doch  
 door haar goed gedrag maakte Kaatje het zóó,  
 dat zij alras een' schelling in de week verdiende,  
 welke verdienste eenige maanden later verdubbeld  
 werd. — Zoo had dan de berouwhebbende zond-  
 dars aanvankelijk groote dankstof; maar de  
 goede Voorzienigheid, die met goedkeuring op  
 haar nederzag, had nog grooter geluk voor haar  
 weggelegd, en alle omstandigheden moesten daar-  
 toe gunstig medewerken. Een koopman in lin-  
 nen

nen en manufacturen, op dat eiland wonende, verloor onverwacht zijne vrouw door den dood. De man, gewoon voor zijnen handel den geheelen winter afwezig te zijn, en *Duitschland* door te reizen, bevond zich in verlegene omstandigheden: men prees hem Kaatje, die goed ter naam en faam stond, als huishoudster aan, en hij nam haar in zijnen dienst. Zij kreeg het bestuur over den geheelen winkel en de huishouding, en was des winters geheel alleen in huis. Zij had voor eene waarde van zes duizend gulden aan goederen onder zich, en had vrijheid, tot eene som van vijf honderd gulden van dezelve te verkoopen. Welk eene gelegenheid tot verzoeking! Maar, GODE zij dank! zij wankelde niet. In de gevangenis had zij geleerd, het kwaad niet alleen te laten, maar ook te haten. Zij waakte over hare begeerlijkheden, en bad den goeden GOD, elken morgen en avond, om lust en kracht tot den goeden strijd. Zóó bleef zij eerlijk en trouw, en mogt drie jaren bij haren Meester blijven, die uiterst over haar tevreden was. Bij haar (door tuschenkomende omstandigheden noodzakelijk geworden) vertrek naar *Gelderland*, stelde de Meester haar een uitmuntend gezuigchrift en, boven haar loon, eene vereering van vijftig gulden ter hand; terwijl men wijders tot hier toe nimmer ontdekt heeft, dat Kaatje zich wederom vergrepen heeft.

Wat dunkt u: kwam dat berouw te laat? En zoudt gij, mijn lezer! al zijt gij dan ook vijftig of zestig jaren, Kaatje's voorbeeld niet willen volgen? Hoe zoude het immer te laat kunnen zijn, om zich op ware verbetering toe te leggen? Zeg dan niet: Ik ben al zoo oud; het is voor mij der moeite niet meer waardig; het is toch spoedig gedaan. Als alles met dit leven afliep, en er na den dood geen ander leven kwam, zoudt gij gelijk hebben, want dan zoude het er weinig op aan komen, hoe men het hier gemaakt had; maar juist omdat gij al op jaren zijt, en het hier spoedig gedaan kan wezen, moet gij u haasten, om welvoorbereid de ontzaggelijke eeuwigheid in te treden. Vertraag dan niet. Moge uw berouw wat laat komen, als het opregt is, zal het GODE wel-

gevallig zijn en voor u zegenrijke vruchten opleveren. Zorg maar, dat gij niet uitfelt, want *uitfel* wordt *ligt* *afsel*, en overvalt u de dood, dan is het, helaas! te laat, en dan zal een zoogenaamd galgenberouw u weinig of niets baten. *Wat gisteren verzuimd is, is eeuwig verzuimd, want gisteren komt nooit wederom.*

## De Rijke Man en Lazarus,

of

*Het berauw kan ook te laat komen.*

(Eene Gelijkenis van den Zaligmaker.)

(Luc. XVI: 19—31.)

Er waren eens twee menschen, de eene schatrijk, de andere zeer behoeftig. Van den rijken is niet veel goeds te zeggen; maar de arme is vroom en goed, geduldig zijn lijden dragende en op GOD vertrouwende. De rijke is prachtig gekleed; de arme met lompen bedekt. De rijke eet en drinkt, wat hem lust; de arme komt bijna om van honger en dorst, en is blijde, als hij zich verzadigen mag met de overgeschotene brokken van de tafel des rijken, die men gewoon is den honden te geven. De rijke leidt een wellustig leven, en zwelgt en brast den ganschen dag, in gezelschap van brood-dronkene gasten; de arme sleept een uitgemergeld ligchaam vol zweren met zich; eenzaam en verlaten van alle menschen, is GOD alleen zijn vriend. De rijke, tot walgens toe verzadigd, begeeft zich diep in den nacht ter rust, slaapt op dons, droomt van het vermaak, dat hem den volgenden dag wacht, en wordt niet wakker, voordat de stralen der zon door de gordijnen van zijn prachtig ledekant schijnen; de arme man brengt zuchtende en weenende den dag door op harde steenen, kruipt, bij het vallen van den avond, naar zijn leger van stroo, maar kan den slaap niet vatten, want hij weet

weet niet, waar hij morgen brood zal vinden, en reeds vóór het opgaan der zon is het strooleger met de gewone steenen rustplaats verwisfeld. De rijke, omringd van tafelschuimers, opgeblazen van hoogmoed, ziet met verachting op den bedelaar neder. Zijn hart is vervuld van wereldliefde en zinnelijkheid. Welligt zouden de kosten van eenen enkelen maaltijd toereikend zijn geweest, om den ongelukkigen Lazarus levenslang te verzorgen; maar de rijke is alleen bedacht op eigen genot, en gevoelt geen deelnemend medelijden met den behoeftigen. De arme bidt om brood, en terwijl het hart van menschen voor zijne bede gesloten blijft, komen beesten en likken zijne zweren. Zoo leven beide, de rijke en de arme; maar nu sterven zij. Prachtig en statelijk bestelt men den rijken ten grave, maar de arme wordt met weinig omslags onder den grond gestopt. Groot was het onderscheid in het leven en bij den dood. Maar er is een leven *na* den dood, en zal het verschil dan voortduren? Ja! maar nu is het blad omgekeerd; want Lazarus, de arme man, komt in den zaligen Hemel bij GOD en zijne heilige Engelen, en wordt schatrijk, en de rijke man slaat zijne oogen op in de Hel, en is diep rampzalig. Tot vermeerdering zijner vreesfelijke kwellingen, ziet hij Lazarus in deszelfs gelukstaat; en heeft deze hem op aarde menigmaal om brood gebeden, nu smeekt de arme rijke den rijken Lazarus om een weinig lafenis tot verzachting van zijn vreesfelijk onheil. Maar aan deze bede kan niet worden voldaan. De ongelukkige rijke voelt zijne diepe rampzaligheid. Hij ziet vooruit, dat zijnen ondeugenden broeders, die hij op aarde achterliet, een dergelijk lot te wachten staat, indien zij zich niet beteren. Hij smeekt, dat men afgezanten derwaarts zende, en hun den akeligen toestand schildere, waarin hij zich bevindt; maar ook deze bede wordt van de hand gewezen, want het ontbrak hun niet aan Leeraars op aarde, die hen zouden kunnen leiden op den weg ten Hemel, indien zij zich maar wilden *laten* leiden. — Ongelukkige, rampzalige rijkwaard! — zoo zijt gij dan reddeloos verloren, want *uw berouw kwam veel te laat*.

Tegen het uitstel der verbetering.

*Verdwaalden! hoort eens Vaderstem!  
 Nog roept Hij u; gehoorzaamt Hem;  
 Nog wil Hij zich ontfermen.  
 Knielt heden voor uw' Heiland neer;  
 Ligt leeft gij morgen reeds niet meer;  
 Laat u zijn trouw beschermen!*

*Verbeter u, gelooft en leeft!  
 Een Vader, die de schuld vergeeft,  
 Roept zijn verdoolde kinderen.  
 Daar Jezus, die voor zondaars pleit,  
 Hen liefdriek tot zijn' troon geleidt,  
 Kan immers niets u hindren?*

*Ach, toeft niet! neen, de tijd is kort;  
 Gelijk een bloem, die ras verdort,  
 Is 't leven op deze aarde.  
 En toch, toch is die korte tijd,  
 Wordt hij aan wars deugd gewijd,  
 Een schat van eeuwge waarde.*

*Wat, stervling! is uw jeugd, uw kracht?  
 Vaak treft de dood u onverwacht:  
 Neen, zondaars! toeft niet langer!  
 Uw borst geeft ras den jongsten snik;  
 Welligt is 't volgend oogenblik  
 Reeds van uw sterflot zwanger.*

*Kiest waar geluk voor valschen schijn:  
 Wat kan uw troost, uw hoop toch zijn,  
 Als de aarde u zal onzinken?  
 Ach! u, die onverbeterd zijt,  
 U zal 't verdoemend zelfverwijt  
 Dan wreed in de oeren klinken.*

Wie

Wie JESUS liefde stout versmaadt,  
 Draagt (als 't voor eeuwig is te laat)  
 Zijne onvoldane schulden.  
 Beeft, zondaars! voor GODS majesteit,  
 Verwerpt gij hier de zaligheid;  
 GOD kan geen onregt dulden.

Maar ook, hoe groot uw misdaad zij,  
 Komt, JESUS liefde spreekt u vrij;  
 Hij heeft zijn bloed vergoten  
 Voor zondaars; komt, Hij neemt u aan;  
 Hij doet u rein voor GOD bestaan;  
 Geen boetling wordt verstooten.

Verbeter u; 't is nu nog tijd;  
 Ach, komt! GODS Englen zijn verblijd,  
 Als zondaars de ondeugd vlieden.  
 't Schenkt aan den Hemel reine vreugd;  
 Strijdt hier den schoonen strijd der deugd;  
 GOD zal u bijstand bieden.

Komt, zweert uw' Heiland hulde en trouw;  
 De traan van 't ongeveinsd berouw  
 Is dierbaar in zijne oogen.  
 Tot uw geweten spreekt Hij luid:  
 „Mijn liefde delgt uw misdrijf uit;  
 „Vertrouwt mijn mededoogen.”

Verbeterd zondaar! vrees geen' dood!  
 Door JESUS zijt gij deelgenoot  
 Van 't onwergankelijk leven.  
 Zijn liefde ontsluit u 't Hemelhof,  
 En 't graf bewaart uw slapend stof,  
 Om 't heerlijk weér te geven.

## EEN EN VEERTIGSTE ZONDAG.

De verrader Judas.

*Iets over wanhoop en zelfmoord.*

Matth. XXVII: 3—10. Hand. I: 18.

Judas, een der twaalf leerlingen van JEZUS, smeedde het duivelsche ontwerp, om zijnen Meester te verraden. Niet op eenmaal kwam hij tot dat verfoeijelijk opzet; maar, zoo als het doorgaans gaat, ging het ook hem: *van kwaad tot erger*. Eene onzalige drift naar geld, die hij in de eerste beginselen had moeten en kunnen te keer gaan, maakte hem tot een' dief, en wel tot een' dief van de ergste soort, want hij stal uit de hem aanvertrouwde beurs, die mede tot ondersteuning der armen bestemd was. Onder het schoonschijnend voorwendfel van de belangen der behoeftigen te behartigen, berispte hij eenmaal de Godvruchtige Maria over nuttelooze geldverpilling, toen zij, door zalving met kostbare olie, haren diepen eerbied en hare hartelijke verkleefdheid jegens den Heere JEZUS aan den dag legde. Maar het was Judas niet genoeg, zich als beursdrager in het geheim, op eene onregtvaardige wijze, te verrijken, zijn geld-dorst was onverzadelijk, en nam telkens toe, hoe meer gelegenheid hij vond denzelven te bevredigen. Altijd met lage winzucht vervuld, rees eindelijk de verschrikkelijke gedachte in zijne ziel op, om met den Joodschen Raad over JEZUS overlevering te onderhandelen. Als leerling van den besten Meester, was Judas meer dan drie jaren getuige van deszelfs diepe wijsheid, onbevleete deugd, weergalooze menschenmin en Goddelijk vermogen. Hij kende den haat en de verbittering der Joden, en wist de onzuivere bron, waaruit die opwelden. Hij was innerlijk overtuigd, dat alle klagten en beschuldigingen, tegen JEZUS ingebracht, leugenachtig en on-



onregtvaardig waren, en toch kan en wil hij zijne drift naar geld bevredigen, al moet ook de onschuld daarvoor boeten! —

Judas zoekt de Joodsche Overheden op, en *dertig zilverlingen* is de bloedprijs, waarvoor hij aanneemt, den Heiland zijnen vijanden in handen te leveren. In het holle van den nacht, want het daglicht kon zulk een afschuwelijk misdrijf niet dragen, trekt hij aan het hoofd eener gewapende benede naar den hof, waar hij wist, dat J E Z U S zich ophield. *Dien ik kussen zal, die is het, grijpt Hem.* Dit was het, door Judas afgesproken, teeken. Met het kleed der vriendschap tooit zich de verrader; maar J E Z U S C H R I S T U S is de kenner der harten. Geen valsche schijn bedriegt zijn oog. Hij ziet door dat kleed tot op den bodem van het arglistig gemoed des verraders, en deszelfs gevloekte veinzerij ligt voor Hem open. Met eenen nadruk en eene waardigheid, die onder geene woorden kunnen gebragt worden, voert J E Z U S zijnen verrader te gemoet: Judas! *verraadt gij den Zoon des Menschen met eenen kus?* Woorden, die Judas, indien hij alle gevoel van schaamte niet had uitgeschud, door de ziel moesten snijden, ja! geheel verpletteren!.... Maar zoude hij *nu* terugkeeren? Het beloofde loon lacht hem toe, weldra is hij het meester — het schelmstuk moet volvoerd, het koste dan, wat het wille. J E Z U S wordt gegrepen, geboeid, den Regter overgeleverd, ter doodstraf verwezen, aan het kruis geklonken, J E Z U S *sterft!*....

En — Judas — hoe gaat het dezen? — Volhardt hij in zijne boosheid? Kan hij met gerusten blik J E Z U S gevangenneming en veroordeeling aanschouwen? — Onmogelijk! — De zonde, die hem eerst vleide en alles beloofde, verheft nu hare wrekende hand en pijnigt en foltert hem op de vreesfelijkste wijze. Nergens heeft hij rust of duur. De steenen vliegèn hem aan, en bij het ridselen van een blad beeft hij. Bidden kan hij niet, want de woorden besterven hem op de lippen. Dát gevloekte geld, dat hem eerst zoo toelachte, dat gevloekte geld, zijn' afgod, waarvoor hij de rust zijner ziel verkocht, kan en wil hij niet langer houden; want het

het brandt hem als tusſchen de vingeren. In razernij en woede brengt hij het den Joodschen Raad terug, en werpt het in den Tempel neder, en hij ſchreeuwt het uit: *Ik heb gezondigd, verraden de het onſchuldig bloed.* — Maar wat bekreunen zich de Joodsche Grooten aan dezen wanhopigen! De aanſlag was gelukt, de ſchenddaad gepleegd en de gevolgen laten zij voor rekening van den dader. *Wat gaat ons dat aan, gij moogt toezien.* Zietdaar den verſchrikkelijken troost, dien zij hem honend toeduwten, en Judas, nergens raad of uitkomst ziende, gejaagd en geplaagd door een folterend geweten, ſlaat de handen aan zich zelve, zoodat hij *voorwaarts overgevallen zijnde, is midden opgeborsten, en al zijne ingewanden zijn uitgeſtort.*

Verfoeijelijke, rampzalige, maar toch diep beklagenswaardige Judas! Geen wonder, dat wanhoop u overmeesterde, dat het leven u tot een' last werd en de dood u welkom ſcheen! Verſchrikkelijk was uw misdrijf. Voor eene hand vol gelds eenen onſchuldigen, een' vriend, den besten der menſchen, den grootſten der Profeten, den Zoon gods te verraden en te verkoopen! — geen wonder, dat de gedachte uwe ziel verſcheurde: „Mijne misdaad is „te groot dan dat zij mij vergeven worde.” In de onmogelijkheid, om het bedorvene goed te maken, het gepleegde onrecht te herſtellen, — geen wonder, dat hellenangst u aangreep, en op een zoo ſchandelijk bedrijf een ſchandelijke dood volgde.

Lezer! — lezer! wie gij zijt, ſpiegel u aan dit verſchrikkelijk voorbeeld. *Eene* ongetemde drift kan den menſch diep ongelukkig maken; *eene* getroetelde ondeugd maakt van den menſch een' duivel. Merk het op en vergeet het nooit: *Geldgierigheid is de wortel van alle kwaad.* Merk het op, gij, die moedwillig in de zonde volhardt, gij, wien geen misdrijf te groot en te afſchuwelijk is, als gij daardoor slechts datgene magtig kunt worden, waarop hart en zinnen zich gezet hebben. — Gij, die lacht en ſpot met de ſtem van uw geweten, merk het op, zondaar, wie gij zijt! eenmaal klimt het kwaad tot eene hoogte, dat het boven uw bereik is; dan gaan u de oogen open; maar hetgene gij te zien krijgt, is de hel in uw' eigen

gen' boezem; want een angst en wroeging, die geene pen kan beschrijven, verscheuren u de ziel; het oog blijkt verwilderd rond; uwe haren rijzen te berge; uwe knien waggelen; dreigende spoken vervolgen u in uwe ontstelde verbeelding; het leven is u tot eenen ondragelijken last — en in de hitte uwer verstandsverbijstering, in eene vlaag van moedeloosheid en wanhoop, stoot gij het mes in eigene borst of verworgt u zelve!

Rampzalige mensch! zoo is dan *zelfmoord* het slot van een leven, dat geheel aan misdaad en gruwelen was toegewijd! Maar is deze zelfmoord *geoorloofd*? Zal hij der menschen lot *verbeteren* of *verergeren*?

Neen! hoe hoog ook het misdrijf klimme, hoe benaauwend de toestand des zondaars zij:

Het staat niemand ooit vrij, de handen te slaan aan zijn eigen leven.

GOD, die den mensch het leven, den adem en alle dingen gegeven heeft, heeft ook *alleen* en *uitsluitend* het regt, dat leven te doen ophouden. Het leven des menschen behoort aan GOD, den oppereigenaar, in *eigendom*, den mensch slechts in *vruchtgebruik*, en deze kan en mag daarover niet als eigen goed beschikken. Al weet ook de mensch, gelijk dat alle menschen met volle zekerheid weten, dat hij eenmaal moet sterven, niemand mag evenwel zijn' eigen' dood verhaasten; want GOD *heeft der menschen tijden bepaald*, en gelijk het hoogst strafbaar en misdadig is, een' ander' van het leven te berooven, zoo is het ook eene gruwelijke misdaad tegen GOD, ons zelve en de Natuur, zich zelve vrijwillig en moedwillig ter dood te brengen. Of handelt niet de mensch in wederspraak met — ja! verloochent en verkracht hij niet zijne eigene natuur? Zijn niet zucht en liefde tot het leven, vrees en afkeer voor den dood, allen schepselen, door den Schepper, met onuitwischbare trekken ingeplant, en zal dan de redelijke mensch, het voornaamste van GODS schepselen op de aarde, de orde der dingen omkeeren, het leven haten en verwerpen — den dood liefhebben en kiezen? Neen! dat is onzinnigheid, dat is opstand tegen GOD, tegen ons zelve, tegen de Natuur!

En

En al ware ook de zelfmoord geene hoofdmisdaad, *is eigenlijk de mensch wel in staat, zich zelve te doden, zoodat hij van zijn lijden verlost worde?* Het sterfelijk ligchaam kan de sterveling vernietigen, aan lichamelijk lijden kan hij een einde maken; maar wie kan de ziel doden, die onligchamelijk en onsterfelijk is? Al valt ook het ligchaam ontzield ter aarde, blijft niet de ziel, bevekt en zondig als zij is, voortduren? Al hebben de levensgeesten in het dierlijke ligchaam opgehouden, is daarmede ook de doodsteek toegebracht aan de herinnering van gepleegde euvelheden, aan het kloppend geweten, aan de vrees voor GODS rechtvaardig oordeel? Wie geeft daarvan aan den ongelukkigen zelfmoordenaar de zekerheid, en pleit niet veel voor eene dadelijke voortdoring der ziel *met bewustheid?* — Maar al wil men een meer bewusteloos aanwezen, een' *slaap der zielen* aannemen, zoude deze dan den zelfmoord wettigen of meer aannemelijk maken? Grootte GOD! een slaap, om naderhand, op het groote veld der Opstanding, te verschrikkelijker te ontwaken, eene korte rust, om naderhand door eeuwige onrust, voor GODS ontzaggelijken regterstoel, gepijnigd te worden; *want er is eene Opstanding uit den dooden en een oordeel der vergelding.*

Verdwaasde! meent gij dan te zullen winnen door het lijden voor eene korte poos te fluiten? — Weg met dien waanzin! — Wilt gij aan deze zijde van het graf den weg van vergeving bij GOD voor u fluiten? Wilt gij den Oppermagtigen honen, door zijner liefde, ontferming en genade paal en perk te zetten? Is JEZUS CHRISTUS dan niet gestorven voor de allergrootste zondaren, en vindt gij ergens in het Evangelie aangeteekend, dat het misdrijf, *door u gepleegd*, niet zal worden vergeven?

Ach! had de rampzalige Judas, in plaats van de handen te slaan aan zijn eigen leven, ze ten hemel geheven en GODS barmhartigheid ingeroepen; had hij niet den kreet der wanhoop, maar de taal des boetvaardigen berouws doen hooren, en met Petrus bitterlijk geweend; had hij, met de hem eigene bestolenheid van geest en vasten moed, zich voorgenomen, om in zijn volgend leven met verdub-

dubbelden ijver te arbeiden aan de vestiging en uitbreiding van CHRISTUS Rijk op aarde — veel- ligt had ook hij, uit den mond van den Verlosser van zondaren, de troostvolle uitspraak vernomen: *Ga heen en zondig niet meer.*

Lezer, wie gij zijt, die aan grove misdaden schuldig staat! het zwart register van gepleegde euvelheden moge openliggen voor uw oog en u vreeselijk doen schrikken, wat ik u bidden mag, voeg bij al de gruwelstukken geene nieuwe schend- daad, ja! de grootste van alle, den *zelfmoord*. Indien ooit de gedachte daaraan in uwe ontsfelde hersenen oprijst — geef haar geen voedsel; zoek dadelijk eenige afleiding; stort uw hart uit voor een' uwer opzieners of medegevangenen; roep eenen Geestelijke, zoo daartoe gelegenheid is; neem uwen Bijbel of uw Gebedenboek in handen; herinner u zoo vele dierbare uitspraken uit het onbedriegelijk Woord van GOD, dat *Hij geen' lust heeft in den dood des zondaars, maar daarin, dat de zondaar zich be- keere en leve*; stel u JEZUS CHRISTUS voor aan het kruis, en denk bij u zelven: „Ook voor *mij* heeft Hij geleefd en geleden, ook voor *mij* is Hij gestorven.”

Vertwijfelende zondaar! waren uwe misdaden van dien aard, dat het eene onmogelijkheid is, om het bedorvene ooit weder goed te maken; hebt gij een' uwer medemenschen de kroon der eere van het hoofd gerukt, en door eene valsche getuigenis on- herstelbaar ongelukkig gemaakt; zijn uwe handen met menschenbloed bespat, zoodat het buiten uwe magt is, het leven terug te geven aan hem of haar, dien gij het ontnaamt, al haddet gij daarvoor ook duizend eigene levens op te offeren; — geen won- der, dat, bij eenig nadenken, een vreeselijke angst u aangrijpt; maar hoe fel en heftig ook de benaauwdheid uwer ziele zij, zij mag en moet wel tot de diepste verootmoediging, wel tot hartgron- dig berouw, maar niet tot wanhoop voeren. Bij wanhoop zult gij niets winnen, — maar veel, ja! alles verliezen. Uw geweten is reeds zoo zwaar beladen, zult gij de zware vracht van zelfmoord daarbij voegen en uwe verantwoording voor den Regter van levenden en dooden te ontzaggelijker maken?  
Ramp-

Rampzalige! zoo gij ooit, door de zwaarte van uw misdrijf geprangd, den dolk in handen hebt, om dien in eigene borst te stooten, den strop, om u zelve te worgen, werp ze van u, val op uwe knien, bid GOD ernstig en aanhoudend, ruk u los van de boeijen der zonde, sta af van alle ongerechtigheid, en — leef!...

*'t Berouw, waardoor zich 't hart bekeert,  
 Dat door 't geloof de wanhoop weert,  
 Doet ons genade erlangen.  
 't Opregt berouw behaagt den Heer:  
 Dees wil den afgedwaalden weêr  
 In liefde en gunst ontvangen.*

---

*o God! verleen ons moed en kracht!  
 't Geloof houde in ons hart de wacht,  
 Opdat we U nooit onteeren!  
 Maar zie ons ook genadig aan,  
 Wanneer wij, zwaar met schuld belaân,  
 Tot U boetvaardig keeren!*

---

## TWEE EN VEERTIGSTE ZONDAG.

„Een ter dood veroordeeld misdadiger van wanhoop teruggebracht.

*Een merkwaardig voorval, hetwelk, ruim dertig jaren geleden, te .... heeft plaats gehad; en hoofdzakelijk door een' oog- en oorstuige is medegedeeld.)*

Voor ruim dertig jaren werd zeker gevangene, door het Hof van Justitie in F..., ter zake van het vermoorden eens kinds, ter dood veroordeeld. Op verzoek van mijnen vriend, den Geestelijke H, aan wien de treurige taak te beurte viel, den ongelukkigen in de laatste levensdagen bij te staan, vergezelde ik denzelfden naar de gevangenis, om den veroordeelden een bezoek te geven. De Cipier bragt ons in een somber vertrek, onder den naam van droefkamer bekend. Daar vonden wij eenen kleinen, mageren en bleeken man, wien het klamme zweet op het voorhoofd stond, met eenen Bijbel voor zich, opengeslagen bij den zesden rijmsalm. Het volgende gesprek had hierop plaats:

*De Geestelijke.* Zijt gij de Gevangene, die zich schuldig heeft gemaakt aan het vermoorden van een kind?

*De Gevangene.* (Met ijskoude onverschilligheid:) Ja.

*De Geestelijke.* Gij hebt dit verschrikkelijk misdrijf voor uwe Regters beleden, en gij belijdt het nu ook aan ons; maar — vergun mij ééne vraag, voor en aler wij verder gaan. Welke was toch de reden, dat gij uwe handen sloegt aan het leven van een zoo jong en onnoozel kind? Dat schepseltje konde u immers niet het minst in den weg staan, en, zoo gij kwaad wildet doen, u niet verklappen? Ik vraag dit niet uit bloote nieuwsgierigheid, maar uit opregte belangstelling. Uw

R

von-

vonnis bij den wereldlijken Regter is geveld, en gij zult, door mij de reine waarheid te zeggen, hetzelfde noch verzwaren, noch verligten; maar als ik over uwe misdaad nadenk, dan blijft het mij een raadsel, welke daarbij toch de drijfveer geweest zij, en het is waarlijk van groot belang dezelve te kennen. De aardfche Regter let, bij het vellen van zijn vonnis, in de eerste plaats, op hetgene iemand gedaan heeft; maar bij den Regter in den Hemel komen beginselen, oogmerken en drijfveren bijzonder in aanmerking. Zeg mij, ongelukkige man! welke was de aanleidende oorzaak tot dit gruwelstuk?

*De Gevangene.* (Met eenige levendigheid:) Ach, Mijnheer! ik was eenige weken ziek geweest, en had dus niets kunnen verdienen. Ik woonde bij de moeder van het kind, en was haar geld schuldig, wegens kost en inwoning. Op den noodlottigen morgen sprak zij mij, met toeduwing van vele scheldwoorden, om betaling aan, en dreigde mij de deur uit te zetten, indien ik niet denzelfden dag voor de voldoening van het achterstallige zorgde. In hevige drift smet zij een mes op de tafel, waarmede zij aardappelen geschild had, en liep, als een razende, ten huize uit. Ik was woedend over eene zoo grove en verachtelijke bejegening, en geen middel van redding ziende, greep wanhoop mij aan. IJlings kwam de gedachte bij mij op, om mij van kant te maken; maar met de snelheid van den bliksem, werd zij door eene andere, nog schrikkelijker gedachte vervangen. „Maak dat kind, „dat daar in de wieg ligt, van kant, dan zijt gij „ook weg.” o GOD! zonder eenig beraad voerde ik dit gruwelstuk oogenblikkelijk uit...

*De Geestelijke.* Verschrikkelijke daad! — En hoe waart gij na het plegen van het misdrijf gesteld?

*De Gevangene.* o Mijnheer! dat kan ik onder geene woorden brengen. Ik wenschte, dat de aarde zich onder mijne voeten mogt openen, om mij, elendigen, in te zwelgen. Ik maakte zulk een misbaar, dat de bureu spoedig in huis kwamen; en daar ik niet zocht te ontvlugten, kwam ik al spoedig in handen van de Justitie. Ik heb da-



delijk, en in alle verdere verhooren, mijn misdrijf beleden.

*De Geestelijke.* Hebt gij ook eenige kennis in den Christelijken Godsdienst?

*De Gevangene.* Een weinig. Ik ben in het Weeshuis te H... grootgebracht, en heb in mijne jeugd eenig onderwijs genoten; doch naderhand heb ik, helaas! dat alles schandelijk verwaarloosd. (*De Gevangene was toen vijf en dertig jaar.*)

*De Geestelijke.* Wel, ongelukkige man! wat zoude ons wel bewogen hebben, om hier bij u te komen?

*De Gevangene.* Ik denk medelijden, Mijnheer!

*De Geestelijke.* Zijt gij dan een medelijdenswaardig schefsel?

*De Gevangene.* Ach, Mijnheer! ik ben toch een mensch.

*De Geestelijke.* Ja, dat zijt gij; gij zijt onze natuurgenoot, en het strekt tot groote vernedering van de menschelijke natuur, dat zij zoo diep kan zinken. Gij gelooft dus, dat medelijden ons tot u brengt; maar hoe denkt gij over GOD? Zoude die ook medelijden met u hebben?

*De Gevangene.* (*Met hevigheid:*) Ach! dat weet ik niet; dat kan ik niet gelooven, en dat is het juist, dat mij het klamme doodzweet uitperst. Aan den Heiligen en Regtvaardigen GOD durf ik niet denken; want het is niet alleen dit gruwelstuk, hetwelk om straf roept. Ontelbare malen heb ik moedwillig gezondigd en allen goeden raad en bestraffing in den wind geslagen. Voor mij, ellendigen, is heul noch troost. Aan de galg zal ik sterven, en dan voor GODS ontzaggelijken regterstoel verschijnen. O GOD! waar zal het met mij heen? Meer dan eens zoude ik mij een mes in het lijf gestooten hebben, indien men mij de gelegenheid niet had benomen. Ik moet het uur van mijne geboorte vervl.....

*De Geestelijke.* Houd op, ongelukkige! Vloek niet... Ik kom hier als Bedienaar van het Goddelijk Evangelie, en in dat Evangelie staat geschreven: GOD is in CHRISTUS de wereld met zich zelve verzoenende, hare zonden haar niet toerekenende. JEZUS CHRISTUS is in de wereld gekomen, om

zondaren zalig te maken, ook den voornaamsten en grootsten zondaar niet uitgesloten; *want zijn bloed reinigt van alle zonden.*

*De Gevangene.* o Mijn GOD! is dat waar?

*De Geestelijke.* Ontwifelbare waarheid; want het zijn geene woorden, die ik uit mij zelve spreek; maar zij zijn genomen uit het onbedriegelijke Woord van GOD. Konde ik zulk eene taal der vertroosting niet tot u rigten, ik ware zeker niet tot u gekomen; want wat zoude ik hier dan uitvoeren? Nu echter acht ik het mij tot eer en vreugde, in GODS hand een werktuig te wezen, om uwe geschokte ziel eenigzins tot rust te brengen en u tegen vertwijfeling te bewaren. Werd uw ontwaakt geweten aan zich zelf overgelaten, dan moest wanhoop u aangrijpen; maar, mijn ongelukkige vriend! er blijft een rustpunt over voor de gefolterde ziel, en dat rustpunt is JESUS CHRISTUS, de Verlosfer en Zaligmaker van zondaren.

*De Gevangene.* Is dat waar, Mijnheer? dat is mij nooit aldus aangezegd.

*De Geestelijke.* Ontwifelbare waarheid. Het zij verre van mij, uw misdrijf te willen verkleinen of vergoelijken. Gij hebt u schrikkelijk misgrepen, en het heilig misnoegen van den Alwetenden en Regtvaardigen u op den hals gehaald; want van den man des bloeds heeft de Heere een' gruwel. Het vonnis, door den wereldlijken Regter over u geveld, is allezins regtvaardig, en het zelfverwijt, dat u pijnigt, hoe verschrikkelijk, is welverdiend. Maar desniettemin moogt en moet gij niet tot wanhoop vervallen. GOD is een Onveranderlijk GOD, en zijne liefderijke gezindheid omtrent den diepste gevallen zondaar blijft steeds dezelfde; maar zonde en schuld berooven den mensch van zijne vrijmoedigheid en van zijn kinderlijk, eerbiedig en geloovig vertrouwen op GODS genadige ontferming. Een opregt leedwezen over het bedrevene kwaad, niet om de *straf*, die hetzelfde ten gevolge had, maar *omdat* het kwaad was; eene ongeveinsde boetvaardigheid, en eene levendige en onbevooroordeelde voorstelling van hetgene GOD en CHRISTUS voor zondaars zijn en willen zijn: o! dit een en ander steunt moed en troost in het berouwvul en verslagen hart,

hart, doet het gezonken vertrouwen herleven, en ontnemt wel niet alle vrees voor GODS welverdiende oordeelen, maar tempert toch die vrees, en werpt een' fraal van licht over den stikdonkeren doodsnacht.

*De Gevangene.* Neen! neen! ik ben te groot een zondaar, om mij die heerlijke vertroostingën toe te eigenen.

*De Geestelijke.* Gij kent de geschiedenis van J E Z U S lijden en sterven. Aan den kruispaal genageld, werden tegelijk met Hem twee boosdoeners gekruisigd, van welke de eene als een hardnekkig zondaar stierf, doch de andere zich berouwvol en geloovig tot J E Z U S wendde, en van dezen de heerlijke toezegging ontving: „Heden zult gij met Mij „in het Paradijs zijn.” Dat treffend voorval, die weergalooze liefde des Verlosfers zij u; ongelukkige en beklagenswaardige man! in deze haghelijke ure voor den geest. Niet om eenen moedwilligen booswicht te stijven in het kwade, en het schandelijke en nietswaardige voorwendfel te wettigen, dat men zich bij zijn leven om zijne verbetering niet hebbe te bekommeren, daar men zich, even als de moordenaar aan het kruis, kort vóór zijnen dood nog wel bekeeren kan. Neen! maar om den berouwhebbenden tegen vertwijfeling te behoeden, is dit aandoenlijk voorval in de Heilige Bladeren opgenomen.

*De Gevangene (diep nadenkend.)* Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn! . . .

*De Geestelijke.* Dat woord van den grootsten vriend van zondaren wege u op het hart; maar verzuim niet, ook de woorden des boetvaardigen kruisfelings tot de uwe te maken, en met de diepste verootmoediging te betuigen: *Ik word regtvaardiglijk gestraft. Heere! gedenk mijner.*

*(De Gevangene, die alles oplettend en met steeds toenemende belangstelling heeft aangehoord, is in eene geweldige ontroering, valt op zijne knien en doet een kort, doch treffend gebed tot GOD.)*

Wij vertoefden nog eenige oogenblikken bij den ongelukkigen, en verlieten hem in eene meer bedaarde gemoedsstemming, dan waarin wij hem bij onze komst hadden aangetroffen. Mijn vriend, de Gees-

telijke, herinnerde den Gevangene eenige plaatsen uit de Heilige Schrift, als, onder andere, Marc. II: 17, 1 Tim. I: 15, Rom. III: 23 en 24 — en beval hem de lezing der Gelijkenis *van den Verloren' Zoon*, alsmede van Pf. LI en CIII.

Op den morgen van den volgenden dag, zijnde de dag der teregttelling, ontving men berigt, dat de ongelukkige tamelijk bedaard was, en de vlagen van wanhoop merklijk verminderd waren. — De aandoenlijke en ontzaggelijke stervensure brak welhaast voor hem aan. — Met eene redelijke kalmte van ziel scheen hij de voorlezing van het verschrikkelijke doodvonnis aan te hooren, en bij herhaling bewees hij, door uiterlijke teekenen, dat dit vonnis regtvaardiglijk ovet hem geveld werd. — Onder eenen ontzettenden toeloop van nieuwsgierige aanschouwers, werd hij naar de plaats der openbare strafoefening geleid. Hij ging zeer langzaam en hield zich doodelijk stil. Nu en dan sloeg hij het betraande oog met gevouwene handen hemelwaarts en loosde zeer diepe zuchten. De gansche menigte, ook de dienaren van het Geregt, door gewoonte anders minder gevoelig, betoonden een innerlijk medelijden. Op de plaats aangekomen, riep de ongelukkige mijnen vriend, den Geestelijke, bij zich, en zeide hem, onder eenen vloed van tranen: „Dank, duizendmaal dank, mijn waarde „Heer! voor uwe leerzame en troostrijke toespraak. „GOD heeft in genade aan mij gedacht, door u „tot mij te zenden. Aan uwe komst heb ik het „te danken, dat ik van wanhoop ben teruggebracht. „Gij hebt mij GODS oneindige liefde jegens zondaren zoo nadrukkelijk en liefderijk herinnerd. — „Het is er verre af, dat ik alle angst en vrees „zoude kunnen afleggen — ik zie geweldig tegen „den dood op, en nog veel meer tegen mijne verantwoording bij GOD; maar ik heb toch alle „hoop niet opgegeven, om vergiffenis te erlangen „bij den barmhartigen Hemelschen Vader. Aan u, „waarde Heer! heb ik het naast GOD te danken, „dat ik niet in vertwijfeling, of als een verftokt „booswicht, maar als een berouwhebbend zondaar „sterf.”

En nu verzocht de ongelukkige vrijheid, om nog eens

eens te mogen bidden, hetwelk hem gaarne werd toegeestaan. Dat gebed perste allen aanwezenden vele tranen af; want het droeg (voor zooverre menschen over menschen kunnen oordeelen) blijken van ongeveinsd berouw en ootmoedig vertrouwen. Het gebed was nog al uitvoerig, en toen het geëindigd was, verzocht de Gevangene aan mijnen vriend, of deze ook nog eens voor hem bidden wilde. „Ik heb het mischien wat lang gemaakt”, zeide de ongelukkige; „neem mij dat niet kwalijk: ieder „oogenblik is mij nu zoo dierbaar.”

*De Geestelijke.* Ik neem u dat in het geheel niet kwalijk. Het verheugt mij grootelijks, dat gij aldus hebt kunnen en mogen bidden; dat gij een levendig inzicht hebt in uwe straffschuldigheid, en dat het geloof aan GODS Vaderlijke in CHRISTUS den verschrikkelijken doodsangst een weinig tempert, en het beangst geweten tot eenige rust brengt. — Ik heb dan ook weinig te voegen bij hetgene gij gebeden hebt, en toch wil ik gaarne nog eens met en voor u bidden. Het is de laatste dienst, dien ik u bewijzen kan. Kom! kniel met mij neder: bedwing zoo veel mogelijk uwe aandoeeningen, en verhef, in tegenwoordigheid dezer talrijke schare, uw hart diep ootmoedig, maar tevens vertrouwend, tot den Alomtegenwoordige. Het zal voor de laatste maal zijn, ongelukkige man! aan deze zijde van het graf.

*Gebed voor een' ter dood veroordeelden misdadiger.*

*Heilige en regtvaardige GOD! Wij naderen, in deze aandoenlijk-treurige oogenblikken, met het diepst gevoel onzer nietigheid en afhankelijkheid, tot uwen troon. Wij weten het, o GOD! Gij bewoont een ontoegankelijk licht; Gij zijt te rein van oogen, dan dat Gij het kwade zoudt kunnen aanschouwen; Gij hebt een' afkeer van den man des bedrogs en des bloeds, en de boosdoeners kunnen uwe regtvaardige straffen niet ontgaan; maar wij weten tevens, want uw eigen Zoon heeft het ons verklaard, dat Gij goed, ja! dat Gij de liefste zelve zijt, en dit geeft ons vrijmoedigheid,*

R. 4

om

om tot U te naderen, en het gevoel onzer harten voor U uit te storten. Een groot zondaar, die zóó — zóó gered staat de eeuwigheid in te treden, ligt geknield voor U, en daar de aarde, die hij binnen weinige oogenblikken verlaten zal, hem niet meer troosten kan, régt hij, in het volle besef zijner diepe onwaardigheid, zijne stervende blikken op U, o GOD van Hemel en Aarde! Wij, die met innerlijk medelijden over den treurigen toestand van onzen natuurgenoot zijn aangedaan, wij zijn met hem geknield, en wij wagen het, Vader in den Hemel! met en voor hem te danken en te bidden. Ja! wij willen U met en voor hem danken. Ontzettend groot is zijn misdrijf; zijne handen zijn bespat met bloed, en het heilige régt sprak over hem het ontzaggelijke doodvonnis uit. Binnen weinige oogenblikken sterft deze ongelukkige een' even smartelijken als schandelijken dood. Ach! het gewigt zijner schuld benaauwde den schuldigen, in de laatste levensdagen wermate, dat hij der wanhoop ter prooije was en uwe Goddelijke liefde betwijfelde; maar Gij, o genadige en barmhartige Vader! zaagt ontfermend op hem neder; Gij opendet zijn hart voor den troost van het Evangelie; Gij bragt het beangst gemoed eenigzins tot rust. Daarvoor, o GOD! looft en dankt U deze ongelukkige met stervende lippen, en wij loven en danken U met hem. Maar gelijk wij met en voor hem danken, zoo willen wij vooral met en voor hem bidden. Ja, Vader! wij erkennen het, hij heeft door zijn gruwelijk misdrijf uwe liefde verbeurd; maar Gij, o GOD! ziet toch ook zijn berouw, Gij telt zijne tranen, Gij, die harten kent en nieren proeft, Gij verstaat zijne geheimste gedachten; Gij weet het, in hoe verre overijling hem tot misdaad vervoerd hebbe. Gij, alwetende kenner der harten! kunt oordeelen over de opregtheid van het berouw, hetwelk deze ongelukkige door woorden en tranen heeft aan den dag gelegd. Barmhartige Vader! zie op den diep beklagenswaardigen, maar schuldigen lijder ontfermend neder. Verminder voor hem de angsten des doods. Maar wees hem, o GOD! vooral

nabij naar den geest. Versterk hem in het geloof aan U en CHRISTUS — in de hope op U en CHRISTUS, en wees zijner arme ziel genadig. — Vader in den Hemel, aan wiens liefde geene doorgronding is, zoodat engelen haar niet naar waarde kunnen roemen! — heeft uw Grootte Zoon, onze Goddelijke Verlosser, eenmaal verklaard, dat er blijdschap in den Hemel is over éenen zondaar, die zich bekeert, och! dat deze ongelukkige dan behoore onder die zondaren, waarover hemellingen juichen.

Maak, barmhartige GOD! het treurig einde van dezen ongelukkigen nuttig voor deze, zoo talrijk toegevloede, schare, ja! voor een' iegelijk onzer. Dat zijn voorbeeld een leerzame spiegel zij voor velen, den goeden ter waarschuwing, den boozen ten afschrik. Dat niet alleen nieuwsgierigheid bevreemding vinde, maar het hart geroerd worde bij het gezigt van zoo groot eene schande en ellende. Ja, heilig en rechtvaardig Opperwezen! leer Gij ons allen waken, bidden, strijden, opdat niet een dergelyk lot een' eenigen onzer treffe. Vader in den Hemel! Gij weet het, er is een tijd geweest, dat ook deze ongelukkige goed en onschuldig was, een tijd, waarin hij gruwde op de enkele gedachte van moord en doodslag, die hij toch daarna heeft begaan. Zoo weet Gij ook, abwetende hartenkenner! wat van ieder onzer zoude worden, indien wij den ruimen teugel vierden aan onze verkeerde begeerlijkheden; indien wij ons toegaven in het kwade. Dat dan deze openbare straoefening lessen van wijsheid, van ernstige herinnering, van krachtig vermaan biede aan jongen en ouden, aanzienlijken en geringen, aan gevangenen en vrijen. Dat wij de rampzalige vrucht der zonde op nieuws als proeven en smaken, en met eenen levendigen afkeer worden vervuld tegen alle kwaad. Ontzettend, groote GOD! zal toch het naastvolgende oogenblik zijn. Een uwer redelijke schepselen, een onzer natuurgenoooten zal eenen geweldigen en schandelyken dood ondergaan, en tusschen hemel en aarde worden gehangen, alsof hij beide onwaardig warc. — GOD

*van Hemel en Aarde! de ziel des ongelukkigten zij U aanbevolen, en laat ons alle, die aanschouwers zijn, op den bodem onzer harten schrijven: Wie sta, zie toe, dat hij niet valle. (\*) Amen. Amen.*

(\*) *Wie sta, zie toe, dat hij niet valle.* De groote en Godvruchtige Boerhaave levert een voortreffelijk voorbeeld op, dat hij het gewigt dezer treffende spreuk ten volle beseftte, en dat hij een levendig gevoel had van de kracht der verleiding en het bederf, waaraan het menschelijk hart blootstaat. Zoodra hij eene regtsoefening gezien had, ging hij naar zijne kamer en dankte God hartelijk, dat hij dezelve niet ondergaan of verdiend had, en beval zich voor het vervolg vurig aan de bewarende liefde van zijnen Hemelschen Vader. — Mogt deze uitmuntende man, die zoo veel toebragt tot de welvaart van het menschelijk ligchaam, in dezen door allen worden nagevolgd, opdat hij, door dit zijn uitstekend voorbeeld, ook aan veler zielen nuttig ware! (*Aanmerking uit eene Leerrede van N. L. obry: Over de gedachten en gevoelens, waartoe openbare regtsoefeningen den Christen behooren op te leiden.*) En — *wie reeds éénmaal viel, zij op zijne hoede tegen nog dieperen val!* — Er zij niemand onder de gevangenen zóó ligtzinnig en vermetel om te zeggen: „Dat ik gedaan heb, is maar eene kleinigheid. Zoo iets zal mij niet overkomen.” o! Door ijdel zelfvertrouwen, door gebrek aan waakzaamheid, door gehechtheid aan het kwade, was zoo menigmaal de laatste dwaling erger dan de eerste; is zoo menig een al dieper en dieper gezonken, en het eerste vergrijp van hen, die op een schavot hun leven eindigden, was veelal zeer gering. Wie dan gevallen is, stare te zijner waarschuwing op hen, die nog dieper vielen. Hij haaste zich op te staan, wake, bidde en strijde met dubbele zorg, en *bewars zijn hart boyen al dat te bewaren is!*

DRIE



## DRIE EN VEERTIGSTE ZONDAG.

*Jozef in de gevangenis en zijne bevrijding uit dezelve.*

(Te lezen Genesis XXXVII, XXXIX en vervolgens.)

*Het is beter dat gij, indien GOD het wil, goedgeoede lijdt dan kwaaddoende, hebbende een goed geweten, opdat, wanneer men u valschelijk beschuldigt, als boosdoeners, zij, die uwen goeden wandel lasteren, beschaamd mogen worden. (1 Pet. III: 17 en 16.)*

Onder de vele uitmuntende geschiedverhalen in den Bijbel, is de geschiedenis van Jozef eene der meest treffende en belangrijke; belangrijk voor allerlei soort van lezers, ook voor gevangenen; want ook de vrome Jozef was, hoewel onschuldig, eenmaal een gevangene. — Het is allezins der moeite waardig, om dien onschuldigen jongeling in den kerker meer van nabij te beschouwen, na van zijn vroeger wedervaren, en van hetgene aanleiding gaf tot zijne vangenneming, vooraf iets gezegd te hebben.

Jozef was de zoon van den Aartsvader Jacob, een rijk en aanzienlijk man, die vele kinderen had. Jozef was de lieveling zijns vaders, en dit zagen zijne broeders met nijdige oogen, zoodat zij hem een kwaad hart toedroegen. Een fraaije rok, dien Jozef van zijnen vader ten geschenke kreeg, en die hem van al zijne broeders onderscheidde, en de openhartigheid, waarmede hij aan vader Jacob vertelde, welke kwade geruchten van zijne broeders liepen, maakten deze jaloesch en wrevelig; maar vooral voerde het verhaal van een paar droomen, die Jozef gedroomd had, derzelver verbittering ten top.

Toen

Toen de brave jongeling door zijnen vader eens werd uitgezonden, om zijne broeders, die te *Dothan* hun vee weidden, op te zoeken, wilden deze zulk eene schoone gelegenheid niet laten voorbijgaan, om hunnen wraaklust aan den gehaten broeder te koelen. — „Hij is nu in onze magt, die lieveling des vaders, die altijd wordt voortgetrokken, die droomer, die zich wel heeft durven inbeelden, dat hij over al zijne broeders, ja! zelfs over zijnen vader heerschen zoude!” — En nu beramen zij het schandelijk ontwerp, om den armen jongen aanstonds van kant te maken; doch zij veranderen in zoverre van besluit, dat zij hem in eenen diepen put werpen, met het gruwelijk oogmerk, hem daarin te laten omkomen. Maar gods Voorzienigheid wilde het anders, en het voorblijtrekken van eenige Midianitische kooplieden gaf aanleiding, dat Jozef uit den kuil getrokken, als slaaf verkocht en naar *Egypte* gevoerd werd; terwijl men den ouden vader Jacob wijsmaakte, dat zijn lieve zoon door een wild dier was verscheurd.

In *Egypte* ter markt gebragt, kwam Jozef, door zijne schoone gestalte en zijn gunstig voorkomen, in handen van Potiphar, den Overste van 's Konings lijfwacht. — Hoe geheel anders was het hier met hem dan in het vaderlijk huis! In een vreemd Land slavendiensten voor vreemden te verrigten — allerlei zwaren arbeid te volvoeren, en van de genade van strenge Meesters af te hangen, was inderdaad eene zoo verachtelijke en moeilijke taak, dat het niet te verwonderen zoude geweest zijn, indien Jozef tot diepe moedeloosheid vervallen ware. Maar Jozef was goed en onschuldig, volbragt met ijver en getrouwheid zijnen pligt en troostte zich met de gedachte, dat god hem niet verlaten zoude, als hij maar niet zondigde tegen god. Deze Godsvrucht was hem in het ouderlijk huis, door les en voorbeeld, diep in het kinderlijk gemoed gedrukt, en zij bleef hem bij, ook te midden van menschen, welke den god zijner Vaderen niet kenden en dienden. — Al spoedig won hij hier het vertrouwen en de genegenheid zijner meerderen en minderen en nam aller harten voor zich in; ja! toen weldra zijne eerlijkheid, zijn ijver

ijver, en al zijne goede hoedanigheden Potiphars ter ooren kwamen, kreeg deze hem spoedig zoo lief, dat hij van Jozef alleen gediend wilde zijn en denzelve het opperbeftuur over al zijne huisfelijke zaken toevertrouwde. Jozefs toestand werd alzoo alleraanmerkelijkst verbeterd, en deze gelukkige verandering had hij alleen te danken aan zijne oppassendheid en vroomheid. — Maar zal Jozef nu dezelfde brave man blijven? *Het zijn sterke beenen, die de weelde kunnen dragen*, mijn lezer! en menig een, die in eenen nederigen staat goed en vroom was, is, zoodra hij tot eer en aanzien kwam, boos en ondeugend geworden. — Eene der zwaarste beproevingen wachtte op Jozef, en het zal nu moeten blijken, wie en wat hij is.

Potiphars huisvrouw, bekoord door de jeugd en schoonheid des jongelings, wilde hem tot ontucht verleiden. De vrome Jozef sloeg in den beginne dit aanzoek voorzigtig af; doch toen het ondeugende wijf hem dwong haar te wille te zijn, nam hij de vlugt, en riep haar in heilige verontwaardiging toe: *Zoude ik zulk een groot kwaad doen en zondigen tegen GOD?* — Vol spijt over dusdanige weigering, veranderde de liefde in haat, en was de verbitterde vrouw aanstonds op wraak bedacht. Zij klaagde den onschuldigen Jozef bij haren echtgenoot aan, alsof de jongeling haar had willen verleiden, en bragt het zoo ver, dat hij van al zijn aanzien beroofd werd en Potiphars gunst geheel verloor; ja! op deszelfs bevel, kwam Jozef *in de gevangenis*.

Jozef van een bevoorregt gunsteling van den Overste der lijfwacht een onaanzienlijk gevangene! Jozef uw lotgenoot, mijn lezer! Wat dunkt u, is Jozefs lot niet veel *zwaarder* dan het uwe? Hij immers had lof en belooning verdiend, en miskenning en straf werd zijn deel. Hem noemde men schuldig, omdat hij zijne onschuld had bewaard. Hij werd in boeijen geklonken, omdat hij zich van de boeijen der zonde had weten te bevrijden. Hij werd ongelukkig, omdat hij niet ondeugend had willen zijn. U in tegendeel is de gevangnistucht opgelegd als eene regmatige straf voor uwe ondeugden.

Gij

Gij zijt regtvaardiglijk behandeld, en Jozef werd het slagtoffer der schreeuwendste onregtvaardigheid. — En desniettemin is Jozefs lot veel *lijter* dan het uwe, en zoudt gij wel mogen wenschen in Jozefs plaats te zijn. — Wat toch, mijn lezer! maakt, indien gij er wel over denkt, in dezen kerker uw grootste ongeluk uit? Is het de straf, die gij te dragen hebt, en het gemis uwer vrijheid? Het is zoo, beide zijn pijnlijk en zwaar, maar pijnlijker en zwaarder nog de schuld, waarmede gij u beladen hebt, en de kloppingen van uw verontrust geweten. Ja! dat gij *schuldig* zijt, dat maakt eigenlijk uw wezenlijk en eenig ongeluk uit. Zulk een ongeluk trof den vromen Jozef niet, en wat hij ook miste, het kostbaarste van alles had hij behouden, een vrij geweten en zijn vertrouwen op den Allerhoogste. Hoe gerust zal Jozef den eersten nacht in den kerker hebben kunnen doorbrengen; want geen kwaad geweten behoefde hem wakker te houden. Maar gij, die dit leest, herinner u eens hoe gij te moede waart in den eersten akeligen nacht, dien gij in den kerker hebt gesleten. Hard was welligt uwe legerstede, maar nog harder het pak van zonde en zelfverwijt. U toch strekt de gevangenisstraf tot *schande* — Jozef strekte zij tot *eer*, en zoo was dan het lot van den onschuldigen Jozef veel *lijter* dan het uwe. — Doch genoeg hiervan. Vooral heb ik ten doel, u te doen zien, hoe vruchtbaar in leering de geschiedenis van Jozef in de gevangenis, gelijk ook zijn ontslag uit dezelve, voor u zij. Letten wij alzoo nader en uitvoeriger op de volgende *drie* bijzonderheden:

- I. *Op Jozefs goed gedrag in de gevangenis, waardoor hij zijne straf verligte, en tot Opziener over zijne medegevangenen werd aangesteld.*
- II. *Op de edele gezindheid van deelnemende belangstelling en werkdadig hulpbetoon, welke hij jegens zijne medegevangenen aan den dag legde.*

III. *Op*

III. *Op zijn wijs beleid in het aanwenden van gepaste middelen, op eene betamende wijze, om zijne invrijheidstelling te bevorderen, — welke hem dan ook eindelijk, door GODS beftuur, is te beurt gevallen.*

I. Het is zoo, wij weten van de gefeldheid der gevangenis, waarin Jozef werd opgesloten, en die aan Potiphars huis fchijnt verbonden te zijn geweest, te weinig, om te kunnen oordeelen, hoe goed of flecht Jozef het daar eigenlijk gehad hebbe. Het was eene *Staats*-gevangenis, waarin alleen dezulken werden gebragt, die misdaden tegen den Staat, of het Hoofd van den Staat, hadden gepleegd. Evenwel, het was toch een kerker, en wel zoodanig een, die bij Mozes een en andermaal met den naam van *kuil* wordt bestempeld. Tot zulk eene verblijfplaats werd hij verwezen, en dat geheel onfchuldig, als het slagtoffer van een wellustig en wraakgierig wijf! Wie zoude het Jozef als eene vlek hebben durven aanwrijven, indien hij in luide klagten tegen zijne valsche befeuldigfter ware uitgebarften! — maar wij lezen daarvan geen enkel woord. — Hij had Potiphar met zoo veel getrouwheid en liefde gediend — hij had de heilige regten zijns Meesters op deszelfs huisvrouw geëerbiedigd, en onverhoord was hij door Potiphar tot de kerkerstraf verwezen. Hoe veel stoffe, om over onregt en onbillijkheid te klagen! — maar wij lezen daarvan geen enkel woord. — Hij, die voorheen over vele mindere bedienden te gebieden had, staat nu zelf onder het bevel van eenen Kerkermeester, en moet zich tot allerlei lage dienften laten gebruiken: wat wonder, indien hij weérbarftig en onwillig zich getoond had, zoodat men niets van hem had gedaan gekregen! — maar daarvan lezen wij geen enkel woord.

Evenmin verviel hij tot moedeloosheid, die hem onopmerkzaam maakte op — en onvatbaar voor het goede, hetwelk hem in dezen staat van vernedering, verdrukking en ontbering te beurt viel, en die hem den weg floot tot verbetering van zijnen toestand. Gelijk ieder verftandig mensch dat doet, zoo ook  
 schik-

schikte Jozef zich wijsfelijk en geduldig naar zijn lot, wel wetende, dat het lot zich niet naar hem zoude schikken. Het was nu eenmaal zoo, en kermen en klagen kon niet baten. In tegendeel merkte hij dankbaar het goede op, en vergat niet, dat een nog veel erger lot hem had kunnen te beurt vallen; want op het misdrijf, waarvan hij, hoewel ten onregte, betigt werd, stond eigenlijk — of had Pharao althans eene veel zwaardere straf kunnen stellen. Zoo trachtte Jozef zich geheel aan zijnen nieuwen werkkring te gewinnen, en offchoor men van den schuldigen met regt meerdere onderwerping en een beter gedrag in de gevangenis vergen kan en mag, dan van den onschuldigen, zoo beschaamt hier de onschuldige de meeste der schuldigen; want tot eer van Jozef staat in de Heilige Schrift aangeteekend: *dat de Heere hem gunst gaf in de oogen des Oversten van het gevangenhuis, en de Overste van het gevangenhuis gaf al de gevangenen, die in het gevangenhuis waren, in Jozefs hand, en al wat men daar deed, werd door hem gedaan. De Overste van het gevangenhuis zag ganschelijk niet op eenig ding, dat in zijne hand was.* — Ziedaar de vrucht van een onbesproken, eerlijk, regtschapen en deugdzaam gedrag! Ziedaar een bewijs, dat het veelal in 's menschen magt staat, aan de treurigste omstandigheden eene gunstige wending te geven, het bitterste leed te verzachten! Door vriendelijkheid, ondergeschiktheid, dienstvaardigheid en voorbeeldigen ijver wist Jozef het hart van den Gevangenenbewaarder, en wat meer zegt, deszelfs vertrouwen te winnen. Deze droeg aan Jozef een en ander werk op, dat hem de straf dragelijker maakte, en hem eenige meerdere vrijheid bezorgde; en het duurde niet lang, of Jozef wist zich zoo bemind te maken en zoo noodzakelijk tevens, dat hij tot Opziener over al de gevangenen werd aangesteld, en dat hetgene geschieden moest, door zijne handen ging, of door zijne tusschenkomst werd geregeld en ten uitvoer gelegd. Ook schijnt Potiphar met zijn voorbeeldig gedrag bekend te zijn geweest. Althans gaf deze hem een bewijs van vertrouwen, volgens Hoofdstuk XL: 4, daar

daar aan hem werd opgedragen, om twee voornamen Hofbeambten, die op 's Konings last in de Staatsgevangenis geplaatst werden, te dienen en op te passen; — en wij willen nu acht geven

II. *Op de edele gezindheid van deelnemende belangstelling en werkdadig hulpbetoon, welke Jozef jegens deze zijne medegevangenen aan den dag legde.*

De twee evengenoemde Staatsgevangenen waren de Opperfchenker en Opperbakker, en de oorzaak hunner gevangenneming lag vermoedelijk dáárin, dat zij van hoog verraad werden verdacht, als hebbende, door vergiftiging, een' aanslag op 's Konings leven gemaakt. Welk een onderscheid tusschen deze menschen, indien hetgene hun te last gelegd wordt, waarheid is, en tusschen den edelen Jozef! En toch gaat Jozef niet te werk, zoo als zeer vele gevangenen van den gewónen stempel, inzonderheid minschuldigen, die onder de meer-schuldigen zich bevinden, zeker zouden doen, en velen onder u, mijne lezers! werkelijk doen. Hij snoeft niet op zijne onschuld, of poogt, door vergelijking van zijn bedrijf met dat van anderen, zich zelve in de hoogte, en anderen in de schaduw te stellen. Hij laat niet blijken, dat hij zich voor beter houdt dan zijne lotgenooten. Hij treedt in geen breed verhaal van de oorzaak zijner gevangenneming, om zijne loffelijke denk- en handelwijze in het licht te stellen; — veel minder ziet hij met minachting op zijne lotgenooten neder, of legt hij eenige achterdocht aan den dag, of doet hun eenige verwijtingen over het kwaad, waarvan zij betigt waren. Dit een en ander staat in het heilig geschied-verhaal wel niet uitdrukkelijk vermeld; maar wij mogen het met hooge waarschijnlijkheid, ik zoude wel durven zeggen met zekerheid, opmaken, deels, uit hetgene ons reeds van het edel karakter van Jozef bekend is, deels, zoo als aanstonds nader blijken zal, uit de gezindheid, die hij jegens zijne medegevangenen aan den dag legde, en eindelijk, en wel vooral, daaruit, dat de andere gevangenen zoo veel van Jozef hielden en hem een zoo groot

S

ver-

vertrouwen schonken; welk laatste zij bij een tegenovergesteld gedrag van Jozef immers niet zouden gedaan hebben?

*Waarom is heden uw aangezicht mistroostig?* Zie daar de vraag, met welke de edele Jozef zijne medegevangenen, den Schenker en den Bakker, op zekeren morgen begroette. Eene eenvoudige, maar regt vriendelijke, Jozefs hart eer aandoende vraag. Het was hem dan niet onverschillig, of het zijnen medegevangenen wel of kwalijk ging. Hij was gewoon hen dagelijks waar te nemen, en gade te slaan. Het viel hem in het oog, dat zij er heden anders uitzagen dan gisteren of eergisteren. Er moest iets van belang gebeurd zijn. Hij wil wel met onbescheidene vragen niet lastig vallen; maar hij kan het toch ook niet van zich verkrijgen, om het onopgemerkt te laten voorbijgaan. Op den meest kieschen toon, en vol deelnemende liefde, vraagt hij naar de oorzaak hunner mismoedigheid, en het antwoord bleef men niet lang schuldig. Zijn voorkomen was zoo gunstig — zijn gelaat zoo open en onschuldig — hij moge slechts een bediende zijn in het gevangenhuis, ja! zelfs gesteld om hen te bedienen en op te passen, zij achten het niet beneden zich, zij maken geene zwaarigheid, ja! gevoelen er zich toe opgewekt, om hem deelgenoot te maken van hunne geheimen, en hun gansche hart voor hem uit te storten.

„Beide,” zoo verhalen zij hem, „hebben wij „eenen zonderlingen droom gehad.” „Ik”, zegt de Schenker, „zag in mijnen droom een' wijnstok, „waaraan drie ranken waren. Hij droeg knoppen; „zijn bloefem ging open; zijne trosfen bragten rijpe druiven voort. Ik zag 's Konings beker in „mijne hand, en ik nam de druiven en mengde het „sap met een weinig water in 's Konings beker, „en gaf dien den Koning over. — Kunt gij mij dezen droom nu uitleggen?” En Jozef, op de omstandigheden en al hetgene hij mogt opgemerkt en gehoord hebben wijsfelijk acht gevende, zijne menschenkennis te hulp roepende, en, op eene voor ons onbegrijpelijke wijze, door GOD voorgelicht en geholpen, antwoordde met volle vertrou-

wen:



wen: „ Deze is de uitlegging: De drie ranken zijn „ drie dagen. Binnen drie dagen zult gij uit dezen „ kerker worden verlost, en in 's Konings gunst en „ in uw vorig ambt worden hersteld.” De Bakker, die om zijn kwaad geweten welligt niet het eerst had durven spreken, aangemoedigd door zulk eene gunstige uitlegging, verhaalt nu ook zijnen droom. „ Ik”, zeide hij, „ zag drie getraliede korven boven „ mijn hoofd, en in den bovensten korf was allerlei „ gebak voor den Koning; maar de vogels aten „ hetzelfde uit dien korf, boven mijn hoofd. Kunt „ gij mij zeggen, wat deze droom beteekent?” — Zal Jozef ook hiervan uitlegging geven? — Voorwaar! dat is eene moeilijke taak; want wie kondigt gaarne een doodvonnis aan? Maar Jozef verzaakt ook hier de hem eigene edele openhartigheid niet. Hij noemt de dingen bij den regten naam. Waar de vreeze gods, de liefde tot de waarheid hem gebiedt te spreken, kan menschenvrees hem geen zwijgen opleggen. Konde hij bij den Schenker blijde zijn met de blijden, hij wil den schuldigen of schuldig verklaarden Bakker althans den gewigtigen dienst bewijzen, om zich de weinige dagen der voorbereiding vóór zijnen dood ten nutte te maken. „ Deze ” zegt Jozef, „ is de uitlegging: De drie „ korven zijn drie dagen. Binnen drie dagen zal „ men u op 's Konings last onthoofden; het lig- „ chaam zal aan een' schandpaal worden gehangen, „ en roofvogels zullen uw vleesch eten!” Vreesfelijke aankondiging voor den Bakker! In welk eenen doodelijken angst zal hij die drie dagen hebben doorgebracht! Hoe veel en hoe dikwijls zal hij met Jozef hebben gesproken, en de deelnemende, gevoelvolle jongeling zal ongetwijfeld het zijne hebben toegebracht, om den ter dood bestemden lotgenoot de laatste bange uren dragelijker te maken, en hem welligt gewezen hebben op den god van Abraham, Izaak en Jacob, die niet gediend is met offeranden, maar met een gebroken en verslagen hart, en die menigvuldiglijk vergeeft!

En — na verloop van drie dagen werd Jozefs uitlegging letterlijk vervuld. Beide, de Schenker en de Bakker, werden op den derden dag uit de ge-

vangenis gehaald: de Schenker, wiens onschuld vermoedelijk zal gebleken zijn, trad in zijn vorig ambt terug — de schuldige Bakker werd gehangen.

Voor en alear wij nu verder gaan met de vermelding van hetgene Jozef wedervoer, moeten wij u, mijn lezer! ter uwer beschaming en verootmoediging, herinneren, hoe zeer uw gedrag in de gevangenis affteekt bij dat van den vromen jongeling. Hij, die *onschuldig* was, was onder alles geduldig, met alles tevreden: gij, die *schuldig* zijt, en niemand iets te verwijten hebt dan u zelve, gij klaagt over de partijdigheid en valsheid uwer getuigen, over de vooringenomenheid en hardheid uwer Regters, over de zwaarte en langdurigheid uwer tucht: gij klaagt over allen en over alles; en indien eene enkele maal het geval voorkomt, dat gij werkelijk, in één of ander opzigt, met eenigen grond, eene of andere aanmerking kunt maken, of u over deze of gene weinig beteekenende zaak eenigermate zoudt kunnen beklagen, maakt gij daarvan een' *ophef*, alsof het eene zaak ware van de hoogste *aangelegenheid*, alsof gij het offer waart van de *schreeuwendste onregtvaardigheid*. Zoo zijt gij dan *lastig en verdrietig* voor u zelve, en alzoo in dit opzigt geheel ongelijkvormig aan den braven *Jozef*. Maar die zelfde ongelijkvormigheid heeft ook nog plaats ten aanzien van uw gedrag jegens uwe medegevangenen. *Die vrede met zich zelve heeft, zal buiten zich geene onrust sichten*, — dat zagen wij in Jozef bewaarheid; maar *die met zich zelve in oorlog is, hoe zal hij om zich henen vrede verbreiden?* Dat staaf gij met uw voorbeeld. Verre van uwe medegevangenen te helpen en te troosten, hapert het u zelfs aan deelnemende belangstelling in het lot van uwen ongelukkigen natuurgenoot, en of zij er blijde of droevig uitzien, is u volmaakt onverschillig. Daar zijn er, helaas! maar al te velen, die, in plaats van immer, door hun gedrag, eenige aanspraak te maken op eene plaats als Opziener, in tegendeel zelve een streng en bijzonder toezigt

noodig hebben. Daar zijn in elke gevangenis ettelijke belhamels, die er vermaak in scheppen, om anderen op te hitfen, aan te stoken, wanorde en twist te verwekken en den ganschen hoop in rep en roer te brengen. *Eén* gevangene, die zich wel aanfelt, kan onberekenbaar nuttig zijn, en de orde onder velen bewaren; maar ook *één* twistzoeker en oproermaker kan tot groote ongelegenheden en ongelukken aanleiding geven. o! Mijn lezer! indien gij lust hadt, u ingetogen, dienstvaardig, vredelievend, deelnemend, hulpvaardig, te gedragen, hoe veel dragelijker zoude u de tucht vallen, hoe vele kleinere en groote diensten zoudt gij aan uwe lotgenooten kunnen bewijzen; hoe menigen traan, die nu in stilte wordt gefchreid, omdat men uitjouwning vreest en vruchteloos deelneming zoekt, kunnen droogen!

---

## VIER EN VEERTIGSTE ZONDAG.

*Vervolg van het voorgaande.*

---

III. *Jozefs wijs beleid in het aanwenden van gepaste middelen, op eene betamende wijze, om zijne invrijheidstelling te bevorderen, — welke hem dan ook eindelijk, door GODS bestuur, is te beurt gevallen.*

Toen Jozef aan den Schenker uitlegging gaf van deszelfs droom, viel het hem aanstonds in de gedachte, dat dit eene geschikte gelegenheid was, om zijne eigene belangen aan te bevelen en de herkrijging zijner dierbare vrijheid te bevorderen. De Schenker, weldra in zijnen rang hersteld, een aanzienlijk ambt bekleedende, en dagelijks met den Koning en de Rijks grooten omgaande, zoude zijnen invloed ten behoeve van eenen gevangene, wat meer zegt, van eenen onschuldigen, gemakkelijk kunnen aanwenden. Men kon Jozef aan het Hof zoo ligt vergeten en nog jaar en dag in den kerker laten zuchten. Hij had aan den Schenker immers eenen gewigtigen dienst bewezen, en indien deze man enig gevoel had van erkentelijkheid, zoude hij de bewezene weldaad niet aanstonds vergeten, en op zijne beurt aan eenen ongelukkigen gevangene, hoedanig hij ook zelf geweest was, in liefde denken, en deszelfs bevrijding, hoe eer hoe liever, bevorderen, en dit te meer, omdat hij met gerustheid dien gevangene kon aanbevelen, daar hij een' geruimen tijd deszelfs lotgenoot geweest was, en zijne vlijt, goede gedragingen en zijn karakter in den kerker had gadegeflagen, en leeren kennen. Daarom aarzelt Jozef dan ook geen oogenblik, om aan den Schenker te zeggen: „Weldra zijt gij op vrije voeten, en tot vorige eer en rang hersteld. Vergeet „mij, uw' lotgenoot, niet. Wees mijn voorspraak „bij

„ bij den Koning , opdat ik uit dezen kerker spoedig  
 „ verlost worde , naar hetwelk ik zoo zeer verlang.  
 „ Waarlijk , gij kunt zoo gemakkelijk mijn voor-  
 „ spraak zijn , en gij behoeft u niet te schamen ,  
 „ dat gij u mijner aantrekt . Gij bewijst dezen dienst  
 „ aan geen en onwaardigen . Al zit ik in den ker-  
 „ ker , ik ben daarom geen deugniet , zoo als men  
 „ al ligt vermoeden zoude ; want ik ben uit het  
 „ Land der Hebreërs heimelijk ontvoerd , en ik heb  
 „ niets bedreven , waarom men mij in dezen kerker  
 „ gezet heeft .”

Merk het op , mijn lezer ! met hoe veel wijs be-  
 leid Jozef hier te werk gaat , en van welk eene  
 gunstige zijde zijn edel karakter hier weder uit-  
 komt ! Hij beveelt zich aan den Schenker aan ,  
 ten einde door Koninklijke gunst uit zijne banden  
 verlost te worden ; want te regt begreep hij , dat  
 Potiphar , die hem eenmaal , hetzij uit overhaas-  
 ting , hetzij om zich van eene netelige zaak , die  
 hij niet dieper onderzoeken wilde , af te maken ,  
 doch in allen gevalle onregtvaardiglijk , tot de ker-  
 kerstraf had veyvezen , uit valsche eerzucht zijn  
 vonnis niet zoude intrekken . En hoe gaat nu Jo-  
 zef bij die aanbeveling te werk ? Haalt hij in het  
 breede zijne onschuld op ; spreekt hij van zijne aan-  
 zienlijke afkomst ; noemt hij de bewerkers van zijn  
 ongeluk , zijne broeders , bij name ? Stelt hij de  
 listen en lagen eener ontrouwe echtgenoot in het  
 licht ; en beklagt hij zich over het onregt , hem  
 door Potiphar aangedaan ? Neen ! niets van dit  
 alles . Bescheiden kieschheid , ongekunstelde eenvou-  
 digheid , edele vrijmoedigheid , liefderijke gezindhe-  
 den jegens — en gunstige sparing van ontaarde  
 broeders , geduldig dragen van geleden onregt ,  
 kenmerken Jozefs zelfverdediging , die in deze  
 weinige woorden vervat is : „ Men heeft mij tegen  
 „ mijn' wil in dit Land gebragt . Ik lijd onschuldig  
 „ in dezen kerker .”

Veel valt hier ter leering en waarschuwing op te  
 zamelen , en het is van belang , daarbij wat breeder  
 stil te staan ; want alle gevangenen *mogen , even  
 als Jozef , middelen aanwenden , om in vrijheid te  
 geraken , maar het moeten en mogen alleen geoor-  
 loof-*

*loofde middelen zijn, en dezelve behooren te worden aangewend op eene betamelijke wijze.*

Het is geen kenmerk van innerlijk vertrouwen op GOD, als de mensch van zijne zijde de handen flap laat hangen en werkeloos nederzit. In tegendeel, de man, die het meest op GOD vertrouwt, zal ook van zijnen kant den meesten ijver aanwenden. Tot verbetering van 's menschen toestand toch kunnen tweederlei middelen leiden: die, welke onder 's menschen bereik en voor zijne rekening liggen; die, welke boven zijne magt gaan en meer onmiddellijk door GODS voorzienig bestuur worden daargesteld. Verzuimt nu de mensch datgene te doen, dat op zijnen weg ligt, en door hem behoort te geschieden, dan is er dadelijk zelfverwijt; en het is er ver af, dat de mensch van GOD zoude tusschenbeide komen, om het verzuimde te herstellen. Eigene welaangewende werkzaamheid geeft eerst rechte vrijmoedigheid tot vertrouwen op den Allerhoogste. Een gevangene, die naar zijne invrijheidstelling verlangt, (en welk verlangen is natuurlijker?) doet niet wel met onophoudelijk te zuchten en te kermen: „Och! dat mijn straf-tijd „ten einde ware!” Want met die ijdele klagten zal hij de straf geen uur verkorten. Evenmin is het genoeg, GOD dag en nacht te bidden, dat Hij hem uit de banden verlosse. Neen! de gevangene moet ook zelf iets degelijks doen, en met verstandig overleg de meest gepaste middelen kiezen, om zijnen wensch naar vrijheid vervuld te zien, en geen middel is daartoe geschikter, dan zich, even gelijk Jozef, door een ordelijk, ongeveinsd, liefderijk en opregt gedrag, *vrienden te maken in de gevangenis*, en die vrienden kan hij vinden in zijne Opzienaers, in de Gevangenbewaarders, ja! in zijne medegevangenen, want ook deze kunnen hem wellicht nuttiger zijn dan hij vermoedt; terwijl het immers dikwijls gebeurt, dat de Voorzienigheid zich van een onaanzienlijk mingeacht mensch als het werktuig bedient, om aan anderen gewigtige diensten te bewijzen.

Hoe redelijk en pligtmatig het echter voor een' gevangene zij, om het tijdstip zijner invrijheidstelling te verhaas-

haasten, zoo onbetamelijk en strafwaaadig is het, om zich daartoe van *ongeoorloofde* middelen te bedienen. En dat is, helaas! meest altijd het geval. Men wil uit zijne banden verlost worden; maar de wegen, die men inslaat, zijn list en geweld. Men weet, door leugen en bedrog en schijnheilige voorwendfels, anderen om den tuin te leiden; — men breekt en sloopst al hetgene in den weg staat, en baant zich eenen doortogt, en poogt, in het holle van den nacht, soms met groot levensgevaar, ten kerker uit te breken. Of zoo men al dezen weg van openbaar geweld niet inslaat, dan loopt men sluipend en kwaadstokend onder zijne medegevangenen rond; men strooit zaden van ontevredenheid, omdat de aflag te lang wegblijft, of omdat men daarin niet gedeeld of niet ruim genoeg gedeeld heeft. Men poogt oproerige bewegingen te verwekken, en verkeert in den dwazen waan, dat men zijnen Opzieners met geweld gunsten zal afdwingen, die men door een goed gedrag niet wil en niet kan bekomen. Verdwaasde mensch! Meent gij op deze wijze u te helpen? Gij helpt u van den wal in de floot, en het gaat bij u *van kwaad tot erger*. Denkt gij uwen Opperhoofden schrik en vrees voor u in te boezemen? Dwaze waan! Het heilige regt vreest den misdadiger — de regtschapeu Regent vreest den oproermaker niet. Uw moed is opstand tegen GOD en menschen: hij zal u weldra ontzinken, als gij het onderfpiet delft, en gij, die met eene onbeschaamdheid zonder voorbeeld uwen Oppersten het hoofd boodt, zult, weinige oogenblikken daarna, eene lafhartigheid en slaaffche onderwerping aan den dag leggen, die onverklaarbaar zijn zoude, indien men niet wist, dat de schuldige nooit *waren* moed bezitten kan.

En indien ook het plan tot uitbraak dezen of genen gelukt, wat is daarvan, blijkens de onderzinding, meestal het gevolg? Zwaardere boeijen, minder vrijheid, scherper toezigt en verlies van vertrouwen en gunst bij Gevangenbewaarders en Opzieners, — zoodra men den vlugteling weder in handen heeft; en *dat* men hem doorgaans zeer spoedig, dikwijls binnen weinige weken en maanden, weder in handen krijgt, heeft de onderzinding

ding reeds finds lang geleerd en leert het nog dagelijks; want hoogstzeldzaam zijn de voorbeelden, dat een uitgebrokene op den duur uit handen der Justitie gebleven is. En behoeft dat wel verwondering te baren? Wat toch zal zoo iemand aanvangen, met een gejaagd en geplaagd geweten, met de vrees van in elken mensch een' vijand te ontmoeten, die hem vangen zal? Waar kan en durft hij zich vertoonē? En al weet hij zich, door leugenachtige voorgevens en onder eenen anderen naam, een heenkomen te bezorgen, alwaar hij het goed heeft, en goed zoude blijven houden, indien hij zich wel gedroeg, helaas! het baat niet. Hoewel van naam veranderende, is hij van hart niet veranderd. Zijn lust tot den drank, zijn diefachtige aard is dezelfde gebleven; het komt niet in hem op, om voortaan als een ordelijk en eerlijk man te handelen en te wandelen. Zij, die, door medelijden bewogen, hem onder hun dak namen, worden doorgaans door hem bedrogen en bestolen; — weldra zit hij weder achter de traliën, en zijne uitbraak, die nieuwe misdaden ten gevolge had, heeft zijne tucht verlengd, in plaats van ze te verkorten. Immers, het is maar onwedersprekelijk door de ondervinding bewezen, dat gevangenen, die het zoo bestendig op uitbreken gezet hebben, waarlijk de beste niet zijn onder den hoop, dat zij geen het minste voornemen hebben, om, zoo het plan tot ontvlugting gelukt, het oude pad der ondeugd vaarwel te zeggen, maar in tegendeel behagen vinden in een avontuurlijk, werkeloos, losbandig, der misdaad gewijd leven.

Wilt gij dan, mijn lezer! aan uwe zucht naar vrijheid voldoening bezorgen, poog die vrijheid langs eenen anderen en beteren weg, *door een goed gedrag*, te verwerven. En moogt gij in uwen wensch niet slagen, blijf desniettemin getrouw in het volbrengen van uwen plicht; — zoo deed ook de vrome Jozef. Hij toch, zoo als straks gezegd is, beval zich aan den Schenker, en deze zal hem ongetwijfeld goede beloften hebben gedaan. Maar het ging daarmede, zoo als het weleens meer gaat: *Uit het oog, uit het hart*. De Schenker leefde wederom in eere en vreugde, en  
aan



aan den armen Jozef werd niet gedacht, en Jozefs geduld werd nog twee jaren op de proef gesteld. Voorwaar! eene moeilijke beproeving voor eenen onschuldigen! Wat wonder, indien hij alle liefde en achting voor menschen, van wier on dankbaarheid hij in den Schenker eene nieuwe proeve zag, had verloren? Wat wonder, indien zijn moed en vertrouwen op GOD hadden begonnen te wankelen? Maar, noch het een, noch het ander. Jozef bleef onder alle omstandigheden des levens zich zelven gelijk. „GOD weet het best zijn' tijd,” deze was zijne zinspreuk. „Vergaten hem menschen, GOD zoude hem niet vergeten. Vergaten hem menschen, dat geschiedde ook met GODS toelating, die de harten der menschen neigt en bestuurt. Indien het hem nut geweest ware, vroeger uit den kerker verlost te worden, zoude GOD hem ongetwijfeld reeds verlost hebben; maar het zal vast beter zijn, dat hij nog blijft. Zijn vertrouwen moet nog meer beproefd, zijn geloof nog meer versterkt.” Zoo waren, mijn lezer! de overleggingen zijns harten, en hoe beschaamd en leerzaam is dit voorbeeld voor u! Als gij u door een goed gedrag gunstig van uwe medegevangenen hebt onderscheiden, en het door u verwachte en gehoopte ontslag of afflag blijft, uws inziens, te lang uit, of wel geheel achterwege, dan wordt gij balsturig en wrevelig, dan klaagt gij luide over onbillijkheid en onregtvaardigheid, even alsof ontslag en afflag geene gunst — maar een regt ware. Door wrevel, teleurgestelde hoop of moedeloosheid, verliest gij den lust, om verder u goed te blijven gedragen, even alsof de prikkel tot een goed gedrag alleen uit vermindering of opheffing van straf ontleend moest worden, alsof eerbied voor Goddelijke en menschelijke wetten, liefde en achting voor ons zelve en voor tijdelijk en eeuwig geluk daartoe niet dringend verplichtten.

Jozef dacht althans geheel anders en veel beter: zijne deugd was niet afhankelijk van voor- en tegenspoed, van vrijheid of slavernij. Hij vreesde GOD, omdat het des menschen duurste pligt, hoogste eer en edelste bestemming is, GOD te vreezen; hij beminde en beoefende de deugd, omdat GOD te groot en te goed

is,

is, dan dat een mensch Hem door de ondeugd zou-  
de onteeren en bedroeven, en omdat een mensch  
te groot en te goed is, om vrijwillig en moedwil-  
lig een slaaf der zonde te worden en te blijven.  
Twee volle jaren werden zijne banden verlengd;  
maar Jozef zoude zijn voortgevaren met zich  
wel te gedragen, al waren ze nog langer gerekt  
geworden. Hij diende den Heere, hoewel in boei-  
jen zuchtende, met een nederig en ongeveinsd ge-  
moed, en het ontbrak hem dan ook niet aan licht,  
aan troost en moed. Immers, één gewigtig woord  
staat in de heilige bladeren aangeteekend, en dat  
woord zegt oneindig veel: *De Heere was met hem.*

Ja! god was met hem! Dat was hem gebleken  
van zijne vroege jeugd aan. Daarvan zal hij wel-  
dra een vernieuwd en schitterend bewijs ontvangen,  
en hij zal overtuigd worden, dat de Heere zijne  
gunstelingen niet vergeet, en dat het niet te vergeefs  
is, den Heere te dienen. Het heugelijke tijdstip  
van Jozefs invrijheidstelling nadert. Eigene  
droomen hadden hem, in zijne vroege jeugd, den  
haat en het mistrouwen zijner broeders berokkend,  
en droomen eens anderen moeten dienen, om hem,  
op lateren leeftijd, de toegenegenheid en het onbe-  
paald vertrouwen van eenen vreemden Vorst te bezor-  
gen. Eigene droomen openen voor hem den kuil,  
als eene akelige begraafplaats voor den levenden,  
en droomen eens anderen banen den weg tot hoog-  
heid, eer en levensgenot. Eigene droomen voeren  
hem tot slavernij, die, door de zegepraal van de leu-  
gen, van kerkertucht gevolgd wordt, en droomen  
van anderen brengen te lang verzwegene waarheid  
aan het licht, verlossen hem van kerkerboeijen, en  
stellen eene heugelijke vrijheid daar. Ja! de droo-  
men van eenen Phara o, in een verafgelegen Land,  
moeten dienen, om de droomen van eenen jeugdigen  
Hebreër, voor vele jaren gedroomd, tot waarach-  
tige profetie te maken, die daarna heerlijk is ver-  
vuld. Hoe wonderbaar en aanbiddelijk zijn de we-  
gen der Voorzienigheid! Heerlijkheid en Majesteit  
is al, wat Zij doet!

Geen der Egyptische Wijzen kan die droomen  
uitleggen, en Phara o is onrustig en verlegen. En  
nu herinnert zich de Opperfchenker den braven Jo-  
zef,

zef, die hem, in de gevangenis zijnde, eene zoo treffelijke uitlegging gaf van zijnen droom. — Zoo moest dan laag gunstbejag, en zucht om den Koning te believeu, het ongetrouw en ondankbaar geheugen van den Opperschenker te gemoet komen, en eigenbelang, vleizucht en hoogmoed moesten te weeg brengen, wat een ondankbaar hart schandelijk en te lang had verzuimd! — Op raad van den Opperschenker word de edele jongeling aan het Hof geroepen, en, na eene onverdiende, langdurige kerkerstraf, is Jozef *in vrijheid!* Pharao verhaalt zijne merkwaardige droomen aan Jozef, en deze is aanstonds gereed met eene naauwkeurige uitlegging derzelve. Hij voorspelt den Koning, na zeven zeer vruchtbare jaren, zeven hoogst onvruchtbare, en de Koning draagt aan den edelen Jozef den belangrijken en vereerenden last op, om, in de zeven jaren van overvloed, maatregelen te beramen, ten einde Land en volk voor gebrek en hongersnood, in de zeven daarop volgende magere jaren, te bewaren. Aldus ontwikkelt zich het Godsplan met Jozef op de heerlijkste wijze! Hij wordt een man van groot aanzien, ja! veel grooter dan ooit te voren, en al het lijden, dat hij verduurde, al de wisfelingen in zijn lot, waren juist geschikt en noodzakelijk tot zijne vorming voor eenen zoo aanzienlijken stand. Jozef was, van eenen armen gevangene, een aanzienlijk Heer geworden, die vrij en blij gebieden kon, maar hij misbruikte zijne vrijheid niet. In tegendeel maakte hij van dezelve het weldadigste gebruik ten nutte van het Land, alwaar hij woonde. Alle wraakoefening vergetende, werd hij de weldoener van zijn geslacht, vergaf zijnen broeders het hem aangedane leed, en leefde met hen en den braven Vader Jacob eene reeks van jaren in *Egypte*.

Zoo wandelde Jozef met GOD, van zijne vroegste jeugd tot aan zijnen dood. Hij stierf, geëerd en aanbeden als een man van ongeveinsde Godsvrucht en innerlijke regtschapenheid, in het honderd en tiende jaar zijns levens, en op zijn graf zoude men in waarheid kunnen schrijven: *Hij was met den Heere, en de Heere was met hem.*

## VIJF EN VEERTIGSTE ZONDAG.

Een Lid van het Genootschap : Tot zedelijke verbetering der gevangenen, bezoekt de gevangenis, en treedt in gesprek met eenige gevangenen.

### *Eerste Bezoek.*

Onder de bemoeijingen van het Genootschap, ten nutte van gevangenen en ontflagenen opgerigt, behoort ook het *bezoeken* van gevangenen. Het oogmerk dier bezoeken is, om deze ongelukkigen, door betuiging van deelneming en door goeden raad, te troosten onder hun lijden, en, door leering en waarfchuwing, af te manen van het kwade en op te wekken tot het goede, opdat zij, met eenen verbeterden zin de gevangenis verlatende, geschikte voorwerpen zouden zijn, om door het Genootschap te worden voortgeholpen.

De Heer W., Bestuurder des Genootschaps te G....., overtuigd, dat zulke bezoeken sommigen gevangenen nuttig en aangenaam zijn, maakte daarvan dikwijls zijn werk, en ik zal u, mijn lezer! eenige gesprekken van dien menschenvriend mededeelen. Vindt gij uw eigen hart en uwe eigene omstandigheden daarin afgeteekend, pas het dan vooral op u zelve toe, even alsof de woorden regelrecht tot u gerigt waren.

*De Heer W.* Wel, mijn vriend! hoe gij zoo diep in gedachten? Ik heb dat al meer opgemerkt. Waar denkt gij toch altijd aan?

*Een' Geyangene.* Aan mijne vrouw en kinderen. (\*)

*De Heer W.* Dat antwoord bevalt mij. Gij hebt dus uwe vrouw en kinderen zeer lief?

*De Geyangene.* Zoude ik die niet liefhebben?

*De Heer W.* Er is toch nog iets, dat gij liever hadt.

*De*

(\*) Eene daadzaak.

*De Geyangene.* Ik zoude niet weten wat.

*De Heer W.* Het is de zonde; gij hebt haar meer bemind dan vrouw en kinderen; want niet alleen uw eigen geluk, maar ook dat van vrouw en kinderen, hebt gij aan haar opgeofferd.

*De Geyangene.* Zoo kwaad had ik het toch niet gemeend.

*De Heer W.* Ik wil gaarne het beste van u denken. Ik prijs het in u, dat vrouw en kinderen u zoo na aan het hart liggen, dat gij dagelijks aan dezelve denkt. Blijf daarmede voortgaan; maar denk er tevens bij, dat, indien gij hen waarlijk liefhebt, gij onmogelijk tegelijk de zonde kunt beminnen. Doe dan uw best, deze vijandin van uw geluk en dat der uwen te leeren haten, en zijt gij eenmaal in vrijheid, houd dan af van het kwade. Dan alleen is er kans, dat gij met vrouw en kinderen nog éénmaal gelukkig en tevreden moogt leven.

*De Geyangene.* Ik dank u voor uwen welmeenenden vriendenraad, Mijnheer!

*Een ander Geyangene.* Ja! had men nog een' vriend in de gevangenis, een welmeenend, opregt vriend, de straf zoude minder bitter vallen; maar men is hier zoo geheel aan zich zelve overgelaten.

*De Heer W.* Arme man! Ja! gij zoudt gelukkiger zijn, indien gij een' vriend hadt, aan wien gij het leed, dat u drukt, kondet mededeelen. Maar waarom vindt gij zoo schaars zulk een' vriend in de gevangenis? Omdat Godsvrucht, deugd en goede zeden zoo schaars zijn onder de gevangenen, en deze maken immers de ziel van de ware vriendschap uit? Tracht dan *zelf* beter te worden; poog, door een goed voorbeeld, *anderen* te verbeteren, en zij, die overeenstemmen in het nalaten van het kwade en in het najagen van het goede, *zullen* en *moeten* vrienden worden. Onder ondeugenden *kan* geene vriendschap wonen en standhouden; want wat zal *hij* voor zijnen vriend overhebben, die alles voor de *zonde* overheeft? Hij offert zich *zelve* op, en zoude hij dan eenen *anderen* sparen? De weinige uitzonderingen van boosdoeners, die elkander tot in den dood zijn trouw gebleven, kunnen dezen algemeenen regel niet omverre stooten. — Verlaat dan de slechtigheden en tred op den weg der deugd. Al vindt gij dan ook

ook *hier* geen' vriend, gij zijt dáárom niet alleen; want GOD is met u en bij u. Hij zal u niet be-  
geven of verlaten; want Hij is de Almagtige en  
Getrouwe.

De Heer W., zich naar eene andere zaal der ge-  
vangenis begevende, ziet het eerst eene vrouw;  
die haar aangezigt met haar voorschoot bedekt (\*)  
en met den menschenvriend niet in gesprek durft  
treden. Hij spreekt haar dus aan:

„Gij slaat uwe oogen neder, en gij schaamt u.  
„Dat strekt u niet tot oneer. Gij verlangt; dat ik  
„weder vertrekken zal, opdat gij uw oog niet langer  
„behoeft af te wenden. Maar, hoe is het nu mo-  
„gelijk, dat gij u schaamt voor *mij*, die een mensch  
„ben, die slechts aanzie, wat voor oogen is, die  
„maar eenige oogenblikken bij u doorbreng, en  
„dat gij u niet schaamt voor den Hoogen en Hei-  
„ligen GOD, die de harten doorgrondt en de nie-  
„ren proeft, die altijd bij u tegenwoordig is, en  
„aan wien gij eens rekenschap zult moeten geven? —  
„Hebt gij ook kinderen, vrouwtje?”

*De Vrouw (schreijende)*. Ja! Mijnheer! ik heb  
drie lieve kinderen.

*De Heer W.* Wat was uw *voornaamste* wensch,  
toen die kinderen op uwen schoot speelden?

*De Vrouw*. Ik wenschte, dat zij in eer en deugd  
mogten grootworden.

*De Heer W.* Dat was een brave wensch. Gij  
beschouwdet dus eer en deugd als het kostbaarste  
goed, en gij wist voor uwe kinderen niets begeer-  
lijker dan het bezit derzelve. Maar hoe is het mo-  
gelijk, dat gij dien schat ook voor u zelve niet  
verlangd hebt? Gij schijnt de voorkeur te heb-  
ben gegeven aan oneer en ondeugd.

*De Vrouw*. GOD weet, hoe ik er toe gekomen  
ben! Ik had het niet behoeven te doen. Ik ver-  
diende elke week *zes en dertig stuivers* met spinnen,  
en had bovendien, uit de armenkas, vrij woning  
en kost.

*De Heer W.* GOD weet dat; maar gij zelve  
zult het ook weten. Zeker zijn verkeerde begeer-  
lij-

(\*) Eene daadzaak.

lijkheden bij u opgerezen, en gij weet het: *De begeerlijkheid ontvangen hebbende, baart zonde...*

*De Vrouw.* En de zonde baart den dood. GOD is het bekend, wat ik hier al heb ondervonden. Honderden slapeloze nachten heb ik doorgebracht. Mijne misdaad woog mij als lood op het hart. Dikwijls dacht ik: *Onze lieve Heer wil niet meer met mij te doen hebben.* (\*) Sinds eenigen tijd is mijn gemoed bedaarder. Maar denk ik aan mijne lieve kinderen, dan weet ik met mij zelve geen raad. Broodsgebrek lijden zij niet, en zij passen, **GODE** zij dank! best op. Om de drie of vier maanden bezoeken zij mij, en brengen mij eenige versnapering. Ik schaam mij als ik mijne kinderen zie: ik moet mij voor hen schamen. Ach! dat is een vreesfelijk gevoel! — Eerlang word ik ontslagen; maar hoe zal ik immer gelukkig onder mijne kinderen kunnen leven en wonen? Ik had hen, door les en voorbeeld, ten goede moeten leiden, en ik ben in tegendeel hunner verachting waardig.

*De Heer W.* Ik heb een diep medelijden met u, omdat gij zoo levendig uwe schuld en uw ongeluk gevoelt. Maar ik wensch u tevens geluk, dat gij het gevoelt; anders zoudt gij nog veel ongelukkiger zijn. Twijfel nimmer aan **GODS** vergevende liefde in **CHRISTUS**. Gij beleedigt uwen goeden Hemelschen Vader door dat wantrouwen. Gij weet immers, er staat geschreven: *Al waren uwe zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw; al waren zij rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wolle.* (Jes. I: 18.) — en elders: *Hierin is de liefde **GODS** jegens ons geopenbaard, dat **GOD** zijnen eeniggeboren Zoon gezonden heeft op de wereld, opdat wij zouden leven door Hem.* (1 Joh. IV: 9.) Is **GOD** nu zoo genadig en barmhartig, gij moet dan ook hopen op barmhartigheid bij menschen, vooral bij uwe kinderen. Zij be- toonden u liefde en achting in uwe gevangenschap, en zouden zij dan u die weigeren als gij in vrijheid zijt? Indien gij bij uwe terugkeering waarlijk een verbeterd leven leidt, zullen zij, zoo ik ver- trouw, u geene verwijtingen doen, maar u het ove-

(\*) Het zijn de *eigene* woorden der vrouw.

overige uws levens, door betoon van kindelijke liefde, genoegelijk maken. Naar hetgene gij mij weleens vroeger gezegd hebt, eerbredigen uwe kinderen GODS Woord, en dat Woord beveelt hun geduld te hebben met der ouderen gebreken, en vader en moeder niet te bespotten. Waarschijnlijk zie ik u niet weder, want uw vertrek is aanstaande. Ga heen en zondig niet meer. Verneder u onder de krachtige hand GODS, opdat Hij u verhooge te zijner tijd, en werp al uwe bekommernissen op Hem, want Hij zorgt voor u.

*De Vrouw.* Zou Mijnheer wel willen toestaan, dat ik den Bijbel, dien Meester mij gegeven heeft, bij mijn ontslag medeneme?

*De Heer W.* Gaarne. — Lees er vlijtig en met oordeel in, en laat de Schrift u wijs maken tot zaligheid.

*Eene andere vrouwelijke Geyangene (op een' onbeschaamden toon).* Mag ik Mijnheer ook om een' Bijbel verzoeken?

*De Heer W.* Waarom vraagt gij een' Bijbel?

*De Geyangene.* Omdat.... om.....

*De Heer W.* Spaar verdere moeite, om naar ijdele redenen te zoeken. Ik zal u de reden wel zeggen. Gij meent daardoor een' witten voet bij de Heeren van het Genootschap te krijgen, en het is u niet om den Bijbel, maar om onze begunstiging en voorspraak te doen.

*De Vrouw.* Ik wilde.....

*De Heer W.* In den Bijbel staat geschreven: *Wie gestolen heeft, siele niet weder, maar arbeide liever*; en naar die nadrukkelijke vermaning hebt gij niet willen luisteren. Voor weinige maanden zijt gij ontslagen, en thans vind ik u alweder hier. Wat kan er dusdoende van u worden, en wat zult gij met eenen Bijbel doen? — Het is niet genoeg, dat men dat dierbare boek hebbe en er nu en dan in leze; maar alles komt dáárop aan, dat men doe hetgene in den Bijbel bevolen wordt, en daar-toe schijnt gij geen' lust te hebben. (\*) Hoe lang moet gij nu weder zitten?

(\*) Dit gesprek is woordelijk alzoo voorgevallen. De.



*De Vrouw.* Zeven jaar. Ja! men heeft mij ook veel te hard behandeld.

*De Heer W.* Dat is de gewone klacht van alle gevangenen; en als men geloof moest slaan aan hetgene zij zeggen, zou het er met de handhaving van het Regt in ons Vaderland al jammerlijk uitzien. Één ding is mij echter altijd opmerkelijk voorgekomen, dat ik namelijk nooit een' gevangene heb hooren klagen, dat hij te *ligt* gevonnisd was; en dat zou dan toch ook weleens het geval moeten zijn, indien het bij de Regters zoo maar bij de fleur ging. Vrouw! Gij hebt uw verdiend loon, en het zoude u beter staan te letten op de zwaarte van uw misdrijf, dan op de zwaarte der straf. Aan den grimlach op uw gelaat kan ik merken, dat mijne woorden weinig ingang bij u vinden. Gij hebt uw geweten weten in slaap te wiegen, en wat men u ook voorhoude, men klopt bij u aan eens dooven mans deur; maar, geloof mij, dat geweten zal eenmaal wakker worden, en zich vreesfelijk op u wreken. In nadruk zult gij ondervinden hetgene Vader Cats, een beroemd Dichter van vorige dagen, gezegd heeft:

De magt van het geweten.

*Poog vrij uw snoed bedrijf in 't duister weg te steken;  
Graaf in een' diepen kuil uw schandelijke streken;  
Verdonker uw gewisse: al pijnt ge u nog zoo zeer,  
Gij wiegt het wel in slaap, maar doodt het nimmermeer.  
God sal door zijnen geest, in 't holste van de nachten,  
Met ongewonen schrik beroeren uw gedachten,  
Ontzetten uwe ziel, en halen aan den dag  
Al wat van langerhand daarin gedoken lag.*

*Wie voelt geen innig leed, wanneer verleden lusten,  
Door wroegen van den geest, den ganschen mensch  
ontrusten?*

*Zoek vreugde zoo gij wilt: nooit is er zondaar blij,  
Nooit is een kwaad gemoed van binnenkoortsen vrij.*

*Ga nu, ga uwen gang, doe vrij des vleesch behagen:  
 Uit een zoo korte vreugd ontstaat een eeuwig knagen,  
 Een pijnbank voor de ziel, eene inderlijke ellend',  
 Een worm, die nimmer sterft, een geesel zonder end.*

*Eene andere Vrouw.* Nu! wie dan ook veel op zijn geweten hebbe, het *mijne* is niet erg bezwaard. Ik heb *één*' korf wortelen uit het land van mijn' buurman genomen, en daarvoor hebben zij mij drie jaar gegeven.

*De Heer W.* Hoe veel korven wortelen hadt gij weggenomen, dat *niet* ontdekt is?

*De Vrouw (stotterend).* Het was..... de eerste.

*De Heer W.* Wel, dat zou al heel zonderling zijn! Maar ik wil daarop nu niet verder aandringen. Ik lees uw antwoord op uw geflaat — lees gij het in uw geweten.

*Nog eene andere Gevangene.* En wat heb ik gedaan? Een' ledigen koperen emmer bij avond weggenomen, waarvoor ik een ellendige 24 stuivers heb in mijn' zak gestoken.

*De Heer W.* Zoudt gij den emmer hebben laten staan, indien dezelve met geld gevuld geweest ware?

*De Gevangene.* Wel neen ik!

*De Heer W.* Zie! *één* korf wortelen of honderd korven, een ledige of volle emmer, dat is bij de Wet en bij den Regter, die naar de Wet vonnist, hetzelfde. Gij zijt de eenige gevangenen niet, die aan dergelijke, zoo gij meent, minder beteekenende misdaden schuldig staat. Een uwer medegevangenen, (\*) die onlangs ontflagen is, had niet meer dan eene flesch jenever gestolen, en was deswege, en zeer te regt, tot eene vijfjarige gevangenisstraf veroordeeld; maar de man heeft tegen mij over de zwaarte zijner straf nooit geklaagd. In tegendeel gaf hij nu en dan zijne hartgrondige spijt over het gebeurde te kennen, en zijn dringend verlangen tevens, om eenmaal weder aan een eerlijk stuk brood te komen. Voor het overige heeft hij

*zich*

(\*) Een waar voorval.

zich als gevangene best gedragen, en er is bij zijne invrijheidstelling ook liefderijk voor hem gezorgd. Hetgene mij vooral zóo zeer in hem beviel was dit, dat hij geen beding maakte, om dit of dat werk bij de hand te nemen, ja! zelfs geene voorkeuze had tot eenig werk. (\*) „Het is mij „onverschillig”, zeide hij, „waartoe men mij ge„bruiken wil, als ik maar eerlijk door de wereld „kan komen.” (†) In één woord, ik heb redenen om van dit jonge mensch het goede te hopen, en te vertrouwen, dat hij op den weg ter verbetering is. Volgt gij zijn voorbeeld, en gij zult eenmaal GOD danken, dat Hij den kleinen diefstal, door u gepleegd, aan het licht bragt, omdat het u tegen grooter kwaad en grooter ongeluk behoedde.

(\*) Dit is een navolgenswaardig voorbeeld. De ondervinding leert, dat vele gevangenen eene te sterke gezetheid hebben, om juist hetzelfde handwerk of beroep bij de hand te nemen van vroegere dagen; en zóo zij daarin niet slagen (dat zeer dikwijls het geval is), staken zij liever alle werk, en wijzen soms goede aanbiedingen van de hand, omdat zij een' tegenzin hebben in de voort van werk, waartoe men hen gebruiken wil.

(†) Eigene woorden van den Gevangene; en dat de manzende, wat hij zeide, is al spoedig door daden gebleken.

ZES EN VEERTIGSTE ZONDAG.

*Tweede Bezoek.*

Toen onze menschevriend, op een ander maal, een bezoek aflegde, ontbrak het weder niet aan gevangenen, die zich gaarne in eenig gesprek met hem inlieten. De eerste, op welken zijne opmerkzaamheid zich vestigde, was druk bezig met lezen.

I.

*De Heer W.* Wat leest gij zoo druk, mijn vriend?

*De Gevangene.* Ik lees in een Gebedenboek.

*De Heer W.* Bidt gij dan weleens?

*De Gevangene.* Dat zou wel een akelig mensch wezen, die nooit bad. (\*)

*De Heer W.* Daarin hebt gij gelijk. Te kunnen en mogen bidden is pligt en voorregt. Wij han-gen geheel van GOD af, en het is betamelijk, dat wij dit erkennen. Wij moeten ons verblijden over deze afhankelijkheid, want GOD is magtig, wijs en goed: Hij kan en wil en zal ons helpen. Het is een groot genoegen en eene hooge eer, aan een' man van aanzien onze belangen te mogen voordragen en in hem een deelnemend vriend en helper te vinden. En wat is de magtigste onder de menschen in vergelijking van GOD? — o! Het eerbiedig en geloovig gebed heeft eene ongemeene kracht. De Zaligmaker heeft het daarom zijnen volgelingen ook bevolen, en is met zijn eigen voorbeeld voorgegaan. Dikwijls zonderde JEZUS zich des nachts in eenzame plaats en af, om zijn hart te verheffen tot zijnen Vader in den Hemel, en in de heerlijke Bergpredikatie beveelt JEZUS het eenzaam en verborgen bidden nadrukkelijk aan. (Matth. VI: 6.) Maar zeg mij, *wat* bidt gij toch wel van GOD?

*De*

(\*) *De eigene woorden van eenen gevangene.*

*De Gevangene.* Dat Hij mij spoedig uit deze gevangenis verlosse.

*De Heer W.* Dan doet gij een gebed, hetwelk waarschijnlijk *niet* zal verhoord worden; want uwe strafjaren zijn u bekend, en die zult gij wel ten einde moeten brengen, ten ware gij onder die weinigen mogt behooren, die afslag bekomen. Ik raad u, uw gebed een weinig anders in te rigten; en zóó te bidden, dat gij vast staat kunt maken op verhooring.

*De Gevangene.* Wat moet ik dan bidden?

*De Heer W.* Bid GOD om lijdzaamheid en onderwerping onder de tucht, en boven alles om *wijsheid, die van boven is*. Wij, kortzigtige menschen, weten niet, wat goed voor ons is in dit leven, en wij weten even weinig, of GOD ons geyen zal, wat wij van Hem vragen. Soms weigert GOD ons, wat wij met drift van Hem begeeren, en wisten wij de reden dier weigering, wij zouden Hem op onze knien danken. Maar als wij opregt en welmeenend bidden om *datgene*, wat voor ons het voornaamste is van alle dingen, dan zijn wij zeker van de verhooring. Bid dan, mijn vriend! om *die* wijsheid, en voeg bij het gebed eene gestrenge waakzaamheid. Wilt gij weten, waarin die wijsheid bestaat? De Heilige Schrift zal het u zeggen: *De vrees des Heeren is de wijsheid, en van het kwade te wijken is het verstand.* (Job XXVIII: 28.)

## II.

*Een andere Gevangene.* Ja, Mijnheer! men zoude nog weleens een goed voornemen opvatten; maar wat helpt het? Ik moet hier het beste deel van mijn leven doorbrengen. Ik moet nog *vijftien* jaar zitten; wat vooruitzigt! (\*)

*De Heer W.* Dat *vooruitzigt* schijnt u vreesfelijk te bekommeren. Gij hebt er mij reeds meermalen over gesproken. Er zijn evenwel nog *twee* slechter vooruitzigten, waaraan gij in het geheel niet schijnt te denken.

*De Gevangene.* Welke?

*De Heer W.* Vooreerst het vooruitzigt, hoe gij her

(\*) *Eigene woorden van eenen Gevangenen.*

het maken zult, als die vijftien jaar verstreken zijn. Die lange straf tijd was, in GODS bevel, voor u noodig, om u, die zoo veel voor uwe rekening hebt, en in het kwade als doorleerd zijt, van lieverlede tot andere gedachten te brengen. Tot hier toe heeft evenwel uwe tucht slechts gediend, om u nog meer te verharderen. Nog onlangs hebt gij aan eenen uwer medegevangenen den dood bedreigd, en men heeft u in boeijen moeten sluiten. Als gij zoo voortgaat, zijt gij, na verloop dier vijftien jaar, geheel ongeschikt en ongeezind, om eenig eerlijk bedrijf in de maatschappij bij de hand te nemen. Gij zult het oude pad weder inslaan, en ten laatste wellicht op een schavot uw leven eindigen. En dat vooruitzigt bekommert u niet?

*De Gevangene.* Mijnheer stelt het ook op het ergste voor.

*De Heer W.* Ik beroep mij op de ondervinding en op de Heilige Schrift. Wij lezen uitdrukkelijk: *Een man, die dikwijls bestraft zijnde, den nek verhardt, zal schielijk verbroken worden, zoodat er geen genezen aan zij.* (Spreuk. XXIX: 1.) En dan is er nog een tweede, veel erger, vooruitzigt.

*De Gevangene.* En dat is?

*De Heer W.* Uwe verantwoording in eene toekomstige wereld; want wij allen moeten geopenbaard worden voor den Registerstoel van CHRISTUS, opdat een iegelijk wegdrage, hetgene door het ligchaam is geschied, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad. (2 Cor. V: 10)

*De Gevangene.* Och! GOD is barmhartig en genadig. Daar houd ik het op aan.

*De Heer W.* Uwe hoop zal verijdeld worden, zoo gij u niet betert. *Als de Goddelooze mensch sterft, vergaat zijne verwachting; zelfs is de allersterkste hope vergaan.* (Spreuk. II: 7.) GOD is wel goed, ja de liefde zelve; maar Hij is tevens heilig en rechtvaardig, en kan het kwade niet ongestraft laten.

*De Gevangene.* Och, Mijnheer! ik heb zoo veel in mijn leven uitgevoerd, waarvan mij nooit iets kwaads is overgekomen. Als ik de Justitie uit de handen kan blijven, kan ik niet zeggen, dat ik voor iets ter wereld bang ben.

*De*

*De Heer W.* Hoor wat er geschreven staat, en GOD geve, dat het u tot nadenken bringe: *Volg uwen goedwil niet, of gij al het vermogen hebt, en doe niet al wat u gelust, en denk niet: wie wil het mij beletten? want de Heere, de Opperste Wreker, zal het vergelden. Denk niet: ik heb wel meer gezondigd, en mij is geen kwaad wedervaren; want de Heere is wel langmoedig, maar Hij zal u niet ongestraft laten. Denk ook niet: GOD is zeer barmhartig, Hij zal mij niet straffen, hoe veel ik ook moge zondigen. Hij kan ras zoo toornig worden als Hij genadig is; en zijn toorn over de Goddeloozen heeft geen einde. Daarom stel niet uit u tot den Heere te bekeeren, en verschuif het niet van den eenen dag tot den anderen; want zijn toorn komt schielijk, en Hij zal het wreken en u verderven.*

III.

*Een derde Gevangene.* Ja! dat het kwade niet ongestraft blijft, daarvan weet ik te spreken.

*De Heer W.* Hoe zoo?

*De Gevangene.* Ik was knecht bij een' smid. (\*) Liederlijke vrouwspersonen bragten mij op den dwaalweg, en daardoor kreeg ik eene schuld van twaalf gulden, die ik niet betalen kon. Door mijne schuldeischers bij herhaling gedrongen, brak ik eindelijk de geldlade van mijnen baas open, en nam er zeven gulden uit; maar spoedig kwam het aan den dag en ik in de gevangenis. Ik merk het evenwel als een' zegen aan, dat ik hier gekomen ben.

*De Heer W.* Was er meer geld in de lade, waaruit gij de zeven gulden naamt?

*De Gevangene.* Ja! Mijnheer! ongeveer zeven honderd gulden. Dit heeft mijn baas zelf voor de Regtbank getuigd.

*De Heer W.* En waarom houdt gij het voor een' zegen, dat gij in de gevangenis gekomen zijt?

*De Gevangene.* Omdat ik hier, door de stichtelijke Predikatiën van Meester C., dingen geleerd heb, waarvan ik te voren niets wist.

*De*

(\*) Hetgene door dezen Gevangene verhaald wordt, is daadzaak.

*De Heer W.* Welke dingen?

*De Gevangene.* Van GOD en de eeuwigheid.

*De Heer W.* Wist gij, arme man! daar te voren dan niets van?

*De Gevangene.* Niets. Met mijn zesde jaar kwam ik van de school, en dadelijk bij den smid. Ik heb naderhand nooit weder iets geleerd. Nu denk ik anders over vele zaken. Meester heeft mij veel verteld.

*De Heer W.* Wanneer wordt gij ontslagen?

*De Gevangene.* Binnen zes weken.

*De Heer W.* Ik zal mij nader op u en uw geval informeren. Als gij waarachtig meent, wat gij zegt; als gij de reine waarheid gesproken hebt, zal ik zien, wat ik voor u doen kan, en u pogent voort te helpen. (\*)

#### IV.

*Een vierde Gevangene.* Mijnheer! daar zoude ik ook wel zijn aan hebben, om wat van het Genootschap te trekken. Mag ik eens bij u komen, als ik los kom?

*De Heer W.* Gij hebt een zeer verkeerd denkbeeld van het Genootschap. Het is geene armenkas, waaruit alle ontslagenen zoo maar voetschoots worden onderhouden. Op die manier zoude men de misdaad in de hand werken, en de ondeugd veel vooruit hebben boven eerlijke armoede. Neen! slechts *die weinigen* worden voortgeholpen, die, gedurende hunne gevangenschap, door een ordelijk en zedig gedrag, zich gunstig hebben onderscheiden en bewijzen geven van hartelijk berouw. En ook deze worden zoo maar niet uit de hand gevoed. Zij worden aanbevolen, aan den gang geholpen. Is het een meisje of vrouw, die het ontbreekt aan eenige kleedingstukken, om eenen goeden dienst te bekomen — een timmerman, die geene gereedschappen heeft, om zijn werk te beginnen, dan geeft men den zoodanigen eenig voorschot of geschenk; maar sommen van eenig aangelang worden niet gegeven dan in buitengewone gevallen, en altijd en in allen gevalle *na een nauwkeurig onderzoek*, hoe zich de ontslagene in de gevangenis gedra-

(\*) Deze man is weder als smidsknecht geplaatst.



dragen hebbe, en welke proeven hij heeft gegeven, om, met eenige hoop op goed gevolg, zich zijner aan te trekken.

*De Gevangene.* Zoo! is het anders niet?

*De Heer W.* Dat valt u niet mede! ik begrijp wel, die voorwaarde is u te moeilijk. Men kan zoo gemakkelijk van zijne verkeerde begeerlijkheden en gewoonten niet aftappen, of liever men wil niet. Daarom is dan ook het getal der ontslagenen, die zich het Genootschap tot hier toe heeft aangetrokken, niet aanmerkelijk. GOD geve, dat het meer en meer toeneeme, en de pogingen tot verbetering der gevangenen rijke vruchten dragen!

*De Gevangene.* Maar wat moet ik dan beginnen, als ik er uit kom?

*De Heer W.* Dat kan ik u niet zeggen; want zoo lang gij niet begint met u zelve te verbeteren, zullen uw omstandigheden ook niet verbeteren, maar wel verergeren. Als gij voor u zelve niets doen wilt, hoe kunt gij dan vergen, dat een ander iets voor u doe? Tracht, onder biddend opzien tot GOD, eerst uw hart en uw leven te verbeteren, en laat dan de verbetering van uw lot, bij het aanwenden van betamelijke middelen van uw zijde, aan GOD over.

## V.

*Een vijfde Gevangene.* Och, Mijnheer! het zit er met ons ook altijd op, en het is even alsof een gevangen man onder het uitvaagsel des mensichdoms behoort. Een ander is ook al niet volmaakt.

*De Heer W.* Volmaakt is niemand, en volmaaktheid wordt ook van geen onvolmaakt wezen, zoo als de mensch is, door het Allervolmaaktste Wezen, gevorderd; want *de Heere weet, wat maaksel wij zijn, en is gedachtig, dat wij stof zijn.* Daar is echter een groot onderscheid tusschen zwakheden en gebreken, die van onze menschelijke natuur onafschiedelijk zijn; tusschen dwalingen en struikelingen en tusschen vrijwillig en moedwillig gepleegde euveldeeden. Voor de laatste kan en moet de mensch zich wachten, en doet hij dat niet, dan is hij hoogstmisdadig en strafbaar; want GOD

ge-

gebiedt geen' mensch om kwaad te doen, en geeft niemand verlof om te zondigen. Dat onder de gevangenen groote deugnieten zijn, die den naam van mensch bijna niet kunnen dragen, zal ik u niet behoeven te zeggen, die met dezelve, door langdurigen dagelijkschen omgang, nog beter bekend zijn dan ik. Daar zijn er, die er vermaak in schep- pen, wier lust en leven het is, ja! wien het tot eene tweede natuur is geworden, om dikwijls en groot kwaad te doen. De zoodanigen verdienen en ondervinden te regt de algemeene verachting, en hoe kunnen en durven zij zich daarover beklagen? Zij hebben immers, door het plegen der gruwelij- kste zonden, sinds lang opgehouden *zich zelve* te achten, en met welk regt zullen zij dan blij- vende achting van *anderen* vorderen?

Wat voor het overige een *ander* gedaan heeft, of nog doet, gaat u niet aan. Al waren onder uwe medemenschen, die op vrije voeten zijn, ook vele, die zesmaal zoo veel kwaad hadden uitgevoerd als gij, dat zoude uwe schuld en strafwaardigheid im- mers geen aasje verminderen; want ieder moet zijn eigen pak ter markt dragen. *God zal ieders werk in het gerigte brengen.* Vermoei u dus niet met de rekening van een' ander' op te maken: gij hebt aan uwe eigene dubbel genoeg. Verootmoe- dig u — verbeter u — opdat niet eenmaal, door den Regter van levenden en dooden, tot u deze ontzettende uitspraak gerigt worde: *Gij zijt gewo- gen en te ligt bevonden!*

## ZEVEN EN VEERTIGSTE ZONDAG.

*Zoude het wel der moeite waardig zijn, zich op verbetering toe te leggen?*

(Gesprek van den Heer W. met eenen Gevangene.)

---

De Heer W. bepaalde zich evenwel niet altijd tot algemeene bezoeken, maar riep ook nu en dan, in een daartoe bestemd vertrek, dezen of genen Gevangene afzonderlijk bij zich, ten einde uitfluitend en ongestoord met denzelfden te kunnen spreken. Bij zóódanige gelegenheid had het volgende gesprek plaats.

*De Heer W.* Hebt gij de lessen, die ik u onlangs gaf, ter uwer waarschuwing en verbetering, ook herdacht en ter harte genomen?

*De Gevangene.* Och, Mijnheer! van verbetering gesproken, wat kan daarvan komen met menschen van onze soort? Ik heb er wel over gedacht; want een mensch is toch niet van hout of steen, en als Meester C, zulke treffende Predikatiën deed, heeft hij mij weleens in het hart gegrepen; maar wat helpt het? Het gedane kan niet ongedaan gemaakt worden. *Wie ééns steelt, is altijd een dief.* Met die verbetering blijft het maar krukkewerk. Het vertrouwen is weg, al doet men ook zijn best; en het is onmogelijk, om ooit weder in een goed doen te komen, en een ordelijk man in de zamenleving te worden. Neen, Mijnheer! daar kan niets van komen: het is der moeite niet waardig, om er mede te beginnen, en het zijn ook zulke vreesfelijc ernstige dingen.

*De Heer W.* Gij haspelt daar zoo vele zaken dooreen, dat het moeilijk zal zijn u in de regte stappen te brengen; maar komaan! ik wil u iets verhalen:

„ Er was eens een koopman, die zijne zaken „ met vlijt en ijver waarnam, en die zeer gelukkig „ slaag-

„ slaagde in al zijne ondernemingen. Van tijd tot  
 „ tijd vermeerderde zijn vermogen, ja! binnen wei-  
 „ nige jaren werd hij schatrijk. Zijn crediet bij  
 „ anderen klom tot eene onbepaalde hoogte, en wie  
 „ maar geld te beleggen had, bragt het hem gaarne,  
 „ al was het ook tegen eene verminderde rente.  
 „ Maar, zoo als het veeltijds gaat, met den rijk-  
 „ dom kwam ook de hoogmoedsduivel. Onze koop-  
 „ man werd zoo stout een waaghals, dat hij dikwijls  
 „ alles op het spel zette. De fortuin, die niet  
 „ moede scheen hem te begunstigen, maakte hem  
 „ tot een' der grootste kapitalisten van het Land —  
 „ maar zie! — eensklaps begint zij hem den rug  
 „ toe te keeren. Verlies van schepen, veelvuldige  
 „ bankbreuken van correspondenten, en een felle  
 „ brand, alles grootstendeels door eigene onbera-  
 „ denheid en onvoorzigtigheid veroorzaakt, dunden  
 „ ten laafte het vermogen van den koopman zóó-  
 „ danig, dat, bij het opmaken van zijne balance,  
 „ voor- en nadeel gelijk stond. Nu moest er nog  
 „ ééne kans worden gewaagd. „ Een gouden of  
 „ ijzeren ketting,” zoo dacht hij, en het laafte  
 „ werd al spoedig het geval; want de vroeger zoo  
 „ rijke man werd in de doodelijkste armoede gedom-  
 „ peld en zelf een bankroetier! . . . . Met zijn geld  
 „ was ook al zijne vreugde verdwenen. Een zijner  
 „ vrienden zocht, na verloop van eenige maanden,  
 „ den ongelukkigen op en vond hem in diepe droef-  
 „ geestigheid verzonken. „ Kom, mijn vriend!” zeide  
 „ deze tot hem, „ laat het hoofd niet hangen; han-  
 „ den uit de mouw gestoken. Gij zijt een be-  
 „ kwaam en schrander man. Alles is nog niet ver-  
 „ loren. Ik weet eene goede gelegenheid, om u als  
 „ kantoorbediende te plaatsen, tegen een jaarlijksch  
 „ inkomen van zes honderd gulden. Dan zijt gij  
 „ althans vooreerst uit uwe groote verlegenheid  
 „ geholpen. Hebt gij er lust toe?”  
 „ *De Gevangenc.* En wat gaf die man daarop  
 ten antwoord?

*De Heer W.* Ik wilde eigenlijk u vragen:  
 wat moest hij antwoorden? Als hij nu eens ge-  
 antwoord had; „Nee! dat neem ik niet aan.  
 „ Zes honderd gulden is mij de moeite niet waardig;  
 „ te voren verdiende ik zoo vele duizenden in  
 „ wei-

„weïnige maanden. Ik blijf dan maar liever die ik „nu ben!” Wel, wat zoudt gij dan van den man zeggen?

*De Gevangene.* Dat hij een groote gek ware; want *het is* immers *beter een half ei dan een ledige dop*, en daarenboven bleef immers den man de kans overig op vermeerdering van inkomen, of om zelf eens weder zaken te beginnen.

*De Heer W.* Zeer juist. Maar als dat nu in het eene geval waarheid is, zoude het zulks ook niet zijn in het andere, en ware het niet even dwaas en ongerijmd aldus te willen redeneren: „Omdat ik voormaals niet oneerlijk was, maar naderhand een dief geworden ben, en omdat ik nooit weder worden kan, die ik te voren was, is „het onverschillig, of ik vervolgens goed of „kwaad doe.”

*De Gevangene.* Ja! maar dat oude crediet krijgt men toch niet wederom.

*De Heer W.* Ik antwoord u met uwe eigene woorden: *Beter een half ei dan een ledige dop.* Beter eenig crediet, dan in het geheel niets. Beter weïnig geacht om eens bedreven kwaad, dan bij voortdoring en dubbel veracht wegens voortdurende en herhaalde misdrijven. Ook weet men niet, hoe verre men het, door een verbeterd gedrag, op den langen weg wel brengen kan. Veelligt gaat het, onder den Goddelijken zegen, dezen of genen, even als het onzen koopman ging.

*De Gevangene.* Hoe ging het hem dan, Mijnheer?

*De Heer W.* „Hij was wijs genoeg, om de aanbieding zijns vriends dadelijk aan te nemen. Diepe vernedering had zijnen hoogmoed gefnuikt, en eene harde ondervinding van de bittere gevolgen van onbedachtzaamheid had hem omzigtigheid geleerd. Hij gedroeg zich als kantoorbediende voorbeeldig, diende zijnen patroon met onvermoeide vlijt, en toonde veel overleg en groote schrandtheid in het bestuur van deszelfs zaken. Na verloop van vier jaar stelde de patroon, tot loon zijner trouw, en tegen een veel hooger inkomen, hem aan tot eersten bediende, en gaf hem, zes jaar later, aandeel in zijnen handel; terwijl, na den dood des patroons, twee jaar daarna voorvallende, de zaken „ge-

„ geheel op hem rustten. Toen werd hij van liever-  
 „ lede een tamelijk welgesteld man en deelde in het  
 „ vertrouwen van velen: niet van allen; want daar  
 „ waren er, die zijn vroeger bankroet maar niet kon-  
 „ den vergeten, en die volstrekt niet met hem te  
 „ doen wilden hebben. Dit evenwel getrooste hij  
 „ zich, en poogde, door naauwgezetheid, slijptheid  
 „ en eerlijkheid, zijn crédiet meer en meer te vestigen;  
 „ terwijl hij, hoewel niet tot vroegeren rijkdom te-  
 „ rugkomende, zich inderdaad gelukkiger gevoelde  
 „ dan ooit te voren.”

*De Geyangene.* Dat liep maar eens best af;  
 maar dat is ook eene witte raaf. De meeste, die  
 éénmaal het onderspit delven, komen er nooit we-  
 der boven op.

*De Heer W.* Daarin hebt gij volmaakt gelijk;  
 maar al ware nu ook onze vriend altijd een kan-  
 toorbediende van f 600 — gebleven, zoude hij des-  
 niettemin tot eenen regtschapen<sup>9</sup> handel en wandel  
 evenzeer zijn verplicht geweest. Een mensch moet  
 niet alleen braaf zijn, *om in een goed doen te ko-*  
*men*, hoewel het daarvan weleens het natuurlijk  
 gevolg is; maar tot een braaf gedrag is de mensch,  
 hetzij het hem wel of kwalijk ga, ten duurste  
 verplicht, gelijk het ook zijne edelste bestem-  
 ming is.

*De Geyangene.* Ja, Mijnheer! maar die een hoofd-  
 gebrek heeft, komt er nooit af. Men mag doen  
 wat men wil, de oude Adam komt weér boven;  
 geloof mij, Mijnheer! daar kan niets van komen.  
 Het is onmogelijk.

*De Heer W.* Al wat hoogstmoeijelijk is, is  
 daarom niet onmogelijk, en hoe moeijelijk het ook  
 zij, zich te ontdoen van een gebrek, waarvan men  
 lang een slaaf was en dat in onze natuur als inge-  
 woven is, eene onmogelijkheid is het in geen-  
 deele. Dat volgt uit den aard der zaak, en dat  
 leert de ondervinding. De mensch meent, ja maakt  
 het zich zelve wijs, dat hij niet *kan*, omdat hij  
 niet *wil*: een mensch kan immers leeren zoo lang  
 hij leeft, als hij maar verkiest te leeren? Hij slaagt  
 er doorgaans uitnemend in, om het goede te ont-  
 leeren en veel kwaads aan te leeren. Waarom  
 zoude het tegenovergestelde ook niet kunnen plaats  
 heb-

hebben, als de mensch zich met allen ernst op verbetering toeleigde?

*De Geyangene.* Och, Mijnheer! de dagelijksche ondervinding leert immers, dat het jammerlijk toe gaat, en dat van een' gevangen' man na zijn ontslag weinig te regt komt.

*De Heer W.* Dat hapert meestal aan den ontslagenen zelven; want zij, die den goeden weg op willen, kunnen, vooral na de vestiging van het Genootschap, doorgaans ook geholpen worden. Hoor, mijn vriend! als het volstrekt onmogelijk was, dat een deugniet tot inkeer kwam, dan moesten daarvan geene voorbeelden voorhanden zijn, en die zijn er toch, GODE zij dank!

*De Geyangene.* Nu het getal is dan ook bitter klein.

*De Heer W.* Klein of groot doet hier niets ter zake. Die weinigen bewijzen toch, dat er meer hadden kunnen zijn, indien zij denzelfden weg hadden willen inslaan. Vooral leveren de zoodanige onder die weinigen, welken de ondeugd als tot eene hebbelijkheid geworden was, of die zich aan zeer grove misdrijven schuldig maakten, en die desnietemin naderhand tot betere gedachten kwamen, een onomftootelijk bewijs op voor de waarheid, hoe veel de mensch vermag, wien het regt ernst is.

*De Geyangene.* Nu! zoo er al nog iets van komen kan, is het een werk van zoo vreesfelijk langen duur, dat men er met reden tegen moet opzien.

*De Heer W.* Het beter worden gaat niet op stel en sprong, en is geenszins het werk van een oogenblik. Het hart, die vuile bron van zoo vele wanbedrijven, te reinigen; aan verkeerde neigingen en driften eene betere rigting te geven; slechte gewoonten te ontleeren — dat alles vordert soms jaren, en dan nog is er dagelijksche oefening, zelfverloochening en strijd noodig.

*De Geyangene.* Maar dan is er immers geen beginnen mede?

*De Heer W.* Wil men waarlijk beter worden, men beginne dan aanstonds met het kwaad niet meer te doen. Dat is bij alle foort van kwaad noodzakelijk, maar bij sommige zonden een onmisbaar

vereischte. Als men b. v. van eenen diefachtigen aard is, kan men het stelen niet bij de hand houden, al bepaalde het zich ook slechts tot kleinigheden, om er zoo van lieverlede af te komen. Het moet dadelijk en ineens nagelaten worden, al is de trek tot oneerlijkheid en dieverij ook nog zoo groot.

*De Gevangene.* Maar zulk een onophoudelijke strijd is toch verbazend lastig.

*De Heer W.* Dat geloof ik: — ja! het is vrij gemakkelijker zijne verkeerde begeerlijkheden in te willigen, of met de handen in den schoot te blijven zitten. Maar zoo kan — en mag — en moet het in de wereld niet gaan. Het leven van elken mensch, van de wieg tot aan het graf, is een strijd. Tot strijden is de mensch door zijnen Schepper bestemd. *Strijd om in te gaan. Jaag naar de volmaaktheid.* Zoo luidt de taal der Heilige Schrift, en de mensch, die noch lust noch moed heeft tot den strijd, wederstreeft alzoo de oogmerken van zijnen Schepper, en moet noodzakelijk hoe langer hoe slechter worden.

*De Gevangene.* Dat hij al slechter en slechter zoude worden, wil er bij mij nog zoo niet in.

*De Heer W.* De mensch, die dagelijks zoo veel ziet, hoort, ondervindt en doet, kan onmogelijk dezelfde blijven, uit hoofde van den indruk, dien dit alles op hem maakt, de overwegingen; waartoe het hem leidt, de handelingen, die het van hem vordert. Hij moet verbeteren of verergeren. En al ware het mogelijk, dat hij in kwaad en goed geen werkdadig deel nam, zoude hij, wat zijn hart en neigingen betrof, toch verslimmeren; want *stilstand is teruggang.* Het kwade wil er eer in dan het goede, en naar luid der Heilige Schrift, is het: *Die heeft*, dat is, die van de hem geschonkene vermogens een goed gebruik maakt, *dien zal gegeven worden*, zoodat hij steeds meer en meer verwerft; maar *die niet heeft*, die zijne vermogens ongebruikt laat liggen, *dien zal ontnomen worden*, die zal verliezen, *ook dat hij heeft.*

*De Gevangene.* Dat zijn nadrukkelijke uitspraken!

*De Heer W.* Ja! GOD gave, dat er meer naar geluisterd wierde! En hoe billijk is daarenboven al



al hetgene GOD van den mensch vordert! Het is geenszins *om niet*, dat men den Heere vreest en strijd voert tegen de zonde. GOD heeft aan den kloeken strijder een groot loon toegezegd: — *die volstandig is tot het einde toe, zal zalig worden.* Die zaligheid willen dan ook wel alle menschen; maar het is hun te lastig er voor te werken. Zij willen wel de kroon der overwinning, maar zonder gestreden te hebben; en dat gaat niet aan! Het burgerschap van den Hemel is wel der moeite waardig, dat men er iets voor doe en veel voor late. Het wordt niet verkregen met kwaad doen; ook niet met zuchten, bidden en trahen. Er moet iets degelijks gedaan worden. *Wat moet ik doen, om zalig te worden?* Zoo vroeg menig een in de eerste Christendagen, en die vraag past te allen tijde elken mensch, wien zijn eeuwig heil niet onverschillig is.

*De Geyangene.* Maar, Mijnheer! het zijn alle zulke verbazend ernstige zaken. Als men zich daarin steekt, moet men alle vrolijkheid er aan geven.

*De Heer W.* Vriend! daar slaat gij den bal geheel mis. Ik heb te lang met u gesproken, om u dat nu in het breede uit te leggen. Juist het tegendeel heeft plaats; dan begint eerst de ware vrolijkheid; want geen vrolijker mensch dan een goed Christen. Meent gij, dat de Godsdienstleer van CHRISTUS den Christen tot droefgeestigheid stemt? Dat is veeleer de vrucht van bijgeloof en dweeperij. *Hare wegen zijn wegen van liefelijkheid en hare paden vrede.* Zij is het, die haren belijders toeroept: *Weest vrolijk; houdt goeden moed. Verblijdt u te allen tijd; wederom zeg ik: Verblijdt u.* En hiermede willen wij ditmaal ons gesprek eindigen. Denk ernstig na over hetgene ik u gezegd heb; en indien u nog zwaarigheden overblijven, zal ik u, bij eene volgende gelegenheid, eens weder bij mij roepen.

## ACHT EN VEERTIGSTE ZONDAG.

*Woont er dan nog deugd in den kerker?*

(In voorbeelden.)

(Briefswijze medegedeeld door den Heer H. aan  
zijnen vriend R.)

*Waarde vriend!*

*Gij vraagt mij, mijn vriend! of ik bij voort-  
doring den lust behoude, om de gevangenen te be-  
zoeken, en ik aarzel niet, dit volmondig met ja te  
beantwoorden. Ik beken u gaarne, als men al-  
leen of wel voornamelijk op zijn genoeg zien,  
dan kunnen die bezoeken niet onder de aangena-  
me verrichtingen des levens worden gerangschikt,  
en indien de gevangenen half wisten, wat er in het  
hoofd en hart van een beschaafd en medelijdend  
mensch omgaat, als hij één of meerdere uren in  
den kerker doorbrengt, zouden zij zulk een be-  
zoek op veel hooger prijs schatten, dan de mees-  
te hunner tot hier toe doen. Niet zelden toch  
heb ik de gevangenis weemoedig verlaten, en ver-  
vuld met de gedachte: „Hoe diep kan toch de  
„mensch zinken, en hoe weinig is er te doen aan  
„de meeste dier ongelukkigen!” En desniettemin  
behoud ik den moed om voort te varen; want het  
is, dat ik, onder GODS zegen, bij dezen en ge-  
nen hoop te sichten, kan immers tegen het ver-  
lies aan genoeg opwegen. Doch — wat spreek  
ik van verlies? — Is het geen groot gewin, in  
GODS hand het werktuig te zijn, om wel te doen  
aan anderen? En welke vreugde kan halen bij  
die, welke men ontwaart, als men eenen dwalen-  
den, met GODS hulp, te regt brengt, en bij  
eenen ondeugenden de begeerte opwekt en het voor-  
nemen bevestigt, om voortaan den goeden weg te  
be-*

bewandelen? — Het is waar, bij het gezigt van zoo diepe onkunde, grove zinnelijkheid en uitsperrige zedeloosheid, zoude den moedigsten soms het geloof ontsinken, dat op eenen zoo verwaarloosden en slechten akker nog met eenige vrucht gewerkt kan worden; maar eene nadere beschouwing der zaak en de lessen der ondervinding houden het geloof staande, dat ook in den kerk niet te vergeefs wordt gearbeid, en dat een goed woord ligt eene goede plaats vindt. Niet alle gevangenen immers kan en mag men voor hardnekkige booswichten houden; daar zijn er ook, die uit zwakheid, uit overijling vielen, en die met vele tranen hinnen val beweenen. Jól zelfs bij dezen of genen onder de meest ondeugenden, is niet alle gevoel voor waarheid, regt en menschelijkheid verdoofd, en de vonk, die nog is overgebleven, moge flauw en naauwelijks merkbaar zijn, zij bestaat toch, en de menschenvriend merkt haar met blijdschap op. En gelijk er ongetwijfeld zeer veel kwaads in de gevangenis plaats vindt, dan door den scherpsten toezienner niet wordt opgemerkt, zoo mag en moet men ook aannemen, dat hier en daar een weinig goeds huisvest en beoefend wordt, hetwelk bedekt blijft. En voor zoverre dat zeer weinige goede nu of dan aan het licht kwam, bevestigt het de waarheid, dat de deugd nog niet geheel uit kerkers geweken is. U daarvan eene en andere proeve, door mij verzameld, mede te deelen, acht ik mij tot vreugde, opdat ook uw geloof versterkt worde, dat er op eenen akker vol onkruid hier en daar nog een goed zaadje kiemt. En mogten de gevangenen zelve, bij de lezing dezer voorbeelden, zich opgewekt gevoelen, om al het goede, dat in hen is, zorgvuldig aan te kweeken. Mogten zij beseffen, dat indien het anderen tot zoo groote blijdschap verstrekt, goede gezindheden en daden bij hen op te merken, zij zelve daarover nog veel grootere vreugde kunnen en mogen smaken.

Ik noem mij, met de beste heilwenschen,

Uw' vriend

H.

V 3

I. Eene

I. *Eene gevangene vrouw werkt zes maanden voor eene medegevangene.*

Zekere vrouw, werd, wegens eene kleine dieverij, tot zes maanden gevangenisstraf verwezen, en in de spinzaal geplaatst naast eene vrouw, die zes jaren moest zitten, waarvan nauwelijks een half jaar om was. De eerstgemelde vrouw was, van den vroegen morgen tot den laten avond, bezig, om een stuivertje over te winnen, ten einde hare vijf kinderen niet van honger zouden omkomen. De andere vrouw was met het lot dezer ongelukkige moeder diep bewogen, beraamde een plan bij zich zelve, en sprak haar dus aan: „Hoor eens! weet gij wat: *alleen* kunt gij het niet ver brengen, al werkt gij dag en nacht. *Ik* zal u helpen; zoo lang gij zit, zal ik voor u werken, en al wat ik in dat half jaar oververdien, zal ik u geven; koop er brood voor, en verzadig uwe hongerige kinderen.” Deze menschlievende vrouw heeft woord gehouden, en dankbaar verliet de andere deze hare weldoenster, na verloop van een half jaar.

II. *De vrouwelijke gevangenen in de Stads-Gevangenis te St. Petersburg.*

In den herfst van 1822 was eene vrouw, wegens eene schuld van 310 roebels, in de Stads-Gevangenis te *Petersburg* geworpen, alwaar het eenige middel van bestaan voor haar en hare beide dochters bestond in de bekrompene toelage van haren schuldeischer. Toen de groote verlegenheid van dit huisgezin aan de andere vrouwelijke gevangenen werd afgeschetst, besloten zij alle edelmoediglijk, om ieder een deel van haar loon af te staan, tot, zoo lang men de vereischte som zoude bijeen hebben, om moeder en dochters op vrije voeten te stellen, hetwelk dan ook spoedig het geval was. (\*)

III. *De gevangenen bij den jongsten watersnood in Nederland.*

Ook bij den jongsten watersnood hebben de gevangenen, in onderscheidene gevangenisfen des Rijks,

(\*) *Getrokken uit het 5de Rapport of the Committee of the Society for the improvement of prison discipline.*

Rijks, giften te zamengebragt ter ontersteuning van hulpbehoevenden, en daardoor getoond, dat ook menschenmin in kerkers woont. De gevangenen in de groote Crimineele Gevangenis te *Leeuwarden* hebben f 35,90 c. bijgedragen; (\*) terwijl omtrent die van *Alkmaar* en *Gouda* het volgende berigt is :

*Extract uit een' brief van het Bestuur der Afdeeling Alkmaar van het Genootschap: Tot zedelijke verbetering der gevangenen, d. d. 20 Februarij, 1825, aan Hoofdbestuurders van gemeld Genootschap.*

De gevangenen onder ons bestuur en toezigt hadden, in de verloopene week, den Cipier verzocht, in de kerk eene bus te plaatsen, om daarin, bij het einde der Godsdienstoefeningen, ook hun penningsteken te steken, ten behoeve hunner bij de laatste Overstromingen zoo geteisterde landgenooten. De Cipier meende dit hun verzoek te moeten inwilligen, en bevond, bij de opening dier bus, eene som van *vijftien gulden*; welke hij dan ook, op hun verzoek, aan ons ten evengemelden einde heeft overhandigd. Wij nemen de vrijheid U hiervan kennis te geven, en wel tegelijk te doen opmerken, gelijk wij te bester trouwe verzekeren, dat zulks geheel vrijwillig is geschied, zonder daartoe, hetzij door den Cipier, hetzij van onze zijde, in het minste te zijn aangezocht. Wij verheugen ons over dit blijk van welwillendheid en meewarigheid, hetwelk toont, dat er nog zedelijk gevoel in een verblijf bestaat, waar men hetzelfde, getuige, helaas! de dagelijksche ondervinding, noode zoude verwachten. (†)

Gouda, 11 Maart, 1825.

Het Bestuur der Afdeeling van het Nederlandsch Genootschap: Tot zedelijke verbetering der gevangenen,

(\*) *Geschiedkundig Tafereel van den Watervloed en de Overstromingen in de Provincie Vriesland*, door J. van Leeuwen, Bijlage C.

(†) *Amsterdamsche Courant* van 23 Februarij, 1825.

nen, te *Gouda*, rekest zich verpligt, openbare melding te maken van de betoonde barmhartigheid door de gevangenen aldaar, bij gelegenheid der algemeene Collecte voor de noodlijdenden door den Watersnood. Ook zij verzamelden hunne penningen, ter verzorging hunner lijdende natuurgenooten, en dat zonder eenige opwekking, hun daartoe gedaan. Één uit hun midden drukte met deze regels hun aller gevoel uit, de gift van f 10, 37½ c. met dezelve vergezellende :

*Wij, schoon ons aller oog om eigen rampspoed schreit,  
Beroofd van vrijheid, uit de maatschappij gesloten,  
Wij horen toch uw kreet, de kreet der menschelijkheid,  
O! diep bedrukte en overstroomde Landgenoten.*

*Aanvaard dees kleine gift van der gevangen hand,  
Wij doelen u een deel van aller armoes mede,*

*Ons hart en ons gevoel bidt heil voor t Vaderland,  
God heel de rampen, door den watersnood geleden!*

*Een traan uit aller oog verzelt dees kleine gift,  
Ons lot, hoe schrikkelijk, hoe verscheurend voor ons harte.*

*Het leed des Landgenoot, in onse borst gegrift,  
Stelt perk aan eigen druk, aan eigen kerker smarte.*

Het Bestuur verblijdt zich, deze gelegenheid te hebben, openlijke hulde te doen aan den, in dezen, Christelijken zin dezer gevangenen, zoowel als ook hierin te mogen erkennen, dat ook diep gevallen natuurgenooten nog geene geheel van alle gevoel ontaarde menschen zijn. (\*)

IV. *Een gevangene door zijne medegevangenen  
liefderijk bijgestaan.*

Zeker gevangene bevond zich, jaren geleden, bij zijn ontslag uit de gevangenis te *Leyden*, in doodelijke verlegenheid, daar hij met ledige zakken vertrekken moest, en niet wist, hoe hij voort zoude komen. „Kómt, jongens!” zeide een achtenswaardig Beampte in het gevangenhuis tegen eenige ge-  
van-

(\*) *Amsterdamsche Courant* van 16 Maart, 1825.



zich zijner aan te trekken en hem ter koopvaardij te doen varen. In dit wel overlegd en menschlievend plan slaagde men naar wensch; terwijl de moeder schriftelijk hare toestemming gaf tot des jongelings afreize naar de *Westindiën*. Vóór zijn vertrek uit de gevangenis naar het schip, kwam zij op de gedachte, hem nog eens te komen zien, ten einde afscheid van hem te nemen, maar vooral ook in hope op eenig geldelijk voordeel. Zij schreef aan haren zoon deswege, en ontving een antwoord, hetwelk hier kopijelijk volgt:

A. . . . ., den 24 September, 1825.

*Geliefde Moeder en Broeders!*

*Ik heb uw brief wel ontyangen en daaruit uw en mijn broeder welstand vernomen, welk mijn aangenaam was; ik zijn GOD dank nog ook fris en gezond en leer braaf aan en hoope, dat GOD mijn in mijne pogingen en voornemens mag zegenen, en dat ik voor verdere oneerbare wegen moge bewaard blijven; en daarom, lieve Moeder bedenk nu als ik geen gelijk heb; nu kan er nog wat van mijn worden, en als ik bij uw was, wat moest ik doen, werken of geld verdienen, met werken daar zijn ik nog te gering van persoon toe, en uw heeft genoeg om voor uw en mijn Broeders het brood op een eerlijke manier te verdienen, en als ik dan nog bij uw was, was het nog meer armoede en dan door armoede zou ik tot slegtigheden weer moeten vervallen, neen, lieve Moeder! ik hoop, dat GOD mij daarvoor mag bewaren, en uw en mijn Broeders ook, liever varen en werken, dat het bloed om zoo te spreken de nagelen uitkomt eer ik weer tot slegtigheden overgaan; ik dank GOD op mijne knieën, dat ik zoo goedgunstig en liefderijk door de Heeren van het Genootschap wordt geholpen, en door mijn braaf leeren, houden de Heeren en de hoofdsupoost en mijn Meester veel van mijn, zie hier, lieve Moeder en Broeders! de regte taal van 't hart, en dat heb ik ook aanstonds tegen de Heeren van het Genootschap gezoid, hierin moct gij mij volkomen gelijk geven, en als ik nu wel oppas en braaf aanleer, dan kan er met*



met GODS zegen nog eens een man van mijn worden, welke wy in ouden dag kan ondersteunen en mijne Broeders ook aan de gang helpen. Gij schrijft om eerst afscheid van uw te komen nemen, dit lieve moeder kan en mag niet, om redenen, welke gij zelve wel moeste kunnen begrijpen en het is ook goed, want wij zijn nu van elkander, en als wij elkander nu zagen, dan zou uw moeder en mijn kinderhart op nieuw ontwaken en dus niet beter als zoo. Gij woude hier komen, dat zou ik uw niet raden, want wij zijn geen dag verzekerd wanneer wij weggaan en het zou groote kosten voor uw wesen en het bate toch niets, gij spreekt van geld, ik heb niets en wat ik te L... te goede heb zal ik de Heeren vragen, of gij die suiver eenige moogt ontfangen en zal uw hetzelfde dan laten weten. Na uw en mijn Broertjes's Hemels dierbaren zegen te hebben toegewenscht en met hart en mond gegroet en gekust en vaarwel gezegd te hebben.

*Uw liefhebbende Zoon en Broeder*

(get.) Hendrik V....

Uit de gevangenis ontslagen, ondernam de jongeling eene buitenlandsche reize, en zijn gedrag was op dezelve allervoorbeeldigst. Na zijne terugkomst in het Vaderland, werd eene tweede reize met een even gelukkig gevolg ondernomen. Niet onaanzienlijk waren zijne geldelijke verdiensten, zoo zelfs, dat hij zijne zeer behoeftige moeder eenig dekfel en aan zijne broertjes eenige kleedingstukken heeft kunnen verstrekken. De moeder, die, schoon zelve gevallen, toch niet ongevoelig is voor het edele en beminnenswaardige der deugd, verheugt zich innig over het braaf gedrag van haren zoon; terwijl hij zelf, aldus voortgaande, eene aandoenlijke en verblijdende proeve oplevert, *dat er nog deugd in den kerker woont*, en dat het weinige goede zaad, dat in den jeugdigen misdadiger is overgebleven, vatbaar is voor ontwikkeling, zoodat het eenmaal goede vruchten oplevert.

NE-

## NEGEN EN VEERTIGSTE ZONDAG.

*Gevangene! wilt gij vrij zijn?*

(Eene Aanspraak.)

*Die de zonde doet, is een dienstknecht der zonde. (Joh. VIII: 34.)*

Indien een Afgezant van den Koning der *Nederlanden* kwame in deze gevangenis, en u allen toeriep: *Gevangenen! gij zijt vrij!* dan zoude deze kerker van een luid vreugdegejuich weërgalmen, want vrijheid is blijheid, en slavernij en gevangenschap is ellende. Welnu! zijt gij zoo op vrijheid gesteld, — wij hebben voor u eene blijde boodschap. Uit naam van den Koning van het Heelal, roepen wij u toe: *Gevangenen! gij zijt vrij!* JEZUS CHRISTUS, de Afgezant van HEM, die op den troon der wereld zit, die meer is dan alle Koningen en Heerschappijen, is in de wereld gekomen, om u te verlossen van de slavernij der zonde, en u te brengen tot de vrijheid der kinderen GODS. Maar hoe? — het blijft stil in dezen kerker; geen vreugdegejuich wordt gehoord, en met onverschilligheid verneemt gij deze blijde boodschap. Is dan de vrij spraak van een Aardsch Koning meer waardig dan die van den Koning des Hemels en der Aarde? Stelt gij hooger prijs op de kwijtschelding van aardse, van lichamelijke straffen, voor weinige jaren u opgelegd, dan op vrij spraak van een beschuldigend geweten, op eeuwige behoudenis uwer onsterfelijke zielen? Acht gij het ligchaam meer dan de ziel, den tijd boven de eeuwigheid, een' mensch boven God?

Dwazen, die gij zijt! Gij hebt van vrijheid den mond vol, en vrijwillig brengt gij u onder de drukkendste slavernij. Gij hebt een' afkeer van de  
ban-

banden, u opgelegd door uwe Regters, en u zelven smeedt gij veel zwaarder kluisters. Gij wilt als een vrij mensch handelen en genieten, en gij laat de zonde over u den meester spelen. Zij, die uwe dienaren behoorden te zijn, uwe verkeerde neigingen en driften, zijn uwe meesters, en uw verstand en geweten, welken de heerschappij toekomt, hebt gij tot dienstknechten verlaagd. Geen slaaf wordt zoo door den hardsten Heer geteisterd, geen gevangene zoo gebonden, als uwe zonden u kastijden en boeijen. Gij kunt niet doen, wat gij wilt doen, want als de zonde u zegt; *blijf!* zoo moet gij blijven; als zij u gebiedt te *gaan*, dan moet gij gaan. Zoo houdt zij u vast, en jaagt zij u voort, en van uwe kostelijke vrijheid is geen spoor meer overgebleven.

Ongelukkige mensch! wat zoude het u baten, indien gij ook alle uit dezen kerker ontlagen en op vrije voeten gesteld werdt, zoo lang gij blijft onder het knellend juk der zonde? Wat helpt het eenen gevangene, dat men hem de ligte handboeijen afneme, en hem de veel zwaarder kluisters om ligchaam en voeten late behouden? Wat beteekent een vrij ligchaam met eene slavenziel? Maakt dan het ligchaam, die stofklomp, den eigenlijken mensch uit, en is niet de mensch datgene, wat in ons denkt, gevoelt en handelt? Het *dierlijke* wilt gij vrij hebben, het *geestelijke* klinkt gij in ketenen!.... Weest wijs, ongelukkigen! eer het te laat is. Toont, dat gij prijs stelt op *ware* vrijheid, en doet uw best, om haar deelachtig te worden. Ja! met GODS hulp *kunt* gij vrij worden, ook *in* uwe gevangenschap. Dat was een vrome Jozef, want de vreeze GODS woonde in zijn hart, en men mogt hem binden en opsluiten, zijne ziel was en bleef groot en vrij. Dat waren Paulus en Silas, de Apostelen des Heeren. Men mogt de deuren grendelen, en sterke wachten plaatfen, zij hieven het vrije oog en hart op tot den Alomtegenwoordigen, wiens oog nimmer slaapt, en die waakt over zijne gunstelingen. Terwijl Regters en wachters, hoewel op vrije voeten, slaven waren hunner drift en wraakgierigheid, bleven de Apostelen, schoon gevangen, groot en vrij, en de kerker weër-

weërgalmden van hunne lofliederen, dat zij smaadheden mogten verduren om den naam des Heeren JESUS CHRISTUS.

*Bede om verlossing van de zonde.*

*o Grooten en Goddelijken Heiland! Mogten wij het voorbeeld uwer Apostelen volgen, en streven naar de vrijheid der kinderen GODS! Dat wij niet langer onverschillig zijn onder de blijde boodschap, dat Gij in de wereld zijt gekomen, om op te zoeken en zalig te maken, dat verloren was. Verbreek in ons den lust tot de zonde. Verlos ons van hare heerschappij. Moeten wij de banden des ligchaams nog blijven dragen, help ons, Goddelijke JESUS! dat wij vrij worden naar den geest. — Dan zal onze kortstondige slavernij in dezen kerker ons dragelijk vallen, en wij zullen leven in de vrolijke hope van eenmaal volkomene vrij spraak bij U en uwen Vader te erlangen, en, verlost van de banden der zonde en des doods, U eeuwig te verheerlijken in den vrijen, zaligen Hemel. Amen.*

*God! — ai, doe het mij gelukken;  
Maak mij van de zonde vrij;  
Leer van 't kwaad mij los te rukken;  
Dat ik U behaaglijk zij! —  
Lang gewend op de ondeugdspaden,  
Zwaar met schuld voor U beladen,  
Valt het moeilijk op te staan,  
Weêr den weg der deugd te gaan.*

*Biddend voor U neêrgebogen,  
Door uw Heilig Woord gesticht,  
Voelde ik soms het zoet vermogen  
En den vrees van deugd en pligt.  
Vaak rees dan de wensch in 't harte,  
Om door bittere Kerkersmarte,  
Met opregt berouw vervuld,  
Diep te boeten voor mijn schuld.*

*Maar,*

*Maar, helaas! te snel ontwaken  
 Driften in mijn wuft gemoed,  
 En doen achtloos mij verzaken  
 Wat ik zwoer in heiligen gloed.  
 Plotslijk nakende verzoeking,  
 Voorbeeld, zinnlijkheden verkloeking —  
 GOD! mijn GOD! wie telt het al,  
 Wat mij telkens brengt ten val?*

*o Mijn ziel! hoe menigmalen  
 Hebt ge uwe onstandvastigheid,  
 Die u daaglijks of deed dwalen,  
 Bitter, maar te laat beschreid!  
 Wie, wie zal mijn trouw versterken,  
 Dat op 't willen volg' het werken,  
 Dat ik, meer tot deugd gezind,  
 Ook 't volbrengen bij mij vind'?*

*Eeuwige, die, uit den hoogen,  
 Op uw biddend schepsel ziet!  
 Ai, ontzeg uw mededoogen  
 Aan mij, armen zondaar, niet.  
 Leer mij 't kwaad zorgvuldig mijden,  
 Schimp en hoon geduldig lijden —  
 Keer uw aanschijn niet van mij;  
 Maak mij eenmaal waarlijk vrij.*

*Als ik val, ach! doe 't mij merken;  
 Schenk mij kracht om op te staan;  
 Wil mij met uw' geest versterken;  
 Leer mij vaster tred te gaan.  
 Hoed mij, leid mij, GOD en Vader!  
 Breng mij daaglijks tot U nader;  
 Maak mijn hart gedwee en stil;  
 Hoor mij, GOD! om JESUS wik.*

## V I J F T I G S T E Z O N D A G .

De gevangenisstraf was menig een' ten zegen;

of:

*de bekeering van Manasse.*

(Te lezen 2 Kron. XXXIII.)

*Toen kende Manasse, dat de Heere  
G O D is. (2 Kron. XXXIII: 13.)*

**G O D regeert!** Deze waarheid wordt door de levensgeschiedenis van elken sterveling op het nadrukkelijkste bevestigd. De mensch moge meenen als buiten G O D te kunnen leven, en geheel naar eigen' zin en wil te kunnen handelen, er bestaat nogtans eene Voorzienigheid, die naauwkeurig acht geeft op 's menschen gedragingen, die zijn lot bestuurt, en hem, ten loon zijner ongerechtigheid, soms diep vernedert; opdat hij tevens tot het befef zijner misdaden kome en *tot G O D wederkeere*. De Bijbel, die zoo rijk is in leerzame geschiedenissen, deelt hiervan een treffend voorval mede. Het was de Goddelooze Koning Manasse, die het aan de *gevangenis* te danken had, dat hij een beter mensch en in G O D S gunst hersteld werd. Vraagt gij misschien met verwondering: „Hoe! een *Koning* in de „gevangenis?” Gij weet het, mijn lezer! bij G O D is geene aanneming des perfoons, en Hij verhoogt en vernedert, wien Hij wil. Al zit de mensch op een' troon, hij mag daarom niet straffeloos handelen; want de Heere regeert, en de magt der Vorsten is bij Hem niet dan ijdelheid.

Manasse was de zoon van den braven Koning Hiskias, en hoewel hij hoogstwaarschijnlijk eene goede opvoeding ontving, onttaarde hij grootelijks van zijnen deugdzamen vader. Naauwelijks twaalf jaren oud zijnde, verloor hij denzelfden door den dood, en nu kwam Manasse aan de regering.

Al

Al spoedig bleek het, wie hij was; want de Geschiedschrijver meldt van hem, *dat hij deed, dat kwaad was in de oogen des Heeren*. Niet in staat, op zoo jeugdigen leeftijd, zelf te regeren, moest hij veel op anderen laten aankomen, en als men dan slechte Raadslieden heeft, zoo als Manasse, ziet het er zeer ongelukkig uit. In de dagen van Hiskias werd er veel afgoderij gepleegd; maar die brave Koning had zijn best gedaan, den afgodendienst uit te roeijen; Manasse, in tegendeel, voerde dien schandelijken dienst weder in, en begunftigde denzelven op alle mogelijke wijzen. Hij bouwde altaren ter eere van de afgoden; hij aanbad zon, maan en sterren; zelfs in den Tempel des Heeren liet hij afgodsbeelden plaatsen. Den eenigen waarachtigen GOD geheel vergetende, liet hij zich in met goochelaars en bedriegers, die zich voor tovenaars uitgaven, en hield zig bezig met waarzeggerijen en zoogenaamde duivelskonstenarijen. Met dit alles paarde hij de verschrikkelijkste wreedheid, zoodat hij zelfs zijn' eigen' zoon in het vuur liet verbranden ter eere van eenen der afgoden. Was hij reeds zóó wreed jegens zijn kind, hij veroorloofde zich de afschuwelijkste wreedheden omtrent zijne onderdanen. Hij vergoot zoo veel onschuldig bloed, zegt het geschiedverhaal, dat het als langs de straten stroomde, en *Jeruzalem* van het eene einde tot het andere er mede vervuld werd, en hij deed gedurig meer, dat kwaad was in de oogen des Heeren, om Hem te verbitteren.

Is het vermoorden van onschuldigen eene verschrikkelijke misdaad voor elken mensch, het is dat vooral voor een' Vorst, die een beschermmer der onschuld behoort te zijn, en wiens voorbeeld zoo veel afdoet bij zijne onderdanen. Geen wonder, dat het slechte voorbeeld van Manasse eenen allernadeeligsten invloed op het volk oefende, zoodat het zich aan allerlei gruwelen overgaf. Hoe veel had de ondeugende Manasse alzoo voor zijne rekening; want niet alleen was hij zelf een groot zondaar, maar tevens oorzaak, dat anderen veel kwaads bedreven. Zijne Goddeloosheid mishagde den Heiligen GOD grootelijks. Profeten of Godsgezanten kondigden hem, uit naam van *JEHOVAH*, de geduchtste straffen aan; maar Manasse luisterde niet naar hun-

X

nen

nen raad en hunne bedreigingen, en volhardde in zijne boosheid. GOD laat zich evenwel niet bespotten; en het oogenblik was daar, om Manasfe de gevoeligste straffen te doen ondervinden, ten einde hem te brengen tot de erkenenis, *dat de Heere GOD is.*

De Koning van *Asyrië*, belust op het maken van veroveringen, viel, met een groot leger, in het Rijk van Manasfe; en het kostte hem weinig moeite, een Rijk van wanorde en ondeugd te overwinnen. Manasfe werd onder de doornstruiken, waar hij zich verscholen had, ontdekt, gevangen genomen en in ijzeren boeijen naar *Babel* gevoerd. Welk een ommekeer! De Vorst, voor wien te voren duizenden beefden, en die naar willekeur beschikte over leven en dood, is nu een verachtelijke slaaf, en, in de handen zijner vijanden, een voorwerp van spot en hoon. Gelukkig voor Manasfe, dat er niet alleen in zijne uiterlijke omstandigheden, maar ook in zijn hart een groote ommekeer plaats greep. In de gevangenis komt hij tot nadenken. Hij herinnert zich, wie hij kort te voren was, wie hij nu is. Hij bepeinst de oorzaak van zijn ongeluk, en kan die nergens vinden dan in zich zelve. Hij had den dienst van *JEHOVAH* verlaten, schandelijke afgoderij, moord en geweldenarij gepleegd. Hij erkent de slaande hand des Heeren; zijn geweten spreekt met luider stemme. In een vreemd Land, verlaten van GOD en menschen, opgesloten in eenen narenkerker, gevoelt hij zijne straf in al hare zwaarte en ziet met schrik de toekomst te gemoet. Radeloos, wat hij zal aanvangen, waagt hij het de toevlugt te nemen tot de eenige bron van troost, die hem overig is. Hij neemt het besluit, om zich biddende te verootmoedigen voor dien GOD, tegen welchen hij zich zoo zwaar had bezondigd. Vol vertrouwen op de Goddelijke genade en ontferming, werpt hij zich neder voor den Koning der Koningen; terwijl hem het volgende gebed wordt in den mond gelegd:

„Heere! *Allmagtige GOD, GOD onzer Vadersen,*  
 „Gij, die den hemel en de aarde, en al wat er  
 „in is, gemaakt hebt! *Grootmagtig en schrikke-*  
 „lijk



„lijk zijt Gij, en onverdragelijk is uw toorn,  
 „dien Gij den zondaren dreigt; maar de barm-  
 „hartigheid, die Gij belooft, is onafmetelijk en  
 „ondoorgegrondelijk. Gij zijt de Heer, de Aller-  
 „hoogste over den geheelen aardbodem. Niemand  
 „is U gelijk in langmoedigheid en genade. Gij  
 „straft niet gaarne; maar Gij zijt een gaarne  
 „vergevend GOD voor allen, die met berouw tot  
 „U wederkeeren. Ik heb zwaar en menigmaal te-  
 „gen U misdreven; mijne zonden zijn meer dan  
 „het zand aan den oever der zee. Ik ben ge-  
 „kromd in zware ijzeren ketenen en heb geene  
 „rust, omdat ik uwen toorn verwekt heb en groot  
 „kwaad voor U gedaan. Daarom buig ik de  
 „kniën mijns harten en bid U, Heere! om genade.  
 „Ach! Heere! ik heb gezondigd; ja, ik heb ge-  
 „zondigd en erken mijne misdaden. Ik bid en  
 „smeeek, vergeef het mij, o Heere! vergeef het  
 „mij. Laat mij niet in mijne zonden verder-  
 „ven, en laat de straf niet eeuwiglijk op mij  
 „blijven. Heere! wil mij, onwaardigen, helpen  
 „naar uwe groote barmhartigheid; zoo wil ik U  
 „levenslang loven; want U looft al het heil des  
 „hemels, en U zal men prijzen altoos en eeu-  
 „wiglijk. Amen.”

En wat was nu het gevolg van Manasfes tref-  
 fend gebed? Misfchien denkt gij: „Zulk een mon-  
 „ster in kwaad doen zal wel geene verhooring heb-  
 „ben gevonden”. Maar, gij weet het, mijn lezer!  
 De Heere is een ontfermer en Hij vergeeft de zonde.  
 GOD tuchtigt de menschenkinderen niet om hen te  
 tuchtigen, maar om hen te verbeteren, en daar  
 Manasfe zich gebeterd had, was het doel der  
 tucht bij hem bereikt, en zijne bede werd gena-  
 diglijk verhoord. GOD bestuurde het zóó, dat  
 de Koning van *Asfyrië* Manasfe uit de gevan-  
 genis ontsloeg, onder beding, dat dezelve hem, in  
 tijd van nood, met hulptroepen zoude bijstaan.  
 Manasfe trok weder naar *Jeruzalem*, en werd  
 in zijn Koningrijk hersteld. En hoe gedroeg hij  
 zich in zijne vrijheid? Vergat hij weldra de onder-  
 gane schande en straf en zijne afgelegde beloften van  
 beterschap? Misbruikte hij zijne vrijheid, en sloeg  
 X 2 hij

hij den ouden weg weder in? Neen! er staat van hem aangeteekend: *Toen kende Manasse, dat de Heere GOD is.* Hij vereerde nu den eenigen waarachtigen GOD, en vermaande ook daartoe zijne onderdanen. Alle afgodsbeelden en altaren werden weggenomen en vernietigd. Van eenen trotschen en wreeden afgodendienaar was hij veranderd in eenen nederigen en zachtmoedigen aanbidder van JEHOVAH. Te voren regeerde hij met woest geweld, nu met bedachtzame zachtzinnigheid; te voren was hij eene plaag, nu een zegen voor zijn volk. In één woord, door zijn geheel gedrag betoonde hij de oprechtheid van zijn berouw, zijne hartgrondige verbetering. Hij was bemind bij het volk, en genoot den zegen des Allerhoogsten, die hem het voorregt schonk van nog drie en dertig jaar zijn Rijk te regeren.

Bemoedigend en leerzaam is dit voorbeeld voor u, mijn lezer! want ook voor u kan de gevangenis, even als voor Manasse, ten wezenlijken zegen strekken, indien gij dezelve, even als hij, aanwendt als een middel ter uwer verbetering. In Manasse wordt u tevens de dierbare en troostvolle waarheid aanschouwelijk gemaakt, dat GOD *geen lust heeft in den dood des zondaars, maar daarin, dat hij zich bekeere en leve.* Kom dan, wie gij ook zijt, Manasse nagevolgd! Hij, die een magtig Koning geweest was, schaamde het zich niet, zich voor den Heere te vernederen. Werp ook gij u neder voor den troon van Hem, die in den Hemel woont en u behouden of verderven kan. Belijd uwe schuld, smeek om vergiffenis, en zoo gij het doet in oprechtheid des harten, zal GOD u hooren en verhooren.

Zijn er onder u, die gebukt gaan onder het gevoel van de grootte van hun misdrijf, en die niet durven hopen vergiffenis bij GOD te erlangen, — ik wijs u, ter uwer bemoediging, op Manasse. Goddelooser dan hij was, kunt gij niet zijn, al haddet gij u ook aan doodslag schuldig gemaakt; want Manasse heeft zeer velen om het leven gebracht, en toch werd hij van GOD verhoord, door GOD gered. — Die GOD, die Manasse vergiffenis en uitkomst schonk, leeft nog, en wil ook uw genadige Vader in CHRISTUS zijn.

Was

Was er immer iemand onwaardig, om tot GOD bid-  
dende te naderen, het was Manasfe, en zoudt  
gij dan twijfelmoedig zijn, en u niet durven bege-  
ven tot den troon van HEM, die wel heilig en  
regtvaardig, maar toch ook barmhartig en genadig  
is; zoodat er geene zonden zijn zóó groot en me-  
nigvuldig, dat GOD ze niet zoude willen en kun-  
nen uitdelgen?

Maar boven alles leere men van Manasfe, dat  
vergiftenis niet te verkrijgen is zonder verbetering.  
Al wordt gij dan ook niet spoedig uit de gevangenis  
verlost, poog echter, hoe eer hoe liever, u  
zelve te verlossen van de slavernij der zonde.  
Bereid u, om, bij uwe terugkeering in de maat-  
schappij, een verbeterd leven te leiden, en zijt gij  
eenmaal op vrije voeten, volbreng dan uwe goede  
voornemens; opdat het blijke, dat de gevangenis u,  
even als Manasfe, ten *wezenlijken zegen* was.

Zotg eindelijk om Manasfes voorbeeld niet te  
misbruiken, door te denken: „Nu, zoo erg heb ik  
„het toch niet gemaakt; — werd zulk een monster  
„nog behouden, dart kan het met mij ook nog wel  
„wat lijden.” — Gij, die zoo bij u zelve spreekt,  
hebt reeds grootere overeenkomst met dien ondeu-  
genden Vorst, dan gij vermoedt, en zoudt het, in  
zijne plaats, welligt nog erger gemaakt hebben;  
uwe eigene overleggingen geven allen grond voor  
deze verdenking; waart gij beter dan hij, gij zoudt  
in zijn kwaad geene versooning zoeken voor nieuwe  
verkeerdheden, maar u voor GOD verootmoedigen. —  
Wat ik u bidden mag, roei die kwade gedachten  
uit uwe ziel. Zoudt gij GODS geduld willen ter-  
gen, zijne langmoedigheid op de proef stellen, en  
het tot het uiterste wagen? Hoor, wat de Schrift  
leert: *Hoe! zult gij in de zonde blijven, opdat de  
genade overvloediger worde? — Veracht gij dan  
den rijkdom zijner goedertierenheid, en verdraag-  
zaamheid, en langmoedigheid, niet wetende, dat de  
goedertierenheid GODS u tot bekeering leidt? — En  
dat gij, door uwe verharding en onbekeerlijk hart,  
u toorn vergadert als een' schat, tegen den dag des  
toorns, als het regtvaardig oordeel van GOD zich  
openbaren zal?*

## EEN EN VIJFTIGSTE ZONDAG.

*Nog een bezoek in de gevangenis.*

„Komt eens hier”; dus ving de Heer W. aan,  
 „schaart u om mij heen; ik zal u, ter uwer lee-  
 „ring en waarschuwing, een treffend geval voor-  
 „lezen, hetwelk mij dezer dagen in handen kwam.  
 „Het draagt ten opschrift:

„*De twee ongelijke Broeders. (\*)*

„Twee broeders, Johannes en Jakob J....,  
 „leefden met elkander in het vaderlijk huis, tot-  
 „dat Jakob, de jongste, door een zonderling voor-  
 „val, in 1754 genoodzaakt werd, hetzelfde te ver-  
 „laten en in aller ijf te ontvlugten. Na een half  
 „jaar te hebben omgezworven, zette hij zich ein-  
 „delijk neder in een naburig dal, alwaar hij zich  
 „door zijne getrouwheid en vlijt zoo bemind  
 „maakte, dat hij, na verloop van eenige jaren, de  
 „eenige dochter van zijn' Meester ten huwelijk  
 „kreeg. Hij leefde met zijne vrouw onafgebroken  
 „in de teederste liefde en huisfelijken vrede, voedde  
 „zijne kinderen op in de vreeze GODS, en werd  
 „ook naar het tijdelijke zóó gezegend, dat hij op  
 „zijn veertigste jaar reeds eigenaar van eene der  
 „schoonste meijerijen was.

„Intusfchen was zijn oudere broeder Johannes  
 „als schoenmakersknecht onder de vreemden ge-  
 „weest, was, na zijne terugkomst in het vaderlijk  
 „huis, getrouwd, en had zijn eigen vermogen, en  
 „dat van zijnen broeder, voor zich genomen, en  
 „daarmede in een lui en liederlijk leven zóó slecht  
 „huisgehouden, dat hij en zijne vrouw zich einde-  
 „lijk genoodzaakt zagen (arbeiden wilden zij niet),  
 „om hun onderhoud bedelende te zoeken.

„Daar

(\*) *Godsdienst, Deugd, Natuur en Voorzienigheid, IV*  
 Decl., bl. 44, enz.

„Daar zij dan nu gebedeld brood zouden moeten eten, wilden zij zich daartoe tot den jongeren broeder wenden. Johannes reisde met de zijnen naar Jakob toe, en offchoon de eerste zich sedert twee en twintig jaar geheel niet om Jakob bekommerd, ja deszelfs erfportie verteerd, en hem overal belasterd en gevloekt had, werd hij echter zóó goed en broederlijk ontvangen, dat Jakob beloofde hem en zijne vrouw levenslang huisvesting en onderhoud te zullen geven.

„Zij woonden nu beide in het huis van den weldadigen broeder, en daar deze, niet tevreden met hun het noodige te schenken, zelfs hunne wenschen voorkwam, schonk hij hun tevens eene der schoonste koeijen van zijne kudde, met een behoorlijk stuk weiland er bij. Alleen maakte hij dit verstandig en natuurlijk beding, dat zij dit geschenk niet zonder zijne toestemming zouden verkoopen, dat zij niet ledig wezen, niet spelen, in geene herbergen gaan zouden; hetgene alles te voren de bron van hun ongeluk geweest was.

„Het ging de vier eerste weken, in welke zij op nieuws gekleed en uit hunnen ellendigen toestand in overvloed gesteld waren, zeer goed; beide waren zij vlijtig in hun werk, namen het hunne wel in acht, en beloofden zich wel duizendmaal gouden bergen; totdat eindelijk hunne welvaart tot overdaad overfloeg, en vervolgens al de kwade gewoonten weder te voorschijn kwamen: de man begon te spelen, te zuipen, in dronkenschap den goeden broeder kwalijk te bejegenen, en hem eindelijk, daar deze hem eene broederlijke maar ernstige vermaning gaf, met de ijsfelijste wraak te dreigen, die hij, helaas! uitvoeren konde, en ook spoedig volbragt.

„Het bovengenoemde voorval, om hetwelk Jakob uit zijne geboorteplaats vlugten moest, gaf den booswicht daartoe aanleiding; het was dit: Jakob was eens met zijne gezellen in een bierhuis; de jonge lieden hadden lang, eerst met woorden, toen met slagen, getwist om een meisje, hetwelk twee van hen ten huwelijk begeerden, wanneer eindelijk, door een' onverhoedschen slag,

„een hunner dood nederviel. Zij namen alle in  
 „angst de vlugt. De Overheid trok zich die zaak  
 „aan, en zij werden alle veroordeeld, om, dewijl  
 „niemand van hen verschenen was, of zich ver-  
 „dedigd had, met hunne beeldtenis en naam aan de  
 „galg geslagen te worden.

„Johannes voerde dan de gedreigde wraak  
 „uit. Hij begaf zich naar *M* . . . ., gaf der Over-  
 „heid aan, dat de vóór twee en twintig jaar ter  
 „galg veroordeelde *J* . . . zich te *B* . . . . ophield, en  
 „bad tevens, dat men hem zijn verdiend loon mogt  
 „laten wedervaren. De Overheid liet hem halen;  
 „en hij, de weldadige, edele broeder werd twee  
 „dagen daarna in ketenen naar zijne geboorteplaats  
 „gevoerd, begeleid van zijne wanhopende vrouw  
 „en kinderen. Elk beefde terug bij de daad van  
 „dezen booswicht, hetgene in het werkzaamste me-  
 „delijden voor den ongelukkigen eindigde. De  
 „Overheid zelve trok zich zijner aan, en, na ver-  
 „loop van drie weken, werd hij door eenen vrijbrief  
 „aan de ongestoorde omhelzingen van zijne familie  
 „en vrienden wedergegeven.

„En wat deed nu de edele, de geredde ongeluk-  
 „kige Hij had geene rust, voordat zijn broeder  
 „weder bij hem was en verdubbelde zijne gunst-  
 „bewijzen jegens hem, omdat, zeide hij, zijn  
 „broeder hem het groot geluk bezorgd had, om  
 „vervolgens ongehinderd zijne geboorteplaats te  
 „mogen bezoeken.”

*Een der Gevangenen.* Dat was een slecht stukje  
 van Johannes!

*De Heer W.* Dat was het! — En zoudt gij nu  
 wel willen gelooven, dat er vele zulke Johannes-  
 sen zijn, en dat het vooral onder gevangenen en  
 ontslagenen aan de zoodanige niet ontbreekt.

*Een Gevangene.* Het is mogelijk.

*De Heer W.* Niet alleen mogelijk, maar zeker.  
 Ik heb het bij eigene ondervinding. Ettelijke we-  
 ken geleden was ik in gesprek met eenen gevan-  
 gene, die, wegens eenen kleinen diefstal met verzwa-  
 rende omstandigheden, tot eene veeljarige gevan-  
 genisstraf was veroordeeld. De man had bliken  
 gegeven van eenen verbeterden zin, en de berig-  
 ten, omtrent hem ingewonnen, waren zoo gunstig,  
 dat

dat ik geene zwaarigheid maakte, hem, in tegenwoordigheid van andere gevangenen, hulp en ondersteuning bij zijn aanstaand ontslag te beloven. Toen ik de zaal verlaten zoude, riep mij een der andere gevangenen afzonderlijk, ontried mij ten sterkste de toegezegde hulp, en fluisterde mij in het oor, dat die persoon een *falsaris* was, op wien men geen staat kon maken, dat hij niet verdiende voortgeholpen te worden.

*Een Gevangene.* En geloofde Mijnheer dat ook?

*De Heer W.* Men moet in zulke gevallen niet zoo spoedig gelooven en ook niet alles verwerpen. Onderzoek is plicht; want daar door is het mogelijk achter de waarheid te komen; naauwkeurig onderzoek heeft mij dan ook overtuigd, dat die beschuldiging hoogstwaarschijnlijk ongegrond is; zoo veel is mij althans gebleken, dat de aanklager zelf in groote mate schuldig staat aan dat gebrek, hetwelk hij een' ander' te last legde, en dat op hem geen staat is te maken.

*Een Gevangene.* Het is akelig, dat gevangenen, die reeds zoo ongelukkig zijn, elkander in den weg staan en afguntig zijn.

*De Heer W.* Ja! niet alleen gevangenen, maar ook ontslagenen. Ik weet daarvan eene treffende historie, die met een meisje, hetwelk in deze gevangenis gezeten heeft en ook gestorven is, is voorgevallen.

*Een Gevangene.* Vertel ons dat geval, Mijnheer!

*De Heer W.* Zeker meisje uit den boerenstand was, wegens herhaalde dieverijen, tot tweemaal toe in deze gevangenis gebracht. Toen zij er voor de tweede maal was, liet zich Meester C. bijzonder aan haar gelegen zijn, en met genoegen sprak hij met haar en noorde hij haar. Zij had diepe indrukken van hare misdaad en het akelige van haren toestand, en zwoer, met plegtige eeden en onder eenen vloed van tranen, dat zij nu beter zoude oppassen en wel zorgen, dat het haar niet ten derden male overkwam. Bij die goede voornemens bleef zij volharden, ja! werd er meer en meer in bevestigd. Toen de dag van haar ontslag daar was, was zij hevig aangedaan en stikte schier in hare tranen. „ Dank — duizendmaal dank, goede Meester! ik zal hier nooit weér een' voet

„zetten; gij zult mij hier nooit wederzien,”  
 waren de laatste woorden, waarmede zij, in mijne  
 tegenwoordigheid, afscheid van hem nam. Hoewel  
 dikwijls bodrogen in mijne verwachting omtrent  
 gevangenen, had ik veel hoop, dat dit meisje den  
 goeden weg zoude inslaan, en die hoop scheen  
 vervuld te worden; want er verliepen een paar ja-  
 ren, zonder dat ik iets van haar vernam, toen ik  
 haar onverwachts weder in deze gevangenis aantrof.  
 Naauwelijks kreeg zij mij in het oog, of zij was  
 niet tot bedaren te brengen; zij zag er zeer geha-  
 vend en droefgeestig uit, en op mijne vraag: „Hoeft  
 „gij weder hier?” antwoordde zij: „Ja! ik ben  
 „het ongelukkigste schepfel op G O D S aardbodem.  
 „Met de beste voornemens verliet ik dit huis. Ik  
 „zocht dadelijk een’ dienst op het platte land, en  
 „slaagde daarin gelukkig. Ik kwam bij eene boe-  
 „rin, die ik trouw en eerlijk diende, en ik deed  
 „mijn best, haar in alles genoegeen te geven. De  
 „boerin was best over mij voldaan, en ik had het  
 „heel goed naar mijn’ zin; zoodat er alle kans  
 „voor mij was, om in dezen dienst op den duur  
 „te blijven en een eerlijk stuk brood te winnen;  
 „maar zie, wat gebeurt er? Op zekeren avond  
 „komt er eene bedelaarster aan de deur, en de boe-  
 „rin gelast mij haar af te zetten. Ik ga naar de  
 „deur, en zeg, dat er niet gegeven wordt, en  
 „naauwelijks is het woord er uit, of ik word  
 „overladen met vloeken en scheldwoorden. Ik herken  
 „dadelijk de stem van eene vrouw, die tegelijk met  
 „mij hier in de gevangenis gezeten had, en in doods-  
 „angst doe ik mijn best haar te fussen; — maar  
 „zij wil naar niets hooren — zij verwijt mij zwart  
 „en wit — schreeuwt het uit, dat ik een dief ben,  
 „dat ik met haar in het tuchthuis gezeten heb, en  
 „wat niet al. Op zoo veel gerucht komt de boe-  
 „rin toeschieten, en ziet aanstonds aan mijne be-  
 „deesdheid en verslagenheid, dat het niet pluis met  
 „mij was. In het kort, wat ik bad of smeekte,  
 „reeds den volgenden dag moest ik mijne biezen  
 „pakken. Radeloos zwierf ik eenige dagen rond;  
 „mijn kleine voorraad was spoedig verteerd. Ik  
 „wist niet, wat aan te vangen. Honger kwelde  
 „mij; wanhoop greep mij aan; ik maakte mij we-  
 „der



„der aan diefftal schuldig. Nu ben ik dan ten derden male hier; maar het kan en zal niet lang meer met mij duren, ik ben het leven moede.”

En het heeft dan ook niet lang geduurd; want binnen weinige maanden was dit ongelukkige fchepfel een lijk, zij was van verdriet uitgeteerd. (\*) Ik was, diep aangedaan, bij haar sterfbed tegenwoordig.

*Een Geyangene.* Wat is dat een naar geval, Mijnheer!

*De Heer W.* Dat is het. — Dit ongelukkig meisje verdient alle beklag, hoewel ik er verre af ben ook haren laatsten diefftal te wettigen. De nare omftandigheden, waarin zij zich bevond, strekken wel tot hare verontschuldiging, maar onthefsen haar niet van schuld. In plaats van stelen, had zij eenen anderen dienst moeten zoeken. Zij was, uit het tuchthuis komende, daarin boven verwachting en naar genoeg en gellaagd. Waarom zoude dit niet andermaal hebben kunnen gebeuren? — Had GOD, die dadelijk bij hare invrijheidsstelling zoo liefderijk voor haar zorgde, zulks niet weder kunnen doen? Zwaar was wel hare beproeving; maar geene beproeving kan zoo zwaar zijn, dat men het vertrouwen op GOD mag laten varen en zich aan de ondeugd overgeven. Ja! *men moet zelfs den dood niet vreezen, als men het leven met fchande koop en moet.* Doch genoeg hiervan. De reden, waarom ik u deze treurige gefchiedenis mededeelde, is eigenlijk, om u opmerkzaam te maken op het verfoeijelijk gedrag dier bedelares, en u tegen eene dergelijke flette handelwijze ernstig te waarschuwen. Of denkt gij soms, dat zij wel handelde?

*Een Geyangene.* Neen! Mijnheer! zij maakte nit nijd en afgunst immers eene andere ongelukkig, en won er zelve niets bij.

*De Heer W.* Welnu, zorg dan u niet schuldig te maken aan datgene, hetwelk gij in anderen afkeurt. Eerlang zullen verscheidene uwer worden ontslagen. Het spreekt van zelf, dat niet alle hetzelfde zullen doen, en allen hetzelfde zal wedervaren. Sommige zullen (want de treurige onderzinding leert het immers) dadelijk het oude handwerk

(\*) *Eene ware gefchiedenis.*

werk weder voortzetten, en, de een wat vroeger, de ander wat later, weder in regtshanden komen. Andere zullen op twee gedachten blijven hinken, en beter of minder worden, al naardat de omstandigheden dat medebrengen. Een enkele, die tot inkeer gekomen is, zal beproeven, den goeden weg in te slaan. Maar niet alleen zal er verschil plaats hebben in uwe denk- en handelwijze, ook en wel vooral in uw lot en stand in de wereld. Terwijl de meeste een zwervend en kommervol leven zullen leiden, zal het eenen enkelen gelukken, eenen goeden dienst te bekomen of eenig beroep te aanvaarden, dat hem een eerlijk en onbekommerd stuk brood bezorgt, en hem in rust doet leven. Hij, wien dit geluk wedervaart, staat echter op glad ijs, en loopt alle dagen gevaar, door zijne vroegere makkers, die het gansche Land afsloopen, verleid of door booze aanklagten uit zijnen dienst of kostwinning verstootten te worden. Wat ik u *bidden moge*, indien gij zelve zoo slecht zijt, dat gij niet gelukkig kunt en wilt worden; ja, al ware het, dat het, tegen wil en dank, na uw ontslag, u tegenliep, weest dan toch zoo duivelsch en zoo ontmenscht niet, dat gij het eenen anderen zoudt misgunnen, om beter en gelukkiger te wezen dan gij zelve zijt. Zoo gij u niet verheugen kunt over de verbetering en welvaart van uwen gevallen' medebroeder, zoo gij geen lust hebt zijn voorbeeld te volgen, laat hem dan ten minste met rust, en wie hem in die rust ook store, wie tegen hem als aanklager optrede, u past dit wel het minst van allen. Denkt maar eens, hoe gij te moede zoudt zijn, als men u aldus bejegende, en gedraagt u ook in dezen naar de heerlijke les van J E Z U S: *Al wat gij wilt, dat u de menschen doen, doet gij hun ook alzoo.*

TWEE

TWEE EN VIJFTIGSTE EN LAATSTE  
ZONDAG.

*Iets voor gevangenen, wier ontslag ophanden is.*

I. Gebed.

*Met een geroerd hart dank ik U, Barmhartige Vader in den Hemel! dat mijne gevangenisstraf weldra ten einde loopt. Door uwe onverdisnde goedheid mag ik mij verheugen in het blijde vooruitzicht mijner vrijheid. Hoe vele treurige weken en maanden heb ik hier doorgebracht, ja! U, mijn GOD! is het bekend, hoe lang de dagen en hoe bang de nachten waren! Maar het was eigene moedwillige schuld, die mij zoo veel onheils berokkende. Ware ik door U naar verdienste behandeld, niet door U geholpen, ik zoude niet zijn, die ik ben. Gij haddet mij in deze gevangenis kunnen doen sterven, even als zoo vele mijner medegevangenen. Mogt ik door deze tuchtiging maar wijzer en beter zijn geworden! — Maar ach! ik weet het, o GOD! hoe lief en waard mij nog de zonde is; hoe vele verkeerde driften en neigingen in mijn bedorven hart huisvesten: — ik weet het, hoe klein mijne krachten zijn, en hoe weinig ik bestand ben tegen verzoeken. Grootte GOD! hoe ongelukkig zoude ik worden, als ik wederom gehoor gaf aan de stem der verleiding, ongelukkiger dan immer te voren! Wees Gij mij nabij, Barmhartige Vader! en wil mij zoo min mogelijk in verzoeken leiden; maar boven alles wil mij krachten geven, om die verzoeken, waarin ik mij gebragt zie, kloeken wederstand te bieden. Bewaar mij dan, o GOD! en sterk mij; maar leer mij ook, de verzoeken vermijden, mij zelven bewaren en mijne eigene krachten dagelijks inspannen en oefenen. Geef mij, Algenoegzame Vader! bij noeste vlijt en ijverige*  
werk-

werkzaamheid van mijne zijde, mijn dagelijksch brood, opdat ik geen gebedeld brood behoeve te eten. En zal mijn deel schaarsch zijn, en kommer en gebrek mij menigmaal pijnigen, dat mijn vertrouwen op U nimmer wankele, dat ik nimmer tot moedeloosheid of vertwijfeling vervalle, of mijne handen uitstrekke naar hetgene mijns naasten is. Mogt ik, genadige GOD! om CHRISTUS wille, vergeving bij U vinden, voor al mijne verkeerdheden! Mogten ook mijne nabestaanden en vrienden, ja! al mijne medemenschen, bij een verbeterd gedrag, mij weder in gunst en liefde aannemen! Ach! dat ik eenmaal zoo gelukkig ware, de schande, die op mij rust, uit te wischen of te verzachten, door het overige van mijne levensdagen in eer en deugd door te brengen! Groot was mijn val, en zwaar de welverdiende kastijding. Grootte GOD! mogt ik nu opstaan en niet weder vallen, en de gevangenis eerlang voor eeuwig vaarwel zeggen! Met vreugde, maar toch ook met vrees, zie ik den dag van mijn ontslag aanbreken. Wees Gij mijn leidsman, Vader in den Hemel! Hoor en verhoor mij. Wil mij niet verflooten, hoe ik ook mijnen weg bedorven heb, en, om JESUS wil, uwe kracht in mijne zwakheid verheerlijken. Amen.

II. Vragen, die de gevangene zich zelven gedurig moet voorhouden.

1. Hoe heb ik mij over het geheel gedragen gedurende mijne opsluiting? Wat zegt er mijn geweten van, en welke getuigenis zullen mijne Opzieners mij medegeven?
  2. Waarin ben ik beter geworden dan toen ik hier kwam; waarin ben ik verergerd, en ben ik, over het geheel, voor- of achteruitgegaan?
  3. Heb ik het bijzondere kwaad, waarover ik hier gestraft ben, ontleerd, of ben ik er nog meer in bedreven — meer toe geneigd geworden?
4. Wel-

4. *Welke mijner Opzieners of medegevangenen heb ik beleedigd of benadeeld, en kan en wil ik dat door schuldbelijdenis, of op eenige andere wijze, goedmaken?*
5. *Welke is de liefste wensch van mijn hart, en als ik het door wenschen verkrijgen konde, wat zou ik dan, redelijkerwijze, bij mijn ontslag begeeren? Is die begeerte ook zondig?*
6. *Heb ik ook makers in de gevangenis, die ongeveer te zelfder tijd met mij ontslagen worden, met welke ik eenige afspraak gemaakt heb? Wat heb ik met hen afgesproken? Durf ik dat aan brave menschen openbaren, of moet ik er mij over schamen?*
7. *Wat zal, na mijn ontslag, mijn eerste werk zijn, nadat ik mij, des noodig, met gepaste spaarzaamheid, van andere kleederen zal hebben voorzien? (\*)*
8. *Heb ik nog bloedverwanten en vrienden, die mij zouden kunnen en willen helpen, als ik mij tot beterschap zette?*
9. *Welk is mijn levensplan? Wat zal ik bij de hand nemen? Waar zal ik mij nederzetten? Wat heb ik noodig, om dit of dat bedrijf te aanvaarden, en hoe bekom ik dat benoedigde?*
10. *Welke zijn mijne voornemens? Is het mij ernst, om braaf en eerlijk door de wereld te komen? Durf ik op mijne plannen GODS goedkeuring en zegen inwachten?*
11. *Welke is de zwakke zijde van mijn hart, en voor welke verzoekingën moet ik mij vooral wachten, zoodra ik in vrijheid kom?*

III. Spreu-

(\*) Menig ontslagene, inzonderheid onder de vrouwen, toont geen het minste overleg bij het besteden der uitgauskas, en neemt eene kleeding zóó zwierig en kostbaar, dat het grootste gedeelte van het geld daarvoor op eenmaal verspild wordt. — Men is dan, ja! goed gekleed, maar heeft zoo weinig zakgeld overgehouden, dat het hinkende paard spoedig achteraan komt, en de kleederen dikwijls kort daarna weder moeten verkocht of verpand worden.

III. Spreuken en nuttige Lessen.

(Om van buiten te leeren.)

*Op oud ijs vriest het ligt.*

*Een ezels stoot zich, in 't gemeen,  
Niet tweemaal aan denzelfden steen.*

*De laatste dwaling is dikwijls erger dan de eerste.*

*Door schade en schande wordt men wijs.*

*Stel steeds, in alle zaken,  
Den dood u voor den geest;  
Zoo zal dit voorstel maken,  
Dat gij voor kwaad doen vreest.*

*Bij elken plicht, getrouw betracht,  
Verliest de zonde iets van haar kracht;  
Bij elken lust, op nieuws voldaan,  
Wint zij te meer in krachten aan.*

*Wederstaat den booze, en hij zal van u vlieden.*

*Niemand, als hij tot het kwade verzocht wordt,  
zegge: Ik word van GOD verzocht; want GOD  
kan niet tot het kwade verzocht worden, en Hij  
zelf verzoekt niemand.*

*Wie durft stelen in het aangezicht zijner Reg-  
ters, als hij weet, dat de straf het misdrijf op de  
hielen volgt; en toch onderstaat het de mensch in  
het aangezicht van den oppersten Regter, die over  
leven en dood gebiedt.*

*Zonder strijd geene overwinning, zonder over-  
winning geene deugd.*

*Zalig is de man, die de verzoeking verdraagt.*

*Laat*

*Laat het voornemen der Goddelooszen u niet behagen; want het gaat hun niet goed tot aan hunnen dood toe.*

*Gij hebt in vorige dagen zoo dikwijls den moed gehad om kwaad te doen, — ontbreekt u nu de moed om goed te doen?*

*De schuldige heeft soms het geluk, maar nooit het vertrouwen om verborgen te blijven. (\*)*

*GOD weet alles, GOD ziet alles, GOD hoort alles.*

*De zonde belooft soms veel, maar geeft altijd weinig.*

*GOD beloont het goede, Hij straft het kwade.*

*Wat helpt een goed voornemen, als het een voornemen blijft? Het beste begin doet niets af, als het niet door een goed einde gevolgd wordt.*

*Als GOD met mij is, wie zal dan tegen mij zijn?*

*Strijd moedig: zijt gij niet zeker van de overwinning, — het strijden staat althans in uwe magt.*

*Een deugniet heeft geen' waren moed. Hij moge pogchen op zijne zoogenaamde heldendaden, en anderen uitjouwen voor bekrompene en vreesachtige zielen, omdat zij niet durven mededoen, — er behoort meer moed toe om het kwade te laten dan te doen. Hij is een held, die de verleiding durft onder de oogen zien en haar overwinnen kan.*

(\*) Deze spreuk, benevens eene en andere, vroeger in dit Werk voorkomende, is ontleend uit eene kleine, doch keurige verzameling, getiteld: Salomo, of Lessen der wijsheid, uitgegeven door J. C. Lavater.

## Besluit.

Het ontslag uit den kerker.

Aan het achtenswaardig Bestuur der groote Crimineele Gevangenis te L. . . . kwam de tijding, dat het Z. M. den Koning had behaagd, aan negen gevangenen ontslag te verleenen. Volgens eene standvastige en hoogstloffelijke gewoonte, riep de Voorzitter al de Leden des Bestuurs te zamen, terwijl de negen gevangenen werden binnengeropen tot het aanhooren der volgende

## Aanspraak.

Er staat met u, binnen weinige oogenblikken, eene groote verandering te gebeuren; wij hebben voor u eene alleraangenaamste boodschap. Door de goedertierenheid des Koning, zijt gij vrij! Gij zijt vrij! Gij kunt gaan, werwaarts gij wilt. Mogt gij maar niet weder gaan op den weg der ondeugd! Hebt gij met dezen of genen uwer makkers afspraak gemaakt, om hier of daar elkander op te wachten en te zamen eenig slecht stuk uit te voeren, breekt dan liever uw woord, dan dat gij het zoudt houden; want het is beter half gekeerd dan heel gedwaald. Wordt gij deswege bespot of uitgejouwd, getroost u dat. Als zij, die u bespotten, in hunne ondeugden volharder, en gij u afhoudt van het kwade, zullen zij zich mischien éénmaal voor u schamen, als het u *wel* en hun *kwalijk* gaat. Hebben de meesten uwer eenige gelden uit de uitgaanskas te ontvangen, weest daarmede zeer spaarzaam; en als het eene som van eenig aanbelang is, stelt



stelt ze dan aan een vertrouwd man ter hand, of bezorgt ze voor een goed gedeelte in eene of andere Spaarbank. Volgt het voorbeeld niet van zoolven, die het geld, waarvan zij maanden hadden kunnen leven, binnen weinige dagen of weken, in brooddronkenheid en ligtzinnigheid verteerden en al spoedig tot doodelijke armoede vervielen. Hebt gij hier treurige maanden en jaren doorgebracht, gij hebt dan, zoo wij hopen, geleerd, dat de zonde den mensch ongelukkig maakt. Vergeet dat nooit. En opdat gij dat niet vergeten zoudt, moet gij veel aan GOD denken, die de zonde verbiedt en straffen zal, en die de alomtegenwoordige getuige is van al uwe daden. Gewent u bij al, wat gij doet, op het einde te letten, opdat gij nooit kwaad moogt doen. Maakt het zóó, dat gij ieder eerlijk man onder de oogen kunt zien, en dat gij hardop durft zeggen hetgene gij denkt. Vermijdt het gezelschap, zoo veel gij kunt, van Goddeloozen en spotters, en zoekt nu en dan de eenzaamheid op; opdat gij leeren moogt met GOD en uw geweten alleen te zijn. Wil men u verleiden, bidt GOD, dat Hij u beware, en bewaart u zelve. Gij hebt lang het brood der schande en der smarte gegeten; — zoekt voortaan een eerlijk stuk brood, en eet het met vergenoeging. Weest tot dat einde arbeidzaam; want ledigheid is des duivels oorkusfen. Houdt u af van sterken drank; dronkenschap verwoest de gezondheid van ligchaam en geest; een dronkaard is verachtelijk bij GOD en menschen, en wat men dronken doet, moet men nuchteren zijnde betalen. Luistert naar den goeden raad, dien gij gedurende uwe gevangenschap zoo dikwijls ontvingt, en die u nu voor de laatste maal van mij wordt gegeven. Goeden raad konde en wilde ik u gaarne geven; maar het wel uitvoeren moet gij u zelve geven. Ja! daar ik bij deze gelegenheid niet alles kan zeggen, wat ik u wel zoude willen zeggen, stel ik ieder uwer een *boekje* ter hand, waarin eenige voorname lessen voor ontflagenen voorkomen, die gij dagelijks moet lezen en in uw geheugen prenten; maar die gij ook vooral moet zoeken te beleven; want op een deugdzzaam leven komt alles aan. Beter weinig te weten dan weinig te doen, en zij, die het weten en toch

niet doet, zullen met dubbele slagen geslagen worden. Zijt dan eerlijk in handel en wandel, want eerlijk duurt het langst. Zijt gij in dit oogeblik in eene goede stemming, poogt in die stemming te blijven; hebt gij goede voornemens, volbrengt ze haastelijk; volbrengt ze heden: *een heden is meer waardig dan tien morgens*. — Wat er van u worden zal, weet ik niet; maar dit weet ik, zoo gij u op nieuws aan de zonde overgeeft, dat gij zeer ongelukkig wordt. Nu, mijne vrienden! veel geluks met uwe vrijheid! GOD zegene, GOD geleide, GOD beware u!

---

De gevangenen hoorden met blijdschap en aandoening deze korte Aanspraak, paktten hun schamel goedje bijeen, verlieten de Gevangenis, en traden de wijde wereld in.

---

Hand

## Handboekje,

bevattende:

Vijf voornamen Lessen

voor

Ontslagenen.

### I. Misbruik uwe vrijheid niet.

De vrijheid is een edel goed. Niemand weet dat beter dan gij, die er zoo lang van beroofd zijt geweest. Maar zij is een zegen, die ligt in een vloek kan veranderd worden. Ook dit weet gij bij ondervinding; want toen gij vrij waart, gedroegt gij u zóó, dat gij opgesloten moest worden. Nu zijt gij weder in vrijheid gesteld. Geluk er mede! Maar misbruik uwe vrijheid niet. In den kerker hadt gij geene gelegenheid tot het bedrijven van menig kwaad. Dat gij het liet, was dus nog geene deugd. Even zoo is het geene deugd, dat iemand, wien handen en voeten gebonden zijn, zijnen medemensch niet slaat of besteelt. Eerst dan zijt gij deugdzaam, wanneer gij, al kondet gij kwaad doen, gij het echter niet zoudt willen doen. Thans komt gij derhalve in de gelegenheid, om te toonen wie gij zijt en zijn wilt. Doch bedenk, dat een mensch, na lange onthouding, te meer gevaar loopt, wanneer de gelegenheid weder voor hem openstaat. Bedenk het, vrijheid is blijheid, maar zonde de schandelijkste slavernij. Verblijd u dan in uwe vrijheid; maar misbruik ze niet.

### II. Vermijd alle verzoeking.

Wilt gij uwe vrijheid niet misbruiken, dan raad ik u; vlied en vermijd alle verzoeking. Menig een

is, zoo ik hoop, aan het kwaad nog niet zoodanig overgegeven en verlaafd, of hij kan er zich van onthouden, zoo lang hij alleen en aan zich zelve is overgelaten. Maar tegen verzoeken zijn weinigen bestand. Misfchien weet gij dit ook bij treurige ondervinding. En, ondertusfchen, verzoeken omringen ons altijd. Ook ontbreekt het nergens aan flechtaards, die gaarne deelgenooten van hunne misdrijven hebben, en daarom anderen daartoe verleiden. Zijt tegen beide, verzoeken en verleiders, op uwe hoede. Al ware het toch, dat gij naderhand naar reine waarheid kondet zeggen: „Ik zou het uit mij zelve niet gedaan hebben, „maar ik ben er toe verleid; of, ik was in de verzoeking, en daarvoor ben ik bezweken,” — gij zoudt niettemin in het ongeluk komen en strafbaar handelen. Men kan wel niet volftrekt alle verzoeking vermijden in deze wereld, en men is er fomtijds in voordat men het weet, en zonder dat men het weten kon; maar die gevallen zijn zeldzaam in vergelijking van die, in welke men de verzoeking kan voorkomen, ontwijken of ontvlugten. En wil men dit doen overal, waar men kan, dan zullen die gevallen, waarin men het niet kan, ons niet zeer fchaden. Daarbij mag men vertrouwen, dat GOD ons alsdan zal fterken, om die verzoeken tegenstand te bieden. Men maakt zich weg voor een vijandig en boos mensch, die magtiger is dan wij zijn, en voor een wild, verfcheurend dier; maar de zonde is erger dan die beide. Vermijd dan alle verzoeking tot het kwade, ja ontvlugt ze. Die vlugt, waar hij moest staan als een man, is een lafaard; maar hij, die het kwade ontvlugt, is een held.

### III. Wacht u voor den eerften stap.

Wilt gij waarlijk uwe vrijheid niet misbruiken, en wenscht gij door verzoeken niet overwonnen te worden, vermijd dan zorgvuldig den eerften stap tot elke verkeerdheid. Men doet dien alligt, omdat men denkt, dat dit niet met al of slechts eene kleinigheid is, dat men altijd kan ophouden, wanneer het te erg zou worden. Geen ding heeft misfchien meer

meer menschen ongelukkig gemaakt dan dit verderfelijk denkbeeld. Op den *eersten* stap komt zeer veel aan; want is die gedaan, dan volgt ras de tweede en derde, enz.; totdat het zeer moeilijk, ten laatste onmogelijk wordt, om terug te keeren. Denk maar eens zelf. Hoe is het gegaan met dat kwaad, waarvoor gij gestraft zijt? Hebt gij dat opeens tot die hoogte gevoerd, dat het u in de verblijven van schuld en ellende bragt? Hebt gij niet begonnen met kleine bedriegerijen, of weinig betekende oneerlijkheden, of met eenig ander geringer kwaad? Klopte niet wel uw hart, toen gij u voor de eerste en tweede maal vergreept, en werdt gij niet hoe langer hoe stouter en verharder? Nu, zoo zou het u weder kunnen gaan. Pas dan op den *eersten* stap; dan hebt gij geen' nood voor den tweeden. Het is moeilijk, om na den *eersten* stap terug te keeren; maar gemakkelijker om zich voor denzelfden te wachten, wanneer men zich dat vastzet en in de vreeze GODS heeft voorgenomen. Kunt gij u niet *een'* keer voor het kwade wachten? Immers wel *een'* keer? Nu meer behoeft gij niet; want gij wacht er u voor altijd van, wanneer gij u wacht voor den *eersten* keer.

IV. Vergeet nooit, dat gij eens een  
gevangene waart.

De drie genoemde pligten zijt gij aan u zelve, dezen pligt zijt gij aan de maatschappij verschuldigd. Van zulke menschen, die eenmaal uit de burgerlijke zamenleving zijn verbannen geweest, verwacht men eene voort van gedrag, hetwelk niet gevorderd wordt, of kan worden van menschen, die de zamenleving nooit verontrust hebben. Ik bedoel vooral eene hooge mate van bescheidenheid en eene ware schaamte. Bescheidenheid past allen menschen te allen tijde. Maar hoe veel te meer zulken, die eenmaal de onbescheidenheid zoo verre dreven, dat men verplicht was, hun hunne vrijheid te ontnemen! Daar zijn er, die, eenmaal ontslagen, meenen, dat zij alles geboet hebben door de ondergane straf en gevangenis. Ja, daar zijn er, die wel in staat zijn, dit schamper voor te werpen aan iemand, die hun

zon willen doen gevoelen, wie zij geweest zijn. Het is zeker onaangenaam, dat het gevoel van geledene ellende wederom wordt opgewekt. Het is niet edel, dat men iemand, op eene bittere en onbehoorlijke wijze, zijne misdaad en onheilen verwijt. Dit zal ook geen goed mensch doen. Maar het is even onredelijk en kwalijk passende, dat een ontslagene zich onbescheiden of te vrijmoedig aanstelt. Al hebt gij de straf, bij de Wet bepaald, geleden, gij hebt daardoor niet kunnen vergoeden het nadeel of het verdriet, de onrust of de droefheid, die gij dezen en dien medeburger hebt aangedaan. Hiervoor te boeten vergt men ook niet van u; en het is u veeltijds niet mogelijk, die schade en dat jammer te herstellen. Maar gij behoort het toch te bedenken, en het moet u bescheiden maken. Weeden ontslagenen, die vergeet, dat hij eenmaal een gevangene was, of wet stout durft zeggen: „Ik ben nu weder zoo goed als een ander.” Hoe zal zulk een hulp en ondersteuning vinden? Welk hart zal zich voor zulk eenen ontsluiten? Welke belangstelling zal hij inboezemen? Valsche schaamte, echter, komt niet te pas. Wanneer gij waarlijk berouw hebt van uw misdrijf, en weder een onschadelijk en, zoo gij kunt, nuttig lid in de maatschappij wilt worden, dan moogt gij in zooverre uwe waarde als mensch gevoelen, dat gij, als het te pas komt, voor de redelijkheid en deugdelijkheid van zulke goede voornemens uitkomt, en u op *betoonde* beterschap beroept. Maar voor het overige, zijt met ootmoedigheid bekleed. Denk aan den tollenaar, die van verre bleef staan, en aan dat woord: *Den nederigen geeft GOD zijne genade.*

#### V. Schik u in het lot, dat u te wachten staat.

Weet gij niet, wat gij zult aanvangen, bedenken, dat deze verlegenheid geen recht of vrijheid geeft om kwaad te doen. Bepeins en overleg, op welk eene wijze gij eerlijk aan uw brood kunt komen. Laat niets onbeproefd, om het een of ander bij de hand te krijgen. Slaagt gij er niet terstond in, geef daarom den moed niet op. Lijdt gij in tusschen gebrek, spreek dan een goed mensch aan.  
Be-

Beter gevraagd bekomen, dan ongevraagd genomen. Eerlijke armoede is geene schande; maar, wat gij overlegt, overleg nooit om kwaad te doen; want dat zal u na de daad berouwen, en daardoor delft gij uw eigen graf. Wees in allen gevalle met weinig tevreden. Al hadt gij een opregt voornemen u te verbeteren, denk daarom niet, dat alle menschen u terstond met opene armen zullen ontvangen. Gij hebt eens, voor zooverre gij u aan diefstal hebt schuldig gemaakt, het vertrouwen verbeurd, en dat krijgt men niet zoo spoedig wederom. Het is altijd gewaagd, iemand, die een ontrouwe dienst-knecht of dienstmaagd geweest is, in dienst te nemen, en dat er goede en brave menschen zijn, die dit willen wagen, is zeer edelmoedig, en moet u grootelijks verblijden. Er zijn vele armen, die eerlijk gebleven zijn, en het zou onregtvaardig zijn, dat deze voor u moesten achterstaan. Bij den besten wil, ja bij goede gelegenheid om voort te komen of voortgeholpen te worden, zult gij nog lang de gevolgen uwer misdaad ondervinden; want dat ligt in de natuur der zaak. Als gij dus in de gelegenheid komt, een klein voordeel op eene eerlijke wijze magtig te worden, versmaad dat niet. Denk niet: „Daar kan ik toch niet van leven; dan moet het maar, zoo als het best kan.” Een gulden, ja tien stuivers in de week zijn toch beter dan niets, en die het kleine versmaadt, is het groote niet waardig. Hetgene gij met eigene handen wint, behoeft u toch niet gegeven te worden, en men zal er in allen gevalle uwen goeden wil uit kunnen leeren kennen. Wees getrouw in het kleine, opdat men u waardig achte, u, van tijd tot tijd, iets meer te vertrouwen, en vergeet nimmer: *dat het beter is armoedig dan schuldig te zijn*, en dat niet de tegenspoed, maar de zonde ongelukkig maakt.

En

En hiermede neem ik nu afscheid van u allen. Ik heb vele uren van stille afzondering besteed, om dit boek zamen te stellen, en ik hoop, dat gij vlijtig in hetzelfde zult lezen. Hoe zoude ik mij verheugen en GOD danken, indien die lezing voor u nuttig ware, en ik, bij mijn leven, daarvan nu en dan de aangename ondervinding mogt hebben! Ja! het is mijne opregte bede tot den Vader in de Hemelen, dat het geschrevene, ook dan, wanneer ik niet meer zijn zal, onder den Goddelijken zegen, licht en troost verspreide in den donkeren en droevigen kerker, en tot berouw en verbetering leide. Ik heb dit alles voor u geschreven, omdat ik u zoo gaarne gelukkiger zag, dan gij tot hier toe waart, en *gelukkiger* zult gij worden, zoodra gij maar *beter* wordt; want gij zult dan GOD tot uwen vriend hebben, en, ~~zoo ik hoop~~, ook onder de menschen vrienden aantreffen, die, ~~door verstandige~~ menschenmin geleid, u niet zullen verstoeten, maar voorthelpen en ondersteunen, gedachtig der

#### Zinspreuk:

*Veracht het misdrijf, maar veracht geen zondaar ooit.  
Vereer in hem den mensch. GOD zelf verstoet hem nooit.*

P. Moens.

Op-



O p g a v e

van

eenige geschikte Leer- en Leesboeken  
voor gevangenen.

- Ypeij, *Bijbelsche Geschiedenis voor de Jeugd.*  
 Hefs, *Geschiedverhalen des Ouden en Nieuwen Testaments, inzonderheid geschikt voor de Jeugd.*  
 Schrant, *Het leven van JEZUS voor de Jeugd.*  
 Sailer, *Lees- en Gebedenboek voor Katholijke Christenen, door Schrant.*  
 Hetzelfde boek verkort.  
 Siegenbeek, *Keur van Dichterlijke Zedeclesfen uit Cats en anderen.*  
*Het dorp der Goudmakers.*  
 Anthonen en Maurits, *De geschiedenis van twee Misdaadigers.*  
*Leesboek voor Gevangenen, door het Zendeling-Genootschap uitgegeven.*  
 Al de Werkjes, uitgegeven door Hannah More, onder den titel: *Voor Christendom en Zeden* (uitnemend geschikt, en bij den Boekhandelaar J. Proost, te Leeuwarden, tegen eenen zeer billijken prijs te bekomen), VIII Deeltjes.  
 Wagener, *Blijken der Godheid.*

Werken, uitgegeven door de Maatschappij:  
*Tot Nut van 't Algemeen.*

- Bakker, *Het ongegronde der Vooroordeelen omtrent Waarzeggerijen, enz.*  
 Vander Willigen, *Kracht der Gewoonte.*  
 Van Heusden, *Huisfelijkheid en' Uithuizigheid.*  
 Van der Willigen, *Een Spreekwoord, niet altijd een waar woord.*  
 Mesfchert, *Gebroeders Belesteyn.*  
*Spreuken van Salomo, Jezus Syrach, enz.*  
 Adriani, *De geschiedenis van JEZUS.*  
*Voorbeelden van deugdzame bedrijven, III Stukjes.*  
*Zedekundig Handboek voor den Zeevansstand.*

Huls-

- Hulshoff, *De geschiedenis van Jozef.*  
 Hanewinckel, *Handboek voor den Militairen stand.*  
 Swaan, *Waarschuwing tegen het Spel.*  
 Arrenberg en Reddingius, *Merkwaardige Gebeurtenissen.*  
 Van der Tuuk, *Karakterschetsen van hoofdpersonen in den Bijbel.* II Stukjes.  
 Reddingius, *De Eed.*  
 Robidé van der Aa, *De gevolgen van huisfelijke achteleosheid, wanorde en verkwisting, in voorbeelden.*

---

Stukjes, uitgegeven door het *Traktaat-Genootschap.*

- N<sup>o</sup>. 15. Zonde, geen voorwerp van spotternij.  
 25. Zamenpraak over het bidden.  
 26. Ik weet den dag mijns doods niet.  
 29. Het sterven van Christenen en ongelovigen.  
 30. De verlorene, maar wedergevondene dochter.  
 31. Jozef de schaapherder, eene ware geschiedenis, inzonderheid voor dienstboden.  
 41. Willem en Karel.  
 49. Waarschuwing tegen zekere, door velen gering geachte zonde.  
 55. Het Kruis.  
 56. Wat is GOD voor den mensch?  
 58. Christelijke braafheid, de beste zeemannschap.  
 63. Grooter en kleiner verlies.  
 77. Een woord aan Gevangenen.  
 85. De grootste dwaas.  
 88. Bereid u, om voor GOD te verschijnen.  
 89. De nabij zijnde vriend.  
 91. De twee meisjes.  
 92. Wat het zwaarste is, moet het zwaarste wegen.  
 101. Voor kranken.  
 102. Aan een' uit ziekte herstelden.  
 110. Geef den Keizer, wat des Keizers is.  
 112. Verontschuldig u niet.



F 33211.





F 33211.



